ACCADEMIA DI MEDICINA DI TORINO

E IV 6

APPARATUS MEDICAMINUM

TAM SIMPLICIUM QUAM PRÆPARATORUM ET COMPOSITORUM IN PRAXEOS ADJUMENTUM CONSIDERATUS

REGNUM MINERALE COMPLECTENS

AUCTORE

JO. FRID. GMELIN

AULAE REGIAE CONSILIARIO, PHILOSOPHIAE ET MEDICINAE DOCTORE, HUJUS PROFESSORE P. O. ACADEMIARUM CAESAREAE NATURAE CURIOSORUM, SCIENTIARUM ELECTORALIS MOGUNTINAE ERFORDIENSIS, ATQUE IMPERIALIS PETROPOLITANAE, SOCIETATUM SCIENTIARUM REGIAE GOETTINGENSIS, OECONOMICAE PETROPOLITANAE, PHISICAE PERINDE AC MEDICORUM TIGURINAE, ET METALLICAE SODALI.

GOETTINGÆ

APUD JOAN. CHRIST. DIETERICH

1795.

PRÆFATIO

Progredior ergo ad exsequendam demandatam mihi a bibliopola provinciam, egregium atque omnium applausu coronatum opus B. Murrayi, Collegæ olim conjunctissimi, continuaturus, in quo quidem labore vestigia antecessoris presse sequi, et, quas ille sibi præscripserat leges, religiose observare mecum constitui; eo enim consilio B. Vir suum exarabat apparatum, ut non selectam modo medicamentorum penum enarraret, non salutares modo commemoraret virtutes, sed ex ejus mente hic apparatus debebat complecti; nisi omnia, plurima tamen, et nunc et olim a medicis adhibita remedia, cuicumque nunc rationali aut empirico, pathologico et therapeutico systemati fuerint adstipulati; debebat esse codex, in quo reperias in ordinem quemquam digesta haec omnia sive simplicia, sive composita et praeparata, cum sub-

nexo judicio, in experientia atque argumentis, quae lux nostris temporibus scientiae naturali ac salutari plenius affulgens suppeditat, fundato, in quo invenias etiam noxas, a variis corporibus homini imminentes et illatas descriptas, exemplis illustratas, una cum medela, cujus usu praevertere ac tollere illas possis.

Ita initium faciens a medicamentis minerali regno attributis, omnia, praeter argentum vivum, quod alterum volumen explebit, sub hoc militantia, hic sisto, in recensendis metallis, quod rei natura suadere mihi videbatur, iis potissimum, quae inter venena non immerito fuere selata, arsenico, cupro, plumbo, et decantato tantopere a chemica medicorum secta antimonio omnino fusior.

Nomina adjeci tum ea quae jamdudum in officinis valent, tum ea quae ab auctoribus, qui illa medicamina invenerunt aut commendarunt, ipsis fuere imposita, tum systematica, ex Linnæi scriptis petita, tum chemica utriusque systematis, ut unusquisque pro suo ingenio et persuasione uti tanto facilius hoc libro possit.

Dabam e Museo d. 29 Mart. 1795.

I. TERRÆ ET LAPIDES

A. PONDEROSÆ.

LINN. *Syst. nat. III. p.* 79 *sq.*

SPATUM PONDEROSUM

LINN. *Syst. nat. III. p.* 81.

B*arytis vitriolata*

Insigni pondere specifico proxime ad pondus corporum metallicorum accedente (=4500.), fragilitate, textura lamellari, nitore quasi vitreo, indole, et cum aqua, et cum acidis, nisi calore bulliente foveantur, omne connubium renuente, atque per ignis violentiam in pulverem fatiscente, qui neque arena addita neque omiſsa cum aqua in paſtam ad aërem indurescentem subigi potest, facile dignoscendum.

Spatum ponderosum ipsum omni, quantum quidem hactenus constat, in corpus animale efficacia caret, quamvis affinis illi materies, terra ponderosa aërata nativa, sive Witherites, ut jam dudum a B. LEIGH (Natural history of Lancashire, Cheshire etc. Oxford 1700. fol. p. 70. 71.) et nuperius a Viris Clarissimis WATTIO juniori (Memoirs of the litterary and philosophical society of Manchester vol. III. p. 609. sq.)

HENRY (ibid. p. 614.) et conjunctiss. BLUMENBACHIO (*Bergmännisches Iourn.* ann. 4. p. 1. p. 434.) veneni animalibus funestissimi crimine notata sit.

Egregia tamen, et modo caute adhibeatur, salutari quam maxime efficacia pollere paratam ex eo terram ponderosam salitam s. Barytin salitam, sive Muriatam baryticam, recentiora testantur experimenta; ea autem circumspectione in hoc labore opus est, ut seligatur spatum omni metallica, sive arsenici, sive cupri, sive plumbi, quæ omnia nocentissimum reddere possent medicamen, sive ferri, aut magnesiæ nigræ, quæ immutare certe ejus vires possent, labe purum; quod quum neque semper ex arbitrio pharmacopœi pendeat, neque semper ex notis externis elucescat, in hoc labore ita procedendum est: pulvis spati tenuissimus cum cinerum clavellatorum depuratorum dupla portione terendo exacte mistus in catillo hassiaco altero inverso contecto igni, quo candeat, per tres vel quatuor horas exponitur, et massa coagulata ex refrigerato catillo exemta et in pulverem contusa iterato et toties cum aqua distillata coquitur, donec hæc insipida a coctione redeat.

Spati terra sic a vitrioli acido liberata (cujus in locum terra ponderosa aërata nativa, modo pura sit, substitui potest,) salis spiritui puro per portiones ingeritur, donec hic, quamvis calore externo vis ejus augeatur, nihil amplius dissolvat, et nullas amplius acidi prædominantis notas ostendat; quo facto per chartam trajectus cum nova terræ ponderosæ portione (ratione spati ponde-

rosi primo experimento adhibiti 1/20), postquam hæc igni candenti exposita fuerat, leni calori, et, si quidem hac soluta instillata aëre hepatico fœta aqua obscurum, metallici quid adhuc inesse arguens, sedimentum præcipitet, cum tertia adhuc portione exponitur, et per filtrum trajectus eo usque, donec crystallorum rudimenta in superficie appareant, leni calore sensim humore suo orbatus frigori nunc expositus, crystallos dimittit, in charta bibula siccandas, quæ si quando tinctu suo ferri particulam adhuc inhærentem prodant, aqua denuo solvi, solutioni excalefactæ nova iterato, donec non amplius solvatur, terræ ponderosæ portio injici, liquor denuo per chartam trajici; et modo jam memorato, ut in crystallos abeat, tractari debet (C. A. HOFFMAN *chem. Annal.* 1792. l. p. 123. WESTRUMB ibid. p. 390. et *chemisch. Abhandl.* Hannov. 8. l. 1793. p. 215. sqq. BUCHOLTZ *chemisch. Untersuchungen über die vorgeblich gistigen Eigenschasten des Witherits der Schwererde und der salzsauren Schwererde.* Weimar 1792. 8. p. 55.)

Harum crystallorum acri satis sapore pollentium drachma dimidia uncia una aquae distillatæ solvitur, hujusque solutionis guttæ infantibus 10. 20, aliquando syrupo rubi idæi temperatæ, adultis 30-60 aliquoties per diem repetitæ exhibentur, aut in guttis a Cel. CRAWFORD denominatis grana 4. binis aquæ distillatæ unciis dissolvuntur, ejusque liquoris guttae 50-100. ægris ingeruntur.

Negari tamen non potest, hanc medicinam, quemadmodum sal. quod basin ejus constituit,

canibus ingestum (WATT junior l. c. p. 213.) vomitum aluique profluvium excitavit, in hominibus quoque tormina et continuato usu vomitiones atque alui fluxum caussari, digestionis officinam debilitare, et nervis infensam esse: quum præterea per alia atque alia corpora separari iterum possit ab acido terra, tunc, si aërem fixum, quem vocant, attraxerit, facile funesta, cavendum est medico, ne cum aqua fontana, salibus alcalinis, terrestribus, metallicis, cum tartaro stibiato aliisque ex antimonio confectis medicaminibus (I. A. SCHMIDT de baryte muriato. Lips. 1793. 8.) exhibeat, neque ventriculo, nisi per prægressum laxantis remedii usum mundato, ingerat.

His cautelis adhibitis virtutem diaphoreticam, diureticam, refrigerantem, resolventem, irritantem exercere testes sunt Vir. Clariss. CRAWFORD (medical communicat. London 1790. I. n. 25.) HUFELAND (*Erfahrungen über die Kräfte und den Gebrauch der salzsauren Schwererde in verschiedenen Krankheiten.* Erfurt 1792.) BUCHOLTZ (l. c.) et apud eum ABT, WESTRUMB (l. c. p. 217. 269. sqq.) et apud eum (l. m. c. p. 216. 217.) SCHERF, CONRADI, SCHÆFER, posteriorem eo gradu, ut non modo in morbis spasticis similibusque aliorum morborum symptomatibus evitandus sit ejus usus, sed etiam, si hominibus paullo sensibilioribus præscribatur, guttulis aliquot aquæ ex foliis laucocerasi distillatæ temperandum suadeant liquorem nonnulli medici. Quamvis igitur in hepatis infarctibus, in rhachitide, ulceribus arthriticis, fungo articulorum, sæpius in cancro, phthisi (SCHMIDT l. c.) absque

omni fructu adhibitus fuerit ille liquor, mirifice tamen, memoratis cautelis non prætermissis, profuit in scrophulis, (BERNIGAU specim; sist. observationes quasdam de corticis ulmi et terræ ponderosæ salitæ usu medico. Erford. 4. p. 9-11 ALTHOF de efficacia terrae ponderosae salitae in praxi observata. Goëtting. 1794. 4. p. 6-8.) strumis (BERNIGAU l. c. p. 9. 12.) scirrhis, cancris, mesenterii (ALTHOF l. m. c. p. 8.) aliarumque glandularum infarctibus atque indurationibus, nisi nimium provectis (CRAWFORD medic. commun. l. c. et ap. WATT jun. bergm. Journ. 1790. 2. p. 224. HUFELAND et BUCHOLZ ll. cc.) WESTRUMB l. c. p. 270-272.) SCHMIDT (l. c.), præsertim si humorum circuitus languebat, et vires ægri infractæ erant, tanto citius, si partibus affectis extrinsecus quoque applicari poterat liquor, aut ferreorum (CRAWFORD med. communic. l. c.) remediorum usus simul præscribebatur; ita etiam in ophthalmia scrophulosa, scirrho testiculorum (v. præter. alios cl. KAPP ap. BUCHOLZ l. c. p. 60.), tuberculis pulmonum opem præstitisse fertur: egregium pariter expertus est ejus solutionis aqua temperatæ et saccharo edulcatæ usum in ulceribus superficialibus scrophulosis jam per 4. et 6. annos ægros affligentibus et neque mercurii ad salivæ usque fluxum exhibiti usui, neque decocto lignorum cedentibus, ter per diem, principio 15., postea 30. guttas exhibendo, et per 4. menses pergendo I. CLARCK ap. ANDR. DUNCAN (medic. comm. for the year 1791. Dec. 2. vol. 6. 1792. 8. n. 3.), exiguum et crebro nullum FERRIAR (medical histories and relections Warrington and Lond. 1792. 8. n. IX. p. 170.) alii inter nostrates medici: in fluore albo, morbis asthmaticis, ipsis interdum exanthematicis

incassum tentavit ALTHOF l. c. p. 12. 13. in scrophulis R. HAMILTON on scrophulous affections with remarks on scirrhus, cancer and rachitis. Lond. 1791. 8. sect. III.

Commendarunt alii hoc medicamen in exhanthematibus chronicis pertinacibus (ALTHOF l. c. p. 9. 11. BERNIGAU l. c. p. 9. et apud eum III. STARKE ibid.) v. g. tinea, lichenibus, scabie (SCHMIDT l. c.); in ulceribus ac bubonibus, aliisque malis venereis experti sunt efficacem ALTHOF (l. c. p. 11.) et apud eum HUBER et VOGEL; alii ad incidendam pituitam, aut pulmones (e. gr. in asthmate pituitoso) aut ventriculum obruentem, et præeunte Anglo medico WILLIS (ap. WATT jun. *bergm. Journ.* l. c.) Clariss. HUFELAND (l. c.) WESTRUMB (l. c. p. 270.) (BERNIGAU l. c. p. 11. 12. et KLOHTS *medicinische Bemerkungen über die Wirksamkeit und den Gebrauch der salzsauren Schwererde.* Zerbst 1793. 8.) tamquam potentissimum ad ejiciendas ex intestinorum tubo ascarides instrumentum.

B. TERRÆ LAPIDESQUE CALCAREÆ

LINN. *Syst nat. III. p.* 85. *sqq.*

A. PURIORES

LINN. *Syst. nat. III. p.* 85-108.

Viva, quando a liquoribus acidis continguntur, effervescentia, facili in his solutione, et instillato vitrioli aut acetosellæ acido, facili ex reliquis acidis specie sedimenti albi præcipitatione, calce potissimum viva, quam violento igne ustæ exhibent, non difficulter a reliquis terreis discernendæ.

Calx hæc ex omnibus harum terrarum lapidumque speciebus quanto purioribus tanto melior ignis candentis vi obtinenda non amplius quidem effervescit cum acidis liquoribus, verum ebullit atque exæstuat ab aqua et laticibus aquosis, quamvis frigidissimis affusis, in his sensim pultis formam adsciscens, cum aqua et arena in pastæ speciem subacta aërique exposita indurescit, sicca autem si aëris contactui diu opportuna sit, in pulverem fatiscit, sensim tenuiorem, easque dotes, quibus recens atque intemerata gaudebat, certa pro parte amittit; tantam, recens potissimum, in animalium partes acrimoniam exercens, ut ad purgandas a pilis, carne, pinguedine pelles ea utantur coriarii, similem in scopum multi alii artifices.

Calx hæc cæmento ad ædes extruendas neces-

sario totque aliis in vita communi, opificiis, fabricis, artibus usibus, celebris, emendando solum rei rusticæ proficua, a medicis quoque salutem civium publicam curantibus ad contegenda cadavera, excrementa aliasque putrescentes animalium partes earumque noxias exhalationes arcendas commendata, ad parandum salem causticum, spiritum salis ammoniaci causticum et alia medicamenta usitata, propter suam acrimoniam vix alio nisi externo usu adhibetur, tunc quoque aut melle aut saponis nigri vel veneti æquali, aut farinæ avenacææ dupla portione et lardo porcino temperata: ita post CÆLIUM AURELIANUM, qui (de morbis chronicis L. II. c. 1. edit. Ammanni Amstelaed. 1722. 4. p. 355.) membra paralytica præter alia calce quoque viva aspersa fricari jubet, III. TISSOT (*Anleitung für das Landvolk, übers. von* HIRZEL Zür. 1762. 8. p. 191.) et B. HAEN (ration. medend. P. IV. C. 4. p. 156.) calcem vivam cum melle, posterior quoque cum unguentis mistam in coxario morbo efficacissimam deprehendit. Calcem vivam cum sapone commixtam et aceto acerrimo humectatam inter usitatissima sui temporis escharotica refert SEVERINUS (Trimembris chirurgia ed. noviss. Lugd. Bat. 1725. 4. p. 152.); misturam ex calce et sapone in verrucis, tuberculis, escrescentiis, sarcomatibus, tumoribus cisticis, nævis maternis et scirrhis exedendis eximiam habere vim, testis locupletissimus est HEISTERUS (instit. chirurg. Amstel. 1739. 4. p. 473.) nævos maternos, in ipsa adeo facie conspicuos, tuto delere, et post 12 horas in escharam conversos subsequente suppuratione penitus extirpare expertum se esse asseverat Z. VOGEL (*anatomische chirurgische und medicinische Beobachtun-*

gen und Untersuchungen. Rost. 8. 1759. p. 263.) Inter remedia nævis maternis delendis paria calcem pariter refert M. B. VALENTINI (praxis medicinæ. Francof. ad Mœn. 1711. 4. p. 7.) Cum farina avenacea et lardo in cataplasmatis formam subactam, et pollicis crassitie linteo superinductam tum ad maturandos abscessus, tum si calida imponatur, et singulis nycthemeris renovetur, continuato per mensem et ulterius usu ad sanandos articulorum fungum aliosque eorum tumores hydropicos potentissimam recentius prædicat FALCONER (Practic. dissertat. on the medical effects of Bathwater. Bath and London. 1790. 8. p. 153 - 155.)

Frequentiori longe, eoque etiam interno usu venit medicis parata ex hac calce.

Aqua calcis, infundendo calci recenter ustæ aquæ, melius calidæ (qua minus ingratum saporem contrahere perhibetur) quam frigidæ octo ad decem partes, agitando aliquoties cum hac, temporisque spatio elapso defundendo atque per linteum trajiciendo confecta; quæ si proba sit, sapore sibi proprio subadstringente facile distinguenda, clara et limpida, ad aërem cuticulam (cremorem appellant) in superficie contrahit, a cinerum clavellatorem lixivio turbatur, et sali ammoniaco in pulverem contuso larga satis copia superinfusa aërem (sive gas) alcalinum exturbat, odore acri nares ferientem, has vero dotes una cum virtute salutari amittit aliquandiu asservata vel cocta, vel cum corporibus aëre fixo aut vitrioli, phosphori, acetosellæ, tartarive acido aut principio adstringente gravidis

combinata; hinc recens semper et frigida vel saltim tepida a medicis adhibenda, atque evitanda, dum adhibetur, omnia, quæ unum alterumve memoratorum principiorum in se continent.

Salibus lixiviosis affinis acidum domat; hinc in acido primas vias obsidente variisque ex eo fonte promanantibus malis proficit (PRINGLE observat. On the diseases of the army in camp and garrison. Lond. 8. 1752. p. 415.); putredini resistit (V. HALES philosophical transactions vol. 48. p. 2. for. 1754. n. 104. p. 826. et MAC-BRIDE *durh Erſahrungen erläuterte Versuche aus den Engl. übers. von* CONR. RAHN. Zürich 1766. 8. p. 132. sqq.); hinc a nonnullis externo usu in gangræna et sphacelo commendata; ea forte de caussa in ulcere cruris scorbutico (GRAHAM medical observations and inquiries by a society of physicians in Lond. 8. vol. 1. p. 23. p. 286.), tum pota per menses ad tres usque libras per diem, tum fomentorum specie parti ægrotæ adplicata, et (PLATNER ars medendi singulis morbis accommodata p. 401. BOERHAAVE elem. chem. 2. p. 316.) in scorbuto ipso, quem vocant, frigido, ejusque sequelis; in cancro, si quidem mane et vesperi sex vel octo ejus unciæ æquali copia aquæ cum radice sassaparillæ vel ligno guajaco coctæ temperatæ potabantur, et singulis quatuor vel octo diebus pilulæ, quas a Becchero balsamicas nominabant, sumebantur (R. A. VOGEL diss. de curatione cancri occulti et aperti per aquam calcis vivæ potam præstita. Goëtt. 1769. 4.) et in ipsa adeo pertinaciori dysenteria tertia lactis parte diluta et per octo dies continuos potata (BURLET mem. de

l'Acad. des scienc. à Par. 1700. p. 168.) per singulos trium hebdomadum continuarum dies ad tres usque libras hausta (GRAINGER essays and observations read before a Society at Edinburgh. 8. vol. 2. 1756. n. 14. p. 262.) aliquando efficax; a NAVIER (Contrepoisons de l'arsenic, du sublimé corrosif, du verd de gris et du plomb. à Paris 1777. 8. 1. p. 69.) pariter lacti nupta ad debellandum, si corpus ingressum sit, arsenici virus commendata.

Poterat tamen in alvi fluxu vi sua exsiccante sive humorem sugente perinde prodesse hæc aqua: eo titulo prædicata, in ulceribus tam ossium, quam partium molliorum tum externarum tum ipsarum internarum (MORTON oper. med. Amstelaed. 1696. III. c. 14. et Genev. 1727. 4. p. 148.) oris, ipsis adeo venereis (HECKER *Anweisung die venerischen Krankheiten genau zu erkennen und richtig zu behandeln.* Erfurt 1791. 8.), uteri (DETHARDING de aquæ calcis vivæ usu interno salutari. Rostock 1746. §. 11.), sassaparillæ decocto juncta, vesicae urinariæ (MOLINARI nov. act. ac. Cæs. Natur. Curiosorum. tom. III. 1767. et OLLENROT ap. SCHMUCKER *vermischt. Schrift.* 2. p. 110.), et pota cum lacte, aut corticis peruviani decocto, atque injecta ipsorum adeo pulmonum (OLLENROT et DETHARDING ll. cc.) intus sumta; a QUARINO tamen in eo malo nunc iners, nunc si recens sit, noxia inventa: an eadem sit caussa efficacitatis, quam injectæ in urethram, balnei et fotus specie adplicitæ aquæ calcis tribuit in sananda gonorrhœa experientia nixus Ill. GIRTANNER (*Abhandl. über die venerischen Krankheiten.* Göt.

8. 1788. p. 117. 126. 127.) an ex eo fonte promanet vis ejus extrinsecus adhibitæ in panaritio, saccharo saturni fœtæ (JÆGER *funfzig chirurgisch practische Cautelen für angehende Wundärzte.* Francfurt 1788. 8.), vis in vitiligine et lepra jam ab HIPPOCRATE (*Epidemion* L. 2. Sect. 5. oper. cura Fœsii editor. Francf. 1624. p. 1046.), in tinea et scabie pertinaci, aliisque exanthematibus chronicis humidis ab aliis (DETHARDING l. c. thes. 4. S. 1 - 11. KAEMPF *Abhandlung von einer neuen Methode die hartnäckigste Krankheiten im Unterleibe zu heilen.* Dessau und Leipz. 1784. 8. p. 23.) prædicata, in his etiam frequentius epota, et ipsis nutricibus labe ejusmodi infectis, ne in alumnum transeat, vel ut tenelli infantes ea jam vexati liberentur, exhibitæ, judicatu difficilius videtur. Ab ea facultate siccante derives quoque felicem hujus aquæ extrinsecus solummodo applicatæ in tumoribus hydropicis curandis successum, ut FABRITIUS *ab Aquapendente* (oper. chirurgic. Francof. 1620. 8. p. 234.) sola spongia aqua calcis vivæ irrigata totumque abdomen comprehendente et circumligata sæpius hydropem se sanasse, asseveret.

Ad hanc vim exsiccantem porro referre liceat, si quam exercet; prouti multis videtur, virtutem aquæ calcis roborantem, quam in vitiis primarum viarum, a sola laxitate oriundis, præsertim si cum amaris remediis conjungitur præter alios utilem deprehendit MONRO (Treatise on medical and pharmaceutical chymistry and the materia medica. Lond. 1788. 8. vol. I. c. 9. sectio. 1. n. 8.), et lenimen, quod cum tertia parte olei lini subacta et parti affectæ al-

lita, toties (MONRO l. c.) affert, ipsam forte in verrucis mollioribus et suppurantibus delendis vim (BELL system of surgery. Edinb. 8. vol. V. 1787.) atque opem, quam in lichenibus tulit. (*idem* treatise on the theory and management of ulcers. Edinb. 1778. 8.). Utrum ab hac natales trahat, an a vi pituitam incidendi virtus ejus vermes necandi ab ALSTONIO (dissert. on Quicklime and Limewater. Edinb. 1784.) observata, decidere nolim.

Incidere certe pituitam ex multis casibus conjicere licet, ipsa ejus lixiviosae affinis indoles indigitare videtur; spissos humores resolvere GABERI miscell. Taurinees. 1766. 3.) probant experimenta; ea facultate pars certe efficaciæ, quam in cutaneis morbis febribusque intermittentibus toties a præternaturali lymphæ et sanguinis spissitudine proficiscentibus exserit, nititur, ea potissimum virtus in scrophulis (MONRO et KAEMPF ll. cc.) BOYLE medicin. experiments. Lond. 1692. 8. p. 82) discutiendis, fundendo corio pleuritico (KAEMPF l. c.) reserandis viscerum, et glandularum, inprimis mesenterii obstructionibus vel pertinacissimis (KAEMPF l. c.), conterendis adeo in sanguine ipso natis polypis (KAEMPF l. c.) celebrata, ea solatium, quod largius pota, interdum sapone gravida, testibus, ALTON (l. c.) in febribus reumaticis et malis podagram retrogradam insequentibus, et WHYTT (observations on the nature, causes and cure of those disorders, which are commonly called nervous. Lond. 1765. 8. p. 379.) et MACBRIDE (experimental essays. London 1764. 8. p. 254.) in malis arthriticis et podagricis attulit, ut adeo nodos arthriticos ea re-

solvi posse sibi persuaderet KAEMPF l. c.), ea denique, ut mihi quidem videtur, auxilium, quod hominibus cum aliis atque aliis viarum urinæ vitiis conflictantibus, nephriticis (KAEMPF l. c.) et præcipue calculosis (BASIL. VALENTINUS et BORRICHIUS ap. TH. BARTHOLINUM epistol. medicinal. cent. 4. n. 76. p. 451. ALSTON l. c. WHYTT essay on the virtue of limewater in the cure of stones. Edinb. 1756. 12. maj. p. 187. WALPOLE philosophic. transactions vol. 47. pro ann. 1751. et 1752. n. 9. p. 43. et n. 77. p. 472. BENNET theatr. tabid. p. 140.) tulit; calculum enim urinæ potissimum ex muco inspissato atque indurato proficisci, nuperius argumentis verisimillimis demonstrare annisus est AUSTIN (Treatise on the origin and component parts of the stone in the urinary bladder. London 1790. 8.).

Solvitur utique sedimentum urinæ, particulis salinis liberum, (BRUGNATELLI chem. Annal. 1787. 2. p. 111.), solvuntur multi in urinæ viis procreati calculi (ALSTON, WHYTT, MACBRIDE ll. cc. SCHEELE Kongl. Svensk. Academ. Handlingar vol. 37. p. 329.) in aquam calcis injecti; at pota aqua tam multifarias jam in primis viis offendit materias, aëre fixo gravidas, quibus mutatur, suamque dissolventem vim amittit, (MACBRIDE l. c.) ut non mirum sit, intrinsecus modo adhibitam medici (BERGIUS Kongl. Svensk. Vetensk. Acad. Handl. 1777. trim. 4. art. 3.) spem fefellisse, et alii aut cum usu interno injiciendæ in vesicam aquæ calcis usum (WHYTT l. c. præciperent, aut in posteriore hoc utendi modo, quo purior aqua atque intemerata fere calculum contingit, LANGRISH physical experiments upon bru-

tes etc. London 1756. et W. BUTLER method of cure of the stone chiefly by injections. Edinb. 1754. 12. maj.) acquiescerent: accedit, quod calculorum in urina prognatorum non semper una eademque sit indoles, eadem in iisdem liquoribus solubilitas; quare plures iique illustres Medici van SWIETEN (Commentar. in aphorism. BOERHAAVII de cognoscendis, et curandis morbis. vol. 5. p. 335.) de HAEN (rat. medend. vol. 1. p. 149. 3. p. 141. 157. 6. p. 181. 13. p. 132.) et alii, quamvis fateantur, egregium spasmorum ac dolorum his ægrotis tantopere infestorum, lenimentum subministrare, calculum tamen comminui, aut semper excerni negant, sive meracam biberent, quæ quidem adhibendi forma, nisi palatum aut ventriculus nimium refragetur, optime conducit, sive lacte dulcive lactis sero temperatam, sive sapone prægnantem per menses aquam calcis vivæ.

Caute tamen mercandum est cum hac calcis vivæ aqua sive potus specie exhibita sive ano injecta, si motibus febrilibus agitetur æger, in climatibus calidioribus et hominibus temperamenti siccioris et calidioris, prætermittendus plane usus in emaciatis, febre hectica, congestione sanguinis renes caputve versus directa, infarctu fixo quasi lapideo, spasmisve laborantibus, vitandus in principio dysenteriæ, orgasmis sanguinis ejusque profluviis inde pendentibus, sanguine ad inflammationem prono, fibra tensa, nec, nisi sublata prius, si ægrum torqueat, plethora vel alvi obstructione, si præsertim a scybalis induratis profecta fuerit, admittendus (DETHARDING l. c. thes. 5. HAEMPF l. c. p. 241. 243.).

1. *Creta farinacea.* LINN. *Syst. nat. III. p.* 86.

Lac lunæ, *Agaricus mineralis*; salutari efficacia; et, si laxiorem longe cohæsionem exceperis qua tangentes digitos inquinat, externis quoque dotibus cum creta scriptoria conveniens, olim, ut videtur, propter consistentiam recentis unguinosam, lacti vel potius ejus cremori quodammodo similem inter medicamenta lactifera immerito relata.

2. *Creta scriptoria.* LINN. *Syst. nat. III. p.* 86.

Creta vulgaris, lota atque in pulverem contusa, alba, labiis humidis adhærens, humectata argillam spirans, fere tota in aqua forti dissolvenda, scriptura inquinans.

Olim frequentius, quam hodie in medicorum formulis, ventriculi acido infringendo destinatis, obvia, huic effectui præstando utique par, nisi potiora prostarent. Nuperius in ulceribus ex ambustione natis commendat CLEGHORN (medical facts and observat. vol. II. Lond. 1792. 8. n. 11.) ita, ut prius imposito per sex vel octo horarum spatium cataplasmate ex mica panis, lacte et oleo aut butyro composito, ac mundata superficie inspergatur ad saniem absorbendam creta rasa, omni absorbta denuo adplicatur cataplasma; aliquo tempore elapso denuo inspergatur e. s. p. Constituit etiam creta partem remedii antilyssi in Anglia nomine remedii HILLDOMSKIRK famosissimi, quod pro singulis positus ex ejus uncia dimidia, boli armenæ drachmis tribus, radicis enulæ drachma una, aluminis scrupolo dimidio et olei anisi guttis quinque conflatur, et cum aqua lacte temperata mane

jejuno ventriculo per sex dies subsequentes propinatur. (CHAUSSIER ap. FOURCROY medec. éclair. par les scienc. physiq. t. III. 1792. p. 174.)

PRÆPARATA

Species diacretæ Mynsichti et Camerarii. In utroque pharmaco creta cum multis aromatibus, mucilaginosis, terrestribus saccharo mista. Obsolevere.

3. *Helmintholithus judaicus.* LINN. *Syst. nat. III. p.* 397.

Lapis judaicus Echinorum aculei, in lapidem utplurimum purius calcarium conversi, præter vim acidum absorbendi, si subtilissime contriti ingeruntur, nullam aliam in corpus humanum exserunt, quicquid etiam veteres, duce signatura, somniaverint.

4. *Helmintholithus Belemnites* LINN. *Syst. nat. III. p.* 413.

Lapis lyncis vel *lyncurius.* Olim multifaria, medicorum quoque, præter alias amuleti etiam forma commendantium, superstitione celebris, quicquid unquam vere salutaris efficaciæ exercuit, cum frequentissime indolem mere calcariam præ se ferat, acidum in primis viis obvium absorbendo præstitit. Præparatus sive in pollen tenuissimum comminutus asservabatur.

b. IMPURIORES.

LINN. *Syst. nat. III. p.* 108. *sqq.*

1. *Osteocolla.* LINN. *Syst. nat. III. p.* 87.

Nunc stalactitæ calcarii species forma sua

os fistulosum quodammódo referens, nunc radices arborum, potissimum populi, intus carie exesæ et terra calcarea, sabulo inquinata, refertæ (MARCGRAF *chem Schrift* 2 n. 11 p. 163 ssq.) A similitudine, quæ illi cum ossibus intercedit, et nomen et virtus in sanandis ossium fracturis apprime efficax ei tributa, at præter eam, quæ omni terræ calcariæ, aëre fixo fœtæ, competit, reapse nulla.

2. *Gypsum.* LINN. *Syst. nat. III. p.* 256.
Ejusque variæ species in pollen tenerrimum contritæ.

Olim virtute acidum absorbente celebre, quam tamen, nec crudum neque ustum, utpote vitrioli acido jamiam saturatum, exercere valet, posteriori forma propter indolem, qua pollet, cum aqua liquoribusque aquosis in massam solidam coëundi, interno usu potius venenum: quicquid externo usu perpetravit, forsan virtuti ejus refrigeranti debetur.

3. *Fluor mineralis viridis.* LINN. *Syst. nat. III. p.* 128.
Eo quidem nomine nunquam, at pretiosiori smaragdi nomine exornatus quondam sæpius in scatulis pharmacopœorum occurrens, cum smaragdo genuina merito exul ex recentiori supellectili medica.

C. TALCOSÆ

LINN. *Syst. nat. III. p.* 68. *ssq.*

I. PURÆ

1. *Magnesia alba, Magnesia salis, Magnesia nitri, Panacea solutiva, vel anglica, vel an-*

tihypochondriaca, *Pulvis Sentinelli*, *Pulvis Comitis de Palma*, *Laxativum polychrestum*, *Terra salis Sedlizenzis*, eo puritatis gradu, quo medicis inservire usibus potest, nullibi in naturæ sinu prostat, arte potius chemica ex sale amaro anglico aqua dissoluto, ope salis lixiviosi affusi, aut ex lixiviis ab excoctione salis communis, nitrive superstitibus, nunc expulsione humoris caloris ope peracta et ad siccitatem usque deducta, atque insequente ignis candentis, qui acidum inhærens dissipet, actione, nunc facta per lixivium cinerum vulgarium, vel clavellatorum terræ præcipitatione secreta: Inest enim aquæ fontium salsorum æque ac marinæ acido eidem juncta, quod partem salis communis constituit, creberrime magnesia alba, alias purior, alias terra calcaria inquinata, post salis ipsius excoctionem dissoluta adhuc permanens: Similiter inhæret frequentius ejus acido nubens terræ, ex qua nitrum excoquitur, et una cum hoc ipso in aquam ingreditur, ex qua pari modo extrahi potest.

At, quæ in officinis venalis est magnesia, mirifice differt (GEHLER progr. de magnesiæ officinalis insigni differentia. Lips. 1779.). Sunt, qui eo nomine vendunt terram mere gipseam (EHRART ap. BALDINGER *n. Magaz. für Aerzte* vol. 4. f. 4. p. 310. et HASSE in *neuesten Entdeckungen in der Chemie* T. III. p. 75.), fraude vix credibili, quum hæc quum acidis affusis neque effervescat, neque facile in iis solvatur; vendunt alii magnesiam, aut gypso aut terra calcaria inquinatam, casu posteriori tanto fre-

quentiori, quod muriae nitri et salis communis, ex quibus saepissime impetratur haec magnesia, praeter eam utplurimum quoque continent terram calcariam pariter acido solutam, tam frequenti, ut merito inter caussas referatur, quae effecerunt, ut diu pro terra calcaria haberetur, donec primus FR. HOFFMANNUS (Observation. physico-chymic. selectior. Hal. 1736 4 l. 2 obs. 2 p. 107 sqq.) ingens inter utramque intercedens discrimen olfaceret, seriori maturiorique scrutinio BLACKII (Physical and litterary essays of the Societ. of. Edinb. 2 1756 n. 8 p. 157) MARCGRAFI (Mémoir. de l'Acad. roy. des sc. et bell. lett. à Berl. ad ann. 1759 n. 3 p. 119) MONNETI (traité des eaux minérales à Paris, 1768 p. 323 sqq.) BERGMANI (in diss. Ups. 1775 habita, recusa in opusc. phys. et chemic. Holm. Upsal. et Aboae. 8 vol. I. 1779 p. 365 sqq.) MACQUERI (Histoir. de la Sociét. royal. de Medec. à Paris ad ann. 1779 p. 231 sqq.) aliorumque evidentius comprobatum.

Mistura vero illa terrae calcariae facile patet; quando solutae in salis communis acido meraciori magnesiae vitrioli quod vocant oleum, vel acetosellae sal per cineres clavellatos in salem medium perfectum conversus et in aqua distillata dissolutus instillatur, pelluciditas ejus non turbatur, si quidem pura fuerit magnesia; lactis vero colorem et opacitatem statim induit, si quid calcariae terrae intermistum fuerit, quae quippe utrique acido nubens selenitae parum solubilis forma praecipitatur.

Neque difficile detectu est gypsum in ma-

gnesia latens, utpote quod connubium cum acidis respuens, si magnesia salis communis, uti quidem audit, spiritui injiciatur, indissolutum perstat. Idem etiam contingit, si argillacea terra depravata sit, quod quidem aliquando evenire testis est I C. G. SCAEFLER (diss. de magnesia. Argent. 1774. 4. §. 8. p. 9.), aut si a cineribus clavellatis, qui, prouti vulgo veneunt, rarissime ea terra carent, ad praecipitandam ex muria aut sale amaro magnesiam adhibitis, terrae siliceae (HEYER chem. Journ. 3 p. 69), aut eo quod minus sollicite facta fuit terrae praecipitatae elotio, tartari vitriolati, quem appellant, portio in magnesia remanserit; ab utroque posteriori consortio asperitatem quamdam tactui satis sensibilem, a puriori magnesia longe alienam, adipiscitur.

Qui liberalius, quam par est, affundunt muriae aut salis amari solutioni ad separandam hanc terram lixivium cinerum, aliud non raro, nisi maxime sollicita elotio accedat, magnesiae inducunt vitium, ut scilicet portio salis lixiviosi in illa supersit, quod facile cognoscitur, si talis magnesia cum rhabarbari pulvere commiscetur; hujus enim flavedo a magnesia pura non mutatur, ab illa vero, quae memorata labe afficitur, statim exaltatur (KELS *chem. Annal.* 1788 I p. 513), aliquando sapor, qui magnesiae, quemadmodum omni terrae, nullus, salem lixiviosum inhaerentem prodit: sapore quoque, at longe alio, amaro potius, interdum ferit linguam magnesia ex muria exsiccata atque excandefacta, qui quidem parandi modus olim frequentissimus fuisse videtur (M. B. VALENTINI

diss. de magnesia alba ad LEIBNIZIUM, recus. prax. medic. infallib. Francof. 1711. 4. p. 711. SLEVOGT diss. de magnesia alba. Jen. 1709. 4. I. A. WEDEL prop. inaugur. de magnesia alba compendiosa paranda. Jen. 1732. 4. FR. HOFFMANN l. c. p. 106.) confecta, remanente scilicet acidi portione, quod cum terra salis amari speciem progenerat, repetita cum aqua coctione et detegendum et separandum.

Est autem magnesia, si quidem rite parata sit, nivea, levissima, adeo laxe cohærens, ut digitos tangentes inquinet, ignis vi nulla in calcem vivam convertenda; cum acidis vehementer effervescit, illaque, si quidem ea saturentur, in salia saporis amari, alvum stimulantia, commutat; cum vitrioli acido in salem abit, aqua facillime dissolvendum.

Quamvis primo in Germania per SIBOLDUM, archiatrum Magdeburgensem (teste FR. HOFFMANNO l. c. p. 106.) parata fuerit, forsan per amicum ejus laborumque socium HELWIGIUM, varias postea terras pervagantem conficiendi arcano modo in aliis quoque Europæ regionibus ad alios perlato, ejus tamen fama, demum circa annum 1700., primum Romæ increbuit, ubi (teste BRAUN apud VALENTINI l. c. p. 724.) a Batavo quodam apostata in monasterio quodam præparabatur, et per archiatrum cæsareum COEFERLE, in Germaniam reducem, Viennam, et inde in reliquas Germaniæ partes deferebatur.

Quum acidum absorberi et obtundi per magnesiam albam tot experimentis extra intraque

corpus vivum captis evictum sit, eximiam opem præstat in iis malis, quæ ab acido in primis viis dominante, infantes atque adultos, inter hos potissimum hypocondriacos toties vexante, natales ducunt, (H. I. RUPERTI diss. magnesiæ albæ alcalinæ proprietates ac virtutes proponens. Helmst. 1772. 4. p. 27.), digestione depravata, ardore ventriculi, vomitu nimio, flatulentia, alvi obstipatione, capitis doloribus, convulsionibus, epiplesia, eo certe in casu antepileptici titulo multo magis digna, quam sesquipedales illæ veteribus tritæ formulæ, ex terris calcariis, præsertim animalibus, conflatæ.

Non enim absorbet modo acidum in ventriculo atque intestinis obvium magnesia, sed cum eo in salem abit, qui alvum blande, tuto, absque omni exæstuatione ducit, ut igitur saburra acescens non infringatur modo, verum eodem remedio quoque evacuetur; eo certe solo in casu (consentientes habeo FR. HOFFMANN l. c. p. 108. Clariss. HAHNEMANN in traductione libri MONROANI *chemisch-pharmaceutische Arzneymittellehre*. Leipzig. 8. vol. I. 1791. p. 341. medicaminis laxantis nomen meritura, quam magnesiæ virtutem tamquam in terra ipsa et sola delitescentem veteres (v. inter alios M. B. VALENTINI l. c. p. 729. sqq.) collaudarunt.

Exhibetur autem magnesia infantibus quinquennibus et minoribus ad grana decem, majoribus usque ad drachmam dimidiam, adultis a scrupolo ad duas usque drachmas, infantibus saccharo, fœniculi semine, etiam saccharo incrustato condita, aut emulsionibus adjecta, aut

si princeps medici finis eo tendat, ut alvum laxet, mercurio dulci vel cinereo, pulveri jalapæ vel rhabarbari, aut syrupo rhabarbari juncta.

Continet vero magnesia cruda multum (ex calculo BERGMANI l. c. §. IV. p. 373. quartam sui ponderis partem) aëris fixi, qui in ejus cum acidis conflictu egressus indolem elasticam recuperat, et si quidem illud in primis viis contingit, ventriculum atque intestina expandit; hinc jam SLEVOGT (l. c.) et FR. HOFFMANN (l. c. p. 112.) conquesti sunt, ab usu ejus flatulentias et morsicationes in imo ventre insecutas fuisse, qui effectus utique expulsione aëris fixi per ignem candentem præverti potest, ideo.

Magnesia usta, calcinata sive *pura* medicis placet, quæ tardius utique, at sine effervescentia, et, nisi forte (MŒNCH *systematische Lehre von den Arzneymitteln.* Marburg 1789. 8. p. 166.) nimium perpessa fuerit ignem, perfecte solvitur, ita ut dimidio minor portio sufficiat saturando acido, quam crudæ; sufficit ergo dimidio minor terræ ustæ portio laxandæ alvo; hinc ægris et infantibus potissimum in flatulentiam proclivibus apprime conducit, modo probe caveatur, ne magnesia aut gypso, aut calce, aut sale lixivioso adulterata sit.

Inest præterea magnesiæ huic ustæ vis putredinem arcendi, primo quidem a TH. HENRY (Experiments and observations on the following subjects etc. London. 1773. 8.) in carne atque bile bovina contra putredinem defendenda observata, postea a I. CHRN. G. SCHÆFFERO (diss. de ma-

gnesia, Argentor. 1774. 4. p. 21. sqq.) experimentis in sanguine humano captis, et JOH. FR. BILHUBER (diss. de magnesia cruda atque calcinata. Dubing. 1779. 4. p. 36. sq.), aliis in vitello ovorum, carne bileque bovina institutis confirmata; posterior adeo hujus terræ ustæ usu corpora eadem jam putrescentia feliciter restituit.

2. IMPURÆ

LINN. *Syst. nat. III. p. 68. sqq.*

1. *Talcum officinale s. cosmeticum.* LINN. *Syst. n. III. p.* 69.

Olim tum crudum tum ustum in pollen tenerrimum comminutum nunc solum, nunc pigmento rubro intertrito tinctum cum aqua aut unguento odoratis impositum inter cosmetica relatum, perinde ac oleum a talco denominatum, cujus vires a sale lixivioso procedunt, in officinis superfluum.

2. *Lapis nephriticus.* LINN. *Syst. nat. III. p.* 71.

Quondam magni habitus lapis omni odore orbus, et neque aqua neque acidis, nisi bulliente æstu fotis, solubilis. Præcavere morbos, in quos tenelli infantes a nimio terrore incurrunt, modo in cordis formam cæsus iis ante pectus suspendatur, perhibitum; carpo renumve regioni si alligetur, aut a drachma dimidia ad integram ingeratur, nephritidi mederi creditum: merito ex pharmacopoliis hodiernis exul.

3. *Amianthus.* LINN. *Syst. nat. III. p.* 72. 73. *Alumen plumosum.*

Vi mechanica irritans; hinc olim extrinsecus in paralysi adhibitum; hodie a medicis neglectum.

D. TERRÆ ARGILLACEÆ

LINN. *Syst. nat. III. p.* 133. *sq.*

1. PURA

Terra aluminaris, ex alumine in aqua dissoluto cinerum clavellatorum ope præcipitata, nondum quidem in officinas recepta, sed medicorum attentione quam maxime digna, (MONRO l. c. *et qui ejus libri* in germanorum sermonem translationem curavit HAHNEMANN 1. p. 358.), quum perinde ac magnesia, acidum absorbeat, eo dissolvatur, ét cum eo sal constituat, non modo solubile in copioso humore aqueo, sed etiam adstringente et roborante virtute præditum.

2. IMPURÆ

LINN. *Syst. nat. III. p.* 134. *sqq.*

1. *Bolus.* LINN. *Syst. nat. III. p.* 138.

Pinguis attactu, in ore butyri instar diffluit, ungue attrita, si quidem sicca sit, nitorem quemdam nanciscitur, humectata odorem levem spargit, et pastæ formam induit, igne induratur: singularum terrarum species singulæ quondam, sigillis sibi propriis insignitæ, hinc *terrarum sigillatarum* nomine celebres. Ob latens acidum putredini resistere, ideo in febribus malignis et venenis conducere, ob ter-

reas particulas acrimoniam involvere, et demulcere sibi persuasit magnus BOERHAAVE (v. van. SWIETEN Comment. in ejus aphorismos de curand. morb. I. §. 88. p. 128.), qui unciam unam libra aquæ dilutam per cochlearia ægros dysenteria putrida laborantes sorbere suasit.

At acrimoniæ in primis viis dominanti obvolvendæ potentiora prostant medicamina; alias vires vix expectes a corporibus, nullo, quem in homine vivo offendunt, humore solvendis, nisi velis a largiori calcis ferreæ inhærentis copia rubras species, inter quas bolus, quam vocant, armena eminet, tum interno usu paullisper adstringere et roborare, tum externo sanguinem ex vulneribus promanantem sistere posse: ingreditur quoque formulam liquoris styptici, a celeberr. SCHMUCKERO (*vermischt chirurg. Schrift.* Berl. 8. vol. I. 1771.) ad sistendum sanguinem ab evulso narium polypo largius promanantem laudati; at qui novit, non solvi vini spiritu, facile perspiciet, ad potentiam hujus liquoris nihil conferre.

2. *Terra lemnia.* LINN. *Syst. nat. III. p.* 136.
Colore carneo, et magnesiæ, quam continet, portione, a bolo præsertim differt; olim iisdem viribus fictitiis celebris, nunc obsoleta.

E. TERRÆ SILICEÆ.

LINN. *Syst. nat. III. p.* 170. *sqq.*

Nullo liquore, nisi insigni ignis vi adjuvetur, præter fluoris acidum quum solvantur, odore præterea privæ, atque igni expositæ quam

maxime fixæ, parum solatii pollicentur medico, vires salutares corporum ex dotibus externis dijudicanti; Omnes fere nostro tempore obsoletæ, neque olim nisi in subtilissimum pollen comminutæ (audiebant *præparatæ*) adhibitæ.

1. *Arena.* LINN. *Syst. nat. III. p.* 191.

Sicca, calida, modo fomenti ad instar, modo balnei in modum adhibita Veteribus, inter quos loco omnium nominasse sufficiat CORN. CELSUM (de medicina, cura et studio ab ALMELOUEEN. 8. Amstelod. 1713. l. 2. c. 17. p. 93. 95.); qui plura veterum testimonia collecta intueri cupit, adeat auct. anonymum (A. D.) libelli de usu arenæ externo in curandis quibusdam morbis, præcipue ad illustrandum aliquem SYMMACHI locum L. VIII. Ep. XLV. nonnulla exponentis. (Lips. 1734. 4.); frequenti erat in usu, si sudores excitare, exsiccare animus erat; quare CELSUS (l. c. l. 3. c. 21. p. 162.) et ipse immortalis BOERHAAVE (aphorism. de cognosc. et cur. morb. 1248.) ipsius commentator van SWIETEN (l. c. IV. p. 221.) inter auxilia hydropicorum retulit.

2. *Quartzum Crystallus.*
Crystallus montana. LINN. *Syst. nat. III. p.* 201.

Adstringere, absorbere acidum, veneno resistere, lactis copiam augere, calculum comminuere, quondam sibi persuadebant medici; ridet has fabulas aniles nostra ætas.

3. *Quartzum Amethystus.*
Amethystus. LINN. *Syst. nat. III. p.* 204.

Mireris lapidem, quamvis elegantem, ratione tamen corporis humani vivi certissime inertem, apud LINNÆUM adhuc medicamenti nomine prostare.

4. *Chalcedonius Carneolus.*
Carneolus. LINN. *Syst. nat. III. p.* 207.

Quum colore sanguinem ejusve serum aliquantum referat, præconcepta veterum de ejus in corde corroborando potentia multum increvit. Ast vana hæc nullisque experimentis subnixa ex sola superficiali similitudine deducta ratiocinia.

5. *Lazurus Orientalis.*
Lapis lazuli. LINN. *Syst. nat. III. p.* 126.

Ob eximium colorem medicis quoque olim plurimi æstimatus, at creberrime loco genuini *lapis armenus*, cupri calce tinctus, ejusque viribus, noxiis potius, quam salutaribus pollens; uterque in officinis medicamentariis merx superflua.

Vix opus est idem monere de aliis lapidibus inter gemmas (LINN. *Syst. nat. III. p.* 170.), et olim inter pharmaca numeralis, quales sunt adamas, rubinus, sapphirus, smaragdus, topasius, granatus, hyacinthus, qui posterior nomen, non vires, confectioni dedit, adhucdum in pharmacopoliis venali.

II. SALIA

LINN. *Syst. nat. III. p.* 259.

Sapore, singula sibi proprio, linguam feriendo se produnt, in aqua penitus solvuntur, utraque dote ab omnibus aliis corporibus facillime dignoscenda; propter suam in aquosis corporis animalis humoribus solubilitatem plurima facilius operantur, quam corpora alterius classis, facilius efficaciam quam exserunt ingesta, ultra systema primarum viarum extendunt, sanguinem ipsum succosque reliquos subeunt, in viscera remotiora et secretionis excretionisque instrumenta nunc hæc nunc illa agunt. Fibras, quas contingunt, tum nerveam, tum contractilem, vellicant.

Plurima putredini potenter resistunt; multa, quacumque via et ratione applicata, refrigerant, pauciora nimium stimulando potius excalefaciunt: Alia humores condensant et coagulant, alia potius attenuant, et pituitam inprimis incidunt: alia alvi, alia urinæ excretionem juvant atque augent, ut tamen determinata hæc in excretiones efficacia perinde a dosi, modo adhibendi, consortio, regimine et conditione ægroti atque ipsius morbi pendeat, ac a salis ipsius indole.

Dispescuntur salia in salia simpliciora et composita; illis vulgo adscribuntur salia acida et alcalina sive lixiviosa.

A. SALIA ACIDA

Omnia cum salibus alcalinis in salia neutra coëunt, et solvendi terras plures et metalla vel eorum calces facultate gaudent, sive humida, sive sicca via eam exerceant: plurima aërem fixum ex corporibus eo fœtis cum effervescentia expellunt, plurimos cæruleos colores vegetabiles in rufos commutant, et, modo aqua satis temperata fuerint, acido sapore dignoscuntur.

Nonnullis, aqua, quantum fieri potest, orbatis, acrimonia corrodens, et vivam, quamcumque contigerit, corporis animalis partem extemplo enecans; iisdem aqua dilutis æque ac aliis vis putredinem potentissime arcens, refrigerans, fibram contractilem constringens, humores inspissans et coagulans, urinam movens. rarius stimulans, sudorem excitans.

1. *Vitrioli acidum*, sive quod hodie ex sulphure potissimum elicitur, *Sulphuris acidum*, ea forma, qua medicatis inservit usibus, *spiritus vitrioli* vel *sulphuris*, olim, quoniam sub campanis ardentis sulphuris vapor in guttas condensatus colligebatur, *spiritus sulphuris per campanam*, aut, quia nonnulli similem spiritum ex alumine quondam parabant, *Spiritus aluminis* dictum.

Fortius acidum, ob spissitudinem suam incongruo *olei* nomine insignitum, cum aqua et sale culinari vehementer exæstuans, ex poste-

riori vaporem suffocantem expellens, prunis ardentibns instillatum, sulphuris ardentis flammam et fumum monstrans, ex oleo calcis, quod vocant, æque ac ex solutione terræ ponderosæ in salis acido facta limpidissimis statim sedimentum niveum præcipitans, nunc excolor, nunc, et quidem prouti vulgo venit, fuscum et fumans, coctione, melius distillatione colorem ex materia combustibili contractum, iterum exuens, alias plumbi calce (GÜNTHER *nevest. Entdeckung in der Chemie.* 8. Lips. P. II. 1781. p. 63. 64. SCHILLER *chem. Annal.* 1788. P. I. p. 70. MEYER ibid. 1789. P. II. p. 116.), alias selenite, variisque aliis salibus (GAUBIUS adversaria varii argumenti. 4. Leid. 1771. p. 127. sq.) inquinatum, quæ omnia distillatione in vasis retortis vitreis exilibus (GAUBIUS l. m. c. p. 125. WESTRUMB *kleine physicalisch-chemische Abhandlungen.* Lips. 8. fasc. 1. 1785. p. 149.) et detegi optime, et segregari accuratissime possunt.

Fortius vero illud acidum medicis vix, ob summam, qua pollet, acrimoniam, nisi externo, eoque rarissimo venit usu; unguenti certe paralytici (The new dispensatory second Edit. Lond. 1765 8 p 646), quod una cum axungia suilla et oleo baccarum lauri constituit, quamvis partem tantummodo quintam efficiat, partem constituit longe efficacissimam, quod membris insensibilibus aut immobilibus injunctum aut infricatum cutem rubefacit, et, si quid unquam, nervos obtorpescentes excitat.

Adhibetur autem crebro vitrioli acidum jam a CRATONE (Consil. et epist. medicin. edit. a L.

SCHOLZ Hanov. 8 1614. L. IV. p. 433) commendatum, nunc aqua temperatum, nunc cum vini spiritu purissimo (vocant alcohol) conjunctum, rarius cum olivarum oleo in saponis speciem coactum.

Princeps ejus virtus est, ut putredinem arceat; longa per mare itinera suscepturis, ut dulcem aquam a corruptione muniant, tincturam vendidit Comes quidam de BOLO, quae non nisi vitrioli acidum pigmento aliquo vegetabili rubro fucatum fuisse videtur (Kongl. Swensk. Vetensk. Academ. nya Handling. Vol. II. pro ann. 1781 p. 236), optimo cum successu meracum acidum tentavit FAXE (ibid. p. 235 sq.), expertus, quatuor jam guttulas acidi fortioris sufficere aquae congio: calci extinctae junxit eodem scopo hoc acidum la PEYRE (histoir. de la société de Médecine à Paris pour 1776 p. 348). Ipse Clar. LOWIZ (*Anzeige eines neuen Mittels, Wasser auf Seereisen vor dem Verderben zu bewahren, und faules Wasser wieder trinkbar zu machen.* S. Petersb. 1790 8 p. 12), ut carbonum pulvere intermisto aquam jam corruptam penitus restitueret, vitrioli acidum in subsidium vocavit, et per drachmam carbonum et acidi vitrioli fortioris guttas duas aquae putidae uncias quatuor recentissimae simillimas reddidit.

Hanc vim putredinem similesque corruptiones inhibendi et praevertendi medici, qui tamen non nisi diluto vel tenui (*spiritus* vulgo audit), idest fortiori, quatuor (ita Clariss. MOENCH *systematische Lehre von den Arzneymitteln.* Marburg 1789 8 p. 80 219), vel sex (ita Exper-

tiss. MELLIN *practische materia medica.* Francf., Leipz. u. Kempt. 8 Edit. alt. 1778 p. 257), vel (pharmacop. Edinburg. Edit. in German. alt. cura BALDINGERI. Bremae 1784 p. 80) septem aquae partibus temperato utuntur, in usum suum trahunt.

Externo jam usu multum prodest in ulceribus scorbuticis et cancrosis, ipsis venereis (I. CHPH. JAEGER *vermischt chirurg. practische Cautelen für angehende Praktiker der Wundarzneykunst.* Francfurt 8 vol. II. 1789) quae diluto adhuc majori aquae copia acido diligenter et sollicite eluuntur; quantum valeat ad augendas corticis peruviani sive per os ingesti, sive enematis specie injecti vires antisepticas, toties experti sunt medici; eandem vim quoque exercet in angina gangraenosa gargarismatibus aut collutionibus instillatum, aut (VAN SWIETEN l. c. 2 p. 683) multa aqua dilutum, et nitro sambucique rob junctum saepius de die ore contentum; beneficam ejus in aphthis vim praedicant HAHNEMANN (ap. MONRO l. c. 1 p. 150) et SAUVAGES (nosologia methodica. Amstelod. 8 T. II. P. I. p. 429) et ante eos RIVERIUS (Oper. med. univers. Francof. 1669 fol. p. 288), qui gossypio illo humectato ulcuscula contingi, in infantibus vero melle rosarum edulcatum penicilli ope illiniri imperat; potens in his perinde ac in cancro labii inferioris, quem vocat, aquoso, expertus est BRUNNEMANNUS (Verhandelingen van het bataafsche Genootschap der proefondervindelse Wysbegeerde te Rotterdam. Rotterd 4 Vol. I. 1774 nr. 6); illiniri autem ille jussit labio liquorem ex triginta hujus acidi guttis,

uncia aquae, et ut dulci sapore gauderet, melle rosarum conflatum; et eodem tempore singulis horis ternis cochleare parvum acidi valde diluti melle edulcati ingeri.

Majora adhuc praestat intus assumtum hoc acidum, modo respiratio sit libera, et primae viae ab omnibus sordibus mundae (SYDENHAM Oper. medic. Genev. 1736 4 T. I. p. 358); obstat quoque ejus usui tussis et alvi fluxus, evitandus usus alcalium, terrarum, et salium aceti acido gravidorum, atque abstinendum ægris, quamdiu hoc acido utuntur, a lacte cibisque lacteis, ipsisque in infantibus recens natis, quibus eo acido opus est, lacti materno substituendum serum lactis (MELLIN l. c. p. 257): Praecipitur autem in casibus, quibus conducit, nycthemeri spatio, guttarum quindecim ad drachmarum duarum usque dosin, nunc aqua communi (ad cochleare minus recipit aquæ sesquiunciam MOENCH l. c. p. 219 ad acidi drachmam unam aut duas aquæ uncias quatuor MELLIN l. c. p. 256) dilutum, et aliquando melle vel syrupo quodam e. g. violarum edulcatum, nunc cerevisiæ tenui, aut decocto vulnerario ad gratum usque acorem instillatum (SYDENHAM l. c. p. 142 147 148 253 504), vel potui alii (*idem* l. c. 244), vel (TISSOT l. c p. 519. OFTERDINGER *Anleitung für das Landvolk in Absicht auf seine Gesundheit.* Züric 1773. 8. p. 683.) decocto hordei additum, vel mellis, aut syrupi e. g. rubi idaei, ribesiorum (MOENCH l. c. p. 219.) violarum (TISSOT l. c. p. 519.), altheae et diacodion (OFTERDINGER l. m. c.) quatuor (MOENCH. l. m. c.) aut sex (TISSOT et OFTERDINGER ll. m. cc.) unciis

conditum: si quando alvi profluvium aut urinæ difficultatem cieat ejus usus, imminuenda paullisper est dosis; et post singula ejus præbia exhibendum ægro vasculum cremoris hordei, aut aliquot cochlearia gummi arabici cum æquali sacchari copia in pulverem comminuti (OFTERDINGER l. m. c.): sunt, qui malunt pigmento florum aquilegiæ, bellidis, dianthi caryophilli, papaveris rhœados læte tinctum, et tincturæ nomine insignitum præscribere.

Ea ratione adhibitum mirifice prodest vitrioli acidum in febribus acutis, potissimum putridis ac malignis (SIGLICIUS diss. de febre maligna. 1616. 4. ETTMÜLLER collegium practicum. fol. p. 329. RIVERIUS l. c. p. 542.), præsertim epidemicis (HIRSCHEL *medicinische Nebenstunden*. Berlin. 1772. 8. p. 125. MELLIN l. c. p. 257.) et contagiosis (MINDERER medicina militaris. 1634. 12. p. 163.), in ipsa adeo peste (CRATO a KRAFTHEIM l. c. L. IV. p. 602. 603. L. VII. p. 236. Guil. PITHOPŒUS Vincetoxicum. Kempt. 1614. 8. MINDERER de pestilentia. c. 15. DIEMERBROECK de peste. Arnhem 1646. 4. l. 3.), in aliis, comate (SYDENHAM l. c. I. p. 142.), alvi fluxu (DUSSAUSSOY dissert. et observations sur la gangrène des hôpitaux. à Genêv. 1788. 8.), petechiis (SYDENHAM l. c. p. 253. MONRO l. m. c. I. c. 3. sect. 3. p. 75.) stipatis, in scarlatina morbillisque malignis (MELLIN l. m. c.), in variolis confluentibus (SYDENHAM l. m. c. p. 147.), etiam nigris (*idem* l. c. p. 148.) aliisque malignis.

Ea virtute corruptelam arcendi, jam CRATONI (l. c. L. VII. p. 236.) satis superque cognita,

niti quoque videtur ejusdem acidi utilitas in scabie a Clar. HELMICH et B. RÜCHNER (diss. de usu interno olei vitrioli diluti in nonnullis scabiei speciebus. Hal. 1762. 4.) et nuperius ab Ill. BALDINGERO (Pharmacop. Edinburg. edit. in Germania alter. p. 359.) et Clar. HAHNEMANNO (apud MONRO l. m. c. p. 76.) prædicata, atque in pertinacioribus et herpeticis, lepræ adeo æmulis cutis morbis (SMYTH medical communic. London. 8. vol. I. 1784. p. 199. sqq.) confirmata, et auxilium, quod, intus quamvis ingestum, dum partes majoris ambitus in pus abeunt, ægrotis præstat.

Constringendi porro partes molles potentia, huic acido inest: Hinc sunt, qui (MELLIN l. c. p. 166.) in hæmoptysi, si a resoluto sanguine aut vasorum osculis relaxatis pendeat, neque aut hæmorrhoidum aut menstruorum vices suppleat, feliciter adhibuerunt; laudani liquidi Sydenhami parti dimidiæ junctum in hæmoptysi prædicat Ill. a CRELL (*Sammlung von* HALLER'S *academischen streitschriften.* Helmst. 8. vol. II. 1779. p. 126. 300.) et in hæmorrhagia uteri *idem* (l. m. c. p. 126. et in HALLER'S *Beyträgen. zur Geschichte unq Heilung der Krankheiten.* Ber. u. Stettin 8. vol. I. p. 467. 471.) ac Clar. AASKOW (act. societ. medic. Hauniens. Haun. 8. vol. I. 1777. 8.), in ea potissimum, quæ gravidas excruciat *idem* (l. m. c.); in ipso vomitum mictuque cruento LOEFFLER (*Beyträge zur Arzneygelehr samkeit und wundarzneyk.* Leipz. und Alton. 8. Tom. I. p. 179.), in aliis sanguinis fluxibus a scorbutica acrimonia oriundis. FOWLER (ap. DUNCAN medic. comment. for. 1789. vol. IV. 1790.): Opio junctum in ipsa tussi cruenta

commendat Celeb. BLOCHIUS, in phthiseos ex laxitate pulmonum natæ, cui tamen Ill. QUARIN sine fructu opposuit, initiis alii. Chartam bibulam vitrioli spiritu probe humectatam promanantem sanguinem sistendi ergo vulneribus applicant Chirurgi (SCHULZE theses de materia medica edit. a CHPH. C. STRUMPF. Hal. 1746. 8. p. 39. 40.).

Refrigerat etiam vitrioli acidum pro more aliorum; ideo in febribus, inflammatoriis quoque, e. g. peripneumonia (TISSOT l. c. p. 84.), in febre ardente (*idem* l. c. p. 238.), in variolis benignis (*idem* l. c. p. 222. SYDENHAM l. c. p. 244. 504.) sitim egregie sedat, et æstui temperat. In singultu cochlear liquoris ex aquæ unciis quatuor et spiritus hujus drachma conflati sorbendum suadet DUNCAN (medic. comment. for. 1789. vol. IV. 1790.).

In morbis spasmodicis commendat hunc spiritum MELLIN (l. c. p. 257.), in calculo B. HARTMANN (progr. de acidi vitriolici virtute calculum pellente. Francof. ad Viad. 1780), in phthisi pituitosa WINDORF (de acidi vitrioli in morborum, medelæ usu et abusu. Erford. 1793. 4. p. 15.), in asthmate et hydrope RIVERIUS (l. c. p. 298. et 394.), in arthritide CRATO (l. c. L. VII. p. 826. 827.)

Cum vini spiritu purissimo combinatum vitrioli oleum sistit *elixir acidum*, jam CRATONI (l. c. L. V. p. 293.), ut videtur, notum, et a I. I. BECCHERO (*närrische weisheit und weise Narrheit von* I. F. R. 1706. 12. p. 60.) commendatum, si HALLERUM (Ill. I. G. ZIMMERMANN *han-*

növerisch. Magaz. 4. an. 1773. p. 311.) sequaris, ex æquali utriusque pondere, eadem ratione in pharmacia rationali medicorum Cassellanorum (p. 71.) observata, si DIPPELII (*Krankheit und Arzney des menschlichen Lebens.* Francf. und Leipz. 1736. 8.) præcepta teneas, ex spiritus vini partibus sex et una olei vitrioli, adjectis adhuc croco et granis kermes (*liquoris lithonthriptici* nomine olim quoque notum), si B. SCHULZIUM (dissert. qua problema, an dentur medicamenta, quæ calculum in vesica comminuunt, solvitur. Hal. 1734. 4.) audias, optime ex quatuor partibus spiritus vini et una olei vitrioli parandum.

A guttis sex ad decem et viginti usque aqua aut aliis liquoribus dilutum, vel syrupo quodam, ita ut drachma v. g. addatur syrupi sesquiunciæ, edulcatum, in morbis chronicis ad drachmam usque per diem exhibitum, hoc pariter in connubio putredini aliisque humorum corruptelis resistit hoc acidum, ea propter in febribus biliosis, putridis, malignis, variolis, morbillis, purpura ejusdem notæ (KAEMPF l. c. p. 307. Ill. I. G. ZIMMERMANN l. c.), in scorbuto, quem vocant, putrido, purpura chronica, scabie, aliisque cutis vitiis chronicis, in pure et sanie, ex ulceribus, potissimum ossium, resorbta (Pharmacia rationalis correcta et aucta edit. PIDERIT. Cassell. 1782. 8. p. 115.) egregii usus: ceterum, quamvis vini spiritu temperatum, non omnium ægrorum ventriculus fert hoc acidum, quod potius interdum vomitum et cardialgiam ciet, quibus sese manifestantibus effectibus desistere medicus ab ulteriori usu debet.

Eo connubio non obstante (certe si normam ab HALLERO præscriptam sequaris) calori febrili moderatur, et sitim sedat, aliaque ex priori fonte profluentia febrium symptomata tollit. Constringit porro et roborat fibram contractilem, propterea in morbis a laxitate oriundis, e. g. pollutionibus (MELLIN l. c p. 272.), fluore albo (MELLIN l. m. c.), diabete (FERRIAR l. c. p. 115.) in menstruorum atque hæmorrhoidum fluxu nimio. ipsa hæmoptysi, adeo phthisi; ejusque quidem, modo omnis inflammatio absit, stadio altero) (REID an essay on the nature and cure of the phthisis pulmonaris. London 1785. 8.), in ægris, diu ea medicina utentibus, niveam aliquando dentibus albedinem concilians.

Calculos quidem usu hujus elixir interno conteri, externo nodos podagricos discuti somniavit olim (l. c.) DIPPELIUS, at dolores a calculis et sabulo rerum excitatos, perinde ac similes arthriticorum et podagricorum ærumnas usu ejus interno sublevari, experti quoque sunt alii.

In morbis denique, nervorum systema turbantibus, modo non febrilibus, commendavit, præeunte præceptore, immortali HALLERO Ill. I. G. ZIMMERMANN, qui (l. m. c.) felicissimum ejus in chorea S. Viti, quemadmodum Ill. WEICKARDUS (observat. medic. Francof. 1775. 8.) in epilepsia pertinaci, et Clariss. ALTHOF *praktische Bemerkungen über einige Arzneymittel.* Goetting. 8. vol. I. 1791.) in tremore manuum, opii usum insequente, successum annotavit.

Sunt, qui extrinsecus quoque ad leniendos

dolores a spasmo natos, ad discutiendas contusiones et sugillationes aqua temperatum hoc elixir applicant (Pharmac. ration. p. 115.).

Quorum ventriculo minus arridet elixir hoc simplicius, melius conducit, nisi æstus febrilis aut sanguis nimium commotus obstet, primo descriptum (Thesaurus et armamentarium medico-chymicum selectissimum. Lubec. 1646. 4). et postea denominatum ab Adr. a MYNSICHT *elixir vitrioli*, variis aromatibus conditum, utique roborandi, inprimis ventriculum, virtute, simpliciori præcellens, hypochondriacis, hystericis, languentes adhuc post febres intermittentes ciborum appetitu laborantibus (BALDINGER l. c. p. 349.) utile; protracto etiam per menses et annos usu, ita ut ægri bis vel ter quotidie viginti et plures adhuc ejus guttas sorberent, in ea phthiseos inflammatoriæ et suppuratoriæ specie, in qua universi quasi cruoris materiem per pulmones sputorum forma ejici putes, proficuum (DE HAEN. l. c. P. XII. 1768. p. 239.).

Arctiori vinculo nectitur acidum cum vini spiritu, leni igne si distillatur liquor: ita, teste BECCHER (l. c. p. 58.) et ASTRUC (de morbis venereis. Paris 4. 1738. L. 4. c. 12. p. 462.) Empiricus quidam RABEL *aquam* RABELII a posteris dictam, ex oleo vitrioli, et triplici portione spiritus vini rectificati distillatione confici jussit, quam ptisanis aut aliis vehiculis instillatam, in gonorrhœa, potissimum dysuria, eam toties comitante, in febribus ardentibus eximie refrigerare fluxus sanguinis, etiam internos, nisi inflammatione stipatos, sistere perhibet (l. m. c.)
ASTRUC.

Vulgo recipitur spiritus vini purissimus, quem alcohol vocant, quod quidem connubium, quamvis jam BASILIO VALENTINO, sive quicumque sit auctor scriptorum hoc nomen in fronte gerentium (*letztes testament.* P. V. p. 867. *Wiederholung des grossen Steins etc.* p. 84.) cognitum fuisse videtur, primus tamen VALERIUS CORDUS (Dispensatorium sive pharmacorum conficiendorum ratio. Antwerp. 12. 1580. p. 416.) distinctam ejus laboris mentionem injicit, et exactam descriptionem exhibet.

Non hujus est loci, numerosa illa discrimina, quæ tum rationem utriusque liquoris adhibiti, tum laboris regimen ipsum spectant, fusius enarrare; sufficiat potius illi, quem heic nobis præfigimus, scopo, commemorare medicamenta, quæ operatio ista suggerit.

Aether Frobenii, Aether vitrioli, mulis quoque *Naphtha vitrioli* dictus, ponderis specifici exigui, ut ab oleis æthereis longe superetur, et ipsi liquori anodino minerali HOFFMANNI innatet, summe volatilis, odoris grati, facillime flammam lucidam, candidam capiens, et parum fuliginis suppeditando nullumque carbonem relinquendo deflagrans, coloris expers, spiritu vini facillime, paullo difficilius (ut tamen decem aquæ partes uni ætheris sufficiant) aqua solvendus, quum facillime vaporum speciem sibi sumat, partem corporis vivi, quam contingit, maxime refrigerat: ex hoc fonte derives æteris facultatem, dolores et spasmos sedandi (CULLEN lectures on materia medica. Edinb. 4. vol. 2. ed. 2. 1789. p. 375.), et flatus pellendi, quam a quinque

ad viginti et quadraginta guttas (MORRIS medical observations and inquiries by a Society of physicians at London. 8 vol. 2 Lond. 1762 n. 12 p. 176 sq. ad drachmas duas usque ingessit), aquæ, vino, utplurimum saccharo instillatas, in cardialgia (MELLIN l. c. p. 273), potissimum arthritica (LIND apud SIMMONS medical journal of Lond. vol. 6 pro anno 1785 P. I. n. 8.), colica flatulenta, et hemicrania spasmodica (VICQ d'AZYR an æther hemicraniæ nervosæ? Paris. 1778), in spasmis ipsis hystericis non raro expertos se esse testantur medici; externo usu aurium, dentium, rheumaticos cervicis dolores ejus usu esse fugatos refert (l. c.) MORRIS, chronicos capitis interdum MONRO (l. c. c. 2 s. 1. n. 3.): dentibus dolentibus gingiva in latere affecto positæ admovetur, si cariosi fuerint, gossypio instillatus dentis foveolæ excavatæ intruditur.

Quum præterea partes quas contingit, stimulet, celerrimeque in vapores abeundo cito agat, tum linguæ aliisque membris paralyticis junctus, tum hominum, animi deliquium vel asphyxiam, aut a submersione in aquam, aut a maligna quadam aëris specie perpessorum naribus admotus vel ori infusus aliquando egregie juvat.

Quum principium vegetabilium adstringens aethere solvatur, et huic junctum facilius vasa subeat, et per subtilissimos eorum ramos permeet, in multis forsan morbis, quibus roborantia in intima viscerum penetralia deducta conducunt, adhiberi (de MORVEAU élemens de chymie de l'Académie de Dijon etc. 8 vol. III. cap. 19 traduct. german. p. 303.) hæc solutio posset.

Quum porro calculos felleos hoc æthere solvi docuissent experimenta, eximie inservit in colica aliisque morbis, qui ab his calculis ductum choledochum obturantibus proficiscuntur; quum tamen nimis cito avolet, ut paullisper figatur, addidit æquale pondus olei terebinthinæ, cujus misturæ (ægrotis, qui eam nimis fastidiunt, addi quoque possunt aliquot guttæ olei cujusdam gratioris) binis ægris quotidie cochleari parvo exhibito, calculos, ut sibi persuasit, diminutos per alvum secedentes vidit DURANDE. (Nouv. mémoir. de l'Académ. de Dijon. 1782 8 p. 199. sqq.).

Differt ac hoc æthere *naphtha vitrioli* proprie sic dicta, *oleum vini* ab aliis, *oleum vitrioli dulce*, ab aliis *oleum naphthœ* nuncupatum, odore graviori minus grato, pondere specifico majore, ita ut aquæ infusum fundum petat, colore, præsertim antequam depuratum est, rufo, flavo aut viridi, majore etiam fuliginis, quam flagrando eructat, et carbonis, quem relinquit, copia, PARACELSO (*von den natürlichen Dingen*. L. I. vom Sulphure embryonato. c. 7 vom vitriol. c. 8), uti quidem videtur, jamjam cognitum, virtute tamen salutari cum æthere proxime convenit, ut ideo medicis promiscue cum hoc, infantibus a guttis quatuor ad octo, adultis ad viginti guttas, sive saccharo instillatum, sive vasculo infusi theæ superingesto dilutum propinatum, et in doloribus dentitionem (MANGOLD *chymische Erfahrungen und Vortheile*. Erfurt. 1748 4 §. 18 37 p. 8. 24), nephritidem, rheumatismi atque arthritidis varias species concomitantibus, a vermibus inquilinis excitatis, in cardialgia, colica (GUTTORF spicilegia ad olei vini præparationem usumque. Hal. 1757 4 p. 31 32), singultu

(DUNCAN l. m. c.), exanthematibus retrogredientibus (FASELIUS de oleo vini atque sale sedativo Hombergii. Jenæ 1763 p. 17.), atque in spasmis omnis generis (GUTTORF l. m. c.) sedandis, in febribus, præsertim inflammatoriis, ophtalmia (MANGOLD l. m. c.), in morbis paralyticis atque apoplecticis, in ipsa gutta serena (LUDOLF *Einleitung. in die Chemie.* p. 1054) sananda efficax inventum sit.

Spiritus vitrioli dulcis, *Acidum vitrioli vinosum*, *Liquor aethereus vitriolatus*, *Spiritus aethereus vitriolatus* (Pharmac. suecic Lips. et Alton. 1776 8 p. 100.) Gratissimi odoris et saporis liquor, tum volatilitate, tum pondere specifico exiguo proxime ad vini spiritum purissimum accedens, sed virtute, frigoris sensum, sive ori ingeratur, sive aliis partibus inungatur, in partibus contactis excitandi, mirifice ab illo diversus, virtute salutari propius ad ætherem accedens, quo tamen, quum in hoc spiritu multo vini spiritu temperatus sit, paullo debilius agit, ut dupla vel tripla ejus portione opus sit.

Liquor anodinus mineralis, a Celeberr. HOFFMANNO (diss. de acido vitrioli vinoso. Hal. 1732 4) appellatus, a pharmacopœo quodam MARTMEYER (STAHL experimenta, observationes, animadversiones CCC. Berolin. 1731 8 p. 410 et SCHULZE prælectiones in dispensatorium Brandenburgicum. edit. alt.) inventus, parum differt ab hoc vitrioli spiritu dulci, nisi quod aliquot olei vitrioli dulcis (in ℥ij. circiter 12.) guttis imprægnatus sit, gratissimum analepticum, refrigerans, dolores et spasmos sedans, putredinem arcens, eo fine ad triginta, quadraginta et plures guttas nunc

saccharo instillatum, nunc aliis liquidis medicinis adjectum, etiam salibus mediis junctum, quæ ejus vi in partes suas (DEHNE apud CRELL *Beyträge zu den chemisch. Annal.* Helmst. et Lips. 8 vol. 2 p. 263. et SCHILLER diss. de acidorum dulcificatorum agendi modo in salia media. Helmst. 1786 4.) nequaquam divelluntur, interno usu in febribus, potissimum exanthematicis et malignis (SMYTH medical. communic. London. 8 vol. 1 1784 p. 135 sqq.), in doloribus (FR. HOFFMANN medicin. ration. systemat. Hal. Magdeb. 4 T. IV. P. 2 1736 p. 390) tum adultorum, tum potissimum infantum (*Idem* ibid. suppl. 1740 p. 32.) v. gr. a dentitione difficili natis, atrocissimis viarum urinariarum a calculo natis (*Idem* ibid. T. IV. P. 2 p. 368 369.), capitis (*Idem* ibid. p. 77.), lancinantibus ventris, a scorbutica acrimonia oriundis (*Idem* ibid. P. 5 1739 p. 35.), rheumathicis et arthriticis, siquidem cum liquoris cornu cervi succinati æquali pondere combinatur, vocatur tunc *liquor arthriticus Elleri* (Ill. BALDINGER l. c. p. 356.), leniendis, posterioribus tollendis, in spasmis et convulsionibus, ipsa epilepsia (FR. HOFFMANN l. m. c. P. 3 1737 p. 20), aliis dentitionem difficilem (*Idem* ibid. suppl. p. 32.), paroxismos febrium intermittentium (*Idem* ibid P. I. 1734 p. 20) comitantibus, a suppressis (hi cum essentia castorei exhibitus) menstruis oriundis (*Idem* ibid. P. III. p. 71.), in asthmate convulsivo (*Idem* l. m. c. p. 347.), singultu (*Idem* l. m. c. p. 430.), vomitu (*Idem* ibid. P. II. p. 234 III. p. 502 505.), cholera (*Idem* l. m. c. p. 390.), alvi fluxibus (*Idem* l. m. c. p. 592.), ipsaque (*Idem* l. m. c. p. 543.) dysenteria sedandis, in sanguinis profluviis v. g. ex utero, si quidem pulveri nitroso jun-

gatur (*Idem* ibid. P. II. p. 112.), et naribus (*Idem* l. m. c. p. 18.) procedentibus, hæmorrhoidibus quoque nimiis (*Idem* l. m. c p. 92.), pollutionibusque nocturnis (LAUDUN in journal de medicine, chirurgie et pharmacie T. 74. 1788. Jan.) sistendis tantopere efficax, ad homines animi deliquio correptos resuscitandos tam potens remedium.

Neque extrinsecus adhibitus vi ista dolores mitigante caret; ita gossypio instillatus et denti carioso intrusus (HOFFMANN l. m. c. P. II p. 476.) mirifice interdum prodest.

Sunt qui aliis medicamentis grati modo saporis atque odoris ergo, aut eo scopo adjiciunt, ut ventriculum, præcipue flatibus distentum, in dissolvendis, quæ illi ingeruntur, remediis juvet.

Vix singulari dignus est nota liquor, a monacho quodam MANCHINI olim venditus, et ejus postea nomine insignitus; non enim est, nisi liquor anodinus mineralis HOFFMANNI, superstite ab hujus præparatione resina, leni calore adjuvante, tinctus (SPIELMANN institution. chemiæ. Argentor. 1753. 8 p. 132).

Idem vitrioli acidum cum olivarum oleo in saponis speciem abit (ACHARD journal de physique. à Paris 4 Dec. 1780. Jan. et Febr. 1781.), a B. MACQUERO (Mémoir. de la Société de médecine à Paris pour 1776 p. 379 sq.) CORNETTIO (ibid. pour 1779 p. 188) CARMINATI (apud BRUGNATELLI biblioteca fisica d'Europa. Pavia 8 vol. VII 1789 n. 13 et apud CRELL *chemisch. Annal.* 1790 vol. I. p. 298) medicis quoque usibus commendatam:

Quamvis B. MERCKIUS (*Götting. Anzeig. von gelehrten Sachen.* 1787 p. 578) neque sanguinis crustam phlogisticam, neque coagulatum hydropicorum serum, neque calculos aut felleos aut urinarios hoc sapone dissolutos videret, eumque in morbis diuturnis a pituita natis, in obturatione intestini coli sine fructu se adhibuisse conqueratur, in casibus certe, in quibus sal lixivum saponis vulgaris hujus usui obstat, medicorum meretur attentionem, in aliis quoque virtute irritante et solvente hunc superans, ita ut a CORNETTIO l. c) a quatuor ad decem grana bis per diem exhibitus, in nephritide, calculo, scirrho mammæ, a CARMINATIO (ll. cc.), modo fibræ non nimis irritabiles et ventriculi vires non nimis labefactatæ sint, ad scrupulos duos et majori adhuc pondere aqua solutus, et quotidie per longum temporis spatium ingestus, in febribus intermittentibus pertinacissimis, obstructionibus viscerum, hydrope, ictero, cachexia, suppressione fluxus menstrui, et extrinsecus applicatus in tumoribus pedum eximiam opem præstaret.

Ad hunc saponem accedunt quodammodo, ita tamen, ut vitrioli fortius acidum prædominans cutem rubefaciendi et rodendi facultatem exserat, externo usui dicata quædam medicamenta, *unguentum* puta *paralyticum* (New dispensatory II Edit. London. 1765 8 p. 646) quo membra morbo hoc afflicta ad ruborem usque fricantur, ex hoc fortiori acido, oleo baccarum lauri, et adipe porcino, et aliud nuperius denuo a LANGIO (apud MELLIN l. c. p. 365) laudatum, ex oleo olivarum, oleo hypericonis et oleo vitrioli conflatum.

2. *Nitri acidum*, aqua magis dilutum, sub nomine *aquæ fortis* artificibus notum, odore sibi proprio, vaporibus rubris, quos igni expositum eructat, solvente vi, quam in multa metalla exercet, aëre nitroso, qui, dum dissolvuntur, exsurgit, aliisque dotibus facile distinguendum, medicis rariori usu venit, adeo ut Clariss. HAHNEMANN (in versione c. operis MONROANI I. p. 77.), experientia duce, serio ab ejus in febribus biliosis usu dehortetur, quamvis tum externo usu rodente, quam in partes corporis animalis vivi exercet, vi, absumendis verrucis, ac vi putredinem arcendi, sistendæ ossium cariei interdum inserviat, tum interno usu, modo aqua satis temperatum, et eadem virtute putredini resistente, et diuretica mirifice prosit: ita jam FR. HOFFMANNUS (Medicin. ration. systemat. T. IV. P. I. p. 270.) aqua vel cerevisia tenui, cujus singulis mensuris spiritus nitri quinquaginta circiter guttæ instillatæ erant, largius pota, in febre castrensi maligna petechiali, et nuperius Clar. EBERHARD (apud HIRSCHEL l. c. p. 126.) aqua forti potui ordinario instillata multos Pomeraniæ rusticos a febre maligna epidemica tum præservatos tum sanatos vidit; etiam Cl. HAHNEMANN (l. m. c. p. 76.) spiritum nitri adeo fortem, ut pondus ejus specificum pondere aquæ = 1000 posito, æquaret 1400, quotidie ad decem vel quindecim grana una cum copiosissimo potu aquoso ingestum, in hydrope egregiam tulisse opem expertus est.

Spiritus nitri fumans, *Spiritus nitri Glauberi*, rutilo colore flammeisque halitibus, quos eructat, facile distinguendus, caute applicatus, vel pe-

nicilli ope illitus, ad tumores palpebrarum cysticos, præsertim cystidem relictam, verrucas, excrescentias carnosas, hordeola suppurantia, pure expresso, exedenda, staphyloma et mala a tumore chronico et induratione interioris tunicæ palpebræ nata sananda commendatus a Guil. ROWLEY (treatise on one hundred and eighteen principal diseases of the eyes and eylids. London. 1790 8.)

Exhibet autem hoc quoque acidum cum purissimo vini spiritu similem in modum tractatum, quam vitrioli acidum, tam *aetherem* vel *naphtham nitri*, quam *spiritum nitri dulcem*, aliis (Pharmacop. Edinburg. p. 81.) *acidum nitri vinosum*, vel (Pharmac. suecic. p. 99.) *Spiritus aethereus nitrosus* appellatum, qui uterque viribus accedit ad aetherem vitrioli et spiritum vitrioli dulcem, suavi odore, ut multis videtur, antecellit: posterior potissimum tamquam refrigerans et spasmis moderans medicamen a guttis 40-120, et duas usque drachmas, in febris intermittentis tertianæ paroxysmo (FR. HOFFMANN l. m. c. T. IV. P. I. p. 20.), singultu (*Idem* ibid. P. 3. p. 430.), epilepsiæ insultu (*Idem* l. m. c. p. 20.) aliisque id genus malis cum fructu adhibetur. Ab ejusdem cum æquali spiritus vitrioli acidi pondere permisti, vocat nunc (Pharmac. select. observat. clinic. comprobat. Wezlar 8 Ed. 3 1792 p. 45.) Cl. VOGLER *Elixir acidum*, guttis decem ad triginta aliquot aquæ fontanæ unciis instillatis, in morbis spasmodicis, nervorum summa debilitate, virium prostratione febres malignas comitante atque excipiente, variolis malignis vel ob virium vitalium lapsum non erumpentibus aut retrogredientibus, animi deliquio, sanguinis profluvio ex ejusdem resolutione oriundo eximios effectus vidit Clar. VOGLER.

3. *Salis communis acidum, Acidum muriaticum, Spiritus salis*, singulari pariter eoque ingrato odore nares ferit, aquam fortem suo consortio in aquam regis commutat, cælestem cupri in aqua forti dissoluti colorem in viridem convertit, argento aqua forti soluto lacteam opacitatem inducit, nequaquam vero, modo purum sit, factam terræ calcariæ vel ponderosæ per quodcumque acidum sulutionem turbat.

Vi putredinem aliasque humorum corruptelas arcendi cum utroque mox præcedente acido convenit, ut pariter tum interno usu ad guttas viginti usque per integrum diem liquori cuidam aquoso instillatum, scrophulis (FERRIAR l. c. p. 171.), scorbuto, et febribus potissimum putridis (HAHNEMANN apud MONRO l. c. I. p. 77.) et malignis, (W. WRIGHT London medic. journ. vol. 3 P. I. *übers. in Samml. auserlesen. Abhandl. zum Gebrauch. practisch. Aerzte.* Lips. 8 vol. XII. p. 104.), adeo petechialibus ipsique pesti (W. FORDYCE on the virtues of muriatic. acid or spirit of sea-salt in the cure of putrid diseases. London 1789 8 *übers. in Samml. auserles. Abhandl.* etc. vol. XIV. 1791 fasc. 3.) sanandis, tum externo usu, gargarismatibus additum, quæ in ulceribus colli interioris gangrænosis præscribuntur, melle temperatum, et (DE MEZA act. societ. reg. Hauniens. vol. II. 1791 n. 7.) partibus affectis penicilli ope illitum, cancro oris aquoso fungoque labii superiori (van WY Verhandeling. van het Maatschapp. der Vetensk. te Haarlem. vol. XIX. P. I.) tollendo, aqua distillata (ad drachmam spiritus aquæ uncias quatuor imperat van SWIETEN) l. c. III. p. 369.) dilutum, et, si lenius malum sit, melle edulcatum, in scor-

buticis oris ulceribus sanandis (van SWIETEN l. m c. p. 803.), in gangræna et sphacelo, præsertim gingivarum, inhibendo (*Idem* l. m. c.), ad gangrænam, potissimum testiculos infestantem, sistendam (KIRKLAND enquiry into the present state of medical surgery. London. 8 vol. II. 1786.), ad progressus ipsius cancri impediendos (van SWIETEN l. m. c. p. 901.), aqua rosarum temperatum, ita ut primo quinque ad decem, sensim quinquaginta et sexaginta guttæ aquæ unciæ instillentur, chemosi dissipandæ, et fungis palpebrarum ac corneæ corrodendis (van WY Verhandlingen van het bataaffch Genootskap te Rotterdam. D. 5. 1781), uvulæ a seri colluvie nimia prolongatæ et tumidæ (JAEGER *fünfzig. chirurgisch-practische Cautelen.* Francf. 1788 8.) restituendæ commendatum fuerit.

Sunt, qui eodem acido perniones lavando feliciter (LINNÉ mater. medic. Ed. sta. cur. SCHREBERI. Erlang. 1787 8 p. 297 alius ap. VANDERMONDE recueil périodique d'observations de médecine, chirurgie, pharmacie etc. T. VII. 1757 Aug. n. 9 p. 154.) sustulisse se gloriantur; alii qui (W. ROWLEY treatise on the regular, irregular, atonic and flying gout. London. 1792 8.) eo, 128 partibus aquæ diluto pedes lavando, podagram sanasse, alii (Gentleman's Magazine. London 8 for. 1752. p. 579.), qui ejus cum terebinthinæ oleo mistura extrinsecus calida applicata artrhitidem fixam, tumores calcaria materia refertos aliosque duros dispulisse, paralysin ipsam sanasse se, referunt: unguento ex una ejus, una unguenti de althæa, et quatuor unguenti juniperini partibus parato, et bis quotidie per mensem unum et dimi-

dium inuncto, tineæ pertinaci feliciter medicatus est PLENCK (apud MOHRENHEIM *wienerische Beyträge zur practischen Arzneykunde.* Dessau und Leipz. 8 II. 1783.)

Spiritus salis dulcis, facto per distillationem arctiori cum vini spiritu connubio paratus; ad guttas viginti et triginta ingestus, non arthriticos modo dolores et tumores, tumoresque œdematosos, qui febres intermittentes crebro excipiunt, tollere; sed largiori dosi ad cochleare unum vel alterum cum cerevisia ante febris invasionem exhibitum febres intermittentes sanare perhibet LANGE (de remediis Brrunsvicensium domesticis. Brunsv. 1769 8 p. 205 sqq.), extrinsecus cum charta emporetica caute applicato crines extirpari posse testatur ROSENSTEIN (apud LINNÉ mater. medic. p. 297.)

Spiritus arthriticus Pottii, ex distillatione salis communis cum vitrioli et terebinthinæ oleo prodiens, in tumoribus cysticis durioribus emolliendis efficacissimis (ACRELL *chirurgische Vorfälle übers. von* I. A. MURRAY. Goetting. 8 vol. I. 1777 p. 335.)

4. *Acidum boracis, Sal sedativum, Sal narcoticum, Sal Hombergii*, sapore debili non acido, facie externa squamulas micæ margaritarum instar nitentis referente, facili in igne fluxu, difficili in aqua solutione, satis a præcedentibus distinctum, BECCHERO, uti quidem videtur (Physicæ subterraneæ. Suppl. 2 4 Th. 17 n. 190.) jam cognitum, et eo, quod perinde ac HOMBERGIUS, qui primus (Mémoir de l'Académ. Royale des scienc. à Paris ad ann. 1702 n. 2.) ejus parandi modum populari sermone

publice exposuit, a vitrioli potius acido, quam a borace originem ejus deducebat, ab illo Viro *Sal volatile olei vitrioli* appellatum, cujus loco nostra adhuc ætate in Gallia (DE MORVEAU nouv. mémoir. de l'Acad. de Dijon. 1795 sem. 2 p. 239 sqq.) mercurius sublimatus corrosivus dulci mixtus venditus fuit, omnino facile discernendus.

Jam HOMBERGIUS (l. c.) vires hujus salis leniendis spasmis, doloribus, aliis nervorum turbis pares, in febribus malignis delirio stipatis, in mania, epilepsia, aliisque ejusmodi morbis efficaces, pronunciavit, subscribentibus huic sententiæ multis serioris ætatis iisque magni nominis medicis, inter quos nominasse sufficiat CARTHEUSERUM (*Vermischte Schriften aus des Naturwissenschaft, Chymie und Arneygelahrheit.* Francf. and der Oder 8 n. 3 1756 p. 180.), HASENEST (Commerc. litterar. noricum ann. 1736 p. 12.) PH. FRID. GMELIN botanic. et chem. ad praxin medicam applicat. Tubing. 1755 §. 11 p. 30.) LIEUTAUD (synops. prax. medic. 1765 P. II. l. 1 s. 2 art. 13.) A. CHRN. REUSS (diss. de sale sedativo Hombergii. Tubing. 1778 4 4 p. 43.), qui granorum trium ad decem, et, si fluido quodam solutum erat, scrupuli pondere ingeri jubebant, ea medicina tanto magis gavisi, quod omni pravo sapore orba facilius ægrotis, etiam delicatioribus et alia medicamenta fastidientibus ac pertinacissime sæpe renuentibus, ingeri poterat, neque ægrotos aliorum soporiferorum more aut excalefaciebat, aut debilitabat; inter nuperiores tamen Ill. CULLEN (l. c. P. 2.) multiplici experientia convictus nullo fundamento niti hæc præconia sibi persuasit.

5. *Sal succini, sal succini volatile*, odore sibi proprio ad empyreumaticum accedente, minus grato, forma prismatum triedrorum sicca, solida, ad aërem persistente, magna volatilitate, ipsa salium mediorum, quæ cum salibus lixivis progignit, indole (STOCKAR DE NEUFORN specimen de succino. Lugd. Batav. 1760 4 p. 26 sq.) facile dignoscendum; si quidem purum sit, totum aqua et vini spiritu dissolvitur, ità ut posterior hæc solutio ab aqua non turbetur, et igni expositum totum in auras avolat, neque unquam, cum calce viva tritum, salis ammoniaci spiritum olet, at frequenter succini ipsius pulvere et oleo, cremore tartari, sale armoniaco ejusque sale volatili adulteratur.

Sal hic acore suo urinam pellit, ut ab immortali BOERHAAVIO (Elem. Chem. Lugd. Bat. 4. 1732 II. p. 288.) principis diuretici titulo condecoratus fuerit, putredini potenter resistit, quare in sphacelo senum commendatus, et stimulat; ideo in summa febrium malignarum debilitate, ac, nisi plenitudo vasorum obstet, in paralysi et apoplexia ipsa proficuus, in amaurosi sananda, utique una cum aliis e. g. radice valerianæ, emplastris vesicatoriis inter homeros adplicatis efficax (LUXMORE memoire of the medic. societ. et Lond. vol. III. 1792 app. XXXI.) Oleo firmius infixo virtute refrigerante, plurimis reliquis acidis communi, privatur, sed potentius sudorem movet, ut in morbis a transpiratione suppressa natis, exanthematibus aut retrogressis, aut, si critica sint, ad superficiem exterminandis, arthritide, egregie prosit, et spasmos sedat, hinc sive solus, sive cum spiritu cornu cervi depurato ad saturationem usque permixtus (*Spiritus cornu cervi succinatus*, *Liquor cornu cervi suc-*

cinatus) in malo hysterico æque ac aliis morbis spasticis miræ efficaciæ. Exhibetur autem a granis duobus ad decem et viginti usque vel cum aliis in pilulas redactus, vel cum saccharo tritus, vel cum vino, aqua distillata aut emulsione permistus.

B. SALIA ALCALINA

Cum salibus acidis in neutra transeunt, cum oleo et pinguedine in saponum genus vulgare, sulphur, ceram, resinas solvunt, ceterum dissolvendi corpora facultate acidis longe inferiora, quæcumque his soluta sunt, exturbant, colorem cæruleum multorum vegetabilium in viridem, rubrum in violaceum, flavum in rufum convertunt; modo aqua aut aëre fixo temperata satis fuerint, sapore sibi proprio, urinosum forte dixeris, linguam ferientia, ceterum utroque, quantum fieri potest, orbata, igneam acrimoniam, quamcumque corporis vivi partem contigerint, exercentia.

Si parciora quædam *alcali vegetabilis*, *Potassa* recentioribus quibusdam dicti, in salibus quibusdam compositis, et *alcali volatilis* sive *ammoniaci* in corporibus ex regno animali natales suos trahentibus obvia vestigia excipias, in regno minerali non occurrit, nisi, quod vulgo audit *alcali minerale*, veteribus *Natrum*, recentioribus Francorum physicis et qui eos sequuntur, *Soda*: utique ne hæc quidem in solo hoc naturæ regno deprehendenda; ut potius maxima ejus pars, quæ hodienum medicis usu venit, ex cineribus plantarum quarumdam maritimarum, sub salsolæ potissimum genere militantium, eliciatur, et, satis quidem impurum, sodæ nomine vulgo veneat, quamvis labore non

tantopere difficili, et ex sale mirabili, et majore adhuc cum fructu ex sale communi aliis atque aliis modis (CRELL. *chem. Journal.* Lemgo. 8. P. I. 1778 p. 101. WIEGLEB *Andbuch der Chemie.* 8 P. II. p. 72. MEYER *chemisch. Annal.* 1784 vol. II. p. 126 WESTRUMB *kleine physicalisch-chemische Abhandlungen.* Leipz. 8 Fasc. 1 1785. p. 145. DRIESSEN Natuur- en Scheikundige Waarnemingen etc. te Leyden 8 St. 1 1791 p. 180 sqq. CURAUDAU journ. de physique. 1792. Aug. p. 108.) obtineri possit, et satis purum, aëre tamen fixo, virtuti ejus salutari non obstante, semper impraegnatum, nunc aqua solutum, nunc siccum, natura nobis sistit in variis, Europæ quoque, terris, liberaliori præsertim manu in Hungaria (RÜCKERT *chemisch. Annal.* 1792 vol. 1 p. 365.), ut depurati a terra comite salis quotannis insigne pondus vili satis pretio veneat.

Stimulant alcalia fibram contractilem et nerveam; ideo evitanda quidem, motu febrili, spasmis, convulsionibus corpus exagitantibus, fibris nimium tensis, aut irritabilibus, tanto potiora, his languentibus aut torpentibus. Attenuant humores et tenacem præsertim pituitam incidunt, hinc in obstructionibus, a nimia humorum spissitudine proficiscentibus, in scrophulis, in morbis pectoris, capitis, ventriculi, aliarum partium, ab accumulata tenaci pituita natis. Urinam movent, ideo hydropicis, et hinc inde nephriticis commendata. Acidum denique suo consortio in sal medium convertendo domant, ut igitur noxis a deglutito veneno acido imminentibus, et dominanti ex vitio dietæ aut morbi specie ventriculi acori egregio cum successu opponi possint.

Antecellit tamen inter hæc non virtute quidem, verum sapore minus ingrato *alcali minerale* s. Natrum antiquorum LINN. *Syst. nat. III. p.* 257 sive *carbonas sodæ*, facile in crystallos pellucidas ad aërem fatiscentes abiens, ut ideo a granis quinque ad scrupulum unum, modo aqua distillata, jusculo carnis, aut alio potus genere solutum, modo cum cinnamomo et magnesia alba vel cum cinchonæ cortice pulveris specie permixtum, modo cum gummi arabico aut syrupo zingiberis in trochiscos, modo cum gummi arabico et liquiritiæ pulvere, aut cum conserva quadam, aut cum extracto quodam amaro, aut cum sapone albo (TH. BEDDOES observ. on the nature and cure of calculus, sea-scurvy, consumtion, catarrh and fever etc. Lond. 1793 8.) in pilulas redactum, in debellandis ventriculi acore, ardore, tenaci pituita, scrophulis (KIRKLAND l. c. II.), aliisque tumoribus indolentibus et obstructionibus (MONRO l. c. I. p. 106.), in ipso calculo urinæ (BEDDOES l. c.) solvendis, ulceribus cancrosis sanandis (LA CHAPELLE ap. DESAULT journ. de chirurgie à Paris 8 T. I. 1791.) cum fructu exhibitum sit: Drachmas duas aquæ calcis libris duabus solutas quotidie mane per quatuordecim dies continuos assumtas sabulum et calculum mirifice pellere THEDEN (*Unterricht für die Unterwundärzte bey Armeen.* Berlin 1774 8.) testatur.

C. SALIA NEUTRA.

Sapore minus acri gaudent hæc salia, quamvis omni humore priva, neque effervescunt cum acidis aqua dilutis, neque satis notabiliter cum alcalibus.

a. SALIA NEUTRA GENUINA

Appellare liceat illa, quæ ex acidi cum alcali connubio nata sunt, eo quod illorum solutio per aquam distillatam facta ab alcali infuso non turbatur, facile dignoscenda.

Ex hisce salibus illa, quæ in officinis prostant, alvum leniter movent, parciori præbio ingesta urinam, parciori adhuc, verum sæpius repetita, humores attenuant, et obstructa per humores nimium spissos vasa et viscera reserant, diuturno tamen usu intestina debilitant, ut, si salem ammoniacum exceperis, corpori vivo ea dosi, quam ferre sine aliis incommodis potest, ingesta, putredinem potius promovere videantur, quam inhibere; cavendum idcirco ab eorum usu in febribus putridis et alvi profluviis.

Sunt alia horum salium perfecta, ex justa amborum salium simplicium, quibus conflantur, proportione ita composita, ut neutrum dominetur, saporem igitur neque lixiviosum, neque acidum linguæ imprimentia, colores vegetabilium haud mutantia: huc spectant sal mirabile Glauberi, nitrum, sal commune, sal ammoniacum. Alia sunt imperfecta, itaut alterutra partium constituentium, et heic quidem alcalina dominetur; hinc sapore paullisper urinoso pollent, quæ acidis soluta sunt, terras et metalla præcipitant, colorem cæruleum, quem brassica rubra aquæ impertitur, in viridem, rubrum ligni fernambucani in violaceum, flavum curcumæ in rufum convertunt, et eosdem

colores per acida immutatos restituunt; Huc pertinent borax, et sal thermarum Carolinarum.

1. *Sal mirabile Glauberi, Alcali minerale vitriolatum, Mirabile genuinum* (LINN. *Syst. nat. III. p.* 265.) *Natrum vitriolatum, Soda vitriolata, Sulphas sodae*, sapore amaricante, sensu refrigerii, quem, dum in saliva diffluit, per omnes internas oris partes diffundit, crystallorum, quarum specie facile comparet, egregia pelluciditate, facillimo in igne et aqueo quasi fluxu, facili in aqua fervida solutione (ut quinque ejus partes quatuor tantummodo aquæ exposcant), celeri, si aëri præsertim sicco aut calido opportunæ fuerint, in pollen album fatiscentia, forma hexaëdro-prismatica, ita tamen, ut binæ facies oppositæ reliquas latitudine multum superent, ab alcali minerali notis salis neutri perfecti, a sale amaro notis salis neutri genuini, a nitro denique crystallorum forma et fatiscentia, detonatione, si combustilibus mistum igni candenti exponatur, nulla, et effectu, quem solutis per nitri acidum terræ calcareæ aut ponderosæ, plumbo, hydrargyro aut argento instillata ejus solutio per aquam peracta gignit, hos scilicet liquores limpidissimos extemplo turbando, levi opera discernendum.

Præparationis tamen vitio interdum dominatur in hoc sale acidum, sapore et reliquis notis facile detegendum; aut inquinatur magnesia vel cupri calce; in utroque hoc casu solutio ejus per aquam distillatam facta ab instillato sale alcali soluto turbatur, et si spiritu salis ammoniaci tentetur, in posteriori casu colorem cæruleum monstrat.

Siccum paullo rarius sistit natura, ut tamen aliquando et ex muris (v. e. g. *chemisch. Annal.* 1788. vol. 2. p. 195.) efflorescat, et ex rupibus montium e. g. Valesiæ et Helvetiæ (MORELL *chemisch. Annal.* 1788 2 p. 54 222.), et ex parietibus cavernarum v. g. cavernæ Hildesiensis Zwergshoele (HOFMEISTER *chemisch. Annal.* 1790 1 p. 45.), et ex ipsa terræ superficie e. g. paludi Bohemicæ Serpina vicinæ (REUSS. *chemisch. Annal.* 1791 2 p. 18 sqq.), vix unquam tamen ab omni labe terrea liberum, ut posterius præsertim, utique arte depuratum, sæpe pro sale amaro veneat (HOPPE *chemisch. Annal* 1788 vol. 2. p. 232.), nonnunquam etiam in fodinis, ex quibus sal gemmæ eruitur, e. g. austriacis prope Aussee (v. BORN *Abhandl. der böhmisch. Gesellsch.* vol. 3. p. 187.) occurrens.

Frequentius tamen reperitur aqua solutum, ex qua excoqui facili labore potest; inhæret ita v. g. fonti Egrano (GREN *chem. Annal.* 1785 vol. 2 p. 326 sq.), inhæret aquæ plurimorum, certe Germaniæ, fontium salsorum, nonnullorum adeo copiosum, ut ex ea, quemadmodum ex aqua fontis cujusdam Hildburghausensis CV. DELIUS *vorläufige Nachritch von dem* Sale aperitivo Fridericiano *oder eröfnenden Fridrichssalze.* Hildburghaus. 8 Edit. 2 1768.) magno cum fructu elici iste sal queat.

Magna tamen salis hujus in pharmacopoliis venalis pars ex sale communi conficitur, nunc, quæ inventoris methodus fuit (Oper. omn. Francof. 1658 4. p. 495) ex materia post expulsum per vitrioli acidum ex sale communi spiritum superstite, nunc variis modis et diversa proportione miscendo

sal commune cum alumine (NEUMANN medicin. Chymie. 1 p. 282. CONSTANTINI *chemisc. Journ.* P. 6 p. 78. DEHNE *neveste Entdeckungen in der Chemie.* P. 2 p. 51 sq. *Anonym. Beytr. zu den chemisch. Annal.* P. 3 p. 343. FUCHS *chemisch. Annal.* 1789 vol. 2 p. 46. TUHTEN ibid. 1790 vol. 2 p. 519.), sale amaro (SCHEELE ibid. 1785 vol. 2. p. 513.), gipso, postquam per adfusum alcali volatile sal ammoniacum secretum Glauberi jam genitum erat (WENZEL *Lehre von der Verwandschaft der Körper.* p. 463.), cum tartaro vitriolato (FUCHS l. m. c.) aut ferri vitriolo (NEUMANN l. m. c. et vol. 2 p. 11 50 F... R *chemisch. Journal.* P. 6 p. 78. BALLEN *Beytr. zu den chemisch. Annal* P. 3 p. 112. PIEPENBRING *chem. Annal.* 1790 vol. 1 p. 510. TUHTEN l. m. c. p. 509. LIEBLEIN ibid. vol. 2 p. 406 et 1792 vol. 2 p. 207 sqq.)

Exhibetur hoc sal mirabile nunc crystallorum forma, nuuc in pollen album dilapsum, qua quidem posteriori forma, qnum fatiscendo omnem fere aquam ad efficaciam ejus perparum facientem et dimidium sui ponderis amiserit, longe potentius agit, ut dimidio minori præbio opus sit; ceterum pro alio atque alio scopo modo majore modo minore; si alvum movere velis, quo quidem fine propter vim suam refrigerantem minus stimulantem in febribus plurimis reliquis salibus neutris præstat, crystallorum uncia dimidia ad uncias duas, si lotium pellere, aut obstructa vasa reserare, scrupulo, drachma una ad unciam dimidiam opus est.

Præstat, nisi dilapsum in pulverem salem præscribas, exhibere aqua solutum, quam siccum,

et quum sapor ejus a quovis acido adjecto multo gratior fiat, huic jungere; ita v. g. solvere potu acidulo ex succo malorum citreorum parato, Limonade dicto, et diluere adhuc aqua e cinnamomo distillata: juvat aliquando mannam, pulpam tamarindorum vel alia ejusmodi admiscere.

Dosi minori egregie inservit solvendis viscerum (TROMSDORF progr. de sale mirabili Glauberi. Erford. 4 1771 p. 16.), præsertim mesenterii glandularum, obstructionibus, et sanandæ, provenienti toties ex hoc fonte infantum atrophiæ, ut sint, qui inter medelas huic malo opponendas principem huic sali sero lactis soluto locum concedant (LANGE miscellæ veritates de rebus medicis. Luneb. 1774 8); posteriori fine melle, extractis amaris, vel sali quoque ammoniaco jungendus.

Clysmatibus etiam, quibus canalis intestinorum a sordibus liberatur, addi potest; et quum, dum aquam subit, ingens excitat frigus in aqua solutus, fomentis illis frigidis nuperius ad sanguinis profluvia sistenda tantopere celebratis, medio etiam æstatis fervore materiam præbet eximiam, tanto potiorem, si consortio salis ammoniaci stipatus sit.

2. *Nitrum*, (LINN. *Syst. nat. III. p.* 262.) *Nitrum commune*, *prismaticum*, *vulgare*, *Alcali vegetabile nitratum*, *Nitras potassæ*, sapore amaro, refrigerii sensu, quem, in ore diffluens, diffundit, crystallorum forma hexaëdro-prismatica, virtute refrigerante sali mirabili affine; at sapor magis acris, tardior ac paullo difficilior in saliva perinde ac in aqua dissolutio, prismatis facies æquales jam obiter examinanti

discrimen indicant; accedit, quod nitrum aëri libero opportunum nunquam dilabatur, neque, modo purum sit, humescat, et quod prunis inspersum detonet; posteriori hac nota ab omni alio sale hactenus medicinali satis distinctum.

Venale tamen nitrum crebro terreis aliisve salibus, sale præsertim culinari inquinatur, quorum si penitus expers sit, ejus per aquam distillatam facta solutio neque per lixivium ex cineribus clavellatis paratum limpidum, neque per argentum aqua forti solutum atque instillatum turbatur.

Rarius et hic sal in naturæ sinu jam purius et perfectus occurrit; prostant tamen præter alia diutius cognita in aliis orbis nostri partibus obvia exempla certiora bina, alterum prope *Molſettam Apuliæ* (ZIMMERMANN *in Beytr. zu den chem. Annal.* vol. 4 p. 1 sq), alterum Franconiæ in caverna montis, cui castellum Homburg. superimpositum est (PICKEL *chem. Annal.* 1791 I. p. 325.): maxima autem nitri pars artis auxilium requirit; alia ex terris, quas natura jam offert nitro gravidas, aut ex materie murorum, ex quibus efflorescit, major longe ex terris cum materiis putrescentibus vegetabilibus, præsertim autem animalibus permistis, et libero aëris contactui per longum temporis spatium opportunis, eruitur.

Nitrum interno potissimum usui destinatum generalibus quidem dotibus cum ceteris salibus neutris convenit; at majorem multo poscit circumspectionem, quam vulgo putatur, quum nuperiora infortunia docuerint, immoderatum atque intempestivum ejus usum necem attulisse; ita intra binos

dies nitri drachmas sex cum duabus cremoris tartari commistas puero (*allgemeine Litteraturzeitung*. 1788 Dec. p. 796.), ita unciam unam ægroto (LA FLIZE journal de médecine, chirurgie, pharmacie. T. 71 1787 Jun.); uncias duas in homine cetera sano et robusto ventriculi dolores, tormina, vomitum violentum, sub fine cruentum, valetudinem diu vacillantem FALCONER (memoirs of the med. soc. at London vol. III. 1792 app. n. IX.), unam cum dimidia nitri meraci feminæ lethalem inflammationem et gangrænam concitasse refert SOVVILLE (Journal de médecine, chirurgie, pharmacie etc. vol. 73.): a drachma una quotidie deglutita natam vidit brachii paralysin ALSTON (ap. MONRO l. c. vol. I. c. 5 sect. 4 p. 159.) Est enim nitro ingens vis, partes, quas contingit, relaxandi, ipsas vitæ vires debilitandi (ALEXANDER *medicinische Versuche und Erfahrungen übers.* Leipz. 1773. 8 p. 78 sqq.), ut ea de caussa, si potissimum largiori paullo manu, aut per longius temporis spatium, aut debilibus exhibeatur, digestionis officinam mirifice turbet, cardialgiam, oppressiones pectoris, vomitum, alvi profluvia, alia symptomata (ALEXANDER l. c. p. 80 86 89.) excitet, et, quamvis extra corpus animale vivum carnibus, sanguini, aliis humoribus additum (PRINGLE philosoph. Transact. Lond. 1755. nr. 496 art. 2 p. 525 sq. et ALEXANDER l. c. p. 14 sq.) putredinem potentissime arceat, eaque virtute plurima reliqua salia neutra genuina vincat, homini tamen vivo ea dosi, quam ferre sine aliis incommodis valet, ingestum, putredini potius faveat, ideoque in febribus putridæ et malignæ indolis tum ea dote tum alvum nimis stimlando et in ulceribus potissimum senum, nisi (BECCHER apud Ill. RICHTER *chirurgische Biblio-*

thek vol. 8 Gött. 1785 8 p. 103.) sanguis spissitudine nimia peccet, noceat.

Eadem est causa, quare medici hoc nitro vix unquam utantur eo scopo, ut alvum ducat, frequentius scrupuli simplicis vel duplicis pondere aliis alvum laxantibus adjiciant; neque, licet magna sit ejus vis, si experimenta extra corpus vivum instituta (FR. HOFFMANN diss. de salium mediorum excellente in medendo virtute in opusc. medico-practicis. Hal. 4 1737 Dec. II. n. 1 §. 16 p. 301. Observationes physico chemicæ selectiores. Hal. 1736 4 L. 2 Obs. 1 n 5 p. 103. Medicin. rational. systemat. T. III. p. 470. I. BOECLER an nitrum sanguinem resolvat aut coagulet? Argentor. 1741 4 §. 7.) consulas, sanguinem dissolvendi, major, quam plurimis aliis salibus neutris, propter memoratas jam dotes, in morbis a nimia humorum spissitudine proficiscentibus diuturnis, continuatum medicaminum usum postulantibus, non adhibetur. In pedum tamen ulceribus scrupuli, imo sensim drachmæ unius et dimidiæ pondere ter vel quater de die exhibitum, et aliquot camphoræ granis, vel spiritus salis armoniaci guttis temperatum egregie efficax expertus est ROWLEY (essay on the cure of ulcerated legs without vest. London 8 Ed. 2 1771 et SCHNEIDER (apud Ill. RICHTER *chirurgische Bibliothek* vol. 5 p. 543.

Eximia autem est ejus virtus refrigerans, fortior, quando vix, antequam ab ægro deglutitur, aqua solvitur (ALEXANDER l. c. p. 86.), in febribus, et, quum pulsuum numerum imminuat, et circulo humorum nimis vegeto quasi extemplo moderetur, egregius ejus usus in febribus inflamma-

toriis puris et simplicibus, si singulis horis aut sesquioris bini ejus scrupuli cum aqua meraca (ALEXANDER l. c. p. 88.), aut in rheumatismo, præcipue acuto (MACBRIDE introduction to the theory and practice of physic. London. 4 1772 vol. 2 p. 497.) viginti quatuor horarum spatio drachmæ sex (VAN SWIETEN l. c. vol. 5 p. 679.) aut decem (RROCKLEBY *Beobachtungen zur Verbesserung der Kriegslazarethe und der Heilart der Feldkrankheiten übers. v.* CHR. G. SELLE Berlin. 1772. 8 p. 76 77.), decocto tepido hordei, avenæ, emulsione aliove potu solutæ propinentur, qua posteriori cautela adhibita nimia quoque ejus vis refrigerans ventriculo, debiliorum potissimum, toties nociva, infringi feliciter, et nitrum in medicamen sudorificum converti potest; tum eodem scopo, tum in morbis pectoris, quibus nitri usus conducit, ne ad tussim irritet, cum saccharo aut gummi arabico in pulverem conteri (*Pulvis nitrosus*) vel in trochiscos (*Trochisci e nitro*) compingi poterit.

Ex hac ejus refrigerante virtute fluit sine dubio altera, quæ spasmos sedat; quare multi ejus usum in spasmis abdomen ejusque viscera constringentibus, alii in sanguinis (STAHL opusc. chymico-physico. medic. Hal. 1715 4 mens. Mart. p. 572, et DICKSON medical observations and inquiries by a Society of physicians in London. vol. 4. 8 1771 n. 16 p. 206.) profluviis, hæmoptoë præsertim coërcendis commendarunt, sive spermate ceti exceptum, sive cum octo conservæ rosarum partibus in electuarii formam redactum, itaut ejus electuarii frustulum nucem moschatam magnitudine æquans quater vel octies per diem sumerent ægri, sive (HARTMANN nov. act. reg. scient. societ.

Upsal vol. I. p. 104, BURY diss. de nitri effectibus in corpus humanum. Gieſs. 1780 4) frumenti spiritu ardente, itaut nihil amplius nitri solvat, solutum, quæ quidem posterior mehodus periculo vix caret.

Neque neganda est vis nitri lotium pellens; quicquid certe in leucophlegmatia et hydrocele dissipanda effecit (RICHARD journal de médecine, chirurgie, pharmacie, etc. à Paris 1768. T. XXIX. Aug. n. 5.) drachma ejus aquæ mensura soluta, continuato per quatuordecim dies usu, huic tribuas: multum pariter facere videtur ad eum nitri effectum, quem teste inter alios LANGIO (de remed. Brunsvicensium domesticis p. 166 167.), præmisso ad alvum laxandam mercurio dulci, ct data simul singulis diebus mane terebinthina cruda, nitri scrupulus aqua solutus, atque ante decubitum exhaustus, in pollutionibus nocturnis, gonorrhœa, penis erectione dolorifica præstitit, quamvis majore dosi v. g. ad drachmas sex sero lactis tepido solutum et quotidie deglutitum urinæ ardorem ac difficultates, ex causa siphylitica natas, auxisse potius expertus sit ALEXANDER (l. c. p. 95.), et carere se malle adversus gonorrhœam hoc sale testetur Clariss. HAHNEMANN (ap. MONRO l. c. p. 159.)

Cum hoc nitro omnibus notis conspirat, nisi velis sale communi adhuc inquinatum esse (*v. Beytr. zu den chemisch. Annal.* vol. III. p. 319 et HECHT *chem. Annal.* 1787 vol 1. p. 526.) sal a Saxoniæ quodam artifice HERMANN *mirifici* titulo condecoratum, et tamquam arcanum et panchrestum remedium enormi pretio venditum. Neque abludit, nisi jactura aquæ crystallis nitri earumque pulveri inhærentis ignis vi dissipatæ, nitrum tabulatum,

consilio immort. BOERHAAVII (*El. chem.* vol. II. p. 389 n. 1 2.) et clariss. HAGEN (*Lehrbuch der Apothekerkunst.* Ed. 4 vol. II. 1792 p. 234.), sine sulphuris additamento liquatum, et in rotularum formam redactum.

Externus quoque nitri aqua vel aquosis humoribus soluti usus tentatus et commendatus a medicis fuit: iia BROCKLESBY (l. c. p. 78.) militibus rheumatismo acuto correptis præter internum nitri usum optimo cum eventu ad alvum aperiendam enemata injici jussit, quæ singula nitri sesquiunciam recipiebant; additur quoque refrigerandi et constringendi scopo gargarismatis, in tonsillarum relaxatione, et variis anginæ speciebus adhibitis et quum eo præsertim tempore, quo aquam subit, huic frigus satis notabile conciliet, fomentorum frigidorum adversus sanguinis profluvia efficacitas ejus auxilio augeri mirifice potest.

PRÆPARATA

Spiritus nitri, Aqua fortis, v. *Acidum nitri.*

Lapis prunellæ, Sal prunellæ, Crystallus mineralis, vulgo *Nitrum tabulatum*, non est nisi nitrum cum octava sulphuris parte fusum, et in rotularum formam redactum, hinc si efficaciæ salutaris rationem habeas, parum a nitro ipso abludens, quippe cujus exigua tantummodo portio sulphuris vel potius acidi, quod ardendo largitur, consortio in alterius salis, tartari vitriolati, indolem transit: angina laborantibus potissimum præcipitur ejus usus in gargarismatibus.

Sal polychrestus, multis a GLASERO, aliis a

BOERHAAVIO (Elem. chem. vol. II. p. 390), LEMERYO (Cours de chymie. à Bruxell. 1744 8 p. 440.) aut Parisiensibus denominatus, HARTMANNO (prax. chymiatr. P. II. C. 205.) *Nitrum fixum* dictus, nitro cum sulphuris aut æquali, aut ea certe copia, quæ catillo injecta sine flamma cærulea ardet, deflagrante natus, vulgari certe modo paratus, indole et viribus vix a tartaro vitriolato discrepat, tametsi facile largiar, alio procedendi modo salem emergere, qui propius ad tartarum vitriolatum volatilem accedit: humores spissos, præsertim pituitam tenacem attenuat, obstructiones ex eo fonte promanantes tollit, morbos, præcipue chronicos, e. g. febres intermittentes (ROERHAAVE l. m. c. p. 391 392.), inde oriundas, feliciter sanat si assiduo simul seri lactis usu ægris injuncto drachmæ ejus duæ multa aqua solutæ, mane per multos dies continuos ingeruntur.

Nitrum fixum, *Nitrum alcalisatum* vocatur illud sal, quod a nitro cum carbonum pulvere in catillo candente deflagrante superat, verum alcali vegetabile aëre fixo imbutum (*Carbonas potassæ*) cineribus clavellatis depuratis, sive indolis chemicæ, sive potentiæ, quam in corpus animale exercet, rationem habeas, simillimum, ut certe præconia medicorum huic sali tamquam medicamini discutienti, resolventi, lotium pellenti prærogativam præ aliis salibus lixivis concedentium, ævi genio tribuas, genuinam salis indolem prætervidenti.

Liquor nitri fixi, *Alcahest* ab aliis *Helmontii*, ab aliis *Glauberi* nomine insignitum, non est nisi nitrum fixum, ad aëris contactum delinquens, sive

humore ex atmosphæra attracto dissolutum, eamdem ergo cum lixivio ex sale tartari aut cineribus clavellatis parato et indolem et efficaciam, lotium pellentem, pituitam incidentem, in hydrope toties desideratam, exserens, quicquid etiam GLAUBERUS (pharmac. spagyr. P. 2. Amstelaed. 1654 8 p. 45 sqq.) ejusque asseclæ obloquantur.

Nitrum causticum, (CARTHEUSER elem. chem. Francof. ad Viad 1766 8 p. 169.) *Sal reguli antimonii martialis causticum* (FR. HOFFMANN observat. physic. chemic. selectior. L. III. obs. 5.), *Nitrum per metalla fixatum; Lilium minerale* (NEUMANN lection. public. *vom Salpeter, Schwefel, Spiessglas und Eisen*. Berlin. 1732 4 p. 356.) Deflagrando cum metallis (DEHNE *Versuch über die scharfe Tinctur des Spiessglaskonigs* Neve. Aufl. Helmst. 1784 8 p. 193 sq.), ferro (STAHL materia medica p. 177 §. 52, et *Einleitung zur Chemie* p. 192 §. 41 42, ZIMMERMANN apud NEUMANN Chymie. vol. II. p. 1408 1409.), stanno (STAHL *Einleitung zur Chemie* §. 41 42, BAUMÉ chym. expériment. et raisonnée. à Paris. 8 vol. II. 1773 p. 497.), cupro (SCHULZE *chemisc. Versuch*. §. 34 35 p. 22, LUDOLF *Einleit. in die Chemie* §. 41 71 p. 351 584 585.), zinco (LUDOLF l. m. c. §. 70, BAUMÉ l. c. p. 364.), plumbo (DEHNE l. c. p. 201.), et potissimum cum antimonii, quem vocant, regulo martiali (FR. HOFFMANN observ. physic. chem. L. III. n. 4 et 5 p. 253 sqq.), nitrum et alcalinam nanciscitur, et causticam indolem, ut fonticulos celerius (FR. HOFFMANN l. m. c. p. 253.) excitet, quam alia caustica, facile nunc etiam spiritu vini dissolvendum, ut efficacem quidem, quatenus ab alcalina indole pendet ejus virtus, *tincturam tartari*, ef-

ficaciorem sane, quam sal tartari vulgare, aëre fixo adhuc onustum, præbeat, at metallorum contineat nihil, licet a metallis *tinctura metallorum* (VIGANI medulla chymiæ. Norimb. 1718 8 p. 24.), et præsertim ab antimonio, cujus regulus in formulam medicamenti utplurimum receptus fuit, *tinctura antimonii* et quidem ob notabilem satis acrimoniam, *acris* (DEHNE l. c. p. 18 sqq.); vel eo, quod regulus antimonii recipiebatur, *regulina* (Dispensatorium Brandeburgicum Erford. 1758 fol. p. 205.), vel quod præ reliquis indolem alcalinam præ se ferebat, *alcalina* (STAHL opuscul chymico-physico-medic. mens. Dec. p. 505.), vel quod jam dudum nihil antimonii spiritum subire olfecerunt, *spuria* (CARTHEUSER pharmacolog. Berol. 8 1745 p. 311.), vel a GLAUBERO (STAHL materia medica 8. Dresd. 1728 p. 177 § 52.), FR. HOFFMANNO (Pharmacop. Wirtemberg. Stuttgard. 1771 fol. p. 212.), aut MONKENIO (ZIMMERMANN *allgem Grunds. des theoretisch-practischen Chemie.* 4 Dresd. P. I. p. 187.) denominata sit, ab aliis etiam ob rutilum colorem, quo ad flores lilii bulbiferi accedit, *Lilii* et quidem *Lilii Paracelsi* (A. LIBAVIUS epistol. chymic. Francof. 1595 8 L. I. Ep. 32 p. 283 284.) titulo condecorata.

Nitrum stibiatum, *Nitrum antimoniatum*, *Nitrum anodinum*, *Anodinum minerale*. Deflagrando cum tertia antimonii crudi parte nitrum abit in salem, qui aquæ fervidæ ope extractus, et humore omni per ignis vim iterum expulso superstes, ex nitro adhuc integro, (nisi velis, partem ejus acidi contactu materiæ combustibilis igne tortæ immutatam esse, et cum alcali laxius cohærere) tartaro vitriolato, et alcali vegetabili, quod portio-

nem antimonii combustam dissolutam in se continet, et terendo cum sale ammoniaco odore alcali volatilis assurgente sese manifestat, conflatus est. Prædicat eximiam ejus efficaciam resolventem et sudores pellentem inter recentiores Ill. SELLE (in notis versioni libri BROCKLESBY supra citati adjectis p. 104.) in febribus acutis, præsertim inflammatoriis, si quotidie drachmæ ejus duæ ægro propinentur.

3. *Nitrum flammans* (LINN. *Syst. nat. III. p.* 263.), *Nitrum semivolatile, Nitrum ammoniacale, Nitrum regeneratum non fixum, Nitrum phlogiston, Sal ammoniacum nitrosum, Alcali volatile nitratum, Nitras ammoniaci.* Crystallorum forma, fluxu in igne facili, detonatione, quando prunis inspergitur, cum nitro vulgari concordat; at facilius longe solvitur aqua, fortius longe vellicat linguam, aëri opportunum humescit, prunis inspersum totum in auras avolat, cum calce tritum alcali volatilis odorem eructat.

FASELIUS (progr. de nitro semivolatili egregio adversus febres malignas atque exthematicas remedio. Jen. 4 1762 p. 2.) experientia nixus usum hujus salis a granis sex ad scrupulum dimidium usque exhibiti, in febribus exanthematicis, vitæ viribus nimis debilitatis et sive expellendo exanthemati, sive in superficie conservando imparibus, perinde ac in malignis ad lotium pellendum commendat.

4. *Sal commune, Sal culinare, Sal, Alcali minerale salitum, Alcali minerale muriatum,*

Muria (LINN. *Sist. nat. III. p.* 260.), *Murias sodæ*, nunc solida forma ex terræ sinu erutum (*Sal gemmæ*, *Sal fossile*, *Sal cæduum*,) nunc ex aqua marina (*Sal marinum*), vel lacuum fontiumque (*Muria fontana*) salsorum excoctum, modo purum sit, semper idem, saporis proprie salsi, aqua facile solvendum, et dissipata sensim leni eoque continuo calore aqua in crystallos cubicas aggregatum delabens, quæ prunis inspersæ cum crepitu (*Sal decrepitatum*) in minora frustula dissiliunt, et cum aqua, ad crystallorum formam et pelluciditatem faciente utriusque hujus dotis jacturam faciunt, aëri libero quando exponitur neque fatiscens, neque si, quod raro occurrit, omnino purum sit, humescens, a vitrioli oleo infuso vehementer excalescens plurimosque vapores ex cinereo albos acerrimos fætidos eructans. Modo purum sit sal, ejus per aquam distillatam facta solutio neque ab instillato cinerum clavellatorum lixivio, neque a terra ponderosa salis acido soluta turbatur.

Stimulando fibras, atque incidendo tenacem, pituitam, sal commune, vulgatissimum nostrorum ciborum condimentum, digestionem alimentorum juvat, eoque homines, perinde ac animalia domestica, quorum pabulo interspergitur: contra multos morbos munit, ex hujus officinæ labe ortum ducentes: quum præterea carnibus per annos conservandis quotidie inserviat: magnam ei inesse vim putredinem inhibendi facile colligas; refragantur tamen huic sententiæ PRINGLII pericula, qui, (l. c. n. 496 art. 2 et 5.), nisi enormi copia, quam corpus ferre vix valet, ingestum, eo gradu hanc virtutem non exercere, ut medicus multum adju-

menti sperare exinde possit, minori copia adjecta corruptelam potius arcessi, expertus est, ut valde probabile sit (I. LIND tr. on the scurvy. Edinb. 1753 8 p. 86 sqq.), crebrum et quotidianum carnis salitæ usum ex præcipuis esse caussis scorbuti, nautis toties infesti, et si quando hominem (DIEMERBROECK de peste Arnh. 1646 4 L. 2.) a peste tutum præstitit, vix facultate putredini adversante id perfecisse.

Convenit vero sal culinare facultate alvum ducendi (Medical transactions published by the college of physicians in London. London 8 vol. 8 n. 4 p. 54 sq. GREDING ap. LUDWIG adversar. medico-practic. Lips. 8. vol. II. P. 2 1772 8 n 5 p. 314 sqq.) cum reliquis salibus neutris genuinis, ut tamen plurimis reliquis vehementius irritet, æstum, sitim, facilius quoque vomitum, ventriculi spasmos, ardorem etc. cieat, largiori paullo manu ingurgitatum: præcellit autem aliis dotibus sal commune; ita sive aqua solutum, ut tamen vices hujus per artem peractæ solutionis supplere etiam possit aqua salsa nativa seu marina, seu fontium (FR. HOFFMANN medic. ration. syst. supplem. 1740 p. 84.) ad decem usque uncias (GREDING l. c.) et libras adeo duas (Medical transactions l. c.), sive siccum quotidie, jejuno adhuc ventriculo (HEBERDEN medical transactions. vol. I. RUSH medical inquiries and observations. Philadelph. 1789 8 art. 11.) commissum, exterminandis et necandis tum vermibus tum muscarum larvis, aliquando in ventriculo nidulantibus, egregie inservit: ipsam adeo epilepsiam forsan ex hac caussa natam tribus quotidie per tres menses continuos salis communis cochlearibus deglutitis sublatam esse,

testimonium extat (*Landarzt.* St. 12.) Stimulo præterea, quem in ventriculum exserit, nimias humorum versus alias partes congestiones divertendo, observante multoties perspicacissimo Americanorum medico RUSH (l. m. c. art. 1.), in hæmoptyseos accessu ipso, si cochleare ejus ægroto porrigitur, adeo prodest, ut deglutito sale sanguis profluere desinat; eadem ratione adhibitum, tum Clar. MICHAELIS, tum Cl. SCHIPPEN et SCHIELES (apud Ill. RICHTER *chirurg. Bibliothek.* vol. VII. p. 582 sqq.) testibus, et in hoc, et in aliis sanguinis fluxibus similis eventus excepit.

Quum pituitam valide incidat, multæque obstructiones et viscerum et glandularum ab accumulata tenaci pituita pendeant, facile explices egregium successum, quem B. HIRSCHEL (*Berlinisch. Sammlung zur Beförderung der Arzneywissensch. etc.* Berlin. 8 vol. 4 1772 P. III. art. 2 p. 234 sq.) in dissipanda lienis obstructione, male curatam febrem quartanam excipiente, a sale communi primis septem diebus ad duo, subsequentibus septem ad unum cochleare quotidie ingesto, expertus est; perinde ac illum, quem alii (v. g. *Landarzt* l. c.), Angli, teste Cl. HUNCZOVSKY (*medicinisch-chirurgische Beobachtungen.* Wien. 8 1783.) in scrophulis dissipandis, a cochleari minore per dies exhibito vidisse se testantur; ne dicam, et RONDELETIUM suo pulveri contra scrophulas adjecisse salem communem, et partem efficaciæ, quam alio loco enarrandam tum æthiops vegetabilis, tum spongia usta, tum aqua marina in scrophulis sanandis edit, huic sali deberi.

In lue bovilla, morbis ovium, præsertim a vermibus aut obstructionibus oriundis, perinde ac equorum morbis variis usum hujus salis commendat RAV (*Abhandl, der churfürstl bayerisch. Academie der Vvissenschaften.* München 4 Vol. I. 1763 P. II. art. 2 p. 170 sqq.)

At externo quoque multiplici usu medicis inservit sal commune: homines lipothymia correptos, si ori infricetur, aqua suffocatos, si universa corporis superficies per integras horas eo perfricetur, aut si homines isti in sal e hoc calefacto cineribus aut arenæ misto ad collum usque sepeliantur, aëre vel vaporibus nocivis in asphyxiam delapsos, aut apoplecticos, si enematibus et suppositoriis drachma ejus una, vel binæ adjiciantur, stimulo suo sæpe suscitat; sunt qui vulnera, ab animalibus rabidis inflicta hoc sale aqua soluto lavari jubent; alii (KALM Kongl. Svensk. Academ. Handling. Stockholm. 8 vol. 14 pro anno 1753 trim. 3 art. 3 PORTER et STRONG philosoph. Transactions. vol. 54 pro anno 1765 art. 27 p. 242 sqq.) sale hoc, scarificatione præmissa, vulneri insperso homines a serpente crotalophoro sauciatos servasse se testantur. Soluto in aqua sale palpebrarum tumore cysticos discussos fuisse perhibet DESHAIS GENDRON (traité des maladies des yeux et des moyens et opérations propres à leur guérison. à Paris. 12 I. 1770.), tumorem œdematosum capitis infantum recens natorum LEVRET (journal de médicine, chirurgie, pharmacie. T. 37 1772.); una cum sapone aqua solutum ad cerumen aurium induratum emolliendum et surditatem inde natam tollendam commendatur (Mémoir. sur les sujets proposés pour le prix de l'académie de chirurgie. à Paris. 8 T. IX. 1778.

Idem sal decrepitatione aqua sua orbatum aquosos humores trahit, hinc sacculis sæpius renovatis inclusum et calidum scroto impositum in hydroceles medicatione, aliis partibus œdemate affectis commendatum a BOERHAAVIO (mater. med. p. 211.): prodest porro vi sua discutiente, fomentis additum, in suffusionibus, cum pipere commistum uvulæ prolongatæ, nec desunt, qui cum oleo permistum et infricatum, aut cum oleo rosarum et camphora in cataplasmatis formam redactum, podagricis membris applicari jubent: Alii ob vim exsiccantem sulphuri et aquæ junctum in morbis et cutaneis, scabie potissimum commendarunt. De aqua marina, quæ partem suæ efficaciæ huic sali debet, alio loco dicetur.

PRÆPARATA

Spiritus salis acidus. v. supra.
Spiritus salis dulcis. v. supra,
Alcali minerale v. supra.
Sal mirabile Glauberi. v. supra.

5. *Sal ammoniacum*, *Sal armoniacum*, *Alcali volatile salitum*, *Muria ammoniaca* (LINN. *Syst. nat. III. p.* 262.), *Murias ammoniaci.* Sapore acriori, quam qui in reliquis salibus neutris genuinis percipitur, perquam ingrato, humorem ex aëre attrahendo, cui per aliquod tempus exponitur, aquam, etiam frigidam, facillime subeundo, etsi contusum prunis inspergatur, sine ullo strepitu, fumi albi specie totum in auras avolando, cum vitrioli oleo infuso violenter effervescendo et vaporem acerrimum ex cinereo album eructando, si cum calce teritur,

odorem alcali volatilis emittendo, aquam fortem in aquam regis commutando, levi opera a reliquis salibus officinalibus distinguitur.

Parciori manu jam perfectum natura nobis subministrat hunc salem; occurrit tamen in montibus igniuomis, et stratis terræ incensis, quamvis rarius purus, quam aliis salibus, sulphure, ipsa interdum arsenici calce inquinatus: plurimus arte paratus, olim ab Ægyptiis, quasi monopolium foret, exercita, adeo ut hodienum multus alieno plane loco confectus, Æygptii nomine salutetur, nunc per omnem Europam divulgata, et in Belgio, Anglia, Gallia, Helvetia, Germania frequenter celebrata, itaut alii iique quidem pauciores via humida, alii, quemadmodum quondam Ægyptii, via sicca vel sublimatione procedant, et more Ægyptiorum salem in placentæ formam compingant, fuliginis crusta utplurimum cinctum.

Peccat tamen hic etiam per artem paratus sal non raro, nunc ratione partium illum constituentium, itaut modo acidum, modo alcali dominetur, nævo per notas supra memoratas facile detegendo, nunc immixtis variis alienis, sale communi, qui salem igne torquendo, decrepitatione se prodit, terreis, et a plumbeis vasis, in quibus in nonnullis officinis ista fabricatio peragitur, ipsa plumbi calce, quæ inquinamenta mox se manifestant, salem comminutum inspergendo cochleari ferreo candenti; genuinus enim sal totus avolat, impurus partes illas peregrinas relinquit, quæ quoque, si terræ aut metallicæ sint indolis, remanent, quando sal iis infectus aqua solvitur.

Sal hoc ammoniacum, inter omnia medicata facile princeps, interno æque ac externo usu mirifice stimulat, humores tenaces ac stagnantes egregie dissolvit, putredinem potentissime arcet.

Interno usu jamdudum inclaruit, propter saporem maxime ingratum, et vim humorem attrahendi, quam potissimum exercet in salia, quorum crystalli aqua abundant, v. g. sal mirabile, tartarum tartarisatum, rarius pulveris forma, et, si quidem hæc eligatur, nunquam jam dictorum salium consortio porrigendus, melius multo forma soluta propinatur, qua etiam sapor ille ægrotis toties detestatus facilius sine dispendio virium, v. g. succo liquiritiæ inspissato mitigari potest.

Dosis, qua exhibetur, pro alio atque alio medici scopo, ægri sexu, ætate, conditione, morbi indole alia atque alia, ut a scrupulo dimidio ad drachmas duas, interdum singulis binis horis deglutiendas adscendat.

Primo igitur suo stimulo irritat ventriculum atque intestina, ut sordes inhaerentes tanto felicius exturbent, in stomachi ideo vitiis prædicatus præprimis a FR. HOFFMANNO (Observat. physico-chemic. selectior. L. II. Obs. 19 p. 184.), quibus certe medebitur, si quidem a torpore, aut accumulata in his partibus pituita tenaci provenerint.

Insignis enim ejus est vis in incidenda ejusmodi pituita, ut in vitiis digestionis (FR. HOFFMANN l. m. c.), morbis pectoris et uteri ab hac causa procedentibus, in febribus mucosis, biliosis, catarrhalibus, arthriticis, in suppressione fluxus

muliebris, in ipsa viscerum abdominalium, mesenterii præsertim obstructione, et diuturnis illis malis, quæ hanc toties comitantur aut excipiunt, e. gr. hydrope, chlorosi, morbo hypochondriaco inter palmaria medicamina jure meritoque referatur.

Quum febres intermittentes ex uno alterove modo memorato fonte promanent, mirum non est, hunc salem infantibus a quinque ad quindecim, grana, adultis a scrupulo uno ad drachmam unam sive solum (FR. HOFFMANN l. m. C. JACOBI nov. act. phisico-medica Acad. Cæs. Natur. Curios. 4 T. I. Norimb. 1757 n. 60. p. 237. BARCHUSEN Chimia. p. 420. LOESECKE mater. medic. Edit. VI. p. 107. TISSOT l. c. p. 275 531 §. 237.) solo forsan potu tepido solutum, aut cum rob vel syrupo quodam in bolum redactum, sive floribus chamomillæ, extractis amaris, cortice cascarillæ (JACOBI l. c.), cortice potissimum cinchonæ (W. W. MUYS diss. de salis ammoniaci præclaro ad febres intermittentes usu. Franequer. 1716 4. W. I. FELS de sale ammoniaco ejusdemque usu medico chimico ac curioso. Vitemb. 1726 4. WERLHOF observation de febrib. Hanov. 1745. 4. p. 44. FR. C. MEDICUS *Sammlung von Beobachtungen achtungen aus der Arzneywissenschaft*. Zürich. 8 vol. I. 1764 p. 233 sqq.), qui ejus consortio (MONRO I. c. I. p. 170. (multo fit efficacior, aut emetico prægresso cortici huic et rhabarbaro simul (HIRSCHEL *medic. Nebenst.* 1772 8 p. 29 73.), cremori tartari (MEDICUS l. m. c.) aut laudano liquido SYDENHAMI junctum (CAUSLAND apud DUNCAN medic. Commentar. for the year 1781 1782 vol VIII. 1783 8 fasc. 2), nunc in intervallo lucido, nunc brevi ante febris accessum tempore e. g. horæ spatio propinatum,

modo ventriculus ægroti ferat, exhibitum, aliquando, fefellit utique interdum spem medici e. g. TISSOTI (MONROI ll. cc.), febres intermittentes, præsertim quartanas, vel pertinacissimas (v. LOESECKE l. c.) felicissime profligasse; non enim vomitum modo et alvum movet, sed lotium quoque sudorem pellit.

Stimulanti quoque et mucum incidenti ejus facultati tribuas, quod rhabarbari aut jalapæ pulveri junctum (HIRSCHEL *berlinisch. Mannigfaltigkeiten*, vol. I.) ad drachmam unam vel duas exhibitum sal ipsam tæniam ex intestinis propulsare observatum sit.

Quum sale armoniaco addito sanguinem (v. TH. SCHWENCKE hæmatologia. Hag. Comit. 1743 8 p. 189.) dissolvi, experimenta extra corpus vivum instituta edocuerint, in febribus inflammatoriis, nitrum non admittentibus, aliisque opem præstolatur; ita ad pleuritidem cum hepatis inflammatione complicatam sanandam salem ammoniacum cum gummi ammoniaco et extracto leontodontis officinalis aqua solutum multum fecisse, testis est HIRSCHEL (*medic. Nebenst.* p. 57.). Inter optima referendum esse putredini adversa remedia, PRINGLII (l. c. n. 495 art. 15 p. 480.) pericula extra corpus vivum capta loquuntur; hinc in febribus quoque putridis et malignis (HIRSCHEL *medic. Nebenst.* p. 35.), iis potissimum, quas alvi fluxus nimius, viresque ægroti prosternens comitatur (SCHMID de sale ammoniaco. Goetting. 1788.), sine ulla noxa ejus usui cedens, plurimum prodest.

Hæc de interno salis ammoniaci usu; at exter-

nus quoque late patet. Dentibus affricatus hic sal mucum adhærentem attenuat et abstergit, hinc cortice peruviano junctus præstans dentifricium: Naribus attractus tum stimulando nervos, tum mucum incidendo, fartam pituita tenaci membranam narium et faucium interiora vestientem concutit et sternutatione excitata feliciter deplet, hac efficacitate in gangrænæ quoque specie multum levaminis afferens (JEANROI histoire de la société de médecine à Paris. ann. 1782 et 1783.): eodem, irritandi scilicet scopo, enematibus interdum quoque adjicitur, quibus asphyctici suscitantur: in necrosi ossium locis affectis inspersus, modo partes vicinæ molliores contra ejus acrimoniam bene muniantur, propter virtutem putredinis progressum inhibendi, partium infectarum ab integris separationem juvando, teste THEDENIO, eximie prodest. Neque minor est ejus potentia in partibus mollioribus gangræna aut sphacelo correptis a sanis separandis, in herniis incarceratis, in quibus metus gangrænæ aut sphaceli adest, si aut cataplasmatis (BOERHAAVE mater. medic. sect. 438 448.) adjiciatur, aut vino cum herbis aromaticis (SCHMUCKER *chirurg. Wahrnehmung*. Berlin und Stettin. 8 Ed. alt. P. II. 1789 p. 505.), aut aqua cum cortice chinæ decocta (IDEM l. c. p. 502, 513, 514, 518.) solutus fomenti, utplurimum frigidi, forma applicatur, in furunculis quoque gangrænosis efficax, si cum cortice cinchonæ et unguento digestivo subactus adhibeatur (SCHOPFER apud SCHMUCKER l. m. c. P. I.)

Magna porro est hujus salis, quam externo quoque usu exserit, vis discutiens; ideo gargarismatis et collutionibus toties additur, quas medici

in angina pituitosa, inflammatoria et aliis imperant; ideo nunc mera aqua, nunc aqua et aceto (BELL system of surgery Edinb. 8 vol. V. 1787), nunc aquæ partibus viginti, vini partibus quinque, et aceti partibus duabus cum dimidia (van SWIETEN l. c. I. p. 550 551.), nunc (SCHMUCKER l. c. append.) una cum æquali nitri pondere, octoginta aquæ, et viginti quatuor aceti partibus solutus, vel cum aliis conjunctus, et fomenti specie adplicatus, in sugillationibus, contusiones (RICHTER *Anfangsgründe der Wundarzneykunst.* I. p. 210. JAEGER 50 *chirurgisch-practische Cautelen für angehende Wundärzte.* Francfurt. 1788.), vulnera, sclopetis inflicta (SCHNEIDER ap. RICHTER *chirurgisch Biblioth.* vol. XI. p. 155.), ossium fracturas, luxationes toties insequentibus aut comitantibus, in varicibus gravidarum, in tumoribus frigidis glandularum, artuum, aliis œdematosis et cysticis, in tumore et dolore herniæ incarceratæ (WILMER practical observat on herniæ. London. 1778 8.) imminuendo, in sanandis pernionibus et inflammationibus, præcipue oculorum, testiculorum (WILMER cases and remarks in surgery. London. 1779 8.) et mammarum tantopere commendatus; ideo cum plumbeis, et aceto conjunctus in fungo articulari (KIRKLAND l. c. II.), aqua communi (tres unciæ in aquæ libra dimidia) solutus, aliquando cum æquali aquæ a regina Hungariæ denominatæ copia permixtus, et fomenti calidi specie toti mammæ, sollicite renovando, superimpositus, in stagnationibus lactis at tumoribus ab ejus coagulo natis (JUSTAMOND account of the method pursued in the treatment of cancerous and scirrhous disordres and other indurations. London. 1780 8.); ideo aceto et vini spiritu solutus, si præterea punctio scroti accedat,

modo testiculus ipse sit sanus, in medicanda hydrocele (KEATE cases of the hydrocele etc. London. 1789.) tam efficax.

Habet porro sal armoniacus cum nitro et sale mirabili communem eam dotem, ut, dum aqua et aquosis humoribus solvitur, magnum iis impertiatur frigoris gradum; hinc solutio ejus, tanto potentior, quanto recentior, in capitis doloribus, a nimia sanguinis caput versus tendente congestione oriundis, in apoplexia sanguinea, phrenitide, mania, capiti, in ophtalmia sanguinea, temporibus, in sanguinis ex utero profluviis nimiis abdomini applicata multoties cum faustissimo eventu fuit.

Leni denique, qua pollet acrimonia inservit (BELL l. m. c.) verrucis, quibus antea humectatis bis vel ter quotidie affricatur, sine dolore exedendis, aqua solutus, mundandis ulceribus, tollendis (PLENCK mater. med. p. 227.) faciei efflorescentiis, et, sive soluto in aqua sale laventur partes affectæ (PLENCK l. m. c.), sive (TISSOT l. c. p. 533.) inungantur unguento, cujus partem constituit sal armoniacus, sanandæ scabiei. Ranulæ auferendæ magis paria hodienum prostant medicamina.

PRÆPARATA

Sal ammoniacus depuratus, multis *Flores salis ammoniaci simplices.* Est sal, per solutionem in aqua a fuligine et reliquis, quæ forte inhærent, quisquiliis liberatus, pro interno usu præferendus. Præstat certe hæc depuratio alteri, quæ per sublimationem fit.

Flores salis ammoniaci martiales, *Flores martiales*, vel si loco scobis ferræ hæmatites in tenerrimum pollen comminutus cum sale ammoniaco sublimatur, *Flores salis ammoniaci hæmatisati*, nonnullis *Aroma philosophorum* sive *Aroph Paracelsi* vel si colcothar vitrioli ejus in locum recipiatur, *Ens veneris* BOYLEO dictum, *Ens martis* potius dicendum, non est nisi sal ammoniacum, frequentius sublimatione cum ferri scobe vel calce nativa aut arte facta, quam coctione ferro impragnatum, sale armoniaco meraco, si notarum superius enarratarum rationem habeas, satis adhuc simile, ut tamen color, magis minusve aurantius, sapor eum acrimonia adstringens, et gallarum infusum ab hoc sale nigrescens ferrum inhærens luculenter satis prodant, ut igitur ex hac jam mistione vires salis ammoniaci conjunctas cum efficacia ferri salibus soluti iis inesse augurari possis, et in morbis, in quibus atonia fibræ contractilis cum humorum nimia spissitudine complicatur, in suppressione fluxus menstrui, viscerum obstructionibus pertinacissimis, multisque inde pendentibus morbis, v. g. chlorosi, fluore albo, cachexia, morbo hysterico atque hypocondriaco, hydrope, febribus intermittentibus, præsertim quartanis, in quibus jam commendavit P. SPINDLER (observ. medicinal. ed. C. RAYGER Francof. 1691 4.), multum ab eorum usu continuato jure tuo speres. Ita v. g. FR. HOFFMANNUS (medicin. ration. et systematic. T. IV. P. I. p. 367.) in febribus lentis ex viscerum abdominalium obstructione proficiscentibus commendavit; cl. JUSTAMOND (l. c.) in fluore albo, quemadmodum etiam, qui tamen quassiæ jungi præcipit, LETTSOM (memoirs of the medical society at London. 8 vol. I. 1787.) et in ipso adeo mammæ cancro,

applicata simul extrinsecus tinctura ex æquali pondere salis ammoniaci et scobis ferreæ cum vini spiritu rectificato parata, efficacissimos comperit hosce flores.

Exhibentur autem horum florum bis vel ter per diem bina, tria, decem grana, aut forma boli, aut cum gummi arabico (JUSTAMOND l. c.) vel gummiresinis in pilularum specie redacta, aut, vocatur nunc *tinctura florum martialium*, *tinctura martis aperitiva*, multis nunc demum *Aroph Paracelsi*, flammeo colore conspicua, vini spiritu rectificato soluta; propinantur vero hujus solutionis bis vel ter de die guttæ decem ad viginti in aqua.

Si flores isti per sublimationem parantur, superest in fundo vasis, materies, quæ aëri opportuna deliquescit, et, si formam externam spectes, olei similitudinem refert, hinc *oleum martis per deliquium*, alias etiam *essentia martis per deliquium*, vel *lixivium martis* nuncupatum, si genuinam indolem respicias, vera ferri in salis culinaris acido fortissimo solutio, quæ cum reliquis ferri et acidorum connubiis virtute sanguinem sistente concordat, ideo quondam a guttis duabus ad triginta ad sanguinis profluvia sistenda cum aqua ingesta; sæpius tamen ægrorum spem fefellisse testatur RUST (de limitanda laude virtutis stipticæ balsami rubri vulnerarii Dippellii et olei martis per deliquium. Goëtt. 1773.)

Sal volatile anglicum siccum (Pharmac. rational. ed. a PIDERIT. p. 282.) Mixtura ex cineribus clavellatis el sale ammoniaco sollicite asservanda ob alcal volatile continue avolans, oleo suaveolente

instillato utplurimum gratius redditum. Inservit sua hac parte volatili naribus, temporibus admotum hystericis et aliis animi deliquio, capitis dolore a pituita accumulata laborantibus. Vulneri profundius inciso sæpius inspersum, et simul plurima aqua solutum potatum puellam a vipera commorsam servavit (TRUDAINE in journal de médecine. chirurgie, pharmacie etc. T. XXIV. 1766 mens. Mart. n. X. p. 261.). Membris rheumatismo laborantibus aut œdemate dolente affectis, ægri insuper humoribus spissis et corruptis, vel solidis debilibus, impositum, efficax expertus est alcali volatile ABILDGAARD (collect. soc. med. Hauniens. Haun. 8. vol. II. 1775. p. 265.); mixturam ex sale ammoniaco et dupla portione cinerum clavellatorum in variis tumoribus dolentibus NOSE (Nov. act. Acad. Cæs. Nat. Curios. vol. VIII. p. 59. 60.)

Spiritus salis ammoniaci simplex, Spirilus salis ammoniaci aquosus, Spiritus salis ammoniaci volatilis urinosus, Spiritus salis ammoniaci tartarisatus, Spiritus salis ammoniaci effervescens, Spiritus salis ammoniaci aëratus, Carbonas ammoniaci. Odorem spirat maxime penetrantem, acrem, minus gratum; aëri libero expositus totus in auram avolat, viridem cupri acidis soluti tinctum in cæruleum convertit, cum acidis salia gignit, quæ prunis inspersa fumi albi specie assurgunt, ab his instillatis violenter effervescit, ceteroquin cum alcalibus reliquis (p. 58 59.) convenit, nisi forte velis, acrimoniam ejus esse majorem.

Hujus spiritus ingens profecto est efficacia: quamvis alcali volatile, ex corporibus putridis impetrandum, olim medicos in eam opinionem in-

duxerit, ut putarent, putredini favere (PRINGLII l. c n. 495 p. 485 sqq. n. 469 p. 525 sqq.), tamen experimenta evidentissime ostendunt, potentius resistere, quam multa acida: quamobrem acidis correctum in ipsa febre petechiali, pulsu debili, aliisque virium vitalium prostratarum indiciis jubentibus commendavit MONRO (Account of the diseases most frequent in the british military hospitals in Germany. London. 1764 8 p. 1 sqq.,) et MAJAULT (Recueil d'observations de médecine, chirurgie et pharmacie etc. à Paris. 8 T. V. 1756 n. 2 p. 25.) aura ex mistura hujus spiritus cum vini spiritu aqua et melle inspirata anginam tonsillarem gangrænosam feliciter sanari comperit: inter remedia gangrænæ adversa retulit quoque FR. I. WOHLLEBEN (diss. de gangræna generatim, et in specie de illa, quæ a decubitu oritur. Vindob. 1777 8.)

Acidum perinde domat ac alia salia alcalina, hinc venenis acida acrimonia infestis deglutitis, aut acido præternaturali in primis viis dominante, nisi febris obstet, egregium remedium: sanguinem porro, et pituitam præprimis valide attenuat, hujus excretionem ex pectore et primis viis promovet, ideo in morbis pectoris et chronicis digestionis vitiis ab accumulata tenaci pituita natis nullaque febre stipatis, efficax, tanto magis, si, quod crebro contingit, altera malorum ejusmodi causa in torpore fibræ vitalis lateat, quæ ut officio suo rite perfungatur, tali stimulo indiget: spectat quoque ad remedia efficaciora, sudorem et lotium pellentia, hinc in rheumatismis, et ischiade præsertim, aliquando salutaris (DU MONCHAU journal de médecine, chirurgie, pharmacie etc T. XII. 1760. mens. Majo. n. 14 p. 467 sqq.), a nonnullis in ipso febris

intermittentis frigore ad aliquot guttas vasculo theæ infuso repleto instillatus, commendatus.

Injungit tamen summa hujus spiritus acrimonia maximam in usu ejus interno circumspectionem; optime porriguntur ejus guttæ triginta ad quinquaginta aqua frigida aut infuso theæ calido temperatæ.

Sed eadem acrimonia, quæ bonum quemvis medicum ab usu hujus spiritus interno interdicit, ubi fibræ nerveæ reliquæque nimis agitatæ, sanguinis circuitus nimium concitatus, vasa ultra modum repleta sunt, eximie prodest usu externo: naribus admotus infra nares, ad tempora, carpos, scrobiculum cordis, spinam dorsi frictione adplicatus, in hominibus animi deliquium passis, vel vaporibus aërisve generibus nocivis, potissimum acidis, proximo mortis periculo expositis; membro affecto sive solus, sive cum oleo quodam unguinoso (*linimentum volatile* audit), sive cum camphora, sapone et vini spiritu subactus, aut superimpositus, aut frictione adplicatus, in paralysi, debilitate, rhachitide, arthritide, rheumatismos, tumoribus inflammatoriis, lymphaticis, aliisque glandularum, abdominis quoque hydropicis.

Quod a præparatione hujus spiritus remanet, largitur, si aqua solutum, per levem calorem superfluo primum humore orbatur, tum autem frigori exponitur, crystallos salis *a Sylvio digestivi* vel *febrifugi*, ab aliis etiam *salis communis regenerati*, vel *spiritus salis coagulati*, vel *alcali vegetabilis saliti*, vel *muriatis potassæ* nomine

insigniti, quod, uti reliquis dotibus, ita etiam efficacia salutari proxime accedit ad salem communem, nisi velis, paullo majori pollere acrimonia, ea tamen non tanta, ut in debellandis febribus præ aliis salibus neutris genuinis notabilem mereatur prærogativam, et ammoniaco sit superior.

Spiritus salis ammoniaci calcarius, *Spiritus salis ammoniaci cum calce viva*, *Spiritus salis ammoniaci causticus*, *Spiritus salis ammoniaci ad extra*, *Alcali volatile purum*, *Alcali volatile causticum*, *Alcali volatile fluor*, *Ammoniacum purum*. Plurimis dotibus congruit cum spiritu salis ammoniaci simplici, ut tamen cum acidis instillatis non effervescat, odore magis penetranti, et generatim majori longe (igneam fere dixeris) acrimonia polleat, ideo a medicis olim externo tantummodo usui destinatus, quo omnino spiritum simplicem multum præcellit, et quum cum acidis congrediendo multum eructet aërem, in subigendo acido, ventriculum obsidente, modo aqua satis temperatus, minori cum molestia ægroti adhibetur.

Hic præsertim spiritus, tum vulneribus instillatus, et in spleniis sæpius eo humectatis impositus, tum simul ad duodecim et quadraginta usque guttas mane vel repetitis vicibus per diem, aqua vel potu calido multum temperatus deglutitus homines ab animalibus rabidis (TRIGUERRE apud SAGE analyse chymique des trois regnes de la nature. I. p. 283 ENAUX et CHAUSSIER méthode de traiter les morsures des animaux enragés et de la vipère etc. Dijon. 1785 8. HERVET journal de médecine, chirurgie etc. T. LXII 1784 Decembr. COLOMBIER ibid. T. LXV.

1785 Octobr. LE ROUX mémoir. de la société de médecine à Paris. vol. II.) aut serpentibus venenatis (LEPECHIN *Reis.* vol. II.), bero potissimum (ENAUX et CHAUSSIER l. c. MARTIN recueil périodique d'observations de médecine etc. T. IV. 1756 mens. Jun. n. 2 p. 412. BAJON journal de méd. etc. T. XXXIII 1770 p. 146. SCOPOLI. traduzione di dizionario chimico di MACQUER. Venez. l. 8 1784. p. 265) quamvis contra vulnera ab hoc inflicta sine fructu spiritu isto usum se esse testetur F. FONTANA (opusc. scientific. etc. p. 177 sq. et *über das Viperngift. etc. aus dem Französischen übersetzt.* Berlin. 4. 1787 vol. I. p. 228.) et ipsa naja (WILLIAMS asiatical researches etc. II. p. 323.) morsos servasse visus est.

In cancro quoque, ulceribus venereis et aliis malignis externo simul et interno usu a drachmis duabus ad unciam usque de die exhibitus, multa tamen aqua dilutus commendatur a VAN WY (Heelkundige Mengelstoffen. Amsterdam. 8 P. II. fasc. 2. 1786 et nieuwe Manier van. Cataract- of Staarsnyding etc. Arnhem. 1792. 8.); ulcus pertinax in regione malleoli serpens et crebro rediens ejus usu externo sanatum vidit POTHONIES (Journal de médecine, chirurgie etc. T. LXII. Octobr. 1784.), ad sanandum quoque ulcus cancrosum multum contulit (LA CHAPELLE l. c.). Quatuor aquæ partibus diluto periculosa sanguinis profluvia celerrime et felicissime inhibuit LA PIRA (memoria sulla forza dell'alcali fluore per fermare l'emorragia de'vasi arteriosi e venenosi. Neapol. 8. 1793.)

Quum indole magis volatili præditus sit, quam quidem spiritus salis ammoniaci simplex, externo usu huic utique præcellit, et, quum congrediendo

cum acidis, nullum dimittat aërem, in debellando aut veneno aut alio præternaturali primarum viarum acido, his præsertim vel debilitatis vel dolentibus, modo abundante aqua diluatur, præstat.

Quod a præparatione hujus spiritus superest, aqua solutum, trajiciendo per chartam griseam a superflua terra liberatum, et humore superabundante per lenem calorem sensim expulso exhibet crystallos sive *salem*, qui olim *ammoniacus fixus*, hodie *calx salita* vel *murias calcis* audit, facile distinguendus a sale ammoniaco, eo quod carbonibus inspersus neutiquam in fumum abit, cum calce tritus nullum odorem emittit, a sale communi, quod igni expositus non decrepitat, sed facile liquatur, aëri expositus facillime deliquescit (vocatur tunc *oleum calcis*), et, si soluto per aquam puram sali lixivium cinerum clavellatorum, aut, vitrioli, quod appellant, oleum instilletur, lactis tenuioris faciem assumit.

Convenit hic sal, si extrinsecus applicetur, virtute discutiente, si enematibus adjiciatur, vel majori paullo dosi ventriculo ingeratur, facultate alvum laxante, vermes in intestinis nidulantes expellente, lotium movente, cum plurimis salibus neutris genuinis; et superat hæc, fide Ill. FOUCROY (Histoir. de la sociét. de médecin. à Paris. T. V. p. 268-274.) virtute pituitam incidente et resolvente, ut in morbis, ab accumulata tenaci pituita natis, e. g. pectoris, asthmate humido, scrophulis, in quibus grana duo ad sex infantibus propinata eximiam exercere vim testatur quoque SCHRAUD (apud EYEREL *medicinische Cronik*. Wien. 8 vol.

II. 1793 fasc. 3. n. 2), in obstructionibus mesenterii egregios ejus effectus experiretur; crystallos ipsas linguæ post leves apoplexiæ insultus paraliticæ impositas multo quoque cum fructu tentavit Ill. FOURCROY. Eo tamen scopo porrigere nunquam majori dosi oportet hunc salem, quam drachmæ unius, infantibus scrupuli medii vel integri pondere, aliquoties tamen per diem repetito; optime exhibetur aqua copiosa dissolutus, evitando tamen, dum adhibetur, sollicite usum omnium tum alcalinorum, tum salium neutrorum aut vitrioli aut vegetabile quoddam acidum continentium.

Spiritus salis ammoniaci sulphureus, *Spiritus fumans Beguini*, *Tinctura sulphuris volatilis*, *Hepar sulphuris volatile*, *Sulphur ammoniaci*, non est, nisi spiritus salis ammoniaci calcarius, sulphure impraegnatus, tinctu flavo, odore tetro, ab instillato quocumque acido, quo simul ejus pelluciditas turbatur, adhuc graviori, ad fætorem ovorum putridorum accedente, facile ab illo simplici discernendus.

Hunc spiritum tribus partibus spiritus vini quam maxime depurati mixtum (vocabat nunc *liquorem antipodagricum*) ad triginta et quadraginta guttas deglutiendum tamquam potentissimum medicamen sudorem movens, et, addita adhuc camphora, pedibus inungendum tamquam præstantissimum remedium dolores podagricos mitigans enixe commendavit FR. HOFFMANN (Observat. physico-chemic. selectior. L. II. obs. XXXI. p. 228.).

Spiritus salis ammoniaci vinosus, *Spiritus salis ammoniaci dulcis*, *Spiritus salis ammonia-*

ci, *Spiritus volatilis vinosus.* Sive sola mixtione, sive distillatione, sive cum cineribus clavellatis, sive cum calce paratus sit, acrimonia quidem inferior simplici, suavitate prior, vini quippe spiritu temperatus; ideo in casibus, qui meracum alcali non postulant, usu interno magis vulgatus; gargarismatibus aut cataplasmatibus instillatus in angina inflammatoria efficacissimus (SCHNEIDER l. m. c. p. 157 sq. SOUQUET journal de médecine, chirurgie, pharmacie etc. T. LXXIV. 1788 Jan.)

Spiritus salis ammoniaci succinatus, Aqua S. Luciae, Eau de Luce spiritus salis ammoniaci succini oleo impraegnatus, tam virtute spasmos sedante, quam odore hujus olei imbutus, et tum eo, tum lactis simili facie externa a praegressis facili opera dignoscendus, cum quibus, si virium generalium rationem habeas, congruit.

In devincendis venenis animalibus primariam sibi famam comparavit hic spiritus: ita Cl. DARLUC (Journal de médecine, chirurgie etc. T. XIV. 1760 mens. Apr. n. 2. p. 299) puerum duodecim annorom a veneno rabido morsum, adhibitis simul externis remediis, guttis aliquot hujus spiritus, singulis binis horis ingestis, ab hydrophobia se praemunivisse refert, et tum canes (DEFAY la nature considerée dans plusieurs de ses opérations. Paris. 1783 8 p. 124 125, alii Journal de médec. chirurg. etc. T. XXIV. p. 535-537.), tum homines (JUSSIEU histoir. de l'Académ. des scienc. à Paris. ad ann. 1747 observ. anat. n. 2. LE BRUN journal de médecine, chirurgie etc. T. XXXIII. 1763 mens. Febr. n. 5 p. 150. TRUDAINE ibid. T. XXIV. mens. Mart. n. 8. COSTE ibid. T. XXXIII. p. 524. SONINI ibid.

1778 mens. Aug. BERTIN et MORAND specificum viperæ morsu antidotum Alcali volatile. Paris. 1744. MARTIN recueil périodique d'observat. de médec. etc. T. IV. p. 412 sq. WRIGT apud DUNCAN medical commentar. for. 1788. Edinb. Dec. II. vol. III. 1789. J. ALEXANDER ibid. for. 1789 vol. IV. 1790), a serpentibus virulentis, bero potissimum, sed ipso adeo crotalophoro (Journal. de médecine, chirurgie, pharmacie etc. T. XXIV. p. 533 – 537.) sauciatos, guttis duabus ad sex singulis horis aut bihoriis cum aqua aut vino ingestis, et vulnere simul eodem illito et fomentato, fausto omine se servasse, alii: spem tamen medici fefellisse hoc etiam remedium quo binos ante homines cum sanitate in gratiam redeuntes viderat, testatur BAJON (*Nachrichten zur Geschichte von Cayenne und dem französischen Gujana, aus dem Französ.* 8 Erfurt. P. II. 1784 p. 123-125.)

Naribus admoto hoc spiritu insultum tussis convulsivæ propulsatum asserit DOUGLAS (Medical observat. and inquiries by a Societ. of Physicians at London. vol. VI. 1784. 8.)

Spiritus salis ammoniaci fœtidus, *Spiritus volatilis fœtidus*, est spiritus vinosus salis ammoniaci, distillatione cum assa fœtida, hujus oleo, fœtore, viribus spasmos sedantibus imbutus.

Spiritus salis ammoniaci anisatus, grato anisi, cujus oleo distillatione imbutus est, odore a præcedentibus discrepans, ceterum ad spiritum vinosum proxime accedens, ideo in morbis pectoris et ventriculi, a muco tenaci oriundis, his anteponendus. Prostat in nonnullis officinis simili modo paratus iisdem viribus pollens.

Spiritus salis ammoniaci foeniculatus.

Sal volatile oleosum angelicae est spiritus salis ammoniaci vinosus repetita distillatione oleo in radicibus angelicæ habitante imprægnatus.

Sal volatile oleosum, spiritus salis ammoniaci aromaticus non est nisi spiritus salis ammoniaci vinosus distillatione cum pluribus aromatibus peracta eorum oleo æthereo imbutus, inde gratissimum quidem odorem nactus, et ægrotis sive externo sive interno usu minus fastiditus, at interno certe multo magis excalefaciens, hinc in multis casibus extimescendus. Ejus tamen, singulis binis horis ad guttas sex in ptisana exhibiti, usu fœminam septuaginta et unius annorum emiplegia dextri lateris laborantem sudore excitato quarto die sanavit DE LA CHERNE (journal de médecine, chirurgie, pharmacie. T. XIX. 1763 mens. Sept. n. 6 p. 260.)

Sal volatile oleosum Sylvii est spiritus salis ammoniaci vinosus, quo plura olea ætherea a vegetabilibus jamjam separata, dissoluta sunt, priori itaque similis.

Spiritus volatilis aromaticus (Pharmacop. Edinb. p. 84.), *Spiritus volatilis oleosus, Spiritus salinus aromaticus* est spiritus salis ammoniaci vinosus sola commixtione rorismarini et corticum limoniorum oleo æthereo imbutus, mox prægressis ergo viribus et gratia similis.

Linimentum volatile saponis, species, ex connubio spiritus salis ammoniaci cum recenti oli-

varum aut amygdalarum oleo nata, spissitudine linimentum referens, externo usu, sive inungatur, sive partes affectæ eo fomententur, in tumoribus arthriticis, rheumaticis, inflammatoriis, hydropicis, et aliis, etiam glandularum, et viscerum, angina, pleuritide, colica flatulenta, tympanitide præstantissimum discutiens, cujus vis addita camphora, vel oleo cornu cervi, vel animali Dippellii augeri adhuc potest, in paralysi, si quidem, addita forte cantharidum tinctura (MELLIN l. c. p. 315.) membris ea percussis illinatur efficacissimum stimulans.

6. *Borax*, *Borax Tincal* (LINN. *Syst. nat. III. p.* 259.), *Borax depurata*, sive vulgatiori artis termino *rafinata* aut *veneta*, sapore debili, difficiliori paullo in aqua solutione, crystallorum transversim subtiliter striatarum claritate et determinata figura, facillimo in igne eoque cum spuma contingente fluxu, et tardiori paullo, si aëri exponatur, fatiscentia, a reliquis salibus et ab alcali præsertim minerali, ad quod proxime accedit, a reliquis salibus neutris genuinis prædominio alcali discrepat; quod varii vegetabilium colores saturata et calida ejus in aqua solutione tentati manifeste produnt.

Olim emmenagogi titulo celebris, et, teste Clar. STARKE (*Einrichtung des klinischen Instituts etc.* Jena. 1782. 4.), qui magnesiæ albæ et nitri æquali portione temperato et lochia, et fluxum menstruum pelli, et partus dolores mirifice sublevari asseverat, prouti nuper demum (apud Cl. STARCKE *Archiv der Geburtshülfe.* vol. IV. fasc. 3. 1792 n. 8.) ad promovendos deficientes partus

dolores boracis scrupulos duos aqua dissolutos commendavit LOEFLER, efficax sal, hodie rarius adhibetur: sunt tamen inter recentiores nonnulli (GOOCH et VERYST. Verhandelingen van het Maatscappy te Haarlem. P. XXI. et STARCKE *Einrichtung* etc. l. m. c.), qui, præeunte BISSETO (Essay on the medical constitution of Great-Britain. 1763 §. 116.), magnam ejus in aphtis, præsertim infantum, aliisque oris interni et linguæ, ipsis adeo venereis et scorbuticis malis sanandis vim experti sunt: exhibentur autem tunc scrupulus aut scrupuli bini, vel aqua soluti, vel cum quatuor partibus mellis rosarum aut syrupi mororum subacti. Sedecim aquæ rosarum partibus soluta borace lotam cutem lævigari, nævos et maculas deleri, cum altheæ aut cerussæ unguento subactam refrigerare et sanare (l. m. c.) asserit STARCKE: eamdem solutionem partibus affectis illitam et ano simul injectam hæmorrhoidum cæcarum dolores mirifice lenire; boracem denique cum axungiæ porcinæ æquali portione subactam scabiem et lichenes sine noxa pellere expertum se esse testatur. (l. c.) LOEFLER.

7. *Sal thermarum Carolinarum* proxime accedit ad sal mirabile, ut a multis cum eo confundatur, differt tamen levi alcali mineralis prædominio, quo quidem id efficitur, ut sale mirabili potentius mucum incidat, tenacem resolvat, obstructiones ex eo natas reseret, digestionis et respirationis vitia ex accumulata pituita provenientia felicius sanet (FR. HOFFMANN opusc. medico-practic. Hal. 4. 1736. Dec. 2 Diss. 2 §. 12 sq. p. 330 sq. FR. H. BRÜCKMANN *Bemerkungen auf einer Reise nach dem Karlsbad.* Braunschw. 1785. 8. p. 28 sq. KLAPROTH *Untersuchung der*

Mineralquellen zu Carlsbad. Berlin. 1790. 8 p. 48 sqq.)

b. SALIA NEUTRA SPURIA

Sunt alia ex acidi cum terra aut metallo quodam connubio progenita, quorum facta per aquam purissimam solutio limpida saturata salis lixiviosi additamentum perferre sine pelluciditatis jactura nequaquam potest. In aliis igitur terræ, in aliis metallicæ cuidam calci jungitur acidum.

a. SALIA NEUTRA TERRENA

Facile distinguuntur a metallicis, quod, modo ab omni aliena labe pura sint, facta eorum in aqua pura solutio ab instillato gallarum infuso vel rite parato sanguinis lixivio haud mutatur, et sedimentum per sal lixiviosum ex ea præcipitatum in globulum metallicum converti nulla arte potest.

1. *Sal amarum*, *Sal anglicum*, *Sal catharticum anglicum*, *Sal ebshamense*, *Sal epsoniense*, *Amarum genuinum* (LINN. *Syst. nat. III. p.* 265), *Magnesia vitriolata*, *Sulphas magnesiœ*, ex vitrioli acido et magnesia alba conflatum, facili crystallorum pellucidarum formatione, earumque, si ignis vim experiuntur, liquatione, quodammodo etiam sapore ad sal mirabile accedit, faciliori tamen multo in aqua, etiam frigida, solutione, sapore et virtute minus refrigerante, porro solutione, quamvis per aquam purissimam peracta, ab instillato quocumque sale lixivioso turbanda, levi opera discernitur, ut mirum sit, tamdiu cum sale mirabili fuisse confusum, et adhucdum subinde confundi.

Si genuinum sit (neque gypso inquinatum), totum, et facillime quidem, aquam, etiam frigidam, subit, neque, nisi sale ammoniaco aut magnesia salita, quod utique in venali vulgo sale anglico satis crebro obtingit, contaminatum, aëri externo obvium, deliquescit, sed cum pelluciditatis dispendio sensim in pollinem album fatiscit.

Etsi plurima pars salis salutarem in finem adhibiti artis auxilio ex muria salis communis et ferri vitriolo parte sui acidi jam exuto (FR. HOFFMANN observat. physico-chemic. selectior. L. II. obs. 18 p. 180. FERBER *neue Beytr. zur Mineralg. verschied. Länder, nebst Nachr. von einigen chymischen Fabriken. Mittau.* 8 vol. I. 1778 p. 433) paratur, prostat tamen plurimus nativus tum aqua solutus in aqua maris multorumque fontium salsorum, potissimum in aquis Bohemiæ amaris, ex quibus *Sal Sedlizense* et *Seidschüzense* excoquitur, quod, si genuinum sit (FR. HOFFMANN opusc. physico-medic. P. II. n. 6 p. 300 seq. HOPPE *chemisch. Annal.* 1788 vol. II. p. 233. FR. A. REUSS ibid. 1791. vol. II. p. 28. sq.), vera est magnesia vitriolata, tum ex rupibus subalpinis v. g. Pedemontii, Sabaudiæ, Helvetiæ, Rhætiæ, Salisburgi (STORR diss. de sale alpino Tubing. 1784. 4.) aliisque rupibus et saxis v. g. Longobardiæ, Croatiæ, Bohemiæ (F. A. REUSS l. c. 1786 vol. 2 p. 314.), Thuringiæ (GREN *neveste Entdeck in der Chemie.* vol. VI. p. 150), Angliæ (BROWNRIGG philos. Transact. vol. 64 P. II. p. 481.), et Normanniæ (MONNET Kongl. Svensk. Vetensk. Academ. Handl. vol. 35 p. 333.), potissimum argillosis e. g. Hetruriæ (MASCAGNI dei lagoni del Senese e del Volterano. Siena. 1779. 8.), Hercyniæ (ILSEMANN

chemisch. Annal. 1789 vol. 2 p. 199 sq.), Thuringiæ (GOETTLING *neveste Entdeckungen in der Chemie.* vol. 6 p. 90.), et Bohemiæ (F. A. REUSS *Orographie de Böhmisch. Mittelgeb.* p. 108), et gypso e. gr. Hispaniæ (PROUST *Beytr. zu den chem. Annal.* vol. III. p. 466.); Pedemontii (LA METHERIE journal de physique. 1788 p. 309.), et Thuringiæ (FR. HOFFMANN opusc. medico-pract. Hal. 1736. 4. Dec. II. Diss. 1 p. 310. FUCHS *chemische Versuche mit einer graven salzigen Erde, welche bey Jena gefunden wird, und dem daraus ausgelaugten Salze.* Jen. 1788. 8.) efflorescens.

Est autem huic sali vis leniter alvum ducens, ut vel in iis casibus, qui alia ejusmodi salia non admittunt, aut quibus non sufficiunt, tutam omnino efficaciam exserat, et hypocondriacis, hystericis, irritabili nimis fibra, ileo, hernia, præsertim incarcerata, colica pictonum laborantibus proficiat: quarta parte cremoris tartari temperatum, et ter per diem ad drachmam unam exhibitum ipsam tæniam in intestinis nidulantem debellasse fertur.

Propinatur alias per cochlearia salis drachma una, binæ, uncia dimidia, etiam integra, ut plurimum aqua, vel communi, vel saporis gratia, aquæ menthæ piperitæ partibus tribus vel integra libra soluta, nonnunquam manna et oleo unguinoso temperata, vel cum ovi vitello et gummi arabico subacta.

Quicquid decantatus (B. SEMLER *von ächter hermetischer Arzney an* H. Bar. Leop. HIRSCHEN. Lips. 1786. 8.) liquor, sub specioso titulo *Luftsalzwasser* credulis venditus, unquam salutarium vi-

rium exseruit, id eidem sali amaro potissimum debere, sana chemia (KARSTENS *physisch-chemische Abhandl. durch nevere Schriften von hermetischen Arbeiten und andere neve Untersuchungen veranlasst.* Hal: 8. Fasc. I. 1786. n. I. c. II. MEYER. *chemisch. Annal.* 1787 vol. I. p. 11.) docuit.

2. *Sal amarum muriaticum* (LINN. *Syst. nat. III. p.* 265.), *Magnesia salita*, *Murias magnesiæ*, amaritie et virtute alvum movendi præcedentem salem multum superat (HAHNEMANN ap. MONRO l. c. I. p. 154), difficulter crystallorum formam adsciscendo, ad aëris contactum facile deliquescendo, ab oleo vitrioli affuso violenter effervescendo, facile discernendum, hactenus a medicis vix adhibitum, nisi velis, magnesiæ vitriolatæ vulgo venali creberrime, aquis quoque amaris aliisque medicatis inhærere.

3. *Alumen* (LINN. *Syst. nat. III. p.* 267.), *Argilia vitriolata*, *Sulphas aluminaris*, ex acido vitrioli, et terra aluminari, sive, ut alii propter constantem ejus in argilla præsentiam appellare gestiunt, argilla conflatum, sapore austero et ob prædominans acidum manifeste acido, crystallis claris, duris, tardius, si aëris contactui exponantur, fatiscentibus, aqua difficulter solvendis, igne primum leni aquæ instar fluentibus, mox in spumam quasi candidam conversis, et massam spongiosam albam violentissimo igne acido omni orbandam, nequaquam iterum liquandam, relinquentibus.

Licet natura jam hinc inde offerat satis purum alumen, nativi, aut quia sæpius texturam fibrosam

ostendit, *plumosi* nomine olim a medicis quoque adhibitum, plurima tamen ejus pars ex terris, lapidibus, pyritis, quibus aut ipsum, aut partes illud constituentes inhærens, artis auxilio excoquitur, utplurimum tamen ferri calce magis minusve inquinatum, qua magis liberum *alumen romanum* a tinctoribus præfertur, diluta rubedine ab alio alumine discrepans, quod, nisi cobalti calce tinctum, aut bolo illita fucatum sit, colore omni caret.

Quamvis paullo difficilius, genuinum tamen alumen totum aqua dissolvitur, quod si bulliens cum pulvere aqua ejus aliquid relinquat, terra quadam peregrina contaminatum esse colliges; genuini quoque aluminis crystalli per omnem compagem eandem et tincturam et pelluciditatem monstrant, quum alumen bolo rubens intus omni calore orbum sit.

Aluminis virtus roborans, constringens, humores cogens putredini adversa ejus usum tam externum, quam internum medicis jamdudum commendavit.

Exhibetur vero alumen interne pondere quinque ad viginti usque granorum, interdum aliquoties per diem repetito præbio, aut pulveris forma, addito, ut stimulus, quem excitat, infringatur, saccharo, quod saporem simul minus ingratum reddit, aut gummi arabico, aut spermate ceti, vel, si dolores urgeant, opio, vel, si febribus intermittentibus opponatur, chamomillæ floribus (CRELL ap. BALDINGER *Magazin für Aerzte*. fasc. 7. p. 652.) aut æquali nucis moschatæ (KLAUNIG nosocomium

charitatis s. historiarum medicarum observationes. Uratislav. 1718. 4.), aut una cum nuce moschata æquali nitri copia (ETTMÜLLER l. c. p. 277. b.), aut præter nucem moschatam bolo (BOERHAAVE aphorism. de cognosc. et curand. morb. § 768.), aut cinchonæ cortice (LIND essay on diseases incidental to Europeans in hot climates. London. 1768 8 p. 304.), aut loco utriusque myrra, chamomillæ floribus et sale absinthii (MEAD oper. omn. L. II. p. 47.), aut canella alba et succo catechu, vel, si præsertim sanguinem sistendi ergo porrigatur, (*Pulvis stypticus*) gummi kino (Pharmacop. Edinburg. Ed. cura BALDINGER. alt. p. 115.), aut sanguinis draconis parte dimidia, aut cum posteriori (*Alumen tinctum, draconisatum*) memorata ratione in pilulas redactum (ADR. MYNSICHT thesaurus et armamentarium medico-chymicum. Francof. 1675 p. 29 A. HELVETIUS traité des pertes de sang de quelqu'espèce, qu'elles puissent être, avec leur remède spécifique, et une lettre sur la guérison du cancer. Paris. 1691. 12.), aut decocto centaurei minoris (I. HATMANN praxis chymiatrica Lips. 1633. 4.), aut, addito liquiritiæ succos inspissato B. FR. OSIANDER *Denkvvürdigkeiten für die Heilkunde und Geburtshülfe*. Goetting. 8 vol. 1794 fasc. 2 p. 360), donec grate acidum saporem nacta fuerit, vitrioli spiritu, meraca aqua (MÜLLER diss. de solutione aluminis vitriolata. Giess. 1757 4., aut lactis sero (*Serum lactis aluminosum*), ita ut libræ lactis in aheno bullientis aluminis in pulverem contusi scrupulus ad drachmam usque injiciatur, et natum sic serum per linteum trajiciatur (MEAD l. m. c. p. 48.) solutum, aut ustum, vel cum oxymelle simplici commixtum atque aliquot spiritus salis ammoniaci guttis temperatum (BISSET

medical constitution of great Britain. p. 225.) vel aceto humectatum et denuo in crystallorum speciem redactum (GLASER *chymischer Wegvveiser*. p. 262.) Cavendum tamen, ne interno usu alvum constipet, qui quidem effectus enematibus injectis præverti potest, aut nimis diuturno fibris rigorem inducat.

Tempestivo et moderato usu prodest alumen in omnibus morbis, fibrarum relaxationi, humorum resolutioni natales suos debentibus: et primo quidem in debilitate ventriculi atque intestinorum, alvique profluviis, etiam epidemicis, quæ aut ex ea oriuntur, aut eam relinquunt, modo, posteriori in casu, morbifera materies sollicite prius evacuata fuerit (P. AEGINETA Oper. cum comment. JO. GUINTERII Andernac. L. 7 p. 464. ZAC. LUSITANUS de prax. medica admirabili. P. II. L. ult. p. 623. ADR. MYNSICHT l. m. c. D. MONRO account of the diseases of military hospitals. p. 256. ADAIR medic. commentar. of a societ. of physicians at London. for 1783. 1784. n. 2.), interposito et prægresso prudenti alvum laxantium et anodynorum usu, in ventriculi ardore (BISSET l. c. p. 255.), in colica flatulenta et pituitosa (SELLE *neue Beyträge zur Naturund Arzneyvvissenschaft*. I. p. 452. 538.) et potissimum in colica pictonum (GRASHVIS de colica pictonum. Amstelaed. 1752. et app. 1755. PERCIVAL medical and experimental essays. II. p. 194. ADAIR l. c. QUARIN animadversion. practicæ in diversos morbos. Vien. 1786. 8.), saccharo, spermate ceti vel gummi arabico temperatum, aut opio permistum, eximie prodest.

Quum autem ventriculi vires imminutæ vel corporis relaxatio magis generalis non raro febrium

intermittentium sint prima origo, mirum non est alumen tempestive et cum discrimine propinatum, in debellandis febribus intermittentibus (I. HARTMANN, ETTMÜLLER, KLAUNIG, MYNSICHT, BOERHAAVE, MEAD, LIND, CRELL ll. cc. GEOFROY mater. medic. I. p. 209. ADAIR medic. commentar. collect. by DUNCAN for 1785 n. 2.), etiam epidemicis (MONRO l. c. MEDICUS *Sammlung von Beobachtungen aus der Arzneywissenschaft*. p. 145.) mirifice aliquando profecisse, ut fuerint, qui hunc salem (I. FR. FÜRSTENAU de alumine diss. Rintel. 1748.), aut ejus in aqua solutionem instillato vitrioli oleo magis acidam redditam (MÜLLER l. m. c.) in domandis his febribus cinchonæ cortici parem, præconio sane nimis generali, pronunciarent.

Magna porro aluminis est efficacitas in debilitate viarum, per quas urina ex corpore expellitur, potissimum colli vesicæ (HERZ ap. SELLE l. m. c.), et, quæ sæpius exinde provenit, urinæ incontinentia et diabete (MEAD l. c. 2 p. 48 BROCKLESBY medical observ. and inquir. vol. III. p. 274. VOGEL de cognosc. et curand. morb. p. 281. B. FR. OSIANDER l. c. p. 363.), perinde ac in debilitate et relaxatione vasorum seminalium, et profluentibus ex hac pollutionibus et gonorrhœa secundaria, necnon (AL. THOMSON *medicin. Versuche und Bemerkungen einer Gesellschaft in Edinburg, aus dem Engl.* Altemb. 8 vol. 4 1751 n. 7 p. 46.) in fluore albo pertinaci.

At princeps, quam interno quoque usu exercet, aluminis virtus est vis, sanguinis profluvia sistendi (SCRIBONIUS LARGUS compositiones medicæ cum notis I. RHODII. Patav. 1685 4 p. 83 cap. 21 et 37 LA FAYE principes de chirurgie. p. 360. HELVETIUS

l. c.) ea ſcilicet, quæ aut a debilitatis nimium vaſis et dilatatis juſto magis eorum oſculis, aut a reſoluto nimium ſanguine, quemadmodum in ſcorbuto (FOWLER ap. DUNCAN medical comment. for. 1789 vol. IV. 1790.) proficiſcuntur, aut, quamvis ex aliis cauſſis nata, duratione ſua vires ægroti peſſumdant; hinc pridem jam commendatus aluminis uſus internus in nimiis cruoris fluxibus ex utero (A. MYNSICHT, CRELL, THOMSON ll. cc. CRANZ mater. medic. 2 p. 295. HUNAULT diſs. ſur les vapeurs et les pertes de ſang. à Paris. Ed. nouv. 1771 12 p. 338. MELLIN l. c. p. 167. WITHERS *Bemerkungen über die Fehler, vvelche bey dem Gebrauche der Arzneymittel begangen vverden, aus dem Engliſchen.* p. 354.), ſive tempore menſtruo (MEAD monita et præcept. medic. cum not. WINTRINGHAM. 2 p. 144. THOMSON l. m. c. R. WHYTT Works. p. 660.) aut graviditatis (HLVETIUS et WITHERS ll. mm. cc.), ſive poſt abortum (WITHERS l. m. c.) aut partum (MAISTRAL abrégé de matière médicale. à Paris 12 T. I. 1770 p. 400. THOMSON l. m. c. B. FR. OSIANDER l. c. p. 359.), ſive quocumque alio tempore (CRELL l. m. c.) eveniant, ex alvo (LENTIN obſerv. medic. faſc. 2 p. 68.) ex veſica urinaria (P. AEGINETA l. c. p. 156. VOGEL de cognoſc. et curand. morbis p. 228. QUARIN l. m. c.), ventriculo (BISSET l. c. p. 178. MAISTRAL l. m. c. STROHMEYER apud I. L. LINDT diſs. de aluminis virtute medica. p. 58 §. 21), naribus (HELVETIUS l. c. VAN LIL *Sammlung auserleſener Abhandlungen zum Gebrauch pract. Aerzte.* vol. 7 faſc. 3 p. 440.), et pulmonibus (MARCELLUS libr. de medicamentis in collect. ALDINA medic. latin. c. 17 p. 110. HELVETIUS l. c. VOGEL l. c. p. 211. CULLEN *Anfangsgründe der practiſchen Arzneywiſſenſchaft* 2. p. 150.) procedentibus; narratur

adeo (BOISSIER dissertations sur les antiseptiques, qui ont concouru pour le prix proposé par. l'Académie des sciences de Dijon. ann. 1767 à Dijon. 1769 8 p. 389 sq.) exemplum ægri, cui phthisi pulmonali laboranti alumen pondere granorum sex quater per diem pilularum forma per tres continuos menses propinatum ingens auxilium tulit. RIVERIUS (Op. omn. medic. prax. med. l. XIV. c. V. p. 228.) quoque, præmissis evacuationibus ac revulsionibus, renum ulceribus sanandis parem commendavit internum aluminis usum.

Quid contra rheumatismos (*Berlinisch. Samml. zur Beförderung der Arzneyvvissenshcaft* etc. Berlin. 8. vol. II. 1768 P. III. p. 272.) præstare vi sibi quasi propria possit, vix patet.

Certior est ob acidum prædominans vis aluminis intrinsecus adhibiti (PETIT mémoir. de l' Acad. des scienc. à Paris pour 1733 p. 39 et PRINGLE l. c.) in putredine coërcenda; hinc in morbis putridis (SELLE l. c.), variolis præsertim malignis (MEAD Op. omn. P. I. lib. de variol. et morbill. p. 37. SELLE l. c. WENDT *fünfte und sechste Nachricht von dem klinischen Institut zu Erlangen.* WALL philos. transact. nr. 484.), petechiis, hæmorrhagia stipatis (WALL l. m. c.), egregii usus.

Neque minor sane laus debetur alumini extrinsecus adhibito. Et primo quidem sic quoque exhibitum virtute putredinem inhibendi juvat; hinc in sphacelo, parti affectæ fomenti specie adplicatum, in angina putrida, decocto serpentariæ virginianæ et rhois coriariæ solutum (COLDEN medical observat. and inquiries. Vol. I. p. 220.), et

gangrænosa, primo aceto et hordei decocto, escharis vero comparentibus decocto corticis peruviani vel serpentariæ virginianæ solutum (VOGEL l. c. p. 141.), vel injectum, vel gargarismatis in modum adplicatum, in ulceribus putrescentibus, sorditis (P. AEGINETA l. c. l. 7 p. 458. C. CELSUS l. c. l. 5 c. 20 et 28. LANFRANC chirurgia parva. c. 12. GEOFFROY mater. medic. I. p. 143. NAHUYS *Samml. auserlesener Abhandl. zum Gebrauch practischer Aerzte.* Vol. IV. fasc. 1 p. 44. LANGE oper. medic. II. p. 295.), utique eo scopo efficacius, quando leni ustione aqueus humor difflatus est, etiam scorbuticis, potissimum (RIVERIUS l. c. l. II. p. 93. MONRO account of the diseases etc. p. 256.) oris interni, sive melle rosarum temperatum illinatur (SELLE l. c. p. 224.), sive aceto (LANGE l. c.), aut decocto quodam adstringente (PURMANN chirurg. curios. p. 182.), aut una cum æquali salis ammoniaci et camphoræ pondere, quatuor spiritus cochleariæ, et 96 spiritus vini gallici partibus (LA FAYE l. c. p. 448.), aut una cum variis resinis et herbis aromaticis, vino rubro et spiritu vini camphorato (FR HOFFMANN Oper. omn. physico-medic. T. VI. p. 149.) solvatur, eaque solutione os internum crebro eluatur.

Quodsi per lenem calorem alumen aquam suam dimisit (*Alumen ustum*), ab acido superstite nunc fortiore carnes exedendi potentia pollet, tum potissimum in ulceribus prava carne luxuriantibus, myrmeciis, (C. CELSUS l. c. l. 5 c. 28.), sandaracæ permistum, ani pustulis (G. FALLOPIUS tr. de morbo gallico p. 708.) una cum mercurio sublimato corrosivo aqua distillata solutum, penis verrucis (G. FALLOPIUS l. m. c. HEISTER instit. chirurg. 2 p. 818.) cum sabinæ pulvere commixtum, ulceribusque ve-

nereis (GORDON medical observat. and inquir. 2 p. 82.) una cum vitriolo albo, camphora, bolo armena et aqua, exedendis, fungo umbilici in recens natis extirpando, saccharo permistum (HEISTER l. m. c. I. p. 181 586.), et ovorum testis (S. YVES nouv. traité des maladies des yeux. à Amsterd. 1736 8 p. 150 171.) delendis oculorum pannis, et, quales v. g. a variolis aliquando relinquuntur, corneæ maculis proficuum.

Egregie porro prodest alumen, externo quoque usu, in sanguine sistendo, seu ex vulneribus inflictis stillet, sive in clavos aut conos formatum (P. BORELLI histor. et observat. medicophysic. cent. 4 obs. 50. DIEMERBROECK oper. obs. 62.) adplicetur, sive, e. g. in vulneribus colli et oris, pulveris specie inspergatur, sive aut solum, aut una cum vitriolo cæruleo aqua solutum et addito vitrioli oleo adhuc fortius redditum (R. DE HAUTESIERK recueil des observat. de médecine des hôpitaux militair. T. I. p. 50.) fotus specie inserviat, seu, caussis in corpore ipso latentibus, ex naribus promanet, nunc pulveris specie (SCRIBONIUS LARGUS l. c. p. 37 HELVETIUS l. c. VOGEL l. c. p. 203.) inspersum nunc (BOERHAAVE mat. med. p. 94. VOGEL l. m. c.) forma soluta instillatum turundis, quæ narium cavo intruduntur, vel ex ore gingivisque, vel ex ano, quo quidem in casu suppositorii (HELVETIUS l. c.) oleo intincti, aut clysmatis (P. AEGINETA l. c. p. 173.) species optime conducit, vel ex utero, cui, aut decoctis adstringentibus (RIVERIUS l. c. 2. p. 245.), aut aqua (LEAKE practical observations on the Childbed-fever and the acute diseases most fatal to women during the pregnancy. 2 p. 13.) solu-

tum injicitur, vel balnei (A. MYNSICHT l. c. p. 413.), vel epithematis (P. AEGINETA l. c. libr. 7 c. 24.) instar adhibetur, vel spongiæ infusum vaginæ immittitur (SMELLIE collect. of præternatural cases and observations in surgery. London 1786 8.), vel pulveris forma (FABRICIUS HILDANUS epistolar. centur. epist. 39 in observat. et curation. cent. 4. Basil. 1619 4 p 987.) pessario ex lino confecto vaginæ intrudendo inspergitur.

Roborando et constringendo relaxatis præter naturam partibus egregie medetur alumen; ita in uteri vaginæve prolapsu pessarium, vel melius adhuc spongia eam in formam configurata, et alumine, decocto aut infuso quodam adstringente aquoso vel vinoso (DIONYS cours d'opérations de chirurgie p. 310.) soluto imbuta, vel alumen una cum vitriolo albo aqua solutum *(Aqua aluminosa Bateana)* et vaginæ injectum (LEAKE l. c. 2 p. 13.) egregiam opem tulit; ita fotus, quos alumen solutum intrat, perinæo imponendos ad partes genitales nimio veneris usu debilitatas roborandas commendat SEYDLER (diss. de alumine ejusque usu medico. Lips. 1774. §. VIII. p. 26.); ita, præmissis præmittendis, in fluore albo et gonorrhœa secundaria aut aqua meraca solutum balneique specie adhibitum (ZACUT LUSITANUS l. c. 2 p. 73.), aut una cum vitriolo albo aqua solutum (THOMSON l. c. et MEAD l. c. 2. p. 147.) aut cum terebinthina et ovi vitello subactum, et in vaginam injectum; ita clysmata et suppositoria alumen recipientia, aut, si posterior forma arriserit, ex alumine oleo intincto fabrefacta, in ani prolapsu; ita pulveres) RIVERIUS l. c. libr. 6. p. 92.) et gargarismata alumine imbuta, in uvulæ et tonsillarum

prolongatione, ex relaxatione nata; ita in staphylomate (RICHTER observ. chirurg. fasc. II. p. 104.), sive a præternaturali tunicæ corneæ scleroticæve expansione ac tumore (modo non nimis inveteratum sit malum), sive ab iridis prolapsu natales trahat; ita in tunicæ conjunctivæ relaxatione præternaturali graviores inflammationes interdum insequente (LINDT l. c. p. 26.) alumen ustum æquali sacchari ponderi mistum, et in tenuissimum pollen contritum; ita in gingivarum laxitate et subsequente hanc dentium vacillatione nunc aceto et melli permistum (DIOSCORIDES *peri ules jathrikes* l. 5 c. 72. SCRIBONIUS LARGUS l. c. p. 41.), nunc pulveris forma solum (PAUL. AEGINET l. m. c. p. 41.), aut cum bistortæ radice et corallis albis permistum (RIVERIUS l. c. 2 p. 89.) gingivis adspersum vel affricatum, nunc aqua (RIVERIUS l. m. c.), aut una cum duabus salis communis partibus vino (PAUL. AEGINET l. m. c.) solutum, ad roboranda post luxationes ligamenta alii.

Sunt, qui eadem valida aluminis relaxatas partes constringente vi in herniis incarceratis (aceto tunc solvunt), ad roborandas flaccidas et aquoso humore turgentes ulcerum oras (KRAUSE in not. ad Chirurg. PLATNERI p. 472.), pulveris forma inspergendo utuntur; sunt alii, qui, fomenti formam præferentes, aluminis soluti efficaciam in scrophulis incipientibus, tumoribus cysticis gangliisque nascentibus dissipandis, articulorum fungo et hydrope (PURMANN l. c. 3. p. 48. 619. HEISTER l. c. I. p. 344.), hydrocele (PURMANN l. m. c.) œdematibus (HEISTER l. c. I. p. 342.), præcipue pedum (LANGE op. med. 1. p. 295.) in ipso adeo abdominis hydrope (RIVERIUS l. c. l. 11 c. 6 p. 197.), ratione ta-

men caussarum habita, neque neglecto internorum medicaminum usu feliciter tentarunt.

Eadem constringente et roborante vi niti quoque videtur efficacia, quam alumen, soluta potissimum forma, in tumoribus spongiosis atque inflammationibus discutiendis toties exseruit; non enim proclives modo in anginam catarrhalem ori immissum, ut in saliva diffluat, contra accessum hujus mali tuetur (MELLIN l. c. p. 335.), sed etiam, tum in leviori illa inflammationis specie, quæ anginam catarrhalem comitatur (C. CELSUS l. c. p. 407. 413.), nunc solum, nunc aliis roborantibus et adstringentibus mistum, jam pulveris forma (PAUL. AEGINETA l. c. p. 128. SCRIBONIUS LARGUS l. c. p. 43., RIVERIUS l. c. T. II. l. 6 p. 92), qui postea fluidis abluitur (MEAD pharmacia Meadiana p. 14.), jam solutum (HEISTER l. c. 2. p. 703.) gargarismatis specie, tum in graviori proprie sic dicta inflammatoria angina (DIOSCORIDES l. c. ARETAEUS de curatione morborum acutorum l. 1 c. 7 – 9. p. 87 sqq. PAUL AEGINETA l. c. l. 7. p. 442. AL. TRALLIANUS de morbis. l. 2 c. 9. p. 560), nundum in suppurationem vergente, aut pulveris, quo continguntur partes inflammatae, forma (VAN SWIETEN l. c. T. 2 §. 809.) aut aqua quadam distillata (VOGEL l. c. p. 140) decoctove adstringente (SYDENHAM Oper. omn. sect. 6. cap. 7. p. 358. GEOFFROY mater. med. 1. p. 206.) solutum, aliquando melle, aut syrupo edulcatum gargarismatis in modum (MYNSICHT l. c. et LAGE l. c. I. p. 245) a medicis præcipitur.

Ingens quoque est ejus virtus in oculi inflammatione (PAVL. AEGINET. l. c. l. 7. p. 449.), quae vasorum nimia dilatatione et debilitate nititur,

sive cum ovorum albumine in linimenti speciem (*Coagulum aluminosum*) subactum (RIVER. l. m. c. PRINGLE l. c. p. 141.) et linteo illitum tepide oculis admoveatur, sive, quæ utique potior videtur, eo quod albumen, dum exsiccatur, nimium irritat, facta ejus per aquam distillatam solutione ægrotans oculus fomentetur et lavetur.

Quum alumen patula vasorum oscula, quæ contingit, constringat, atque obseret, dubium vix superest, quin, cuti inspersum, sudorem aut nimis profusum, aut fœtore suo incommodum reprimere possit; fuere idcirco inter veteres medicos plures (DIOSCORIDES l. c. PAUL. AEGINETA l. c. p. 142. ZACUT. LUSITANUS l. c. l. ult. p. 616.), qui eo scopo commendarunt; at caveant medici, ne leviori huic malo medicaturi gravius suscitent: tutius adhibetur in ulceribus exsiccantia admittentibus ac poscentibus, sive cutem defœdaverint, v. g. herpete, nisi ex interno fomite nato, variis aliis intermixtum, aut pulveris forma (SCRIBONIUS LARGUS l. c. p. 122 sq.) adspersum, aut aqua (PURMANN l. c. p. 122. 128.) succove quondam vegetabili dissolutum (ZACUT. LUSITANUS prax. histor. 2. p. 101.), linteo carpto exceptum atque impositum, sive oris partes internas, quemadmodum aphthæ, quæ, nisi criticæ sint, alumine melle (C. CELSUS l. c. l. 6. c. 11.), syrupo, mucilagine quadam temperato, aqua succisve vegetabilibus (RIVERIUS l. c. l. 6 c. 5. p. 91.) soluto, obliniri possunt, et aliis fœtidis (DIOSCORIDES l. c. CELSUS l. c. l. 6, c. 2. SCRIBONIUS LARGUS l. c. p. 43. PLATNER instit. chirurg. p. 42.), scorbuticis (LIND l. c. MYNSICHT l. c. p. 46. LANGE l. c. p. 182. RIVERIUS l. c. l. 11. pag. 93. MONRO account of the dis-

cases of military hospitals. p. 256. NAHUYS *Sammlung. auserlesener Abhandl. zum Gebrauch pract. Aerzte.* Vol. IV. fasc. 1 p. 44.), et ipsis venereis (AL. TRAJANUS PETRONIUS de morbo gallico omnia quæ extant. Venet. 1566. l. 7 p. 162.) ulceribus, sive denique oculos affecerint.

PRÆPARATA

Alumen ustum, v. supra. Acrimonia superat crudum, spumosum, fragile, album, opacum.

Spiritus vel *phlegma aluminis* indole et virtute salutari neutiquam a spiritu vitrioli discrepat, similiter violento igne ex alumine extortum.

Serum lactis aluminosum, v. supra.

Coagulum aluminosum, multis a RIVERIO denominatum, v. supra.

Pulvis stipticus Helvetii, v. supra.

Alumen tinctum s. *Alumen draconisatum*, v. supra.

Aqua aluminosa Bateana s. *Aqua aluminosa composita*, v. supra.

Aqua magistralis Fallopii ex æquali pondere aluminis et mercurii sublimati corrosivi albi, cujus singulæ drachmæ in duobus aquæ plantaginis et sex aquæ rosarum libris dissolvuntur, parata, in mundandis, et sanandis ulceribus usitata.

Alumen saccharatum ex alumine, saccharo et cerussa conflatum, et in oculorum inflammationibus frequenter adhibitum.

Pulvis antilyssus Hillii ex aluminis scrupulo dimidio, cretæ uncia dimidia, boli armenæ drachmis tribus, radicis helenii drachma una, et olei anisi guttis sex conflatus, ab HEYSHAMO (medical and philosoph. Commentar. by a society in Edinb. Vol. V. P. I. London. 1777. 8.) ad hydrophobiam præcavendam commendatus.

Lapis salutis sive *Lapis medicamentosus*, a multis CROLLII nomine insignitus, qui (Basilica chymica. Lips. 1634. 4. p. 466.) vel ex alumine, vitriolo viridi et albo, felle vitri, sale tartari et variis salibus herbarum, vel ex alumine, vitriolo, nitro, cerussa, bolo armena, et sale ammoniaco, vel addendo modo dictis vitriolum album, tartarum, boracem, mastica et thus cum aceto parari jubet. Aqua distillata solutus in oculi affectibus potissimum adhibetur.

Lapis divinus, a celeberrimo ophthalmiatro S. YVES (l. c. p. 148.) primum commendatus, ex alumine, nitro et vitriolo cum pauca camphora conflatus; ad pauca grana collyriis additus oculis inflammatis egregie prodest.

b. SALIA NEUTRA METALLICA s. VITRIOLA.

Dignoscuntur hæc salia a reliquis gustu magis minusve acerbo, potissimum vero ea nota, quod facta eorum per aquam distillatam solutio non

affusis modo lixiviis alcalinis, sed instillato quoque aut sanguinis lixivio, aut aqua vinive spiritu gallarum principio adstringente saturato turbetur, et cum hepate sulphuris soluto vel cum aëre hepatico confusa sedimentum obscuri coloris dimittat.

1. *Vitriolum album, Vitriolum zinci* (LINN. *Syst. nat. III. p.* 271), *Zincum vitriolatum, Sulfas zinci*, ex vitrioli acido et zinco conflatum, colore albo, facie, quale quidem venale prostat, non crystallina, compagis suæ majore tenacitate, sapore mitiore, denique ea nota a reliquis officinalibus vitrioli speciebus recedens, quod solutio ejus per aquam facta sive lixivio cinerum clavellatorum sive lixivio sanguinis instillato tentata sedimentum album dimittat.

Verum enim vero quod in officinis illis ex mineris pseudogalena prægnantibus excoquitur, et vulgo venale prostat, vitriolum album, crebro plumbi, ferri, cupri calce contaminatum est; si prima, vix totum, nisi copiosissima eaque calida aqua solvitur; si altera, a gallarum infuso vel tinctura instillata nigrescit ejus solutio; si tertia, ab adfuso paullo largius salis ammoniaci spiritu amœnissimo cæruleo tinctu perfunditur.

Intus sumtum, quo quidem in casu, ne violentius justo agat, nisi vomitum largiorem ciere animus sit (STOLTE diss. de vitriolo albo. Goetting. 1787. p. 22.), depurari prius a peregrinis illis metallis, injecta in tepidam ejus solutionem zinci scobe debet, vomitum excitat, eumque quidem effectum cito præstat, eoque præstito ventriculum roborat; in iis igitur casibus aliis emeticis præfe-

rendum; qui periculum proximum minantur v. g. in venenis deglutitis, potissimum iis, quæ ventriculi irritabilitatem imminuunt aut delent, qualia sunt venena narcotica, fungi (BOERHAAVE prælect. academ. in prop. institut. ed. HALLERI. T. VI. §. 1136. 1138.), non perinde in iis, quæ sua ipsorum indole vomitus atrocissimos cient, vel acrimonia sua et longiori mora inflammationes et gangrænam ventriculi intestinorumque excitarunt; in sanguine ex cavo rarium dormientis delabente et deglutito atque animi deliquium excitante (STARK medical cases with occasional remarks. Bath. 1784. p. 35.), in iis quoque digestionis vitiis præstantioris efficaciæ, quæ non emeticum modo postulant, sed ventriculi quoque laxitate stipata sunt; in apoplexiæ insultibus a colluvie primarum viarum et nimia ventriculi repletione natis (QUERCETANUS tetrad. capit. affect. p. 153. JUNCKER conspect. therap. spec. p. 911. FOTHERGILL medical observat. and inquir. Vol. VI. p. 84.); in ipsis adeo febribus biliosis vomitum consuetorum emeticorum usu non obtinendum postulantibus (FISCHER apud STOLTE l. c. p. 48.); a dimidio ad duo grana quassiæ decocto solutum in debilitate hysterica eximiæ efficaciæ (LETTSOM memoirs of the medical society at London. 8. vol. I. 1787.) Vomitum ciendi scopo alias exhibetur grani medii, duorum, quinque, quin drachmæ dimidiæ, imo integræ pondere adhibitum fuit, aqua solutum.

More aliorum emeticorum hoc quoque vitriolum exiguo pondere propinatum spasmos egregie sedat; hinc unius, duorum, trium granorum pondere in asthmate spasmodico et convulsivo a nonnullis commendatum, cum opio junctum a LEE

PERKINS (Memoirs of the medical society at London. Vol. III. 1792. app. n. XXIX.); granorum quinque, pedetentim duodecim pondere bis quotidie exhibito absque molestia superatam epilepsiam jam per tres annos singulis quatuordecim diebus infestantem, et efficacissimis aliis remediis resistentem testatur JOHNSON (medical and philosoph. Comment. of Edinburg V. p. 311.), cordis palpitationem CRELL (apud MARTINI diss. de zinco medico recentius observata sist. Helmst. 1780. p. 30), et inveteratam adeo, LETTSOM (medical memoirs of the general dispensary, vers. german. p. 271.) sublatam, morbum hypochondriacum felicissime oppugnatum pilulis granorum duorum ex hoc vitriolo et duabus extracti amari partibus confectis WIEL (observat. de usu interno nucis vomicæ et vitrioli albi in pertinacibus morbis curandis conspicuo. Vitemberg. 1771. 4. p. 35.) et (l. m. c.) CRELL.

Multum utique ad posteriorem hunc effectum facere videtur vis vitrioli albi roborans, constringentis individua comes, qua in diabete et fluore albo, teste LEVISON (*Beschreibung der londonischen medicinischen Prax.* Berlin. 1782. P. I. p. 244. et II. p. 98.), qui eo scopo scrupulum ejus cum dimidio florum chamomillæ, sex rhabarbari totidemque zingiberis granis commistum bis quotidie pulveris forma præscripsit, in diarrhœis pertinacibus, teste JOHNSON (l. c.), in ipsa dysenteria, quando quidem constringentia admittit, testibus medicis *Monspeliensibus (Chemische Lehrsätze der hohen Schule zu Montpellier.* p. 175.), in colica saturnina, teste CRELL (l. m. c.), in ipsis febribus intermittentibus, teste Cl. BLANE

(Observat. on the diseas. accident to seamen. Lond. 1785. P. III. c. 1. p. 420.), qui perinde ac Cl. TELFORD (ibid.) in intervallo lucido singulis quatuor horis ejus grana quinque ægris exhibuit, in ipsis morbis rheumaticis et arthriticis, adeo hæreditariis, testibus WIEL (l. c. p. 15. sqq. 28. sqq.) et CRELL (l. m. c.), qui singulis quatuor horis eo scopo pilularum memoratarum tres vel quatuor deglutiendas imperarunt, in sedimento urinæ calcario et tenaci pituitoso bonum jam omen prævidentes, fausto cum eventu exhibitum fuit hoc vitriolum.

Neque prætermittenda est vis hujus vitrioli putredinem arcens, quam quoque extra corpus vivum periculis a Cl. WIEL (l. c. p. 19. 20.) captis comprobavit, hinc, eo teste (l. c. p. 7 sqq.), aliis utique conjunctum multum contulit, continuato diu et per menses usu, ad sanandos homines, ulceribus inveteratis, cancrosis, scorbuticis, venereis, herpetibus laborantes, dosi primum parciori granorum quinque, sensim majori scrupulorum duorum per diem præcepta; eximiam pariter monstravit efficaciam in aphthis (HERZ ap. SELLE *Beyträge zur Naturund Arzneywissenschaft.* Vol. I. p. 134), in febribus putridis et malignis (WIEL l. c. p. 19. sq. 27.), et variolis, præsertim malignis (IDEM l. c. p. 20. sq.); exhibuit autem Cl. WIEL vel soluti in aqua florum chamomillæ vitrioli albi, ita ut grana decem vel quindecim unciis aquæ distillatæ sex solverentur et uncia syrupi cujusdam edulcarentur (l. c. p. 26.) singulis tribus aut quatuor horis cochlear, vel pulveris, dupla magnesiæ albæ portione temperati principio quidem non nisi unum

ad decem grana, ut tamen sensim ad integrum, imo duos scrupulos adscenderet (l. c. p. 8-10).

Latius tamen, quam internus, externus vitrioli albi usus a longis retro temporibus patet. Et, primo quidem exsiccante, pictoribus quoque nota, ac constringente sua virtute multiplicibus modis medico et chirurgo prodest; hinc in scabie (Ill. WICHMANN *Ætiologie der Krätze*. Hannov. 1786.) aliisque cutis morbis ejusmodi medicationem admittentibus egregie efficax, ut pars certe non ultima laudis unguentis a TIMÆO (quod teste JUNGKEN corp. pharmac. chymic. medicum universal. p. 1202. præter tres ejus partes, corticis lauri octo, sulphuris citrini totidem, enulæ quatuor, et styracis liquidæ tantum, quantum sufficit ad spissitudinem unguenti misturæ conciliandam, recipit) et JASSERO denominatis in sananda scabie tributæ huic debeatur vitriolo. Utrum ex hac exsiccante, an potius ex illa facultate, qua corruptioni cuicumque adversatur, proficiscantur effectus, quos in ulceribus venereis pertinacissimis, si quidem calcinatum una cum æquali copia vitrioli romani calcinati, et aluminis usti, cum media parte boli armenæ, et paullo minori camphoræ octo aquæ bullientis partibus solutum adplicetur, GORDON (medical observations and inquiries. Vol. II. p. 82.), in ulceribus penis et faucium, si cum octava parte salis armoniaci, quarta cerussæ et boli armenæ permistum, cum aceti quatuor partibus coctum in *lapidem* a *Crollio medicamentosi* titulo insignitum compactum fuerit, (WEDEL exercitation. pathologico-therapeutic. p. 118.), in aliis ulceribus dysepuloticis, eadem forma indutum VAN HAEN (prælect. in BOERHAAVII institut. patholog. T. III. p. 393.), in oris interni

præsertim ulceribus, quæ facta hujus vitrioli per 384. aquæ partes solutione crebro eluuntur, ARMSTRONG (Account of the diseases most incident to children. p. 25.), et aphthis præsertim, quæ aut linteolo eadem solutione madido lavantur (ARMSTRONG l. m. c. ROSENSTEIN l. c. p. 61.), aut solutione melle rosarum edulcata, partim syringis ope, abluuntur (HERZ l. c.), edidit, dijudicare equidem nolim.

Ad hanc virtutem exsiccantem majori forte jure referas auxilium, quod idem vitriolum album lippientibus (ARMSTRONG l. c. p. 108. RICHTER et STROHMEYER apud STOLTE l. c. p. 29.) toties tulit, sive facta ejus per aquam rosarum aut aliam distillatam (partes 96) (RIVÈRIUS l. c. p. 252.) pluviam, aut communem, (si spiritus vitrioli totidem guttæ, quot grana vitrioli albi, addantur, Medicis Edinburgensibus pharmacop. Edinb. p. 97. *Aqua vitriolica* dicta); vel ovi, cui ad duritiem usque cocto includitur ejus pulvis, in deliquium abiens albumen (JUNCKER therap. spec. p. 208.) solutio, cui alii (MALOVIN Chymie médicinale. T. II. p. 396) odoris gratia radicem ireos florentinæ, alii (VAN HAEN l. m. c.) salis communis æqualem copiam, alii (SELLE medic. clinic. Ed 3 p. 436, 578) extractum saturni et spiritum vini camphoratum addiderunt, oculo instillata, sive unguentum ex ejus subtilissime comminuti cum butyro insulso mistura (SCHULZE mater. medic. Hal. 1746. p. 35. FR. HOFFMANN oper. omn. T. I. p. 453) natum, et oculo, præcipue ejus cantho interno illitum, sive (L. HEISTER *Wahrnehmungen*. Vol. I. p. 355. II. p. 70. 486, 595) pulvis tenuissimus ex ejus cum 20

partibus ossium sepiæ, et 45 sacchari albi combinatione paratus, oculis inspersus.

Ita etiam ejusdem vitrioli solutio palpebrarum margini adplicata pruritui et ardori palpebrarum (RICHTER *Ansangsgr. der Wundarzneyk.* Vol. II. §. 564.), pulvis cum mastiche permistus palpebræ debilis interiori superficiei mane et vespere admotus, in lapsu palpebræ superioris, a relaxatione vel a caussa mechanica distendente oriundo (F. CHRPH. OETINGER diss. de lapsu palpebræ superioris. Tubing. 1771. 4. §. LXVII. p. 40.) egregie prodest.

Inter palmaria certe remedia ocularia sive collyria suo jam tempore retulit hoc vitriolum album CROLLIUS (Basilic. chym. p. 271) cujus lapidis medicamentosi partem principem constituit; hic enim oculorum lacrimas fundentium, rubentium, dolentium, occaecatorum angulos externos solutione ejus plumæ intinctæ ope irrorari jubet; inflammationi oculorum mederi experti sunt BONET (thesaur. medico pract. P. II. p. 944. RIVERIUS, JVNKER, SCHULZE, MALOVIN ll. cc.); nebulas ab inflammatione in cornea superstites ejusdem vitrioli ad unum vel duo grana in aqua quadam distillata soluti usu feliciter dissipavit Ill. RICHTER (ap. STOLTE l. c. p. 31.), maculas corneæ eadem solutione Ill. THEDEN (*Unterr. für Unterwundärzte* et ap. MARTINI l. c. §. XV. p. XXVII.), eodem vitriolo cum alumine usto et saccharo albo commisto, et pulveris specie insperso, vel cum unguento rosato atque ærugine subacto, L. HEISTER (Instit. chirurg. I. p. 619.), lapide medicamentoso aqua distillata dissoluto VAN HAEN (l. c.); ipsam fistulam lacrymalem, a depositione materiæ morbosæ incognitæ natam sanari

vitrioli hujus ope posse Ill. RICHTER (*Anfangsgründe der Wundarzneykunst.* Vol. II. §. 535.), linimento ex albumine ovi cum vitrioli granis quindecim ad drachmam dimidiam usque subacto confecto et ter vel sexies per diem penicilli ope corneæ illito, suppurationem, quæ inflammationem corneæ excepit, huic pellucidate reddita, feliciter coërcitam testatur IDEM (ap. STOLTE l. c. p. 30).

Potentiam autem, quam constringendo et roborando exercet vitriolum album, in cruoris quoque fluxibus non exiguam monstrat, cavitati sanguinem fundenti sive naturali sive præternaturali vel syringis ope injecta, vel turundæ aut compressorii auxilio adplicata ejus per aquam facta solutio, cujus in locum (LEAKE practical observations on the childbed fever and the acute diseases most fatal to women. Vol. II. p. 286.) substitui etiam *aqua Bateana* potest, præter hoc vitriolum aluminis æquale pondus recipiens: Ita RIVERIUS (l. c. p. 278.) sanguinem ex naribus, Ill. RICHTER (*Ansangsgründe der Wundarzneyk.* Vol. II. p. 42.) ex eodem cavo post evulsum polypum ruentem, LEAKE (l. m. c.) ex utero, Clar. STROHMEYER (ap. STOLTE l. c. p. 37.) etiam gravidarum promanantem, et abortum minitantem, feliciter sisti comperit.

Ita etiam vaginæ post uteri prolapsi repositionem adhucdum relaxatæ robur reddidit (l. m. c.) injecta vitrioli albi et aluminis solutione LEAKE; alii in fluore albo, alii sive meracam (MONRO *Arzneymittellehre.* l. p. 325.), sive camphora et saccharo saturni auctam in gonorrhœa secundaria efficacem experti sunt.

Leniter irritante, et mucum incidente vi, quam extrinsecus admotum quoque exserit, non aliis tantum errhinis additum eorum potentiam auget, sed meraca communi (NENTER fundament. medic. P. III. p. 138.), aut distillata majoranæ (FR. HOFFMANN l. m. c. p. 442. JUNCKER conspect. therap. general. p. 219. ROSENSTEIN l. c. p. 40), aut rosarum (MELLIN l. c. p. 319), additis, si stimulo vehementiori opus est, elaterii aliquot granis (ROSENSTEIN l. m. c.) solutum, et sive naribus (FR. HOFFMANN et MELLIN ll. cc.), prius lactis calidi vapore fotis, attractum, sive plumæ ope (WEDEL miscellan. Acad. Cæsar. Nat. Curios. ann. 3. p. 215.) illitum, sive linteoli eo imbuti ope intrusum (ROSENSTEIN l. c.), pituitam nares, præcipue infantum, catarrho laborantium, interdum obturantem, et ipsum pus, in sinu frontali hærens (MELLIN l. c. p. 319. 320) egregie incidit atque evacuat, et tum spirandi sugendique difficultatem, tum capitis dolores inde natos (MELLIN l. c.) tollit.

Similem effectum edit vitriolum album in angina, quam catarrhalem vulgo vocant, sive collutionis specie (HERZ l. c.) adhibeatur, sive rusticorum Seelandiæ more (VAN SWIETEN l. c. II. p. 677) pulvere ex eo, alumine crudo et sale armoniaco conflato, contingantur partes affectæ.

Quod globulus vitrioli albi foveæ dentis dolentis intrusus aliis remediis ad auferendos illos dolores prædicatis antecellat, vix credibile.

2. *Vitriolum cœruleum*, *Vitriolum cupri* (LINN. *Syst. nat. III. p.* 271), *Vitriolum veneris*, *Vitriolum cyprium*, *Cuprum vitriolatum*, *Sul-*

fas cupri, ex vitrioli acido et cupro conflatum, diaphanum, colore læte cæruleo, si diu aëri exponatur, in superficie sensim in flavescentem transeunte, sapore nauseoso acri, cortice cupreo, quo ferrum politum et humectatum, cui affricatur, obducit, solutione per aquam facta a ferro injecto pulverem cupri metallico nitore conspicuum ab aqua vel vini spiritu cum gallis digesto sedimentum flavescens, a sanguinis lixivio flavicans, exsiccatione nigrescens, a sulphuris, quod appellant, hepate obscure rubrum, a lixivio cinerum clavellatorum vel spiritu salis ammoniaci infuso dilute viride dimittente, quod tamen, si major posterioris copia additur, liquorem denuo subit, tinctu amœnissime cæruleo inde notatum, facile distinguendum.

Omne fere hoc vitriolum artis opera progignitur, sive ex cupri mineris sulphure gravidis ustulatis, sive, quod quidem rarius contingit, ex cupri cusi tabulis per sulphuris, cum quo per strata dispositæ ignis violentiæ exponuntur, vapores corrosis, aquæ adjumento excoctum.

Ob ingentem, quam sapor jam satis superque prodit, acrimoniam hoc vitriolum extrinsecus solummodo usitatum fuit, exedendis mariscis carnique ulcerum luxurianti (L. HEISTER instit. chirurg. P. I. p. 19.) utile; olim quoque in sistendis sanguinis ex vulneribus profluviis (L. HEISTER l. m. c. p. 437. 496. 499) celebre, cui tamen fini, cum facile solvatur humoribus, seque per omne vulnus diffundat, et nervos fibrasque violenter vellicando prava symptomata creet, et crusta, quam vulneri inducit, delabente, facile recrudescat malum,

similiter ac absumendis glandis virilis cancris venereis (PLENCK mater. chirurg. Vienn. 1771. p. 220.), minus respondet. Aqua (granum in uncia media) soluto, et per nares attracto insecta in sinubus frontalibus nidulantia, dolores sævos et vertiginem molestissimam creantia, enecta atque expulsa vidit v. SWIETEN (l. c. T. IV. p. 733.): Similiter aqua (grana aliquot in libra) communi vel distillata solutum, et linteoli interventu applicatum, oculorum vasis nimium relaxatis roborandis, inflammationi et lippitudini exinde ortæ, ulcusculis corneæ et conjunctivæ tunicæ sanandis egregie conducit (C. G. WEITZENBRAYER diss. de cupro medicato. Erf. 4. 1783 §. VI. p. 21.), tenuissimi pulveris specie, leucomata et pterygia delendi fine, in oculos quoque inflatum.

Vitriolum hoc intus sumtum æque ac alia cuprea vomitus excitat; ideo a multis caute et non nisi aliquot granorum pondere ingestum, a nonnullis (v. ALSTON lectures on materia medica. Vol. II.) inter emetica laudabilia, nullam ventriculi debilitatem post se relinquentia, commemoratum, alias nauseam et vomendi conatus excitans (HAHNEMANN apud MONRO l. c. I. p. 195.); parcissima dosi, præmisso largo aquæ haustu, ipsis phthisicis (S. F. SIMONS practical observations on the treatment of consumtions. London. 1780. 8), ab aliis (MARYATT) ad augendam aliorum emeticorum, et ipsius tartari stibiati efficaciam, commendatum: Adhibetur autem vel pulveris forma, jusculo pingui insuper hausto (FR. HOFFMANN medic. rational. et sistemat. T. II. C. VIII. p. 290.), vel aqua solutum, ita ut uncia aquæ unum circiter ejus granum contineat (L. CHALMERS account of the weather and diseases

of South. Carolina. Vol II. London. 8. 1776), aut tres unciæ scrupulum (ADAIR apud DUNCAN medical. commentar. for the Year 1783. 1784. Vol IX. 1785.), singulis binis horis cochlear unum vel duo præcipiendo, donec vomitus aut alui solutio sequatur, vel (grana ejus sex) cum canella alba (uncia) et syrupo in octoginta (ADAIR l. m. c. Dec. II. n. 1. art. 2.), vel (grana quatuor) cum extracto corticis cinchonæ (granis triginta duobus) et syrupo (MONRO *Arzeymittellehre*. I. p. 198.) in sexdecim pilulas subactum. Ita pulveris granis sex febrem intermittentem quartanam pertinacem FR. HOFFMANN (l. m. c.), solutione aquosa colicam siccam, malum hypocondriacum et hystericum, ipsum hydropem debellatum, sanguinis profluvia inhibita CHALMERS (l. c.), alternis diebus exhibita eadem ulcera pertinacia, alvi fluxus mitiores, febres remittentes et intermittentes sanatas refert ADAIR (l. c. Vol. IX.), et alii medici (apud MONRO l. m. c. p. 198.), ut tamen posteriores felicius et constantius superarent ADAIR (l. c. Dec. II.) et MONRO (l. m. c.) pilulis suis, quarum ille in intervallo lucido ter vel quater tres ad sex, hic quater quotidie unicam deglutiendam imperavit.

Quicquid in epilepsia infantum grani unius vel alterius aqua soluti pondere præstitisse fertur (I. H. SCHULZE theses de mater. medica. Hal. 1746. 8. §. 120. p. 33.), virtuti emeticæ, et quam cum aliis emeticis parcissima dosi ingestis, forte communem habet, facultati spasmis sedanti debere videtur.

PRÆPARATA

Aqua styptica, in sistendis narium hæmorrhagiis commendata, secundum nonnullorum sententiam ex hoc vitriolo et alumine aqua solutis conflatur, SYDENHAMUS tamen (process. integr. Oper. Vol. II. p. 524.) ungaricum precipit, et liberum præterea vitrioli acidum addi jubet.

Cuprum ammoniacum, Sal ammoniacum cupriferum, Sal antepilepticum Weismanni, sal ex cæruleo læte virescens, aqua facillime solubile, ex sale ammoniaco vitriolico et cupro conflatum, et ex hoc cupri vitriolo et spiritu salis ammoniaci confectum, cui denuo superinfuso tinctum suavissime cæruleum impertitur, tamquam princeps, ad epilepsiam, præsertim habitualem, profligandam ab inventore ipso (Nov. act. physico-medic. Acad. Cæsar. Nat. Curios. 4. Norimb. T. I. 1757. art. 67. p. 276.) commendatum, adstipulante ipsi aliorum quoque, præsertim Britannorum, medicorum, CULLEN (lectures on mater. medica p. 186.), WITHERS (l. c. p. 365.), WILLAN (medical journal. 1786. 2. n. 13.), WALKEN (ap. DUNCAN medical commentar. for 1785. Vol. X. 1786. n. 5.), CAUSLAND (ibid. for 1781. 1782. Vol. VIII. 1785.), BAUMES Journ. de med. chirurgie etc. T. LXX. 1787. Febr.), experientia, nausea tamen et vomitibus, quos ciet, ægris magnopere molestum (CAUSLAND l. c.), tanto magis, quod per plures septimanas continuari ejus usus debet, et tunc aliquando inanis (LA CHANDELIER journal de médecine, chirurgie etc. T. XI. p. 45.), iis ægris maxime conveniens, qui debilitate, relaxatione, nimia irritabilitate laborant, non perinde pletho-

ricis, nisi per evacuantia, vitæ genus accommodatum, et refrigerantia obstaculum istud sublatum sit.

Verum non in epilepsia solum prodest hoc cuprum ammoniacum, sed in chorea quoque S. Viti (WALKER l. c.), et tussi, quæ nulla irritabilitate præter naturam aucta stipata erat (BELL ibid. Dec. II. Vol. 4. n. 8.) sananda, in vermibus necandis, et hydrope, per lotium, quod mirifice pellit, evacuando (WILLAN l.c.) egregiam exserit efficaciam.

Exhibetur autem ejus principio grani pars quarta, sensim ad medium, ad unum, ad tria, ad quatuor grana adscendendo, donec ægrotus primos vomitus prodromos experiatur, sive aqua simplici solutum, sive cum quinque partibus micæ panis et spiritu salis ammoniaci, quantum scilicet opus est, ut formam illam adipiscatur, in pilulas redactum, quæ a colore læte cæruleo *pilularum cœrulearum* (Pharmacop. Edinburg. p. 118.) nomine medicis Edinburgensibus veniunt.

Tinctura veneris Helvetii (ADR. HELVETIUS traité des maladies les plus fréquentes et des remédes spécifiques pour les guérir avec la mèthode pour s'en servir. Paris. 1704. 12. I. FR. CARTHEUSER pharmacologia theoretico-practic. 8. Edit. 2da. Berolin. 1770. p. 301.). Cupro ammoniaco satis similis medicina, secundum præscriptas ab inventore leges tamen semper liquida, amœne cærulea ex spiritu salis ammoniaci et hoc vitriolo cum duabus salis armoniaci partibus leni igne prius liquato, et in pulverem contuso parata, ab HELVETIO, remediorum istius generis amantissimo,

epilepsiæ, vermibus, atrophiæ, rhachitidi, cachexiæ, fluxus muliebris turbis opposita, a guttis tribus ad decem usque præscripta. Non multum abludit ab hoc remedio.

Tinctura cupri Stisseri (I. A. STISSER actor. laborator. chemic. in Academ. Julia editorum specim. primum, Helmst. 1690. 4. Cap. 4.), sive viridis, sive instillatis aliquot spiritus salis ammoniaci caustici guttis cærulea, ex spiritu vini rectificato a sublimato cum sale communi sale armoniaco per distillationem abstracto et vitriolo cupri contuso parata, metallici saporis, quam, a duabus ad sex vel septem guttas cum vino malvatico sorbtam, in epilepsia, vermibus, infantes infestantibus, rhachitide, ictero, hydrope, gonorrhœa, fluxu muliebri suppresso mira præstitisse, gloriatur auctor.

3. *Vitriolum viride, romanum, hungaricum, anglicum, Vitriolum ferri* (LINN. *Syst. nat. T. IV. p.* 272.), *Vitriolum martis, Sal martis, Sal chalybis, Ferrum vitriolatum, Sulfas ferri*, ex vitrioli acido et ferro conflatum, colore, quem nomen jam indigitat, læte viridi, dum fatiscit, fatiscit autem facile cum polluciditatis, formæ et cohæsionis jactura, in ochraceum, si igne liquatur, quo satis modico opus est, primo in album, ulteriori igne in flavum, extrema ignis vi, qua omnis fere aqua expellitur, per varias flavedinis et rubedinis tincturas in profunde rubrum transeunte, sapore atramentoso, crystallorum faciebus rhombeis, facili in aqua solutione, nigredine, quam aqua solutum ab instillata gallarum tinctura induit, se-

dimento cæruleo, quod lixivium sanguinis, sordide virescente, sensim lutescente, quod salia lixiviosa ex eodem præcipitant, ochraceo, quod sponte sua paullatim dimittit, singulis, si oleum lini vel sevum super iis deflagraverit, a magnete attractis, facillime a reliquis vitriolis discernendum.

Quamvis non admodum rarum occurrat in naturæ sinu perfectum jam hoc vitriolum, tanta tamen ejus copia non suppetit, quæ multiplici artificum et medicorum usui satisfacere posset; plurimum ideo arte paratur ex terris et schistis eo sale imprægnatis, potissimum vero ex pyritis fatiscentibus atque ustulatis, qui cum præter ferrum sulphuri junctum frequentissime cupri quoque pauxillum contineant, mirum sane non est, consueta operandi ratione hujus etiam vestigium in vitriolum ex illis excoctum transire, et vitriolum ferri vulgo venale, nisi ahenis in quibus coquitur, vel solutioni impuri aqua tepida soluti, ferri frusta immissa fuerint, cupri labe esse contaminatum, quæ, nisi aliis artificibus, certissime tamen medico valde ingrata esse debet, quum pauxillum cupri speratum ab hoc vitriolo ingesto, præsertim in tenellis infantibus et delicatioribus feminis, effectum invertat, et destruat.

Neque tamen perquam difficile est, illud vitium agnoscere; vitrioli enim eo infecti color magis in cæruleum vergit, sapor primo quidem atramentum refert, postmodum tamen acris, solutio per aquam tepidam facta ab instillato salis armoniaci spiritu turbatur quidem, sed largius infuso cæruleo comparet colore, aliquando laminæ ferri politæ immissæ

corticem rubrum inducit, qui etiam se manifestat, adfricato madefactæ laminæ vitriolo solido.

Neque multum difficultatis creat, hunc nævum corrigere; si enim factæ per aquam tepidam vitrioli ejusmodi solutioni scobem ferri purissimam largius immergas, secundum attractionis leges, quæ inter utrumque metallum et acidum obtinent, sensim delabetur inhærens hactenus cuprum, ferro in ejus locum acidum subeunte, et liquor a sedimento defusus coctione largietur vitriolum ferri purissimum.

Quum tamen cupri vitium tam frequens in hoc vitriolo occurrat, præceperunt medici, ut pharmacophœi hunc salem in hunc finem ipsi parent, sal *chalybis* vel *martis* nuncupantes, spe tamen purioris vitrioli impetrandi penitus excidentes, nisi pharmacopœus religiosissime ferri scobem eligat, ab omni cupro, et aurichalco, æque ac ab omni rubigine immunem, eamque scobem larga manu, donec ejus portio haud dissoluta in fundo supersit, in vitrioli acidum dilutum ingerat, quod si non fiat, vitriolum aut pallore suo et acri sapore acidum justo minus saturatum prodet, medicato scopo impar, aut notis jam enarratis, cuprum inesse testabitur.

Illud etiam ferri vitriolum, quod natura hinc inde sistit, noxia cupri labe utplurimum infectum est.

Princeps vitrioli hujus virtus, quam sapor jam indicat, est virtus adstringens et sanguinem coagu-

lans, præcipuus ideo usus in profluviis sanguinis sistendis.

Adhibetur autem eo fine tum extrinsecus partibus sanguinem fundentibus ipsis, tum interne.

Extrinsecus ad sanguinem ex vulneribus profluentem sistendum vitriolo hoc præsertim utuntur chirurgi; alii frusta vitrioli vulneri admovent, alii pulverem adspergunt, alii, et quidem rectius, quum uterque prior abhibendi modus duram crustam in vulnere relinquat, difficulter emolliendam, lintea soluto per aquam paucam vitriolo frequentius madefacta applicant; In profluviis quoque ex interna caussa natis, vitæ propinquum periculum intentantibus, magnam exserit potentiam: Sunt qui ad sanguinem ex ano profusum prohibendum eo utuntur; eodem vitriolo, ad solis radios dilapso (*pulveris sympathetici* titulo nunc insignito) cum aqua in nares immisso periculosum ex naribus profluvium feliciter cohibuit G. HARTMANN (apud KENELM DIGBY *ausserlesene seltsame philosophische Geheimnisse und chymische Experimente, aus dem Engl. übers.* Hamb. 1684. 8. p. 255.), adhibito tamen simul interno ejusdem remedii usu.

Eodem igitur etiam interno usu, tam in iisdem morbis prodest, quam in multis aliis; notandum tamen, id commune esse huic medicamini cum aliis ex ferro paratis, quod alvus inde nigra secedat, eamque cautelam requirere, si plenam suam efficaciam edere debeat, ne in ventriculo aut terram aut sal lixiviosæ indolis offendat, quo quippe ferrum ex acido calcis forma præcipitaretur, neque igitur exhibendum esse una cum terreis medica-

mentis, præsertim calcareis, neque ventriculo saburra putrida obruto, quæ si adsit, eliminari prius alio medicamento debet.

Propinatur autem optime pulveris forma, granorum duorum ad scrupuli dimidii usque pondus infantibus, adultis scrupuli, drachmæ dimidiæ, imo interdum integræ pondere, saccharo præcipue intertritum; sunt qui solutum in aqua et syrupo quodam edulcatum (V DOEVEREN diss. de vermib. intest. Lugd. Bat. 1753. 4.), aut pilularum formam præferunt.

Mira primo præstat, paucorum quamvis granorum pondere deglutitum in sanguinis fluxibus, præsertim iis, qui a relaxatione vasorum proficiscuntur (I. G. et PH. FR. GMELIN diss. de probato tutoque usu interno vitrioli ferri factitii adversus hæmorrhagias spontaneas largiores. Tubing. 1763. 4. p. 6. 7.), in mictu cruento (PH. FR. GMELIN l. m. c. p. 7.), et sanguinis ex utero secessu, præsertim periculosissimo illo, qui partus violentos, abortus, molæ excretiones sequitur (PH. FR. GMELIN l. m. c. p. 7.).

At in aliis etiam morbis a nimia partium relaxatione oriundis, v. g. in pollutionibus cum nocturnis tum diurnis (PH. FR. GMELIN l. m. c. p. 7.), in diabete (*Gött. gel. Anz.* 1794. p. 126.), in chlorosi; in rhachitide (VEIRAC van de Kinkhoest p. 191.) egregiam opem tulit.

Principem denique hoc vitriolum interno usu obtinet locum inter vermifuga; si aqua plurima solutum (drachma in aquæ libra una), et, si velis,

edulcatum, jejuno ventriculo sorbetur, non lumbricos (ascarides lumbricoides) modo necat (BOERHAAVE elem. chem. 2. p. 439), et, vomitu utplurimum (VAN SWIETEN Comment. in BOERHAAV. aphorism. de cognosc. et curand. morb. T. IV. §. 1371. p. 733.) expellit, sed ipsam tæniam (teste BOERHAAVE apud VAN DOEVEREN l. m. c.) expugnat.

PRÆPARATA

Oleum vitrioli, v. supra.
Spiritus vitrioli, v. supra.

Colcothar vitrioli, *Caput mortuum vitrioli*, multis, præcipue post sollicitam elutionem *croci martis adstringentis* aut *Terræ vitrioli dulcis* nomine veniens, est vitriolum eo labore, quo oleum et spiritus vitrioli extorquetur, et aqua sua et plurima acidi parte orbatum, ita tamen, ut acidi fortissimi particula supersit, quæ cum calcis ferreæ prædominantis portione conjuncta salis adhuc indolem præsefert, ejusque potentissime adstringentis, externo interdum usu veniens; ita fœminam nimio sanguinis ex utero profluvio ad incita vitæ redactam linteo carpto, colcothare hoc aqua soluto humectato, aut pessarii more in altissimam sinus partem, quam assequi poterat, intruso, feliciter salvavit FR. HOFFMANN (Medicin. rational. system. T. IV. P. 2. p. 120. 121).

Tinctura martis adstringens, *Tinctura ferri vitriolata*, paratur ex spiritu vini, qui colcothari superfusus superstitis salis aliquid extrahendo, et aureum tinctum, et virtutem roborantem acqui-

sivit; quodsi paretur cum spiritu vini gallico, principio adstringente ligni querni fœto, exsurgit tinctura nigra (*Tinctura martis styptica*).

Tinctura martis e vitriolo Zwoelfferi, ex vitriolo ferri et terra foliata tartari, aqua cinnamomi et spiritu vini solutis, parata, notis et virtutibus reliquarum martis tincturarum gaudens.

Tinctura martis aperitiva tartarisata Ludovici, ex vitriolo ferri et cremore tartari, aqua cinnamomi et spiritu vini solutis, confecta, ad præcedentem accedens.

Tinctura martis helleborata, ex mox praecedente, octava extracti hellebori nigri parte impraegnata, nata, a I. A. WEDEL (diss. præs. E. H. WEDEL de tinctura martis helleborata. Jenæ. 1695. 4.), in turbato et suppresso fluxu muliebri, malo hypochondriaco, melancholia, febribus intermittentibus quartanis commendata, dosi guttarum quadraginta ad sexaginta eo fine exhibita.

Sal colcotharis, *Sal vitrioli*, *Sal vitrioli vomitorium*, *Gilla Theophrasti*, *Gilla Paracelsi*, *Gilla vitrioli*, sal album, vel flavescens, acre, acidulum, austerum, aquæ ope ex colcothare vitrioli extractum, neque tamen ex mero ferri cum vitrioli acido connubio natum, sed, quum parando vitrioli oleo minus purum vulgo adhibeatur acidum, terræ aluminosæ, zinci et potissimum cupri particulis contaminatum, hinc vomitum excitandi virtute pollens, eaque fere sola apud medicos jam dudum (PENOT Theophrast. Vademecum. Magded. 1607. p. 118. ANGELUM SALAM oper. medico-chym.

Francof. 1647. p. 498. POTERIUM opera cum annotat. FR. HOFFMANNI Francof. 1698. p. 540.) celebre, et in apoplexiæ (QUERCETANUS tetrad. capit. affect. p. 153. PLATNER ars medendi §. 385.) ac catarrhi suffocativi (PLATNER l. c. §. 433. 700. SCHULZE prælect. in dispensat. Brandeburgic. p. 169.) accessibus, qui velox auxilium postulant, in comate et sopore, pueros interdum a ventriculo nimis obruto afficiente (RIVERIUS Oper. Francof. 1674. p. 203. PLATNER l. c. §. 375.), a scrupulo dimidio ad drachmam dimidiam usque cum successu exhibitum, licet ob inconstantem partium, quibus componitur, proportionem, minus fidum sit medicamentum: Ab ANGELO SALA (l. c. p. 498.), QUERCETANO (l. c. p. 153.), et PENOTO (l. c. p. 118.) in debellanda quoque epilepsia adhibitum.

Pilulæ benedictæ Fulleri, ex aloë, senna, assa fœtida, galbano, myrrha, vitriolo, croco, macere, oleo succini, et syrupo de artemisia conflatæ, in uteri infarctibus et mensium obstructione inveterata potentissimæ (HERSANT journal de médecine, chirurgie, pharmacie. à Paris. T. LXVI. 1786. Jan.).

III. CORPORA INFLAMMABILIA MINERALIA

Insipida hæc, aqua non solvuntur, quæ consueto atmosphæræ calore solida sunt, ignis vi facile funduntur, pondus specificum, si cum aliis mineralibus, potissimum metallicis, corporibus compares,

exiguum præseferunt, facillime flammam capiunt, et fumum alia suaveolentem, alia graveolentem, aut nocentissimum eructant, carbones aut cineres alia, alia liquorem acidum deflagrando relinquunt. Plurima oleis præsertim unguinosis facile solvuntur.

1. *Ambra, Ambra grisea, Ambra maritima* (LINN. *Syst. nat. III. p.* 283.), si modo ad hoc naturæ regnum spectat, neque potius (V. SCHWEDIAVER philosoph. Transact. Vol. LXXIII. for 1783. P. I. et DONADEI Médecine éclairée par la physique sq. II. n. 3. p. 75.) pro excrementis alvinis physeteris ægrotantis haberi debet, si genuina et bona sit, ex cinereo nigra frequentibusque punctis albis variegata, odoris ambrosiaci, fortissimi et tenacissimi, linguæ sensationem imprimens nullam, nisi velis eam, quam olea unguinosa excitant, fragilis quidem, dum friget, at manu calida tractata ceræ instar tenax, acu candente pertusa succum quasi fundens, aquæ bullienti superfusa olei instar superficiem ejus tegens, et facillime in flammam exardescens, crebro ossibus præsertim sepiæ, lignorum testaceorumque fragmentis, lapillis, arena contaminata, oryzæ farina, succino, resinis vegetabilibus, benzoë, ladano, styrace, ipsa cera et pice adulterata, aut ex resinis suaveolentibus per artem composita, eo in casu spiritu vini solvenda, qui genuina, nisi intercedat sal causticum, vix tingitur, nedum dissolvere eam valet, quamvis calore bulliente adjutus: Genuina etiam ambra paucissimos post se relinquit cineres, multos adulterata. Optima ambra ad

litus insularum, in Oceano æthiopico et indico sitarum, præsertim Madagascar et Sumatra, rarius in Oceano septentrionali occurrit; ob frequentissimas ejus adulterationes, insigne, quo venit, pretium, et vires viribus moschi similes, vix tamen pares, hodie minoris æstimata, quam olim (I. F. KLOBII historia ambræ. Vitemb. 1666. 4. G. W. WEDEL de ambra. Jenæ. 1698. 4.).

Etsi fido experimento comprobari tributa quondam huic ambræ virtus vitam prolungandi (FR. BACON histoire de la vie et de la mort trad. par I. BAUDOIN. à Paris. 1647. 8. p. 229.), et vis aphrodisiaca (KAEMPFER amœnit. exotic. Lemgov. 1712. 4. fasc. 3. p. 618.) vix possit, quæ præter suavem multis odorem veteres permovit, ut pluribus eam medicamentis compositis ipsique succoladæ adjicerent, non tamen omnis in unguentis pulveribusque odoratis, potissimum cypriis, consumitur; extra omnem dubitationis aleam positum est, ab ejus usu interno (si quidem drachmæ dimidiæ pondere deglutiatur) arteriarum pulsum pleniorem, celeriorem, fortiorem per horæ spatium reddi, et, conspirante etiam aliorum medicorum experientia, nervos excitari torpitos, BOSWEL (apud CRANTZ mater. medic. et chirurg. Viennæ austr. 8. I. 1762. p. 146.), turbulentos atque agitatos pacari, alii observarunt; putredini adversari, PRINGLE (philos. Transact. l. c.); ita vel pulveris forma granorum trium quatuorve pondere saccharo permistum, vel essentia cum vini spiritu (FR. HOFFMANN observ. physico-chemic. selectior. I. p. 60.) ex ea parata, ad guttas decem vel viginti propinata in paralysi, insultibus apoplexiæ atque epilepsiæ (FR. HOFF-

MANN medic. ration. system. IV. 3. p. 21.), palpitatione cordis (FR. HOFFMANN l. m. c. p. 294.), in singultu, vomituque nimis violento (ZACUTUS LUSITANUS opera. Lugd. 1649 fol.), tussi, inprimis rheumatica (FR. HOFFMANN l. m. c. p. 386. CRATO DE KRAFTHEIM consilior. et epistolar. medicinal. Francof. 1591. 8. l. 37. p. 1039.), qui tamen posterior decocto passularum addi præcipit, atque eandem (*Ordnung oder Präservation, wie man sich zur Zeit der Pest verwahren, wie die rechte Pest erckennt und curiert werden soll.* Breslav. 1555. 4.) pesti imminenti confidenter opponit, opem tulit.

2. *Succinum, Succinum flavum, Succinum electricum* (LINN. *Syst. nat. III. p.* 282.), *Electrum, Carabe*, licet prima ejus ex succo vegetabili origo hodienum negari vix amplius possit, diuturna tamen in sinu telluris mora et continuo cum variis succis mineralibus contactu adeo immutatum est, ut haud parum ab indole resinæ abludat; difficillime enim solvitur vini spiritu, difficilius liquatur igne atque in flammam exardescit, quam resina, cum qua ceterum facili cum oleis præsertim unguinosis connubio, tenacitatis gradu, indole aquæ vim dissolventem eludente, oleosi acidique principii igne extricandi abundantia concordat.

Est autem utplurimum flavi (*Carabe citrinum*) coloris, nunc magis in fuscum, nunc magis in rubrum, nunc magis in album (*Succinum album*) vergentis (neque certe interest, cujus coloris succinum pro usu medico eligas), rarius pellucidum,

quam diaphanum; semipellucidum, subopacum, vel opacum, interdum nubecolosum, sola jam frictione et maximopere electricum redditur, et gratissimum odorem spirat, prunis inspersum fumum ejusdem odoris, verum longe fortioris eructat, et vasis clausis igne tortum præter magnam olei colore et tenacitate diversi spiritum vini renuentis graveolentis copiam (*Oleum succini*), salem exhibet siccum albidum crystallorum forma indutum (*Sal succini*), acidum sui generis. Quamvis in multis Asiæ, et nostræ potissimum Europæ oris occurrat, copiosus tamen reperitur in Sicilia atque ad maris Baltici, copiosissimum a multis retro seculis ad Borrussiæ litora.

Succinum ipsum, quamvis olim feminis hystericis et obstructione fluxus menstrui laborantibus summopere commendatum, quum neque ullo corporis nostri humore solvatur, neque in ullam excretionem manifeste agat, vix aliquid perpetrat; neque multum equidem exspecto ab ejus tinctura, sive coquatur cum lixivio caustico (FR. HOFFMANN observ. physico-chemic. l. 2. p. 202. 203.), sive digeratur cum spiritu vitrioli dulci (*Essentia succini* G. pharmacop. Wirtemberg. Stuttg. 1754. II. p. 83.), sive aut cum meraco vini spiritu purissimo (*Essentia succini ordinaria*, Pharmac. Wirtemb. II. p. 84.), aut intercedente sale tartari et prægrediente digestioni distillatione (FR. HOFFMANN l. m. c. 1. p. 60.), paretur quamvis inficias ire nolim, succini aliquid, et vires humoris dissolventis illi inesse.

At ignis vi in varia corpora divulsum, quæ dum

implicata alia aliis erant, exercere vires suas non poterant, inter efficacia remedia locum meretur: Ita fumus, ex succino prunis insperso assurgens, princeps materia suffumigiorum, quibus et nares nostras titillamus, et gravem corruptæ conclavium atmosphæræ odorem (nequaquam malignam indolem) corrigimus: Idem fumus, pannis laneis exceptus, quibus partes ægrotantes leniter fricantur, discutiendo, in doloribus rheumaticis egregie prodest. Potentius adhuc agunt distillatione sicca ex succino impetrata sal atque oleum; illud repetita sublimatione ab adhærentis olei parte potiori, hoc iterata distillatione a crassiori picea parte depuratum, utrumque irritans, interno usu maximopere excalefaciens, sudorem atque urinam pellens.

PRÆPARATA

Succinum præparatum est Succinum terendo in tenerrimum pollen comminutum.

Sal succini, v. supra.

Spiritus vel *Liquor cornu cervi succinatus*, v. supra.

Oleum succini externo potissimum usu venit, tum hystericarum ac parturientium animi deliquium patientium naribus admotum, quarum nervos potenter resuscitat, tum membris paralyticis, et discutiendi scopo tumoribus frigidis illitum: Sunt qui internum guttarum quinque ad quindecim usum in tetano commendant; efficax in hoc morbo debellando deprehendit RUSH (memoir. of the me-

dic. societ. of London. Lond. 8. Vol I. 1787.), sive homines infestet sive equos.

Tinctura succini, v. supra. Vires suas liquori potius debere videtur, quo succinum solutum est.

3. *Asphaltum* (LINN. *Syst. nat. III. p.* 279.), *Bitumen judaicum*, opacum, nigrum, excalefactum aut prunis injectum ingratum odorem spargit, cum spiritu nitri fumante affuso effervescit, spiritum vini paulisper tingit (THOREY *chemisches Journal*. 6. p. 56.), nec nisi pice aliisque resinis vegetabilibus adulteratum solvitur, Ægyptiis ad condienda cadavera usitatum, in montibus secundariis venularum, nidulorum, guttarum specie, ad Wolgæ litora magnis interdum frustis obvium.

Pulveris forma ad grana quindecim exhibitum, sive solum, sive cum saccharo lactis permistum in sanandis pulmonum ulceribus multum præstitisse, expertum se esse testatur MELLIN (l. c. p. 155.) sed frequentius adhibetur.

PRÆPARATUM

Oleum asphalti, destillatione sicca ex hoc bitumine extortum, atque iterata distillatione depuratum, odore suo ad petroleum accedens, sapore perinde ingrato, connubium cum vini spiritu inire renuens, ad guttas decem vel quindecim saccharo instillatum, matutino, et vespertino tempore ingestum ad sananda interna viscerum, præprimis

pulmonum ulcera (Journal de médecine, chirurgie, pharmacie etc. T. XXIII. 1765. Octobr. n. 8. p. 369. DE COURCELLES Verhandeling. van de Hollandsche Maatschappye de Weetenschappen te Haarlem. P. 8. 1765. fasc. 1. n. 14. p. 475. et P. 9. 1766. fasc. 1. n. 9. p. 603. sq. et P. XIV. 1773. hist. n. 8. TH. HEALDE on the use of oleum asphalti in ulcers of the intestines, lungs and other viscers. Lond. 1769. 8. THEDEN *neve Bemerkungen und Erfahrungen*. Vol. II. 1782. L. FR. B. LENTIN memorabilia circa aërem, vitæ genus, sanitatem et morbos Clausthalensium annorum 1774—1777. Goetting. 1779.) commendatum, et nisi inflammatio obstaret, tum in hoc morbo, tum in febre variolarum suppuratoria (COURCELLES l. m. c.) cum fructu propinatum.

4. *Petroleum* (LINN. *Syst. nat. III. p.* 278.), *Petreolum*, *Oleum petræ*, *Oleum gabianum*, indole inflammabili et connubium aquæ renuente cum oleis vegetabilibus, tenacitate et repellente quasi, quam in vini spiritum exercet, vi, cum unguinosis, volatilitate, penetrante eoque, nisi per repetitas distillationes depuratum fuerit, gravi et tetro odore, et sapore perinde ingrato cum oleis empyreumaticis convenit, a vitrioli oleo infuso neque nigrescit, neque calefit, neque cum eo coit, rarius excolor (*naphtham* tunc vulgo appellant, in Persiæ provincia, Veterum Media obviam), quam saturatius dilutiusve colore flavo, rubro, nigro infectum in Italia superiori, præsertim monte Chiaro, et Gallia Narbonensi (prope Gabian) frequentius, interdum terebinthinæ aut unguinoso quodam oleo,

adulteratum; priorem fraudem prodit, si calefiat petroleum, odor terebinthinæ proprius, et efficacia spiritus vini, qui tunc partem petrolei solvit; posteriorem augurari possis, si ab infusa æquali olei vitrioli copia nigrescit, inspissatur, turbatur, et sulphur olet.

Inservit autem petroleum medicis tam externo, quam interno usu: Et primo quidem partes frigori quam maxime expositas, e. gr. nasi apicem, manuum, pedumque digitos illo oblitos, contra frigus, quamvis rigidissimum, tuetur, in vulgatissimo quoque frigoris effectu, pernionibus dispellendis, si duabus spiritus salis ammoniaci partibus permisto partes affectæ fricando inungantur (MOENCH *systematische Lehre von den Arzneymitteln* Marburg. 1789. 8. p. 237.), ad membra gelu læsa restituenda, flavicans ejus species simili modo adhibita (HAHNEMANN ap. MONRO l. c. 2. p. 61.), potentissimum subsidium: Dentium dolores sedari petroleo, genis fricando applicato, testatur PLENCK (Materia chirurgica. Vienn. 1771. 8.), præeunte jam DIOSCORIDE (l. c. l. 1. c. 85.); neque minus efficax est, externo jam usu, sive solum, sive (NAEVIUS ap. I. WITTICH consilia, observationes atque epistolæ medicæ nobilissimorum Germaniæ medicorum. Lips. 1604. 4.) cum cera recente (3/8) in unguenti speciem redactum, sive (ROSENSTEIN l. c.) cum alio recenti contuso subactum, dolenti præsertim abdominis regioni illinatur, ad vermes necandos doloresque, quos excitant, sopiendos.

Eodem scopo, vermes scilicet, ipsamque tæniam (MELLIN l. c. p. 55.) debellandi, tum ab ægyptio-

rum (HASSELQUIST it. palæst.) tum ab Europæ medicis commendatus internus ejus usus fuit, etsi negari non queat, summam ejus vim calefacientem crebro obstare, et hominibus plethoricis, aut in sanguinis profluvia proclivibus non posse non nocere: Exhibetur autem guttarum decem, viginti, vel triginta pondere, interdum bis vel ter de die repetito, vel cum aqua, vel syrupo quodam edulcatum, vel cum camphora (3/8) et æquali olei terebinthinæ copia (MELLIN l. c.) commistum: Si quid unquam contra epilepsiam præstitit (DIOSCORIDES l. m. c.), ea fuit hujus morbi species, quæ a vermibus nascitur (G. W. WEDEL de epilepsia. Jenæ. 1676. 4.). Petroleum barbadense a duobus ad sex cochlearia, sive solum sive cum spiritu ardente sacchari, sive cum vitrioli acido exhibitum, in lepra aliisque morbis cutaneis pertinacibus æque ac in cancro occulto interno usu eximie profecisse nuper fertur (PEIRCE ap. DUNCAN medic. commentar. for 1791. Dec. II. Vol. VI.).

5. *Sulphur* (LINN. *Syst. nat. III. p.* 286.) Odoris, nisi fricetur vel igni exponatur, et saporis, modo purum sit, expers, coloris pallide flavi, quem leni igne liquescendo in hepaticum convertit, refrigeratum et denuo consolidescens recuperat; accedente simul aëre igni expositum in flammam cæruleam exardescit, vaporem eructans acidum, colores vegetabilium et animalium plurimos delentem, suffocantem, sibi proprii odoris, penetrantissimum, ut primum corpus quoddam frigidum contingit in guttas confluentem liquoris acidi, vitrioli acidum referentis; clausis vasis igne tortum integrum atque intemeratum vaporis

speciem induens, qui refrigeratus in verum denuo sulphur (vocant *Flores sulphuris*) ceterum pulverulentum, redit, cum plurimis metallis, igne adjuvante, coiens, ut tamen ductilitatem et nitoris partem amittant, et, quæ difficilius alias liquantur, tam metalla, quam alia corpora ejus consortio facilius liquentur; aquæ et spiritus vini, plurimorumque acidorum, nisi singularia adhibeantur artificia, connubium respuens, tanto facilius in oleis, præsertim unguinosis, et salibus lixiviosis, inprimis fixis, dissolvendum, cum his saponis speciem, sive *sulphuris*, quod audit, *hepar* efficiens, quod tum aquam tum vini spiritum subit, et acido adfuso aërem sive gas hepaticum dictum, fœtidissimum, inflammabile, in aqua tamen solvendum, emittens.

Huic quoque vulgatissimo corpori non raro vitium inest ab immixtis materiis peregrinis metallicis, ferri præsertim et arsenici particulis, illæ sublimando leni igne sulphuris ejusmodi portionem vasis clausis superstites, colorem magis minusve griseum, hæ summopere noxiæ intensius flavum, vel, si majori paullo copia inhæreant, flammeum sulphuri affricant, fumo quoque, dum sulphur comburitur, flammam circumsepiente et arsenici nidorem spirante, cognoscendæ.

Licet haud exiguam sulphuris copiam (vocatur *nativum*, *nudum*, *virgineum*) paratam jam sistat natura, in montibus præsertim ignivomis atque ex gypso conflatis, perinde ac in thermis, illud tamen neque semper satis purum est, ut interne adhiberi sine periculo possit, neque, si esset, omnibus illis, quibus opus est, sufficeret laboribus; plurima igitur

sulphuris pars, quemadmodum in Italiæ variis partibus, ex terris eo fœtis, in reliqua Europa ex pyritis et variorum metallorum mineris sulphure gravidis sublimatione, ustulatione, distillatione aliis aliisve modis elicitur, et altera utplurimum fusione a particulis terreis et metallici subsidentibus liberata, in baculorum (*magdaleones* audiunt) vel panis placentæve formam compingitur.

Medici tamen hac forma induto sulphure rarius utuntur, nisi velis, B. KÆMPFIUM (l. c.) baculos illos abdomini applicatos in obstructis abdominis visceribus tanquam efficax commendasse auxilium; frequentius altera sublimatione magis adhuc depurato, qua peracta pulveris specie adparet, et *florum sulphuris* nomine insignitur; hi tamen flores ab aëre, dum labor iste perficitur, non satis sollicite excluso, liberum utplurimum acidum, linguæ jam scrutinio testante, vehunt, fini salutari crebro adversum; quare iterato adfusa aqua lavari, et hi *loti sulphuris flores* soli pro interno usu præcipi a medicis debent.

Et primo quidem externo usui inservit sulphur: Nolo diu morari in usu sulphuris accensi, ab HALESIO quoque ad arcendum pestis contagium commendati (Gentleman's Magaz. Vol. 24. for 1754. Dec. p. 543.), et quos emittit, vaporum, ad aërem putridis effluviis fœtidum corrigendum, in quo adhibendo, ob indolem ejus halitu attracti lethalem, ea cautela opus est, ut eo tempore, quo templa, domus, conclavia hoc fumo perfunduntur, fenestris foribusque clausis, omnes homines exulent, neque iterum ingrediantur, priusquam janis fe-

nestrisque apertis cum tetro odore omnis sulphuris vapor exierit.

Sed sulphur etiam integrum, cum pinguedine quadam in unguenti formam redactum, tum hæmorrhoidibus dolentibus, tum præsertim scabiosis inungitur, eo fine jam ab ORTOLPHO VON BAYERLAND (*Arzneybuch ze teudsch.* Nürnb. 1477. fol), nuperius ab aliis apprime commendatum, tanto efficacius, si eodem tempore interne propinantur flores sulphuris. Poterit autem sulphur aut cum quatuor partibus unguenti simplicis, et, quominus odor nimis offendat, exili portione olei citri (*unguentum e sulphure* New Dispensatory Lond. 1765. p. 642.), aut cum axungiæ porci duabus partibus, addita præterea, quemadmodum in Galliæ nosodochiis, quarta parte salis ammoniaci (HUNCZOWSKY *medic. chirurg. Beobacht.* Wien. 1783. 8.) vel radicis veratri albi (*Unguentum ad psoram* New dispensatory l. c.), aut cum æquali copia baccarum lauri et vitrioli albi, et cum viginti duabus axungiæ porci recens elotæ (*Unguentum ad scabiem Jasseri*), aut cum æquali vitrioli albi copia, et axungiæ porci recentis et lotæ partibus quatuordecim (*Unguentum psoricum* VOGLER pharmac. select. Ed. 3ia. Wezlar. 1792. p. 198.) subigi, quo unguento vel semel de die quarta corporis pars, vel bis terve frustulo (MELLIN l. c. p. 238.) nuci avellanæ æquali, genua volæque manuum (VOGLER l. c. p. 199.), donec omnis scabies evanuerit, et continuato interdum adhuc diutius usu, inunguntur. Idem unguentum in capitis tinea et lichenibus adeo opem tulisse auctor est (l. m. c.) Ill. VOGLER: Etiam nodulo, cui inclusum est sulphur, oleo fervido prius intincto, fricari possunt

partes scabie infestatæ (WATON journ. de médec. chirurg. et pharmac. T. 87. 1791 Maj.): Aqua (lib. ij), cum floribus sulphuris (un. ij) et æquali arsenici albi copia cocta, et sollicite decantata, per octo et plures dies continuos pedes brachia et dorsum lavari et fricari jubet TRECOURT (mémoir. et observations de chirurgie. à Bouillon et Paris. 1769. 8.)

Interno quoque usu medicis acceptissimi sunt sulphuris flores loti, non tamen perinde ægris, quum non alvi modo excrementa (VAN SWIETEN l. c. IV. p. 728.), sed sudor quoque, et ipsa perspiratio insensibilis (BALDINGER ap. REISIG de sulphuris crudi usu interno. Lips. 1768. p. 27. 28.), singularem inde adipiscantur fœtorem, multis incommodum, atque effluviis suis argentum æque ac alia metalla denigret, et nitore suo deprivet: Verum idem effectus luculenter ostendit, sulphur, quamvis aquam humoresque aquosos non subeat, transire in humores, et transire quidem integra sua natura, et, subtilissimas etiam, secretionum excretionumque officinas, pervagari.

Exhibetur autem sulphur scrupuli dimidii, integri, interdum drachmæ dimidiæ, imo integræ pondere, rarius pilularum, rotularum, trochiscorum, quam pulveris forma, optime cum saccharo aliisve indicationi respondentibus permistum, ut tamen, saburra primas vias obsidente, aut nihil efficiat, aut noceat, atque ob vim irritantem et paullisper excalefacientem multa nonnunquam in ejus usu circumspectione opus sit.

Promovet autem interno usu transpirationem

insensibilem, muci ex pectore, alvique ipsam excretionem, vermes necandi (VAN SWIETEN l. c. p. 727. LANGGUTH diss. de scabie viva. Vitemb. 1767. p. 32, TISSOT. l. c. p. 375. VAN DOEVEREN l. c.) potentia quoque gaudens.

Prodest igitur in morbis, a transpiratione suppressa natis, v. g. in rheumatismis, et ipsa arthritide vaga, aut cum rob sambuci, aut cum antimonio et gummi guajaco in pilulas formatum (QUARIN animadvers. practic. in diversos morbos. Vienn. austr. 1786. 8. c. 15. p. 283. sq.), aut exigua granorum quinque dosi cum salibus mediis exhibitum (MÖNCH l. c. p. 360.); ipsam arthritidem et podagram præcaveri, si quotidie jejuno ventriculo drachma sulphuris dimidia cum lacte ingeratur, sibi persuasit CHEYNE (essay on the true nature and the true method of curating the gout. Lond. 1722. 8.

Neque minor est ejus efficacia in morbis cutaneis, ipsis acutis, et adeo peste (DIEMERBROECK de peste. Arnhem. 1640. 4. l. 3. CRATO A KRAFTHEIM consil. et epistol. medicinal. ed. a L. SCHOLZ. Hanov. 8. L. IV. 1614. cons. 24. p. 171 et 594.), ipsique similibus febribus, ut DETHARDINGIUS (diss. de sulphure ut præstantissimo bezoardico. Rostoch. 1746.) salvatos fuisse, qui peste hungarica laborantes sulphure usi sint, mortuos, qui non; et H. CARDILUCIUS in sulphure cum aceto propinato (*von der Pestilenz*. Nürnb. 1679. 12.) singularem pene pro avertenda peste fiduciam poneret; princeps in chronicis tum sanandis, quemadmodum scabie, ipsorum infantum ubera adhuc sugentium, si mater vel nutrix ejus tantum quantum cultri apex capit, deglu-

tiat (ROSESTEIN *von Kinderbrankheiten übers, von* MURRAY. 1766. p. 66.), tum si retrogressum fuerit exanthema, illud denuo ad cutis superficiem expellendo (FR. HOFFMANN medic. ration. systemat. T. IV. P. 5. p. 216. JUNCKER consp. therap. special. 1750 4. p. 745), et morbis ex hac retrocessione natis e. g. epilepsiæ infantum (ROSENSTEIN l. m. c.) asthmati (JUNCKER l. c. p. 285.) et aliis medendo Quicquid ad duas drachmas cum vini spiritu gallico hora ante ingruens frigus propinatum (GRAINGER historia febris anomalæ batavæ. Altenb. 1770 8.) in febribus intermittentibus debellandis effecisse perhibetur, hac ejus transpirationem promovente virtute videtur niti.

Eadem certe virtus pectori amicum reddit sulphur, cujus quippe morbi multi a transpiratione suppressa, alii ab exanthemate retrogrediente natales ducunt; accedit, quod pituitam tenacem pulmones infarcientem, alteram eamque fertilissimam morborum pectoris originem, potenter incidat, atque evacuet; quare jam a DIOSCORIDIS (l. c. l. 4. c. 73.) inde tempore, in asthmate, præsertim humido commendatum, assentientibus et multiplici sua experientia comprobantibus præter alios CRATONE A KRAFTHEIN (l. m. c. L. II. Cons. 7 p. 43. L. III. Cons. 8. p. 71.), ut tamen alio loco L. VII. ep. 4. p. 781. 804. 805.) rejiciat, I. HEURNIO (de morbis pectoris liber. ab OTH. HEURNIO edit. Leid. 1602 4.), CARDILUCIO (*Neve Stad-und Landapotheck.* Francf. und Leipz. 1670 8. p. 508.), TH. WILLIS (pharmaceutica rationalis. Oxon. 4. P. II. 1675.), FR. HOFFMANN (l. c. P. 3. p. 382. 385.), V. WOLTTER *patriotischer Landbader* 1777. 8.): an in ulceribus pectoris (CRATO A. KRAFTHEIM. l. c. L. VII. ep. XV.

p. 809.) prosit, vel in tussi quoque convulsiva unicum potens sit remedium (FR. JOS. GUIL. SCHROEDER diss. quædam ad febrium doctrinam proponens, Marburg. 1766.) dubitare adhuc liceat.

Ex qua virtute, hæmorrhoidum cæcarum (WERLHOFF observ. de febribus. Hannov. 1745 p. 95. LIPP enchirid. botanicum. Vien. 1765. p. 69.) dolores alvumque duram eas creberrime comitantem leniat, decidere equidem nolim; monendum tamen est, multa hic circumspectione opus esse.

Suo porro consortio argenti vivi in glandulas salivales, antimonii metallici in ventriculum atque intestina effectum, ipsamque nocentissimam arsenici potentiam mitigat; hinc non solum remediis, ex his metallis paratis, crebro adjicitur, sed interdum etiam, alia tamen forma indutum eo scopo adhibetur, ut virulentos eorum metallorum effectus prævertat. Ita Cl. HECKER (l. c.) cum scobe ferri et camphora mixtum iis ingerendum præcipit, quibus intempestivus salivæ fluxus obortus fuit. Similiter in homine, qui viride aëris deglutierat, egregio cum eventu usus est floribus sulphuris NAVIER (contrepoisons de l'arsenic, du sublimé corrosif, et du plomb. à Paris. 8. I. 1777.)

PRÆPARATA

Spiritus sulphuris per campanam, ex sulphuris infra campanas vitreas flagrantis vapore in guttas condensato collectus, spiritui vitrioli parum absimilis, ut hujus plurima pars, supellectili quamvis valde diversa, ex sulphure obtineatur, virtute refrigerante, putredini adversa, leviter constringente,

in febribus, præsertim putridis et malignis, atque aphthis perinde utilis.

Hepar sulphuris calcareum, Sulphur calcis, optime ex testis ostrearum cum sulphure ustis paratur, et vasis clausis facillime servari siccum atque intemeratum potest; ceterum id ipsi commune est cum reliquis speciebus hepatis sulphuris, quod aqua facile dissolvatur, et adfuso acido dilutiori aërem sive gas emittat hepaticum, inflammabile, aqua denuo dissolvendum, et teterrimum ovorum putridorum fœtorem spirans. Egregie certe conducit hoc epar in iis malis, quæ nimium argenti vivi et remediorum ex eo paratorum usum excipiunt, nisi inveterata nimis fuerint (HAHNEMANN apud MONRO l. c. 2. p. 54.

Hepar sulphuris arsenicale, Liquor auripigmenti, Atramentum sympatheticum, Liquor vini probatorius Zelleri, ex auripigmento cum calce et aqua cocto paratus, non medicamenti quidem loco inserviens, sed eo, quod metalla plurima soluta, si quidem rite et recens paratus sit, obscuro colore præcipitet, detegendæ in vino, butyro, oleis labi plumbeæ adhibitus (ZELLER docimasa, signa, caussæ et noxæ vini lithargyrio mangonisati. Tubing. 1757. GAUBIUS Verhandeling. van het Maatschappy der Weetenskapen te Haarlem. I. p. 112. sq. CARTHEUSER progr. 1 — 3. de quibusdam vinorum adulterationibus. Giess. 1779. 8.), quo scilicet instillato materiæ illæ, si quidem suspicio plumbi inhærentis justa fuerit, subito colorem fuscum vel nigrum adipiscuntur, et simile sensim sedimentum dimittunt, ut tamen idem sit experimenti istius eventus, sive casu fortuito ferrum,

cuprum, aurichalcum, stannum aliudve metallum subierit vinum, sive consulto adjectum fuerit plumbum, lithargyrium aut cerussa.

Hepar sulphuris vulgare, *Hepar sulphuris salinum*, *Sulphur potassæ*, *Sapo sulphureus*, ex sulphure et cineribus clavellatis, igne, quo sulphur liquescere incipit, adjuvante, paratum, aqua et vini spritu facile solvendum, ut tamen solutio quamvis limpidissima, aëris libero accessui exposita, brevi, et citius adhuc ab acidi vel debilissimi guttulis nonnullis instillatis lactéscat; aquá solutum tanquam potens arsenici, mercurii sublimati corrosivi, viridis aëris deglutiti, ipsiusque plumbi antidoton prædicatur a Cl. NAVIER (l. c. p. 25. 213. 312. 2. p. 13.), qui tamen experimentis potius extra corpus humanum institutis nititur, quam periculis in corpore vivo captis, idemque remedium in aliis quoque, præsertim pectoris morbis chronicis (an variis chronicis variæ hepatis sulphurei species? Paris. 1778.)commendat. Ita Clar. HECKER (l. m. c.), ut intempestivum salivæ fluxum, ab argenti vivi usu excitatum, sistat, unciam sulphuris tribus unciis lixivii caustici solvi, solutionem per colum trajectam octo partibus aquæ corticis aurantiorem dilui, et singulis horis cochleare ejus recipi suadet.

Tinctura sulphuris, *Solutio hepatis sulphuris spirituosa*, ex hepate sulphuris vulgari et vini spiritu parata, si quidem recens sit, rutila, et a sulphure contento sudorem atque insensibilem transpirationem potenter movens, ideo in morbis rheumaticis, arthriticis, cutaneis chronicis salutaris, ad 40., 60. et plures guttas exhibita, in pectoris morbis

dubiæ efficaciæ; at aliquandiu asservata plurimum sulphuris, cui colorem et virtutem illam debet, dimittens, et ab acido quocumque instillato cum fœtore lactis opacitatem induens.

Syrupus sulphuris, Arcanum becchicum Willisii (*Pharm. Wirtemb.* 2. p. 201.), est hepar sulphuris vulgare aqua distillata solutum et cum saccharo ad syrupi spissitudinem coctum, TH. WILLISIO in morbis pectoris chronicis, ipsa adeo phthisi decantatum, et ab uncia dimidia ad integram usque exhibitum, ob prædominantis salis lixiviosi acrimoniam irritantem in phthisi nunquam, et vix nisi in iis pectoris malis admittendum, quæ ab infarciente tenaci pituita, et torpore ac relaxatione solidarum organi respirationis partium nascitur.

Lac sulphuris, Magisterium sulphuris, Præcipitatum sulphuris, Cremor sulphuris, Butyrum sulphuris, est sulphur attenuatum albidum, ex hepate sulphuris vulgari aqua soluto per acidum liquorem præcipitatum, elotum atque exsiccatum, flores sulphuris lotos efficacia vix superans, quamvis præter alios a WERLHOFIO (l. c.) in asthmate, alvi obstructione ab hæmorrhoidibus nata, colica, cardialgia, hydrope scarlatinam excipiente, a drachma dimidia ad integram, et a Cl. MELLIN (l. c. p. 238.) in morbis cutaneis a dimidio ad integrum scrupulum, infantibus adeo propinatum, multam opem tulerit.

Hepar sulphuris ceratum, est hepar sulphuris vulgare, cui, in aqua distillata soluto, in vase terreo vitreo cortice intus obducto tantum sensim injicitur ceræ albæ, ut saponis spissitudinem nan-

eiseatur; commendatum tanquam remedium valde efficax contra effectus venenorum arsenicalium et mercurialium a Cl. SINGER (*medicinisch-chemische Abhandlung über ein sicheres Gegengift aller Mercurialgifte etc. Wien.* 1786.).

Hepar sulphuris martiale, mistura ex æquali sulphuris et salis tartari, et dimidia scobis ferreæ parte per fusionem facta, aqua soluta, ex sententia NAVIER potentissimum (Contrepoisons etc. 1. p. 104.) arsenici, (l. m. c. p. 221. 222.), mercurii sublimati corrosivi albi (l. m. c. p. 321.), viridis aëris, et (l. c. 2. p. 8.) plumbi plumbeorumque adeo antidoton.

Sapo veneris, massa grisea ex fuso cum duodecima cupri rasi parte hepate sulphuris vulgari, lixivio caustico soluto, et agitatione continua intermisto papaveris albi oleo in saponis speciem redacto, nata, exigua jam dosi urinam valide movens, et sive tinctura rhabarbari soluta, sive cum extractis in pilulas subacta, in hydrope utilis (BUCHOLZ diss. de saponibus quibusdam mineralibus. Jenæ. 1763. 4. §. XXVI. p. 25. §. XXXII. p. 30.).

Sapo lunæ, niger, simili modo, quo sapo veneris, ex argento, hepate sulphuris, lixivio caustico, et oleo papaveris confectus, teste multiplici Ill. BUCHOLZII (l. c. §. XXV. p. 24. §. XXXI. p. 29.) experientia, alvum et urinam et muliebrem fluxum pellens, et vermes necans, scrupuli dimidii pondere, sive terra foliata tartari et tinctura rhabarbari addita forma soluta, sive cum pulvere jalapæ in pilulas redactus, exhibeatur, in pedum œdemate atque incipiente hydrope salutaris.

Sapo solaris, ex hepate sulphuris vulgari cum sedecima auri portione liquato aqua soluto, et pari ratione, quæ in parando sapone veneris jam dicta fuit, cum lixivio caustico et oleo papaveris cocto natus (BUCHOLZ l. c. §. XXIV. p. 23.), vi resolvente et laxante, teste ejusdem Clarissimi Viri (l. m. c. §. XXX. p. 29.) experientia, arthriticis aliquando proficuus.

Hepar sulphuris volatile, v. *Sal ammoniacum: Spiritus salis ammoniaci sulphureus.*

Aër hepaticus, *Gas hepaticum.* Fœtidissimus ille halitus, qui instillato cuicumque hepatis sulphuris speciei acido assurgit, facile flammam capiens, omni animali, si aëre vitali non temperatus pulmonibus hauriatur, lethalis, aquam tamen facillime subiens

Aqua aëre hepatico imprægnata, haud raro in naturæ sinu ipso obvia, de quo alibi dicetur, facile quoque per artem paranda: Externo usu prodest, in scabie, si tum partes illa defœdatæ quotidie aliquoties ea laventur, tum lintea, quibus æger induitur, in illam intingantur (HAHNEMANN ap. MONRO l. c. 2. p. 49.): Inseruit præterea ista aqua, si ex duabus hepatis sulphurei calcarii et septem partibus cremoris tartari cum aqua vehementer concussis paretur (HAHNEMANN *chem. Annal.* 1788. I. p. 291. sq.), tam arsenico quam plumbo detegendo; illud enim, sive aqua meraca, sive acidis solutum, ab ea instillata sedimentum flavum, hoc sive vino, sive alio liquore solutum atrum dimittit, instillato vitrioli oleo nunquam iterum

solvendum, quod posterius utique contingit ferro per hanc aquam præcipitato.

Balsamum sulphuris est solutio sulphuris spissior rubra vel fusca (Pharm. Wirtemb. 2. p. 31.) per oleum quoddam, e. gr. petroleum (*barbadense*), oleum succini (*succinatum*), terebinthinæ (*terebinthinatum*), anisi (*anisatum*), amygdalarum (*amygdalatum*), vel lini, cui tamen sub finem olei terebinthinæ adhuc portio superadditur (*Balsamum sulphuris Rulandi*), peracta, olim medicis familiaris, tum externo, tum interno usu, hodie haud inique neglecta.

IV. CORPORA METALLICA

LINN. *Syst. nat. III. p.* 297.

Pondere specifico quum omnia reliqua corpora superent, perfectiore potissimum facie induta, facile ea jam nota dignoscuntur, quamvis sive in calcem, sive in vitrum conversa, sive aliis aliisve liquoribus soluta, partem hujus prærogativæ amittant: Aquæ meræ connubium, si arsenici calcem exceperis, omnia, oleorum plurima pertinaciter renuunt, acidis tanto facilius, alia aliis facilius solvenda, ex his tum per terras simplices, tum per salia lixiviosa, tum per gallas aliaque vegetabilia principio adstringenti fœta, tum per lixivium cærulei Berolinensis, tum, colore utplurimum obscuriori, per sulphuris, quod vocant, hepar, ejusque varias species, tum per gas, quod hæ ab acido infuso exhalant, sive solum, sive aqua solutum, terræ

specie denuo præcipitanda: Perfectiori in conditione sua nitore gaudent sibi proprio, ad aërem nunc magis nunc minus stabili, plura etiam tenacitate ac ductilitate: Ignis vi pauciora in fumum abeunt, aut in flammam lucidam (si quidem periculum in aëre communi capiatur) exardescunt, omnia, nisi jam consueto atmosphæræ calore, prouti argentum vivum, fluida, liquefiunt, ita tamen, ut alia leniorem, alia fortiorem, alia vehementissimum poscant ignem: Continuatæ ignis aërisque externam superficiem lambentis efficacitati opportuna plurima, alia facilius, alia difficilius in calcem abeunt, omni splendore ac tenacitate orbam, absoluto quidem pondere auctam, specifico imminutam, aucto ad summum gradum usque gradum æstu in vitrum, sæpius coloratum, utrumque, modo una cum corpore quodam combustibili igni candenti exponatur, in metalli perfectam indolem rediens.

1. *Antimonium, Stibium, Stibium vulgare* (LINN. *Syst. nat. III. p.* 301.), puriori suo statu et metallici nitoris particeps, appellant tunc *regulum antimonii, antimonium regulinum*, pondere specifico reliquis, certe officinalibus, metallis inferius, ut pondere aquæ specifico = 10000 posito = 67021 (BRESSON histoir. de la sociét. de médec. à Paris pour les ann. 1780. 1781. p. 377.), ac splendore satis constanti, colore proxime accedit ad stannum, intus ex lamellis aut radiis conflatum; qui sæpe radiorum stellæ ad instar divergunt, ignis vi satis leni (gradum 779° vix excedente, si quidem scalam thermometri Fahrenheitiani eo usque prolongare liceret A. CHR. REUSS *Beschreibung eines neuen chemischen*

Ofens. Leipz. 1782. 8. p. 67.) liquatur; vasis clausis igne agitatum, quod plurimam partem spectat, in vapores assurgit, in superiori frigidiori vasorum parte in crystallos aciculares argentei nitoris (vocant *flores argentinos*) abeuntes: aëre liberius accedente igne tortum fumum album eructat, leniori at diutius efficaci in calcem albam vertitur, et hanc, nisi nimis exusta sit, fortiori paullo igne vitri rutili formam nanciscentem, et vehementiori adhuc nebulæ albæ specie aufugientem: Ab omnibus, etiam debilioribus acidis corroditur potius quam vere dissolvitur, optime ab aqua regis dicta, ut tamen ex hac quoque perinde ac ex aliis acidis, sola aqua largius affusa præcipitari iterum sedimenti albi specie possit, ceterum ejus, prouti reliquorum acidorum mineralium acrimoniam, suo connubio mire exaltans, vegetabilibus e contrario, quibus solvitur, vim emeticam affricans, quam principem efficaciam alias atque alias formas indutum, aliis atque aliis corporibus junctum, nisi aut nimis igne exustum, aut sulphuri cerevæ involutum, in corpus humanum hoc metallum exercet.

At rarius puriori hac forma occurrit antimonium, utplurimum sulphuri junctum lapidibus innidulans, a quibus quum leni igne liquescat, in frusta avellanam nucem æquantia comminutum, et ollæ foraminibus in fundo pertusæ ingestum, quæ alteri ollæ ad dimidiam circiter ejus altitudinem immergitur, et tegmine agglutinato munitur, prunis ardentibus tum cingitur, tum contegitur, separatum, in placentarum formam excoquitur (G. AGRICOLA de re metallica L. IX. Basil. 1657. fol. p. 345.

SCOPOLI *Anfangsgründe der Metallurgie.* Mannheim. 1789. 4. P. II. C. 10. p. 205. tab. X. F. G. H. I. L. V. CANCRIN *erste Gründe der Berg-und Salzwerkskunde.* Francf. am Mayn. 8. P. IX. Sect. 2. 1786. p. 79. sq. tab. XV = XXII.).

Vocatur nunc vulgo *antimonium crudum*, Veteribus (Cl. GALENUS *peri ton apalon farmakon dunameos bibl. e.* Operum Basil. 1538. fol. P. II. p. 128. DIOSCORIDES *peri ules iatrikes bibl. e.* cap. 49. C. PLINIUS *secundus* histor. mundi. a S. GELENIO. Lugdun. 1582. fol. Libr. 33. Cap. 6. p. 596. sq.) uti quidem nonnullis (JAC. GRAND. *monatliche Unterhaltungen.* 1689. p. 490. 497.) videtur *Stibium* vel *Stimmi*, *plumbi sacri*, sive *philosophorum*, *radicis metallorum*, *marcasitæ saturni*, *summi prothei*, *lapidis de vena plumbi*, *Saturni philosophorum*, *magnesiæ saturni*, *ultimi indicis*, *balnei regis*, *plumbi nigri*, *lupi metallorum*, *leonis rubri*, multisque aliis nominibus a scriptoribus alchimicis insignitum, *Spiesglas* vel *Spiesglanz* nomine Germanis veniens, stibium vulgare Linnæi (System. nat. Ed. XIII. Vol. III. p. 301.), frequentius in Gallia (N. LEMERY traité de l'antimoine. à Paris. 1682. 8. p. 1.), et quidem provinciis Britannia, Pictavia et Alvernia, in Hungaria (V. BORN. index fossilium, quæ collegit. Prag. 1772. 8. P. 1. p. 136. 137. et FERBER *physikalisch-metallurgische Abhandlungen über die Gebirge und Bergwerke in Ungarn.* Berlin u. Stettin. 1780. 8. p. 123. 226. 227. 266.), et Saxonia (CHARPENTIER *mineralogische Geographie der chursächsischen Lande.* Leipz. 1778. p. 106. 107. FERBER *neve Beyträge zur Mineralgeschichte verschiedener Länder.* Mietau. 8. Vol. I. 1778. p. 282.) in

naturæ sinu obvium, ea forma, qua venale vulgo prostat, nigrum, eoque colore manus tangentes inficiens, metalli more, debilius tamen, nitens, fragile, ut facile conteri in pollen tenerrimum possit, ex fibris fere parallelis quasi conflatum (spongiosa placentarum ut plurimum superior pars metalli sive reguli minorem, sulphuris tanto majorem copiam continet), ponderis specifici circiter = 40643, pondere aquæ = 10000 posito (BRESSON l. c.), igni expositum fumum primo sulphuris integri, post cum flammula cærulea sulphuris ardentis eructat, leniori jam fluit, et paullatim in calcem cineream abit, quæ denuo majorem paullo ignis potentiam experta in vitrum ex rubro flavum sive hyacinthinum ponderis specifici circiter 49464. (BRESSON l. c.) convertitur. Eludit vim solventem aquæ, non perinde acidorum, quæ, potissimum aqua regis, magna cum effervescentia illud aggreditur, et metallicam partem, quæ tinctum illi flavum majoremque acrimoniam impertitur, a sulphure involvente dirimit, quemadmodum lixivia alcalina sulphur in se recipiunt, ejusque demum interventu longiori et fortiori actione portionem metalli ipsius. Ratio sulphuris ceterum non semper eadem est; 28. ejus partes 100. antimonii inhærere testatur Ill. MOENCH (*Systematische Lehre von den Arzneymitteln*. Marb. 1789. 8. p. 361.).

Veteres, si quidem eorum stimmi sit nostrum antimonium, vera antimonii virtus medicata latuisse penitus videtur, vix enim (V. DIOSCORIDEM et PLINIUM ll. mm. cc.), nisi externo usui inservire, cui quidem hodie vix adhibetur, sibi persuaserant; et tum cosmeticis (ita certe multi interpretantur nonnulla sacrorum Bibliorum veteris testamenti

loca v. g. libr. reg. 2. c. 9. v. 30. Jerem c. 4. v. 30. et Hesekiel c. 23. v. 40.), tum desiccandi atque adstringenti scopo ocularibus (V. GALENUS l. m. c.) medicinis adscripserunt.

Et posteriores quoque his medici diu in externo antimonii usu acquievere, aut hunc quoque prætermiserunt, multi internum (GUID. PATIN lettr. choisies. Cologn. 12. Vol. I. 1792. p. 103. 161. 163. 167. Vol. III. 1691. p. 115.), saltem crudi (v. *Triumphwagen* Antimonii Fratris BASILII VALENTINI *an den Tag gegeben durch* I. THOELDEN. Nürnberg. 1676. 8. Vorred. et p. 25. 41. 72.), tanquam venenosum detestati, donec KUNCKELIO (Laborator. Chymic. Cap. XXXII. p. 436.), CRATONE A KRAFTHEIM (l. c. L. VI. ep. IV. p. 817. L. VI. ep. 14. p. 43. L. VII. p. 375.), R. LENTILIO (Act. Acad. Cæsar. Natur. Curios. Dec. 2. ann. 2. obs. 156. schol.), LE FEBURE (traité de la chymie. 2. p. 964.), N. LEMERY (l. c. p. 5.), FR. HOFFMANNO (observat. physico-chemic. select. Hal. 4. L. III. 1736. p. 249.) aliisque rem per experimenta circumspecta tentantibus, evictum fuerit, antimonium crudum deglutiri sine noxa posse, et ne vomitum quidem excitare, nisi (N. LEMERY l. m. c. et REISEISSEN diss. sist. antimonii crudi in medicina usum. Argentor. 1721. 4. p. 26.) acido nubendi occasionem nanciscatur, quod quippe metallicas partes ab involvente sulphure liberando, hanc facultatem adipiscatur, ut igitur monendi serio sint medici, alio utplurimum scopo antimonium præcipientes, nisi hoc excidere velint, caveant, ne, ventriculum occupante saburra acida, aut cum potulentis, cibis, medicamentis acidum liberum continentibus,

porrigant, ut potius, quo tanto tutius agat, terram acidum absorbentem v. c. magnesiam albam, lapides cancrorum, addant.

Qua cautela adhibita egregie resolvit tenaces humores, transpirationem insensibilem promovet, ac sudorem pellit, et sanandis tum pecudum e. g, equorum (D. MONRO l. c. I. p. 286.) ac porcorum (HAHNEMANN ibid. *Hamburgisch. Magaz* Vol. X. 1752. p. 136. Gentleman's Magazine for 1753. mens. Sept. p. 444.) morbis conducit, tum in humanis morbis chronicis, systema potissimum lymphaticum ac cutem (BELL treatise on ulcers etc.) afficientibus, etiam venereis, quo quidem in casu aut cum mercurio dulci (VOGLER pharmaca selecta. Wezlar. 8. Ed. 3ia. 1792 p. 141.), aut more HUXHAMI (Oper. omn. Vol. III. p. 143.) cum 4/9 argenti vivi, et 2/9 sulphuris in æquabilem pulverem (audit nunc *Aethiops antimonialis Huxhami*) conjungitur, in scrophulis aliisque glandularum obstructionibus ac tumoribus (BALDINGER in Pharmacop. Edinburgens. edit. in Germania alt. Bremæ. 1784. 8. p. 382. 383.), etiam mesentericarum, ipsa hæc mala sæpius excipiente atrophia (JUNCKER de antimonii crudi usu interno. Hal. 1750. 4.), aliorum viscerum, nisi in scirrhos pronis (Pharmac. rational. denuo corr. et auct. Cassell. 1782. 8. p. 69.) infarctibus, et febribus intermittentibus, quæ ex hoc fonte proveniunt (MURALTUS, qui tertia parte corticis cinchonæ temperatum imperat, act. Ac. Cæs. Natur. Curios. Dec. 2. a. 8. DE VINQUADES ibid. Cent. 6. obs. 40. KUNCKEL l. c. p. 444.), adeo ad continuam vergentibus (REISEISSEN l. c. §. XXV.), aut symptomatibus convulsivis, si quidem cum radice pæoniæ permisceatur (P. HERMANN cynosur.

mater. medic. cur. I. BOECLERI. Argent. 4. P. III. p. 98. 99. REISEISSEN l. c. p. 39.), aut doloribus arthriticis (KUNCKEL l. c. p. 434.) stipatis, in arthritide ipsa (KUNCKEL. l. c. p. 432. 438. P. HERMANN l. c. p. 99. FR. HOFFMANN medic. ration. systemat. T. IV. P. 2. p. 442. JUNCKER l. c. SACHS apud REISEISSEN l. c. §. XXIV. p. 34. LUDWIG comment. de rebus in scientia naturali et medicina gestis. Lips. 8. Vol. I. 1752. p. 110. ANONYMUS Recueil périodique d'observations de médecine, de chirurgie et de pharmacie à Paris. 8. T. III. 1755. mens. Nov. art. III. p. 396. BALDINGER l. c. p. 383.), metastatica quoque et pictonum præsertim colica (C. STRACK observat. medicinal. de colica pictonum, maximeque ob arthritidem Francof. et Lips. 1772. 8. p. 14. 60.), in rheumatismis (SCHOENHEYDER act. soc. reg. med. Hauniens. 8. Vol. II. 1791. n. 17.) et catarrhis pertinacibus, in morbis cutaneis chronicis (BALDINGER l. c. p. 382.), potissimum scabie (P. HERMANN, JUNCKER, ANONYMUS ll. mm. cc. TISSOT l. c. cap. 25. §. 312. n. 48. CRATO A KRAFTHEIM l. c. L. VI. p. 53.), etiam quam maxime rebelli (REISEISSEN l. c. §. XXII. p. 30. TESSARI gazette salutaire. Bouillon. 1763. SCHOENHEYDER l. m. c.), ipsa lepra (BOYLE medic. exper. p. 52.), in achoribus, favis, lichenibus, tinea, faciei exulcerationibus (VOGLER l. c. p. 141.), ophthalmia ex metastasi nata (VOGLER l. m. c.).

Sunt etiam, qui in aliis ulceribus (JUNCKER l. c.), gonorrhœa (JUNCKER l. c.), dysenteria (P. HERMANN l. c. p. 99.), colica (ANONYMUS in Recueil périodique etc. l. c.), ea quoque, quæ plumbi usum improvidum sequitur (IDEM et JUNCKER ll. mm. cc.), hydrope (P. HERMANN. l. m c.), morbis

convulsivis JUNCKER l. m. c.) paralysi (Pharmac. rational. l. m. c.) sanandis, vermibus fugandis (ANONYMUS recueil périodique etc. l. c.) usum antimonii internum suadent.

Porrigitur autem antimonium crudum, in tenuissimum pollen comminutum, scrupuli dimidii vel integri, imo dracmæ dimidiæ, quin integræ pondere, aut, quamvis ea forma justo tardius agat, cum extracto lignorum aliove (REISEISSEN l. c. §. XVII. p. 25.), vel cum extracto corticis peruviani et syrupo quodam congruo in pilulas (VINQUEDFS l. c.), aut cum conserva rosarum (P. HERMANN l. c. p. 98.) in bolum, aut, KUNCKELIO (l. c. p. 424.) præeunte, cum æquali pondere amygdalarum dulcium, media parte corticum citreorum, et necessaria sacchari copia (BALDINGER l. m. c. p. 383.) in morsulos redactum, quorum singuli drachmam antimonii dimidiam comprehendunt. Optime autem exhibetur forma pulveris, nullo superveniente vehiculo fluido deglutiendi, quo tum in casu, melius quam nitrum vel lapides cancrorum, duce KÆMPFIO (*Pulvis purificans* VOGLER l. c. p. 141.) præter saccharum magnesiæ albæ pars quarta, aut in gratiam saporis aroma quoddam, aut, si de arthritide debellanda agatur, extractum vel folia sicca aconiti adjici possunt: Sunt, potissimum inter Veteres, qui, in petia ligatum, decoctis præsertim lignorum, ad vim eorum acuendam, addi jubent; at aquam nihil aut perparum ejus extrahere vel solvere, nisi sale quodam adjutam, quod antimonii efficaciam immutare mirifice aut intendere præter exspectationem medici potest, suo jam tempore contra BOHNIUM (dissertat. chymic. physic. Lips. 1696. 8. n. V. §. 7.) asseverantem monuit

(l. c.) N. LEMERY, confirmavere MENGHINI (Comment. Instit. Acad. Bononiens. T. II. P. 2.), LOESECKE (l. c. p. 206.), MOENCH (l. c. p. 362.) et alii.

At tantum abest, ut crudum modo antimonium medicorum inserviat usui, ut potius mille modis præparatum a primis frequentioris usus medicati incunabilis non adhiberetur tantum, sed a chemica præcipue medicorum secta (v. ALEX. V. SVCHTEN *von den grossen Geheimnissen des antimonii, durch.* I. THOELDEN. 1604. Vol I. II. 8. BASILIUS VALENTINUS ll. cc. PARACELSUS magnæ chirurgiæ. P. I. l. 1. c. 9. l. 2. c. 10. P. II. l. 1. c. 3. 5. l. 5. archidoxorum l. 6. cap. de magisteriis marcasitarum; de vita longa l. 3. c. 6. de morbis siccis l. 5. libro de morbis amentium, tractat. de lepra, libro de gradibus et compositionibus receptarum; OSW. CROLLIUS basilica chymica, aucta a I. HARTMANNO, ed. a I. MICHAËLIS et G. E. HARTMANNO. Lips. 1634. 4. p. 217. sq. B. V. HELMONT de febribus. C. XV. Oper. omn. ed. a FR. M. V. HELMONT. Amstelæd. 1648. 4. p. 55. ANGELUS SALA Opera medico-chymica. Francof. 1647. 4. p. 302. sq.), neglecto et detestato fere simpliciori crudi usu, longe præferretur, ut multi ex hoc antimonio et sexcentis ex eo paratis medicinis (de quibus V. N. LEMERY l. c. ALEX. CAMERARIUS diss. de antimonio. Tubing. 1735. 4. D. E. P. MEVDER analysis antimonii physico-chymico-rationalis. Dresd. und Leips. 1738. 8. Considerations on the use and abuse of antimonial medecines in fevers. and other disorders, containing a chemical examination of all the antimonial præparations in the several dispensaries, and a special inquiry into the nature, properties and effects of febrifuge medecines, particularly emetic. tartar.,

Dr. JAMES and the Edinburgh. powder. Edinb. 1773. SAUNDERS de antimonio ejusque usu in morbis curandis. Lond. 1773. EBELL diss. de antimonialum medicamentorum differentia. Goett. 1784. 4. R. H. STENDER diss. analecta de antimonii crudi et antimonialium præcipuorum usu medico. Goett. 1785. 4. JACQUET histoire abrégée de l'antimoine et particuliérement de ses préparations: à Paris 1786. 8. SCHLOTTMANN analecta de medicamentis antimonialibus nonnullis sulphuratis. Erford. 1792. 4.), non in desperatis modo, sed in omnibus fere morbis princeps, atque unicum prope peterent auxilium; Quibus exaggeratis atque absurdis medicorum sua ætate celeberrimorum laudibus si addas execrandam medentium ejus ævi, quo antimonii usus increbuerat, in investigandis morborum curandorum veris caussis incuriam, intempestivum, qui non poterat non inde evenire, atque incongruum toties medicamentorum horum levi medici errore periculosissimorum usum, difficilem multorum eorum pharmacorum præparationem, damnandam multorum chemicorum et pharmacopæorum in iis conficiendis negligentiam, et perpetratas tot tantasque ob enumeratas caussas per antimonialia neces, mirari profecto non poteris, multos dexterrimos et religiosos medicos antimonii et paratorum ex eo remediorum usum internum abhorruisse, et ordinem medicum Parisinum (v. Journal des savans ad ann. 1766. GUID. PATIN l. c. Vol. I. p. 9. 133. et Vol. V. 1695. p. 88. BALDINGER *Magazin für Aerzte.* fasc. X. p. 915.), eundem penitus proscripsisse, atque integro demum elapso seculo, quum præsertim egregia pulveris carthusianorum, cujus parandi modus primis temporibus arcanus

habebatur, efficacia horrorem illum dissipare inchoaret, iterum permisisse.

Sunt tamen inter hæc medicamina antimonialia adeo acria, ut ne audacissimi quidem eorum præcones horum usum internum commendarent, externum solum, ubi exedentibus pharmacis opus erat, imperarent; sunt alia, interno quidem usui destinata, at propter violentam, facillime periculosam, inæqualem atque infidam efficaciam reprobanda; sunt porro, quæ, quamvis satis potentia, ut circumspecto in iis adhibendis opus sit medico, tuto tamen agunt, vomitum movent, minori pondere exhibita mucum incidunt, atque ex pectore potissimum exturbant, sudorem ac transpirationem insensibilem promovent, minimo pondere propinata spasmos sedant; sunt alia magis adhuc cicurata, quæ, modo rite parata fuerint, rarissime vomitum, alvum potius aut sudorem movent, mucum aliosque humores præter naturam spissos attenuant; sunt denique inter hæc antimonialia, præsertim Veterum, medicamina, quæ, etsi multa, difficili, pretiosa sæpe, arte fabricata, omni fere virtute salutari cassa esse, sana ratio atque experientia dictitat: Ne de iis dicam, quæ nomen quidem ab antimonio sortita, virtutem tamen suam illi non debent, cujus quippe, si solida sequaris experimenta, aut nihil aut perparum continent.

PRÆPARATA

I. *Externo usui destinata.*

1. *Butyrum antimonii*, *Oleum antimonii*, *Oleum antimonii glaciale*, *Oleum antimonii*

corroſivum, *Oleum antimonii cum mercurio ſublimato* (BASIL. VALENT. l. c. p. 155.) *Cauſticum antimoniale*, *Sal antimonii muriaticum*, *Antimonium* s. *Stibium ſalitum*, *Murias antimonii*, *Sperma draconum venenatorum*, ſive ex antimonio crudo et mercurio ſublimato corroſivo (BASIL. VALENTIN. l. m. c.), ſive ex antimonio crudo et mercurio dulci (LEMERY l. c. c. 61.), ſive ex antimonio crudo et mercurio præcipitato albo (IDEM l. c. c. 64.), ſive ex antimonio crudo, alumine uſto, bolo armena, et ſale communi (SCHROEDER pharmacopœa medico-chymica, opera P. ROMMELII. Ulm. 1685. 4. p. 428. b.), ſive ex antimonio crudo, ſale communi et argilla figulina (BASIL. VALENTIN. l. c. p. 165.), ſive ex antimonio crudo, ſale communi et laterum pulvere (AL. VAN. SUCHTEN l. c. p. 259. 376.), ſive ex antimonio crudo, ſale communi et vitriolo ferri ad albedinem (GLAUBER furni philoſophici. Francf. 8. P. II. 1652. p. 131.) vel rubedinem (SCHROEDER l. m. c. p. 429.) uſque exuſto, vel poſterioris in locum recipiendo colcothar vitrioli (BECCHER *chymiſch. Roſengarten*, *von* FR. ROTHSCHOLZ. Nürnberg. 1717. 8. p. 76. 77. STAHL fundament. chymiæ dogmaticæ et experimentalis. Norimb. 4. P. II. p. 89.), ſive ex antimonio crudo, ſale communi, et vitrioli, quod vocant, oleo (WALLERIUS *phyſiſche Chemie*, *übers. von* WEIGEL. Leipz. 8. P. II. 1776. cap. XIX. §. 6. 2. 6. p. 196.), ſive ex antimonio crudo, ſale communi et alumine, ſive ex antimonio crudo, ſale ammoniaco et vitrioli oleo (WALLERIUS l. m. c.), ſive ex antimonio uſto, ſale communi et vitrioli oleo (*Chemiſch. Journal*. Lemgo. 8. P. VI. 1781. p. 76. Pharmac. rational. etc. p. 94.) paratum, ſive loco antimonii crudi calce antimonii ſolo igne

uſta (STHAL l. c. P. I. §. 30. p. 209. LEMERY l. c. cap 51.), aut hepate (LEMERY l. c. cap. 52.), aut croco antimonii, aut antimonio diaphoretico, aut vitro, aut regulo antimonii (LEMERY l. c. cap. 36. 43. 62. 63. 65.), aut antimonii floribus regulinis (IDEM l. c. cap. 69.) vel albis argenteis (IDEM l. c. cap. 57.), aut ſulphure aurato una cum mercurio ſublimato corroſivo igni expoſitis natum, ſive ex antimonii regulo in vitrioli oleo diſſoluto et ſale communi (GÜNTHER *neveste Entdeckungen in der Chemie.* VII. p. 81.), ſive ex antimonii vitro, ſale gemmæ, et terra figulina (I. RHENANUS opera chemiatrica. Francof. 1688. p. 55.), ſive ex regulo (*Chemisch. Annal.* 1786 I. p. 55.), aut croco (MOENCH l. c. 1. p. 305.), aut vitro antimonii, ſale communi et vitrioli oleo (GOETTLING *neveste Entdeckungen in der Chemie.* X. p. 103. et *practische Vortheile und Verbesserungen verschiedener Operationen für Apotheker.* Weimar. 1789. p. 203) conflatum, ſive ex antimonii regulo (AL. V. SUCHTEN l. c. p. 269. LE MORT collectan. chymic. Leidens. c. 51.), aut floribus regulinis (AL. V. SUCHTEN l. c. p. 259. GLAUBER l. c. P. I. p. 57. 58.), aut antimonio diaphoretico (MOENCH l. c. p. 381.), aut vitro (FR. I. MÜLLER diſs. analecta de vitro antimonii Goetting. 1757. 4.) combinatis ortum, ex metallicis antimonii particulis et fortiſſimo eoque prædominante ſalis communis acido compoſitum, ita, ut, quamvis in loco frigidiuſculo et ſicco ſolida glaciei, imo cryſtallorum regularium forma compareat, aëris libero acceſſui patens deliqueſcat, et, quemadmodum etiam leni calore agitatum, olei faciem externam induat, cetera acerrimum, ut ideo verrucis, luxurianti ulcerum (niſi oſſa denudata ſint) carni aliquando, hodie tamen rarius

adhibeatur, paullo frequentius in staphylomate (RICHTER *chirurgisch. Biblioth.* Vol. III. p. 647. XI. p. 515.) et maculis corneæ, quo quidem in casu ejus guttula penicilli ope parti læsæ caute illinitur, eaque detersa lacte tepido idem locus lavatur. Commendavit jam LE ROUX (Mémoir. de la sociét. de médecin. à Paris. Vol. 2.) et (Journal de médecine, chirurgie, pharmacie etc. 8. à Paris. T. LXV. 1785. Octobr.) COLOMBIER vulneribus a cane rabido inflietis illinendum, polypis intestini recti, aurium, narium, qui penicilli ope illa continguntur, consumendis LOEFFLER (*Beyträge zur Arzneywissenschaft und Wundarzneykunst.* Leips. und Altona. 8. P. I. 1791.), si quidem purum sit, coloris fere et odoris expers, ab aqua distillata statim lactis faciem refert, et pulverem album (*Mercurius vitæ*) dimittit.

Oleum antimonii, Oleum antimonii liquidum, sive addito vitrioli oleo in præparatione ipsa aqua (BALDINGER *Magazin für Aerzte.* fasc. 8. p. 665.), sive repetita eaque periculi plena (BOERHAAVE element. chemiæ. P. II. p. 522.) butyri distillatione, sive ejusdem (STHAL l. m. c. P. I. p. 198.) deliquio in aëre humido peracto natum, majore eaque permanente fluiditate, a majore, qua salis acidum temperatum est, aquæ copia pendente, a butyro discrepans, acrimonia paullo inferius, ceterum adhuc satis ingenti, ut inservire chirurgicis usibus possit, et commodius quidem inserviat, quam butyrum, hinc crebrioris usus.

Butyrum antimonii lunare, Oleum glaciale antimonii lunare (LEMERY l. c. cap. 49.) sola præparatione, cui scilicet loco mercurii sublimati lac

lunæ aut luna cornea adhibetur, ab altero antimonii butyro distinctum.

Butyrum antimonii martiale. (LEMERY l. c. cap. 4. et 43.), *Liquorisch Oel* (BASIL. VALENTIN. l. c. p. 174.), a butyro antimonii vulgari parum distinctum, nisi velis, loco antimonii crudi regulum antimonii martialem in ejus præparatione adhiberi.

Liquor Pellegrini (LEMERY l. c. cap. 35.) Butyrum antimonii dupla spiritus sulphuris portione temperatum, mitius quidem butyro meraco, at satis adhuc efficax.

Oleum antimoniale, Spiritus mellis ab antimonio abstractus (ANGEL SALA oper. medico-chymica. Francof. 1647. 4. p. 356.). Butyro utique mitius, at in mundandis sanandisque ulceribus ac gangræna, in exedendis pustulis, teste SALA (l. m. c.) satis adhuc potens.

Oleum antimonii compositum (BASIL. VALENTIN. l. c. p. 156. SCHROEDER l. c. p. 430.) ex antimonio, sulphure, sale armoniaco et calce viva repetita cum residuo permixtione et distillatione paratum, in ulceribus pertinacissimis commendatum.

Balsamum antimonii (BASIL. VALENTIN. l. c. p. 94 — 97.), ex aceto distillato cum vitro antimonii digesto, humore superfluo per distillationem orbato, aut albumine ovorum coctione indurato, vitello exemto incluso, et cum eo in deliquium abeunte, aut (*Liquor vulnerarius* BASIL. VALENTIN. l. c. p. 125.) in loco humido deliquescente pa-

ratum, flavum, in vulneribus recentibus ulceribusque commendatum.

Balsamum vulnerarium antimonii rubrum (BASIL. VALENTIN l. c. p. 153.), ex antimonio, sale gemmæ et argilla figulina per distillationem paratum, nova distillatione humoris plurima parte orbatum, et super marmor terendo resolutum, in ulceribus inveteratis collaudatum.

Flores antimonii cum alumine (LEMERY l. c. cap. 6.) grisei, exsiccandis ulceribus et consumendæ carni luxurianti inserviunt.

II. *Præparata, interno quidem usui dicata, verum insidiœ efficaciœ.*

Flores antimonii argentei, *Flores reguli antimonii*, *Flores reguli antimonii argentini*, *Nix antimonii* (LEMERY l. c. P. IV. cap. 7.), sublimatione sine ullo additamento peracta ex antimonii regulo obtinendi, in scrophulis, scabie, febribus intermittentibus, ipsis adeo malignis prædicati.

Regulus antimonii, *Antimonium*, *Antimonium regulinum*, *Antimonium metallicum*, *Plumbum antimonii* (BASIL. VALENTIN. l. c. p. 178.), pars antimonii metallica, fundendo antimonium crudum cum materiis sulphur potentius trahentibus, aut salibus (*Regulus antimonii simplex* MEUDER l. c. p. 112. LEMERY l. c. P. IV. cap. 4. — 7. *Regulus antimonii vegetabilis*, *Regulus antimonii vulgaris*, *Regulus antimonii sine marte* BASIL. VALENTIN. l. c. p. 132.), vel tartaro et nitro sive fluxu, quem vocant, crudo, vel fluxu nigro, vel

tartari sale (WEDEL progr. de regulo antimonii per sal alcali obtinendo. Jenæ. 1727. 4. p. 3.— 5.), vel cineribus clavellatis, aut (*Regulus antimonii compositus, Regulus antimonii metallicus*) metallis, quorum tunc, quamvis aut calx viva, aut creta, aut nitrum, aut alia salia superadduntur, utique portio regulum subit, ferro (*Regulus antimonii martialis, Signatstern* BASIL. VALENTIN. l. c. p. 173.), stanno (*Regulus antimonii jovialis* LEMERY l. c. P. IV. cap. 14.), cupro (*Regulus antimonii venereus* LEMERY l. m. c. cap. 16.), plumbo (*Regulus antimonii saturninus* STAHL opusculum chymico-physico-medicum. Hal. 1715. 4. p. 499.), vel argento (*Regulus antimonii lunaris* WALLERIUS l. c. P. II. Sect. 3. 1776. p. 240.), aut fundendo antimonii calcem cineream cum pinguedine, carbonibus et nitro (KUNCKEL laborator. chemic. p. 455.), vel cum lapide calcario carbonibusque contusis (SPIELMANN institut. chem. §. 87. Exp. 116. n. 1.), vel cum fluxu nigro (SCHEFFER chemisch. Förelesning. §. 334.), vel cum cineribus clavellatis et carbonum pulvere obtentus, modo igne validiori massa æquabiliter liquata, scoriæ præsertim satis fluidæ et lente frigefactæ fuerint (STAHL l. m. c. p. 483. 502. sq. JACOBI de regulo antimonii stellato. Erford. 1692.) cum nitore argenteo et intus texturam radiatam, et in superficie stellam ex fibris divergentibus conflatam (*Regulus antimonii stellatus, Regulus alchemisticus*) monstrans, ceterum fragilis et facile in pulverem comminuendus, a plurimis acidis corrodendus, a paucioribus vere dissolvendus, cum nullo tam arctam iniens copulum, ut non sola aqua infusa præcipitari queat, aquæ regis colorem aureum impertitur, olim, rarius pulveris, qui, quamvis exili

duorum ad octo usque granorum pondere exhibitus, nimis violenter agit, quam infusi, potissimum vinosi (*Vinum emeticum*) specie adhibitus, ita ut pulveri (LEMERY l. c. P. IV. cap. 11.) vel calici (*Pocula emetica, Calices vomitorii*), ex hoc regulo vel solo (LEMERY l. m. c.) vel duabus tribusve stanni partibus temperato (TEICHMEYER institut. chem. Jen. 1729. 4. p. 233.), vel globulis (*Pilulæ perpetuæ, Pilulæ æternæ*), ex eodem regulo fusis (LEMREY l. m. c.) per noctem infundatur vinum (FAUCKEN de solutione reguli et vitri antimonii in diversis vinis etc. Vindob. 1767.), quod, etsi pondere vix imminutus sit regulus, unciæ mediæ ad quatuor unciarum dosi propinatum, vomitum ciet, nonnunquam vehementissimum. Globuli illi integri deglutiti alvum movent, et per alvum excreti ac sollicite abluti quondam multoties eidem iterum scopo adhibiti fuerunt, nunc obsoleti.

Regulus antimonii jovialis, Electrum minus multis vocatur, regulus antimonii martialis cum media vel æquali portione, vel duabus partibus stanni liquatione commixtus, iisdem cetera usibus olim inserviens.

Regulus antimonii saturninus, olim nonnullis ex æquali plumbi et reguli antimonii copia colliquescendo paratus (LEMERY l. c. P. IV. cap. 17.), interno usu præcedentibus magis funestus, externo superfluus.

Regulus antimonii venereus nonnullis audit regulus antimonii cum æquali cupri portione colliquatus, similiter exoletus.

Rete vulcani (STAHL l. m. c. p. 507.), est regulus antimonii martialis cum regulo venereo colliquefactus, reticulata textura a ceteris distinctus, medici attentione indignus.

Regulus metallorum, *Electrum majus* est regulus antimonii martialis cum stanno et cupro confusus, medicinæ nomen vix promeritus.

Regulus antimonii lunaris regulis antimonii cum tribus argenti purissimi quartis partibus confusus (LEMERY l. c. P. IV. cap. 13.), simplicioribus, si ad virtutem salutarem respicias, nequaquam superior.

Regulus antimonii solaris regulus antimonii cum octava auri parte fusus (LEMERY l. c. P. IV. cap. 12.), virtute salutari præter ambiguam, quam antimonio debet, cassus.

Regulus antimonii medicinalis, *Antimonium diaphoreticum rubrum*, *Febrifugum Craanii* (R. A. VOGEL progr. de varia interque hanc optima reguli antimonii medicinalis parandi ratione. Goett. 1765. 4.), antimonium aut cum nitri quarta (SCHULZE prælection. ad dispensat. Brandenburg. p. 283.), sexta (KOPPE de antimonio ejusque regulis. Jen. 1733. p. 12.), vel octava parte (DIETERICH commerc. litterar. noric. 1731. p. 133.), aut cum sale communi et quinta tartari crudi parte, aut cum sale communi et quarta (CARL de analysi reguli antimonii medicinalis. Hal. 4. 1698. p. 13.), sextave (TEICHMEYER l. c. p. 225.) salis tartari parte, aut (ob nitidum colorem *Rubinus antimonii*, *Magnesia opalina*) cum æquali nitri et salis

communis copia colliquatum, nitoris potius vitrei, quam metallici, saporis et odoris expers, aquæ vim dissolventem recusans, ad aërem non humescens, coloris obscuri, si in pollen conteratur, spadicei, ab antimonii hepate minori longe salium copia, ab antimonio ipso, si quidem sollicite elotus fuerit, minori sulphuris portione et partis metallicæ indole calci potius æmula (CARL l. c. p. 23. 26.) distinctus. Fuere (v. inter alios FR. HOFFMANN in notis ad POTERII oper. omn. p. 560. sq. CARL l. c. p. 30. sq.), et sunt adhuc, qui tanquam medicinam vomitum cientem, et, si quidem parciori præbio propinetur, humores et lympham potissimum attenuantem, sudores pellentem, in febribus malignis (ROLLWEG apud CARL l. c. p. 34.) atque intermittentibus (ut multi sibi persuadeant, febrifugum arcanum Batavi medici CRAANEN in eo latuisse), in hydrope (quo quidem in casu optime mercurio dulci jungitur HENNICKE apud CARL l. c. p. 34.), arthritide, morbis cutaneis, subtilissime comminutum granorum sex ad scrupuli usque et majorem adhuc dosin aut pulveris forma aliis intertritum, aut cum extracto cinchonæ in boli, aut cum gummiresinis in pilularum speciem redactum præcipiunt.

Hepar antimonii, multis *Crocus antimonii*, aut solum detonando, aut (*Crocus Rulandi*), simul fundendo antimonium crudum cum nitri æquali, vel media (LEMERY l. c. P. IV. cap. 21. BAUMÉ l. c. II. p. 342.), vel diversa (LEMERY l. m. c. cap. 19. 20.) portione, aut fundendo cum æquali (WALLERIUS l. c. II. 3. cap. 19. §. 10. II. A.) duplave (MEUDER l. c. p. 28.) cinerum clavellatorum, aut æquali tartari crudi (BASIL. VALENTIN. l. c. p. 123.

124.) copia impetratum, duplici utplurimum post refrigerationem strato constans, altero pallidiori, potissimum salino, altero opaco scoriæ instar nitente et fragili, colore obscuriori hepar referente, hoc præcipue in usum medicum adhibito, rarissime tamen, antequam aquæ fervidæ ope ab omni sale liberatum fuerit, priscis, quoque temporibus, granorum duorum ad octo usque pondere hominibus, frequentius etiamnum equis, quibus ab uncia media ad integram ingestum tum transpirationem cutaneam, tum pabuli appetitum auget.

Elotum hoc hepar audit.

Crocus antimonii, *Crocus antimonii lotus*, *Crocus metallorum*, *Hepar antimonii lotum*, quod remedii genus coquendo cum aqua scorias a regulo antimonii simplici superstites obtineri similiter potest, calx antimonii imperfecta, insipida, ex fusco lutea, quondam cum extrinsecus in clysteribus contra colicam ano injectis (SCHROEDER l. c. p. 418.), et infusi aquosi specie tanquam lenius detergens in morbis oculorum (LEMERY l. c. P. IV. c. 16.), aliis quoque medicinis ocularibus adjecta (J. JANIN mémoir. et observat. sur l'oeil. Lyon et Paris. 1771. 8. p. 445. 447.), tum interne granorum trium pondere ad scrupuli dimidii pondus (SCHRÖDER l. m. c.) scopo vomitum alvumque ciendi, quod quidem summa cum violentia perpetrat, idcirco recentioribus medicis neglecta, et veterinariis (MEUDER l. c. p. 44.) relicta, atque in varia pecorum lue (Philosophical and chemical analysis of antimony. London. 1747. 8. p. 22. et app.) salutaris, tum parandis vinis aliisque liquo-

ribus (LEMERY l. m. c.) emeticis, et tartaro inprimis emetico (MYNSICHT l. c. p. 13.) adhibita.

Calx antimonii, *Calx antimonii per se* (BASIL. VALENTIN. l. c. p. 89.), *Cinis antimonii*, *Antimonium incineratum* (MEUDER l. c. p. 100.), nonnullis (v. g. GRÜNLING florilegium chymicum p. 83.) *Terra sancta Rulandi*, nihil nisi antimonium, ignis vi aut solummodo sulphure suo exutum, tunc cinereum, et violentissime emeticum (BOERHAAVE element. chem. T. II. p. 507.), aut sulphure dissipato fortiori igne in calcem albam exustum, omni virulenta (FR. HOFFMANN observat. physico-chemic. select. L. III. obs. 3. p. 250. MEUDER l. c. p. 103.) et fere dixerim, salutari quoque vi orbum, propter hanc inæqualitatem hodie neglectum.

Pulvis antimonii fixus (BASIL. VALENTIN. l. c. p. 111.— 113.), ruber, ex antimonio, per aquam fortem dissoluto, separata per distillationem aqua forti, per aquam pluviam soluto, hac per distillationem iterum expulsa, per acetum distillatum, et hoc per tertiam distillationem secreto, per vini spiritum soluto, posteriori per ignem abacto natus, VALENTINO commendatissimus.

Mercurius vitæ, *Mercurius mortis*, *Pulvis angelicus*, *Pulvis emeticus*, *Magisterium antimonii*, *Poudre d'Algaroth*, albus, ex antimonii haud penitus calcinati et spiritus salis acerrimi connubio natus, ex butyro vel oleo antimonii per aquam meracam præcipitatus, cum nitro detonans, igne facillime liquandus, et in vitri potius (*Vitrum antimonii succineum*), quam (BOER-

HAAVE l. m. c. p. 523.) reguli (*Regulus antimonii aculeatus*) speciem, nisi materia combustibili et alcali quodam intercedente, abiens, argenti vivi (LEMERY l. c. P. III. c. 35. et BOERHAAVE l. m. c.), nisi fortuito illo inquinatus, quicquid PARACELSUS (Archidoxor. magic. L. V. et X.), et post eum R. A. VOGELIUS (in diss. Mercurius vitæ mercurii non expers. Goetting. 1765.) contradixerint, expers, refracta etiam paucissimorum granorum dosi violentissimos excitans vomitus, ideo a plurimis (v. inter alios E. L. ESTEVE libell. quæst. alter. in quæstion. chemic. propugnat. Monspel. 1759. 4.) repudiatus, et nostra ætate vix adhibitus, nisi sale armoniaco, aceto vel cremore tartari cicuratus.

Vitrum antimonii (BASIL VALENTIN. l. c. p. 91. sq.) ex omnibus antimonii calcibus igne paullo violentiori, facilius adhibita borace (BASIL. VALENTIN. l. c p. 92. MATTHIOLUS commentar. in DIOSC. L. V. c. 59.), sed medicato usui minus idoneum, nitidius, colore hyacinthi tinctum, magis pellucidum et magis efficax ex calcibus nec nimis exustis (LEMERY l. c. P. IV. c. 32.), nec sulphure suo omni spoliatis (LEMERY l. m. c. cap. 2. BERGMAN de antimonialibus sulphuratis. §. II. Opusc. Vol. III p. 168. sq.) proveniens, durum, fragile, tenuiora frusta si luci obversentur, diaphanum, acidis omnibus, etiam larvatis, quibus vim emeticam impertitur, patens, hinc princeps vinorum emeticorum, tartari emetici, aliorum egregiorum medicaminum materies, olim a nonnullis e. g. MATTHIOLO (l. m. c.), ANGELO SALA (l. c. p. 330.) pollinis tenerrimi cum saccharo aut conserva subacti specie a granis tribus ad novem usque tan-

quam medicina alvum vomitusque movens intus exhibitum, licet jam BASIL. VALENTINUS l. c. p. 94.), LEMERY (l. c. P. IV. cap. 2.) aliique experti monuerint, justo violentiorem et periculosum esse ejus effectum, quæ etiam caussa est, quare nostra ætate hac forma medicis non inserviat.

Pulvis emeticus Monckii, Ramoneus, ex antimonii regulo fuso, et cum superinjecta æquali nitri copia detonante, superaffundendo aliquoties et defundendo iterum vini spiritum natus, granorum sex ad decem pondere datus violentos vomitus ciet (FR. HOFFMANN de cauto et præstantissimo vomitoriorum usu. §. 3 Opusc. medic. Dec. II. diss. 7. p. 418. 419.

Flores antimonii variorum colorum (ANGEL. SALA l. c. p. 336. sq. LEMERY l. c. P. II. cap. 1.), *Flores antimonii* (MEUDER l. c. p. 110. 111.), sulphur antimonii partis metallicæ portione nunc majori nunc minore inquinatum, hinc partim album, partim flavum, partim rubrum, parco jam unius ad quatuor granorum pondere pulveris specie propinatum, violentos (LEMERY l. m. c.) vomitus excitans, eademque facultate vinum, tartarique cremorem perfundens, hinc, quamvis ab ANGELO SALA (l. c. p. 338.) multopere prædicatum, exoletum.

Flores antimonii rubri (ANGEL. SALA l. c. p. 339. LEMERY l. c. P. II. cap. 7. 8.), *Tinctura antimonii sicca Garmanni* (MEUDER l. c. p. 111.). Sulphur antimonii parte metallica adhuc imprægnatum, eaque colore aurantio tinctum, per salem armoniacum sublimatum, eoque per subsequen-

tem elutriationem, exutum, a tribus ad duodecim grana exhibitum, mox precedentibus floribus mitius agens, incertæ tamen (MEUDER l. m. c.) efficaciæ.

Flores antimonii cum sale communi (LEMERY l. c. P. II. cap. 5.) albi, separato per elotionem sale, vomitum excitant.

Flores antimonii nitrosi (LEMERY l. c. P. II. c. 2. 3.) detonando nitrum cum duplici aut æquali nitri portione sublimati, albi, elutriato quamvis sale, vomitum excitant.

Flos stibii Helmontianus (BOERH. elem. chem. P. II. p. 529.) ex antimonio aquæ regis ope in pultis speciem resoluto, exsiccato, et cum sale ammoniaco violento igne in flores omnium fere colorum sublimato natus, truculentos suscitat vomitus, omnino post elotum per aquam salem insipidus (*Flos stibii Helmontianus emeticus dulcis*) et mitior (BOERHAAVE l. m. c. p. 526.

Magisterium antimonii diaphoreticum (ANGEL. SALA l. c. p. 347.) est vitrum antimonii in subtilissimum pollen comminutum atque aceto distillato imbutum, ab ANGELO SALA (l. c. p. 348.) dosi granorum trium ad novem cum vino malvatico deglutitum, vel cum coralliis rubris, matre perlarum, cornuque cervi calcinatis (*Bezoarticum antimoniale* ANGEL. SALA l. m. c.) subactum, oleo cinnanomi et caryophyllorum crocoque conditum, atque in trochiscos redactum, valdopere commendatum.

Acetum emeticum (LEMERY l. c. P. IV. cap. 2.) ex vitro antimonii paratum, minus efficax, si cum aceto distillato, quam si cum aceto crudo aut ex ærugine vi ignis extorto paratum fuerit, quo quidem posteriori in casu utique pars majoris efficacitatis ad cupreas particulas aceto huic esurino non raro infixas redit.

Tinctura ex croco metallorum Bickeri (SCHRÖDER l. c. p. 437) est acetum acerrimum croco hoc imprægnatum ad melis usque spissitudinem coctum.

Vinum emeticum (LEMERY l. c. P. IV. cap. 11. et 21.) vinum generosum antimonii aut regulo in calices vel globulos formato vel in pulverem contuso, aut hepati, aut croco, aut vitro infusum, et nycthemeri vel majori temporis spatio elapso decantatum, viribusque antimonii emeticis magis minusve gravidum, tutius ex tempore parandum, tartari emetici justam copiam in vino dissolvendo.

Aqua benedicta Rulandi (SCHRÖDER l. c. p. 443. 444) vinum, cerevisia, aqua mulsa aut distillata, aliusve liquor morbo curando inserviens, infundendo vitro vel croco antimonii vi emetica praeditus.

Claretum purgatorium, *Vinum hippocraticum antimoniale* (SCHRÖDER l. c. p. 224) infusum vitri antimonii vinosum saccharo et aqua cinnamomi conditum.

Syrupus vomitivus (SCHRÖDER l. c. p. 290) vinum emeticum, cinnamomo et aqua rosarum conditum, et cum saccharo in syrupum redactum.

Oxysaccharum vomitivum (SCHRÖDER l. m. c.) acetum emeticum, cum saccharo in syrupi speciem subactum.

Tinctura antimonii acida ROSENSTENGEL instit. chemico-pharmaceut. Francof. 1618. 4. p. 672) ex aceto emetico in mellis spissitudinem cocto ope spiritus vini parata.

Tinctura antimonii (BASIL. VALENTIN. l. c. p. 94 sq.) ex aceto antimonii cum vitro antimonii parato, separato per distillationem, et iteratam aquæ pluviæ infusionem aceto, ope spiritus vini confecta.

Elixir antimonii (BAS. VALENTIN. l. c. p. 106.) ex aceto emetico cum floribus antimonii rubris parato, separata per lenem distillationem aceti portione, ope spiritus vini confectum.

III. *Præparata, interno præsertim usui dicata, vomitum excitando potissimum efficacia.*

Tartarus emeticus, Tartarus stibiatus, Tartarus antimoniatus, Tartarus antimonialis, Antimonium tartarisatum, Stibium tartarisatum, Sal tartareum Mynsichti. Inter principes non antimonialium (F. C. N. THEVNE de medicamentorum antimonialium varia indole ac virtutibus. Hal. 1792 4. p. 18.) modo atque emeticorum, sed omnis fere generis remediorum medicinas, et frequentissimi ideo nostra adhuc ætate usus, cremor tartari metallicis antimonii particulis et emetica ipsorum virtute imprægnatus, aliis (LEMERY cours de chymie. à Bruxell. 1744. 8 p. 695) flores antimonii argenteos, aliis (LEMERY l. m. c. p. 693. MEUDER

l. c. p. 45.) hepar antimonii (*Tartarus emeticus siccus*), aliis (Pharmacop. Wirtemberg. Stuttg. 1754. fol. p. 203. The new. dispensatory. Lond. 1765. 8. p. 540. ESTEUE l. c. quaest. 4ta.) et primo potissimum pharmaci præstantissimi inventore MYNSICHT (l. c. p. 13) crocum antimonii aliis (Pharmacop. Svecic. 1776. 8. p. 111. et rossica Petrop. 1778. 4. p. 124. HARDTMAN aphorism. de tartaro antimoniali Lundun. 1782. 4), duce BERGMANO (diss. de tartaro stibiato Opuscul. vol. 1. et MACQUERO (Dictionnaire de chimie. Tartre émétique) mercurium vitæ, aliis (DE LASSONE mémoir. de l'Académ. des scienc. à Paris, pour l'ann. 1768. et DURANDE hist. de la Société de médecin. à Paris pour 1776. p. 327.) calcem, per alcali vegetabile ex antimonii butyro praecipitatam, aliis vitrum antimonii, nunc per nitrum (LE MORT collectan. chymic. Leydens. p. 44. ZWELFFER animadvers. in pharmacop. Augustan. 1693. app. p. 109.), nunc per vitrioli, quod vocant, oleum sulphure superstite orbatum (DE LUNEL Journal de méd. chir. et pharmacie à Paris. Vol. LIX. 1783. Mart.), nunc praeter accuratissimam triturationem nulla praeparatione praegressa (Pharmacop. Edinburg. ed. in German. alt. p. 105. Pharmac. rational. correct. et auct. pag. 330. MÖNCH *chemisch. journal.* II. p. 73 sq. et *Bemerkungen über einige Arzneymittel.* Francf. v. Leips. 1781. p. 37. seq. HÖPFNER *Abh. über die Bereitung des Brechweinsteins.* Weimar. 1782. 8. DE MACHY nov. act. Ac. caesar. natur. curios. vol. IV. p. 190 sq. CAILLE hist. de la sociét. de médec. à Paris ad ann. 1776 p. 328 et mémoir. ad ann. 1779 p. 520 sq. SAUNDERS l. c. p. 80 HEYER *chemisch. Annal.* 1784. Vol. II p. 117, 118. WED-

DERCOP ibid. 1785. Vol. II p. 334.) alia atque alia ratione recipientibus, alio alioque modo miscentibus et laborem nunc inspissando ad siccitatem usque, nunc in crystallos redigendo salem, perficientibus, ut non possit non diversa esse, (quæ, quomodo indagari per antimonii reductionem possit, ostendit cl. BINDHEIM *chemisch. Annal.* 1787. Vol. I. p. 509 sq.) metalli in tartaro emetico hærentis (GEOFFROY mémoir de l'acad. des scienc. à Paris ad ann. 1734 p. 573 sq. et CAILLE l. c.) portio, diversa igitur, saltem gradu, efficacitas (SPIELMANN institut. chemiæ. Argentor. 1763 8 p. 304), multam in usu ejus interno circumspectionem postulans.

Est autem tartarus emeticus sal ochroleucus (candidior multo, qui in crystallos redactus est), inodorus, debili sapore praeditus, aquæ heliotropio tinctæ colorem in rubellum commutans, fumum, si ignis vim experiatur, tartareum eructans, in carbonem abiens, et globulum antimonii metallicum relinquens, vino, et aqua pura (hujus ultra ducentas quadraginta partes requirens) facile solvendus (difficilius paullo, qui cristallorum formam subiit, tam facile, qui per inspissationem paratus fuit, ut aëri opportunus sponte sua humescat), a principio vegetabili adstringente (CORNETTE hist. de la sociét. de médec. à Paris, ad ann. 1779 p. 249 sq.), ferro ejusque calcibus, salibus lixiviosis, magnesia, terra calcaria, aqua calcis, ipsa aqua fontana admistis, partes antimonii metallicas dimittens, ut igitur hæc omnia ab ejus consortio removenda, et in ejus usu, nisi nimis inæqualem, nunc valde debilem, nunc violentum effectum exserere debeat, evitanda sint.

Primarius autem tartari emetici usus est internus, princeps virtus in vomitu, quem cito, nisi pondus sit nimium, præparatio prava, et ægri constitutio vel morbi indoles v. g. in alvi fluxum aggravantem et vires exhaurientem prona adversetur, tuto, et, quum præterea odoris expers et fere insipidus sit, jucunde excitat, egregium ergo in venenis, præcipue narcoticis (MARDORF de maniacis Giessensibus a solano furioso. Giess. 1691 4) deglutitis, proxima via ex ventriculo exterminandis, in digestionis vitiis, a ventriculi torpore, nimia ciborum ingurgitatione, pituita natis, in apoplexia (H. A. NICOLAI de directione vasorum §. 24 in HALLER. dissert. anatom. Vol. II p. 549), tussi stomachica (MELLIN l. c. p. 16), colica et dysenteria (PRINGLE observat. on the diseases of the army. Lond. 4 ed. 5. 1765 p. 201. BAKER de catarrho et dysenteria Londinensi epidemica, utrisque 1762. Lond. 1764. 4 p. 18. CHRN. L. MURSINNA *Beobachtungen über die Ruhr nebst einem Anhange von den Faulfiebern.* Berlin. 1780. 8 p. 26), praesertim biliosis (TISSOT l. c. p. 307. 329 et lettre à M. ZIMMERMANN sur l'épidemie courante. à Paris 1765. 8. p. 66), in aliis omnis fere generis aegritudinibus tum chronicis tum acutis, a ventriculi et proximi intestini duodeni colluvie pituitosa, biliosa, putrida (MELLIN l. c. p. 16) a miasmate cum saliva deglutito proficiscentibus, et praevertendis (TISSOT l. c. p. 481) et sanandis, in febribus pituitosis (G. FR. CONSBRUCH historia febris mucoso-biliosae ann. 1783 et 1784 Stuttgardiae grassatae. Stuttg. 1790. 4 p. 25) biliosis (TISSOT l. c. p. 290. NEUMANN neglecta emetica vindicat. Prag. 1781. 8 p. 8. 21. 40) putridis (I. FR. CONSBRUCH diss. de febribus malignis. Tubing. 1759. 4 p. 37. MELLIN l. c. p. 16. BROCKLESBY l. c.

p. 147. KRAHMER meditat. circa febres malignas topicas. Argentor. 1765 p. 34. MERTENS observat. medic. p. 15. 62. 136), exanthematicis, etiam complicatis (HIRSCHEL *medicin. Nebenstunden.* 1772. 8 p. 121); ipsis intermittentibus (TISSOT l. c. p. 270. 276. HEVERMANN *vermischte Bemerkung. und Untersuch. der pract. Arzneywissenschaft.* 1765. I. p. 36. J. A. MURRAY de tempore exhibendi emetica in febribus intermittentibus Opusc. medic. Vol. II. p. 255 sq.), ex eodem fonte profluentibus, in asthmate stomachico (JUNCKER consp. therap. spec. p. 285), catharro suffocativo, catalepsi, epilepsia et convulsionibus potissimum infantum (FR. HOFFMANN medic. ration. systemat. P. IV. 3. p. 68. MELLIN l. c. p. 16. BROUZET sur l'éducation médicinale des enfans, et sur leurs maladies à Paris 1754. 12. Vol. 2. p. 10), in diro illo morbo convulsivo epidemico, quem a secalis cornuti usu derivarunt multi (TAUBE *Geschichte der Kriebelkrankheit, besonders derjenigen, welche in den Jahren 1770 und 1771 in den Zellischen Gegenden gewüthet hat.* Goetting. 1782. 8. p. 180 sq.), in mania, melancholia (HAGEDORN apud BONET medic. compilat. Genev. 1683 fol.), malo hypochondriaco, toties ex eadem caussa provenientibus, in aliis morbis, qui, etiamsi non ex primis viis oriundi, saburram tamen in ventriculo hærentem, periculum morbi augentem, symptomata urgentia gignentem, comitem habent, v. g. in tussi convulsiva (ROSENSTEIN l. c. et apud eum J. A. MURRAY, FR. HOFFMANN medic. ration. system. T. IV. P. 3 p. 414. EBELING diss. de tussi infantum convulsiva. 4. Goetting. 1768. p. 13. OSTERMANN diss. de tartaro emetico. Goett. 1777. 4 p. 16. FOTHERGILL medic. observations by a Society of phy-

ſicians at London. T. III. n. 30. ARMSTRONG essay on the diseases most fatal to infants p. 81. 95. KIRKLAND de pertussi. Edinb. 1772. 8. FISCHER et FORKE apud WITTING diss. de tartari emetici praeparatione et viribus medicis. Goëtting 1788 8 p. 80. MELLIN l. c. p. 17.), hydrope (Act. societ. medic. Hafniens. Vol. I. 1783. p. 294.), rhachitide (A. H. FASCH diss. de rhachitide. Jenae 1682. 4. BOERHAAVE praelection. academ. edit. HALLERI. Goetting. 1744. 8. Vol. VI. p. 416.), podagrae (J. BACMEISTER casus laborantis podagrae. Rostoch. 1658. 4.), asthmatis, catalepseos, morbi hysterici (MELLIN l. c.) insultibus usus quam saluberrimi.

Exhibetur tartarus emeticus infantibus ab octava grani parte ad granum dimidium et ultra, adultis a grano uno ad quatuor, ut tamen melancholicis, maniacis, epilepticis, hydropicis perinde ac illis, qui a venenis narcoticis, aut ab halitibus noxiis in vitae periculum inciderunt, largiori multo dosi opus sit, et sint inter hos qui a granis sex (WITTING l. c. p. 51), imo a scrupulo integro et drachma media (GRANDIDIER apud MÖNCH *Lehre von Arzneymitteln* p. 104) vix afficiuntur; propinatur vero pulveris forma, nunc duce MARYATT (apud HOULSTON observations on poisons and on the use of mercury in the cure of obstinate dissenteries. London. 1784. 8. p. 59), qui, ut parca modo potus copia deglutito pulveri superingeratur, præcipit, hinc *tartarum emeticum siccum* dixit, aequali vitrioli caerulei ponderi intermistus, cujus misturae v. g. ad venena stupefacientia ex ventriculo ejicienda granis quinque ad octo opus est, nunc, aquam, lac, infusum theæ

etc. superbibendo, praesertim si infantibus præscribitur, saccharo intertritus (HILSCHER de vomitoriorum natura, usu, et abusu. Jenae 1732. 4. p. 21.), e. g. ita, ut unum ejus granum cum sacchari drachma, vel (MÖNCH l. m. c. p. 105. 106) granis sexaginta tribus teratur, et hoc præbium in sex vel octo minora dispertiatur, nunc cum cremore tartari simplici (MÖNCH l. m. c. BUCH de tartari emetici praestantia. Erlang. 1777. 4. p. XXXI) aut solubili (BUCH l. m. c.), nunc cum nitro (BUCH l. m. c.), nunc (*Tartarus emeticus solubilis*) cum sale armoniaco (LASSONE mémoir. de la Société de médecine à Paris. 4. Vol. I. 1776. p. 374.) permistus: Sunt, qui ipecacuanhae radici conjunctum (PRINGLE diseases of the army. III. S. IV. c. 4.), chelis (J. FOTHERGILL l. c.), vel lapidibus cancrorum (D. MONRO account of the diseases, which were most frequent in the british military hospitals in Germany. Lond. 1764. 4), magnesia alba (MELLIN l. c. p. 17), sale Glauberi et aliis temperatum commendant; at vereor cum cl. MÖNCH (l. c. p. 105), ne his additamentis in suas partes discedat tartarus emeticus, et inaequalis inde evadat ejus efficacia; idem quoque contingere posset ab addito vitrioli spiritu (BUCH l. c.).

Frequentius propinatur hoc medicamen nostra aetate forma fluida, sive spiritu Mindereri (BUCH l. c.), sive quod praestat, aqua meraca distillata (*Liquor tartari emetici*) solutum; habet enim simplicior haec forma id commodi, ut non aequabilissime tantum per omne fluidum distributus sit, et maneat tartarus emeticus, sed, quum tartarus hic non semper ejusdem sit potentiae, aegri alii aliis in vomitum magis pro-

clives, hi singulis horae quadrantibus cochleare liquoris sorbendo, donec tandem effectum suum edere incipiat, a periculo nimis violenti vomitus tuti sint: potest tamen et huic solutioni addi aut cremor tartari (MACQUER l. c.), aut sal ammoniacum (LASSONE l. m. c.), aut saporis gratia syrupus.

Sunt denique, qui (MONRO *Arzneymittellehre* I. p. 315.) cum conserva quadam in pilularum formam satis incongruam redigunt.

At non evacuando tantum ventriculum, et proximum intestinum duodenum, sed concutiendo quoque easdem vicinasque partes, aliorum emeticorum instar, quemadmodum nocere, ita prudenter administratus prodesse mirifice potest tartarus emeticus: an forte ex hac caussa provenit salubris ejus in vermibus, ipsa adeo taenia, ex intestinis expellendis, morbis, quos hi gignunt, persanandis, efficacia, quam DAN. LUDOVICI (Ephemerid. Acad. Caes. Natur. Curios. ann. III Obs. 254.), AULBER (apud SCHEID diss. de epilepsia verminosa Argentor. 1780.), BROUZET (l. c. p. 60), ARMSTRONG (l. c.), TODE (Collectan. medic. Havniens. I. p. 28), MELLIN (l. c. p. 16), BUCH (l. c. p. XX) experti sunt? an ex ea caussa vis, quam in excutiendo ex pulmonum, bronchiorumque angustiis pure ac tenaci muco in multifariis hujus organi vitiis circumspecto usu praestitisse perhibetur? an inde observatus in angina membranacea (BUCH l. c. p. XXIX. CALLISEN act. soc. medic. Hafniens. 8. Vol. I. 1777. n. 4. SALOMON Kongl. Svensk. Vetensk. Academ. Handl. 1771 Vol. 34. CRAWFORD diss.

de cynanche stridula. Edinb. 1771.), et phthisi pituitosa (A. G. RICHTER *medicinische und chirurgische Bemerkungen.* Goetting. 8 Vol. I. 1793 p. 247 sq.) effectus? an inde virtus, infarctus atque obstructiones in visceribus abdominis cetera sanis obvias tollendi (BOERHAAVE l. m. c. §. 1202. p. 414.)? natum exinde vel a calculis ductus biliarios obturantibus (COE on biliary concretions. London 1757. 8 cap. 5 p. 253.) icterum, promanantem ex simili fonte hydropem (FR. HOFFMANN de cauto et praestantissimo vomitoriorum usu. obs. XII. in opusc. medic. varii argumenti. Hal. 4. 1739. Dec. II. n. 7. p. 439. 440) sanandi? foetum mortuum (BOERHAAVE apud FR. HOFFMANN l. m. c.) expellendi? amaurosin (SCHMUCKER *chirurgische Wahrnehmungen.* I. p. 273. RICHTER l. m. c. p. 240 et apud OSTERMANN l. c. p. 20), incassum tamen tentante MELLIN (l. c. p. 15), et fistulam lacrymalem (RICHTER *Anfangsgründe der Wundarzneykunst.* II. p. 457), caecitatem et surditatem (PUSCHEL apud SCHMUCKER *vermischte chirurgische Schriften.* Berlin u. Stettin. 8 Vol. 2 art. 7 n. 8.) superandi? Symptomata a commotione cerebri vehementi nata (CREUZWIESER ap. SCHMUCKER l. m. c. art. 22.) delendi?

Idem vero tartarus emeticus non vomitum modo, sed facile quoque alvum movet, adeo ut aliquando diarrhœa vires pessundante, quam gignit, et ægrotum et medicum terrefaciat (HIRSCHEL *medicin. Nebenst.* Berlin. 1772. 8 p. 134.), et in iis morbis evitari eam ob caussam sollicite debeat, quibus, etsi vomitoria apprime conducunt, alvi tamen fluxus quam maxime nocet, cum e contrario in aliis morbis (HIRSCHEL l. m. c. p. 25.

41), in quibus, praegresso prius aliquoties vomitu, canalis quoque cibarius a sordibus impactis liberandus est, aliis emeticis praecellit; aqua solutus, et parciori (dimidia circiter) dosi propinatus, quam quæ vomitum excitare posset, medicaminis alvum moventis (HIRSCHEL l. m. c. p. 28. 33. 34. 46), in infantum quoque morbis (ARMSTRONG l. c. WITHERS *Bemerkungen über die Fehler, die bey dem Gebrauche der Arzneymittel begangen werden, aus dem Engl. übers.* Leipz. 1776. 8. p. 77. 78. NICOLAI *Recepte und Curarten.* Jenae. 1780. p. 280) vices agit. Egregie denique inservit acuendae, si parcissima tantummodo dosi illis adjiciatur, aliorum alvum purgantium efficaciae (HIRSCHEL l. m. c. p. 25).

Minori porro pondere exhibitus urinam, sudorem (SCHULZE de vomitu et vomitionibus. Hal. 1744. p. 25) transpirationem insensibilem promovet, singulis his finibus forma soluta magis accommodatus, eapropter in hydrope (D. MONRO essay on the dropsy and its different species. London. 12 II. Ed. 1756 MELUE LA TOUCHE journal de médecine, chirurgie, pharmacie etc. à Paris T. XII. 1760. Apr. p. 324. PRINGLE on the diseases of the army etc. p. 256. BROCKLESBY *Beobachtungen zur Verbesserung der Kriegslazarethe und der Heilart der Feldkrankheiten, aus dem Engl. übers. von* SELLE. Berlin. 1772. 8. p. 188. BRISBANE select. cases in the practice of medicine. London. 1772. p. 51. MELLIN l. c. p. 17. BALDINGER l. c. p. 358. WILLICH apud BALDINGER *neues Mazazin für Aerzte.* Leipz. 8 Vol. VIII. p. 245. sqq. OSTERMANN l. c. p. 19. HEVERMANN l. c. NEVMANN l. c. p. 81 et apud MI-

KAN p. 73), cum arcano duplicato, et radice squillae conjunctus (ANONYMUS *medicinische Ephemeriden nebst einer medicinischen Topographie der Grafschast Ravensberg*. Chemniz 8. 1793 p. 184) in ipso pectoris hydrope, in morbo ischiadico (THEDEN *Unterricht für die Unterwundärzte)*, in rheumatismis aliis, ad grani quartam, vel mediam partem de die propinatus (BROBKLESBY l. c. p. 89), aut nitro junctus (MAC-BRIDE methodical introduction to the theory and practice of physic. Lond. 4. Vol. II. 1772 p. 508.) in arthritide, ejusque speciebus ea dosi, qua nauseam quidem, neque tamen vomitum excitat (WITHERS l. c. p. 103), et in ea quidem, quae per regulares accessus redit; brevi ante novum morbi insultum temporis spatio sumtus, in exanthematibus, tum in corporis superficie conservandis, tum, si retropulsa fuerint, expellendis (HIRSCHEL *von dem vorzüglichen Nutzen und Gebrauch des Breuchvveisteins* p. 154. VITHERS l. c. p. 169), in variolis potissimum (GUNDELSHEIMER act. Berolin. Dec. II. Vol. II. art. 2. GOUTARD du traitement et de l'extinction de la petite verole, et de la rougeole. Lyon 1768. 8. HARDTMAN praes. WOLLIN aphorismi de tartaro antimoniali. Lund. 1782 § XI. MARX *Anvveisung, wie man Blatternpatienten auf eine einfache und wenig kostbare Art behandeln soll*. Hannov. 1784. HANNES de insitione variolarum in urbe patria Vesalia tentata. Vesal. 1772. 8. QUIER medical transactions published by the college of physicians at London 1772 n. 19. GLASS lertes l. II. to Dr. BAKER on the manner of procuring a favourable kind of small pox etc. Lond. 1767. 8. DIMSDALE *neue Methode für die Einpfrop-*

fung der Pocken, aus dem Engl. übers. Zürich. 1768. 8 p. 9. 13. sq. WITHERS l. c. p. 109. HIRSCHEL l. m. c. OSTERMANN l. c. p. 18. perinde ac in aliis febribus intermittentibus (SIMS observations on epidemical disorders with remarks on nervous and malignant fevers. London 1773. 8 p. 206), etiam puerperali (LEAKE practical observations on the childbed fever. London. 1772 8. sect. 2), pro alia atque alia indicatione, oxymelli squillae, acidis vegetabilibus, cremori tartari, mercurio dulci, saccharo (FORDYCE elements of practice. §. 162), camphoræ, et opio præsertim (WITHERS l. c. p. 169. HIRSCHEL *medicinische Nebenstunden.* p. 18. 19. 105) combinatus.

Neque reticenda est virtus tartari emetici resolvens, quam refracta pariter at diu continuata dosi (THEDEN l. m. c.) propinatus exercet; eapropter in obstructis abdominis visceribus, in morbis pectoris, etiam acutis, a muco tenaci pulmones infarciente natis (WITHERS l. c. p. 100), ipsis adeo praegressa venae sectione, inflammatoriis, pleuritide et peripneumonia (WITHERS l. m. c. p. 99. HARDTMANN l. c. § VIII) commendatus.

Memoranda denique venit eximia ejus, siquidem eo pondere exhibeatur, quo nauseam, non vomitum movet, in spasmis sedandis efficacitas, quae certe multum confert ad egregios effectus, quos toties jam in febribus malignis, et ipsis, si quidem ita porrigatur, ut primus ejus effectus tempori horroris, et frigoris febrilis respondeat (MELART de tempore exhibendi emetica in febribus intermittentibus maxime opportuno. Goet-

ting. 1782 p. 24. 36. CAUSLAND, qui tamen grani dimidii aut unius dosi bis per diem pilularum forma exhibuit, medical commentar. by DUNCAN vol. VIII for. 1781 et 1782. 1785 et A. O. RICHTER *medicinische und Chirurgische Bemerkungen*, vol. I. p. 136), intermittentibus, tussi convulsiva, morbisque vehementi dolore stipatis praestitit, qua ipsa ejus diaphoretica vis niti videtur. Quare in convulsionibus tum adultorum tum infantum et in ipsa epilepsia potentius auxilium deprehenderunt nullum post R. LENTILIUM (Eteodrom. medico-practic. ann. 1709. Stuttgard. 1711. 4 p. 33) et immortalem WERLHOFIUM (Oper. omn. T. III. p. 726), WICHMANN (apud eund.) RICHTER l. m. c. p. 133 HIRSCHEL *medicin. Nebenst.* p. 30 et *Gedanken die fallende Sucht betreffend* p. 42); in convulsionibus infantum MELLINO (l. c. p. 16) egregiam quoque opem tulit, ut tamen in iis convulsionibus, quae a dentitione difficili proficiscuntur, multa circumspectione opus sit. Ex hac potissimum spasmis medendi vi solatium derives, quod a parcissima ejus dosi aliquando experti sunt medici in mania (FERRIAR l. c. p. 172), in sanguinis fluxibus, in haemoptysi GREGORY (elemens of practice. § 337) et WITHERS (l. c. p. 110. 112) et praesertim in uteri hemorrhagia (LEAKE l. c. p. 260), etiam in hernia incarcerata RICHTER (*chirurg. Bibl.* vol. V. fasc. 3 p. 456).

Externo quoque usu celebratur tartarus emeticus: Emetica in venas intrusa vomitum ciere post LIEBERKÜHN et LOESECKE repetitis nuperius experimentis confirmavit F. FONTANA (*Abhandl. über das Viperngift etc., aus dem Französ. übers.* 4 Berlin. 1787 p. 454): Tartari emetici granis sex aqua solutis et in brachii venam injectis aegroutm

a magno carnis fruſto in oeſophago defixo vomitu ſuperveniente feliciter liberavit KÖHLER(ap.SCHMUCKER *vermiſcht Schrift.* I. p. 335). Vomitoria, etiamſi in anum injiciantur, vomitus excitare, recentius teſtatur KAEMPF (*Abhandlung von einer neuen Methode, die hartnäckigſten krankheiten im Unterleibe zu heilen.* Deſſau und Leipz. 1784. 8): Ad aliquot grana enemati adjectus, ſtimulum, quem hoc v. g. in apoplexiae inſultibus addit, mirifice auget. Externo alio uſu non quidem vomitum, nauſeam tamen ſuſcitare, alvum ſtimulare, urinam et ſudorem movere, periculis partim in ſe ipſo captis, nuperius comprobavit SHERWANS (Mémoirs of the médic. ſociét. of London. 8. vol. II. 1789 n. 34 p. 386); aqua ſolutum (ſcrupulum medium in aquae uncia) ulcera inveterata egregie detergere, carnes fungoſas verrucaſque venereas exedere, tineam capitis ſanare teſtis eſt BLIZARD (London médical journal. 8. vol. VIII. for 1787. P. I. n. 5 p. 57 ſq.), in ophthalmia chronica et corneae maculis, penicilli vel linteoli mollis detriti ope applicatum, multum profeciſſe aſſerunt cl. FISCHER (*Götting. Anz. von gel. Ding.* 1788 p. 1072), VOGLER (l. c. p. 62) et WITTING (l. c. p. 88); in poſterioribus delendis efficacem quoque comperit (*Abh. vom Brechweinſtein.*) HIRSCHEL.

Panacea univerſalis, *Panacea antimonialis emetica*, *Tartarus emeticus ſolubilis* (LEMERY l. c. P. III. c. 35), ſal medium compoſitum ex ſale febrifugo Sylvii et tartaro tartariſato, antimonii praeterea particulis metallicis impraegnatum, ex quatuor olei antimonii, octo cryſtallorum tartari, quadraginta octo aquae, et quinque ſalis tartari partibus paratum, ad aëris acceſſum in liquorem

conversum, guttarum octo ad viginti quatuor dosi lenes vomitus excitans.

Tartarus tartarisatus emeticus, *Stibium tartaro-tartarisatum* (BERGMAN de tartaro antimoniato § 7. 9. 11. Opusc. vol. I. p. 353. 355. 360. 363) ex vitro antimonii, vel mercurio vitæ cum tartaro tartarisato, et aqua cocto paratus, habitu ad aërem, et ignem, perinde ac virtute salutari, tartaro emetico satis affinis, coloris expers, aquæ circiter partes quadraginta, ut solvatur, requirens, facile crystallos, rarius tetraëdricas, quam octaëdricas formans.

Vinum antimoniale, *Vinum antimonii Huxhami*, *Tinctura antimoniata*, *Essentia antimonii*, *Essentia emetica*, monente jam BASIL. VALENTINO (l. c. p. 101), imperante præter alios etiam SCHRÖDERO (l. c. p. 443 a), optime ex vitro antimonii, et docente HUXHAMIO (Observat. de aëre, vol. I. p. 140. Essay on fevers London. 1767. 8 p. 229. Philosoph. Transact. ad ann. 1754 vol. 48 p. 2 n. 105 p. 863) cum vino dulci hispanico paratur, grata medicina, in qua præter vinum gustus, et olfactus nihil animadvertit, ac modo brevi ante usum (THEUNE diss. de medicamentorum antimonialium varia indole, ac virtutibus. Hal. 1792 4 p. 18) temporis spatio parata, atque in ea conficienda justa cura adhibita fuerit, tuto et satis aequabiliter efficax, tartaro tamen emetico, quocumque fine ea utaris, utraque dote inferior, hujus ad instar vomitum excitans, si largiori paullo dosi unius vel sesquiunciae, vel, si corpus robustum, et pituita oppletum fuerit, duarum unciarum, infantibus unciae mediae, vel drach-

marum duarum, minoribus quatuor ad sex annos agentibus drachmae unius, bi-vel triennibus guttarum viginti ad quadraginta, minoribus adhuc sex ad quindecim porrigatur.

Frequentius tamen eo scopo exhibetur, ut spissos humores resolvat, pituitam tenacem, pectus, v. g. in asthmate, tussi convulsiva, obsidentem incidat, transpirationem insensibilem promoveat, spasmos leniat, cui quidem eximie respondet, parciori primo guttarum viginti ad triginta, infantibus quatuor, et anniculis quidem duarum per diem praebio exhibita, quotidie guttula una vel altera superaddita, donec nausea aliique vomitionis praenuncii limites ponant, in viscerum obstructionibus (BALDINGER l. c. p. 344) et sexcentis illis morbis chronicis, ex hoc solo fonte promanantibus, rhachitide, arthritide, rheumatismo pertinaci, exantematibus chronicis (BELL treat. on ulcers etc.), catarrho suffocativo, tussi convulsiva, malo hypochondriaco, ipsis vermibus (STÖLLER *Beobachtungen und Erfahrungen aus der innern und äussern Heilskunst* 8 Goth 1777) miræ efficaciæ.

Emeticum antimonii mitius BOERHAAVE Element. Chem. II. p. 575), *Antimonium diaphoreticum* (SPIELMANN institut. chemiæ. Argentor. 1763 8 p. 234) ex antimonio cum dupla nitri portione detonante et per aquam superaffusam sale suo orbato natum, album, teste BOERHAAVIO (l. m. c.) lene emeticum, blandum resolvens, attenuans, diaphoreticum.

IV. Præparata, interno quidem usui dicata, alia tamen potius, quam emetica virtute celebria.

Kermes minerale, *Alkermes minerale*, *Pulvis Carthusianorum*, *Panacea Glauberiana*, *Wilson's Panacea*, *Sulphur antimonii praecipitatum per se*, *Sulphur antimonii fixum*, *Sulphur antimonii impurum*, *Sulphur antimonii alcalisatum*, *Russells Powder*, *Poudre des Chartreux*, pulvis spadiceus ex sulphure et antimonii calce (T. BERGMAN de antimonialibus sulphuratis. § VI. Opusc. vol. III. p. 175) conflatus nullum, modo rite paratum sit, salem liberum continens, et tum, terendo in mortario frigido cum sale caustico extracti mollitiem, colorem citri, porrique putrescentis nidorem nanciscens, optime coquendo aut antimonium crudum cum lixivio caustico (Pharmac. rational. Cassel 1782. 8 p. 182.), aut antimonii, quem vocant, regulum (F. FONTANA mémoir. de l'Acad. Royal. des scienc. à Turin pour les ann. 1786. 1787 p. 104.) cum sulphuris hepate aqua soluto parandus, jam a GLAUBERO (*Miraculum mundi, oder ausführliche Beschreibung der wunderbaren Natur, Art und Eigenschafft des Grosmächtigen Subjects, von den Alten Menstruum universale oder Mercurius Philosophorum genandt. Hanow.* 1653. 8 p. 22), uti quidem nonnullis videtur, a ROUSSEAU (préservatifs et remèdes universels tirés des animaux, des végétaux et des minéraux. Paris 1706. 12 p. 95), N. LEMERY (l. c. P. I. p. 4) J. FR. VIGANI (medulla chymiae. Norimb. 1781. 8 p. 48 et I. BOHN append. p. 129), STABELIO (chymia dogmatico-experimentalis. Hal. 1728. 8. T. 2 p. 315) FR. HOFFMANN (diss. de mirabili sulphuris aurati antimonii efficacia in medicina, in Opusc.

medic. var. argument. Hal. 1739. 4 Dec. II. diss. 9. p. 484 et observat. physico-chymic. selectar. Hal. 1736. 4. L. III. p. 263 - 265), et SENACO (Nouveau cours de chymie selon les principes de NEWTON et DE STAHL. à Paris 1723. 12. T. II. p. 202) memoratus a Chirurgo Gallo DE LA LIGERIE, ad quem arcanus conficiendi modus per pharmacopoeam quendam Germanum, GLAUBERI discipulum, interveniente regis locum Landavii tenente de CHASTENAY, pervenerat, anno 1713 primum fratri Carthusianorum Lutetianorum pharmacopeo SIMONI, qui eodem tempore, quo omnes ex antimonio fabricatae medicinae a summo Gallorum magistratu proscriptae erant, per longum temporis intervallum solus parabat, atque in insigne collegii, cui adstrictus erat, emolumentum divendebat, et anno demum 1720, postquam numerosae eaeque felicissimae ejus ope peractae medicationes id effecerant, ut non vulgo tantum, sed medicorum quoque et procerum assensu celebraretur (L. LEMERY Mémoir. de l'Acad. des scienc. à Paris. ann. 1720 p. 542 sq. FR. X. MILLARS diss. de explorata kermes mineralis sive pulveris Carthusianorum in medendo efficacia Argentor. 1752. 4), Regi Galliae, tum temporis Ludovico XIV. manifestatus, qui magno numerato pretio praescriptam a la LIGERIE, et fausto hactenus cum successu peractam a fratre SIMONE operandi rationem cum sua Scientiarum Academia communicabat, eamque ut exploraret atque ulterius perficeret, commendabat.

Tuta haec (FR. HOFFMANN Opusc. Dec. II. p. 485 § 18) medicina, licet largiori paullo dosi granorum quatuor, sex et plurium propinata (la LI-

GERIE in ſcheda, qua 1720 remedii ſui confectionem palam docuit), aut obvium in ventriculo acidum offendens (GEOFFROY mater. medic. I. p. 226) vomitum, eumque tamen lenem (N. LEMERY l. c.) excitet, rarius tamen eo ſcopo a medicis praeſcribitur, niſi velis, in febribus intermittentibus, quarum prima ſedes in ventriculo haeret, grana ejus quatuor ad ſex aliquot ante novam mali invaſionem hóris cum ſale quodam medio exhibita mirifice profeciſſe (MILLARS l. c. § XXVII. p. 57): alvum porro ſtimulat (N. LEMERY et GEOFFROY ll. cc.), eo tamen fine ſola rariſſime adhibita, crebrius aliis purgantibus, ad acuendam eorum potentiam granuli integri vel dimidii pondere adjecta.

Potior ejus vis eſt in tranſpiratione inſenſibili primovenda ſudoreque ciendo (N. LEMERY l. c. FR. HOFFMANN de mirabili ſulphuris antimonii aurati efficacia. § 19. 24. 25 p. 486. 490.), ideo in morbis a tranſpiratione ſuppreſſa oriundis, rheumatiſmis, catarrhis, febribusque catharralibus, in morbis exanthematicis, tum acutis (CARTHEUSER pharmacolog. p. 500. E. A. NICOLAI progr. I. II. de virtutibus ſulphuris antimonii aurati. Jenae. 1763. p. 111) e. gr. morbillis (FR. HOFFMANN medic. rational. ſyſtemat. T. IV. P. 1 p. 191), variolis et petechiis (IDEM de mirabili ſulphuris aurati antimonii efficacia § 19 p. 486) tum chronicis (IDEM obſerv. phyſico-chymic. ſelect. III. p. 265), e. gr. ſcabie (IDEM de mirabili etc. § 19), etiam rebelli (IDEM obſervat. etc. III. p. 266), iis quoque, quae ex labe venerea propullulant (IDEM l. m. c.), febribus intermittentibus (IDEM l. m. c. et de mirabili etc. § 19), arthritide (FR. HOFFMANN et E.

A. NICOLAI ll. mm. cc. de WOLTER *patriotischer Landbader.* 1777. 8) epiphora atque ulceribus inveteratis (FR. HOFFMANN observ. etc. L. III. p. 265) proficua fuit.

Princeps hujus medicinae virtus porro residet in attenuando muco; hinc in iis morbis, in quibus et medici finis, et naturae medicatricis vires eo tendunt, ut mucus incidatur atque eliminetur, hinc in morbis pectoris (N. et L. LEMERY ll. cc. BASTER VERHANDELING. der hollandsc-Maatschapp. der Weetenschapp. te Haarlem. 8 P. II. 1753 p. 36. MELLIN l. c. p. 244), tum chronicis, e. gr. asthmate convulsivo (FR. HOFFMANN observ. etc. L. III. p. 265), tussi convulsiva (LIEUTAUD synops. univ. prax. med. 1765. 4 p. 494. BOURDELIN et BASSEVILLE. Ergo tussi puerorum clangosae vulgo Coqueluche emesis. Paris. 1752. § 4. HABLA de tussi convulsiva infantum. Vienn. 1772. 8. p. 47. QUARIN animadvers. practic. 1786. 8. p. 36. HASLER *Abhandlung über den Keichusten.* '1789. 12. DANZ. *Versuch einer allgemeinen Geschichte des Keichlustens.* Marburg. 1791. 8. p. 148.), ipso pectoris hydrope (LIEUTAUD l. c. I. p. 192), tum acutis, ipsis, venae sectione atque antiphlogisticorum usu prægressis, inflammatoriis (L. LEMERY l. c. p. 420. VANSWIETEN l. c. II. p. 797. VAN DEN BOSCH historia constitutionis epidemicae verminosae, quae annis 1760 1761 1762 et initio 1763 per insulam Overflacque et contiguam Goedeseede grassata fuit, cum perpetuis fere commentariis in praecipuos verminantium morbos etc. 1769. 8. p. 231 sq. MONTROC journ. de medec., chir., pharmac. etc. ann. 1791 T. XXXV. p. 503) egregii usus.

Simili cautela adhibita in aliis pariter febribus inflammatoriis, (testibus medicis Argentoratensibus apud MILLARS l. c. p. 63) e. gr. in angina (BOVILLET et RAZOUX tables nosologiques et météorologiques très-étendues, dressées à l'Hôtel-Dieu de Nismes, depuis le premier juin 1757. jusque au prem. janv. 1762. Basle 1767. 4. p. 142); atque eadem vi mucum incidente in glandularum obstructionibus reserandis (FR. HOFFMANN observ. etc. L. III. p. 265. WOLTER l. c. opem tulisse fertur.

Porrigitur autem grani unius vel duorum, infantibus dimidii vel quadrantis pondere, singulis quaternis horis repetito (nisi vomitum excitare velis, quo in casu doses majores eaeque rariores praestant) mercurio dulci, si glandulis obstructis opponas (WOLTER l. c.), lapidibus cancrorum, liquiritiae radici, optime saccharo intertritum, cum aqua vel infuso calido, quod alii (v. gr. BOURDELIN l. c.) praeferunt.

Sulphur antimonii auratum aurei utique coloris, non tamen ideo, sed quoniam argento colorem auri affricat, hoc titulo condecoratum, BAS. VALENTINO (l. c. p. 168) jam cognitum, potius omnino duce cl. GOETTLINGIO (*Neveste Entdekung. in der Chemie.* Vol. II. p. 34 sq.) antimonium addito sulphure communi tam diu, donec utrumque penitus solutum sit, cum lixivio caustico coquendo, et ex lixivio per chartam griseam transmisso ope spiritus vitrioli praecipitando, quam HUXHAMI (Philos. Transact. Vol. XLVIII, P. 2. n. 105 p. 853), aut MEUDERI (l. c. p. 62) aut CONERDINGII (Panacea Conerdingiana apud FR. HOFFMANN

obſerv. phyſico-chem. ſelect. L. III. p. 263), aut alio (J. TH. ERHARD diſs. de variis ſulphur. auratum antimonii parandi methodis, ejusque uſu medico. Erford. 1775. 4) modo, parandum, ruborem, quo perfuſa eſt ejus flavedo particulis antimonii metallicis debens, quarum tamen minorem longe (T. BERGMAN l. m. c. § V. VII. p. 174. 175) portionem (1/4 circiter) continet, quam kermes minerale.

Et hoc medicamentum antimoniale rarius (UNZER *Hamburg. Magazin.* Vol. VIII 1751 p. 360), nec niſi copioſius juſto deglutitum aut ventriculo jam in vomitum proclivi largiorem et moleſtum vomitum excitat, hinc rarius eo ſcopo a medicis exhibetur, ut tamen interdum, vomitum excitando, et vel ex ventriculo bilem, vel ex pulmonibus viſcidam materiem (DELIUS nov. act. phyſic. med. Acad. Cæſar. Natur. Curioſ. Norimb. 4 T. II. 1761 n. 81 p. 324), vel pus (MELLIN l. c. p. 243) excutiendo, feliciter operetur, et tum in ſanandis febribus intermittentibus (UNZER l. c. p. 368. WERLHOF obſervat. de febrib. Hannov. 4. p. 76), tum in catharro ſuffocativo (JUNCKER conſp. therap. ſpec. Hal. 1751. 4 p. 913. ALBERTI de catarrho ſuffocativo, ejusdemque remedio efficaci. Hal. 1720. 4. J. F. OFTERDINGER *Anleitung für das Landvolk.* Zurich. 1773. 8 p. 361. 693. UNZER l. c. p. 364. DELIUS l. m. c.), aſthmate, a viſcida materie pectus opplente nato (FR. HOFFMANN medic. ration. ſyſtemat. T. IV. P. 3 p. 334), et tuſſi ferina (UNZER l. c. p. 370), tum in rumpenda atque evacuanda vomica (QUARIN method. medend. inflammation. Vindob. 1774. 8. p. 97. MELLIN l. c. p. 243) mirifice proſit.

Alvum quoque movet (UNZER l. c. p. 360. 368, 370, 371, et Vol. IX p. 614. MELLIN l. c. p. 241), sive solum exhibeatur ac meracum, sive, quod potius est, cremori tartari, aut alteri sali neutri perfecto (UNZER l. c. p. 363), junctum, hac quoque excretione aucta aegris febre intermittente, si quidem hora septimum vel nonum febris accessum prægrediente (UNZER l. c. Vol. VIII p. 367) solum, vel (C. TH. MEDICUS l. c.) cum extracto centaurei minoris in pilulas redactum porrigatur, in tussi catarrhali morbillos excipiente (UNZER l. c. p. 371), et ferina (UNZER l. c. p. 370) laborantibus salutare; jalapæ vim vermes expellendi et necandi ejus consortio acui expertus est MELLIN (l. c. p. 36).

Præcipua porro hujus sulphuris vis est in sudore ciendo (UNZER l. c. Vol. VIII p. 361. KOPPE ibid. Vol. XI p. 512. CLOSSIUS nova variolis medendi methodus. Trai. ad Rhen. 1766. 8 p. 131), qua facultate aegrotis, asthmate (VOGLER l. c. p. 153), tussi ferina (CLOSSIUS l. m. c.), arthritide (VOGLER l. m. c.), febre intermittente (HOPPE l. m. c.), exanthematibus, vel ægre prodeuntibus, vel regredientibus (CLOSSIUS l. m. c.), morbillis confluentibus (CLOSSIUS l. c. p. 36), tinea (A. PLUMMER physical essays read before a societ. at Edinb. Vol. I. 1754. 8 n. 6), in diabete (CORMICK apud BRUGNATELLI bibliothec. fisica d'Europa. Pavia 8. T. XVI. 1790 n. 8), in ipsis morbis venereis (PLUMMER l. m. c. G. DENNISTOUN physical and litterary essay read before a society at Edinb. Vol. I n. 15 p. 391) conducit, quem tamen in finem cum mercurio dulci (*Pulvis alterans*, et si, addito gentianæ extracto, gummi, vel resina

guajaci pilularum formam nanciscatur, *Pilulae alterantes Plummeri*), quemadmodum in aliis (KLEIN l. c.) morbis exanthematicis cum camphora, in tussi convulsiva (KREBS *medicin Beobachtungen*. 8. Vol. I. fasc. 4. 1784 p. 39. et Vol. II fasc. 3. 1791 p. 50) cum moscho et oxymelle squillae conjungitur.

Neque sane nulla est ejus vis in incidendo muco, pituita tenaci ex pectore eliminanda, glandulis (WERLHOF l. m. c. p. 101), et visceribus eadem obstructis reserandis; ideo in ipsa phthisi pulmonali, cum cortice cinchonæ contuso, et sero lactis combinatum, salutare expertus est remedium MELLIN (l. c. p. 243), in scrophulis (HUGO apud MELLIN l. c. p. 242), in visceribus oppilatis et hydrope VOGLER (l. c. p. 153), hunc effectum tanto certius sortiens, quando cum gummi ammoniaco, sapone, aut conio combinatur.

Virtutem denique spasmos sedandi prædicavit, multisque exemplis probabilem reddidit UNZER (*Hamburg. Magaz.* Vol. VIII p. 369 sq. IX p. 613 sq.), prouti etiam DELIO (l. c.) in convulsionibus tussi supervenientibus efficax visum fuit: exhibetur autem aliquando saccharo, aut magnesiae albae intertritum, granorum trium, quatuor, interdum sex, infantibus nondum duos annos natis grani dimidii, infantibus nondum sex annos natis granorum duorum pondere.

Sulphur antimonii mercuriale est sulphur antimonii auratum per solutum in aqua forti hydrargyrum præcipitatum, cui POERNERUS (delineatio pharmaciæ chemico-pharmaceuticæ. Lips.

1764. 8 p. 120.) Egregiam vim attenuantem, et per cutis poros virus exterminantem tribuit.

Sulphur antimonii solare est sulphur antimonii auratum ope auri in aqua regis soluti praecipitatum, FR. HOFFMANNO (Medic. rationat. systematic. T. IV P. 1 p. 160) tanquam sudoriferum in lue venerea commendatum, quem quidem in finem granorum trium, vel quatuor pondere porrigitur.

Sulphur antimonii auratum liquidum (JACOBI act. acad. Electr. Mogunt. Erford. Erf. et Goth. 8. T. I. 1757. p. 231 sq. J. E. TH. GUERICKE de sulphure antimonii aurato liquido. Erford. 1776. 4), *Tinctura antimonii saponata Jacobi*, ex sulphure aurato antimonii in lixivio caustico, vel hepate antimonii, aut scoriis reguli antimonii simplicis in aqua bulliente solutis, eo usque coctis, donec ovum iis innatet, ulterius coquendo, et amygdalarum vel ex papaveris seminibus expressum oleum, tandem liquoris primi nondum cocti portionem addendo in saponis speciem conversis, atque in tinctura antimonii acri concentrata, solutis parata, ex fusco rubra, consistentiae spissioris, saporis blandi, amari, in pituita tenaci attenuanda, viscerum infarctibus ex hac intrusa natis reserandis, transpiratione insensibili promovenda, hinc in arthritide (GUERICKE l. c. § VII p. 17. 18), hydrope (IDEM l. m. c. p. 19), exanthematibus chronicis (IDEM l. c. p. 18), ipsa lepra rebelli (JACOBI l. c. p. 238), et cancro (PH. FR. GMELIN de tincturis antimonii minus usitatis, utcunque saluberrimis. Tubing. 1759. 4 p. 35), aut sanandis, aut mitigandis potens, ut tamen

efficacitatis suae partem magnam saponi (HEYER *Beyträge zu den chem. Annalen*. Helmst. und Leipz. 8 Vol. I fasc. 1786 p. 81) debeat; recens præterea, 50 guttarum cum decocto quodam tepido sorbendarum pondere, adhibenda, quum facile rancorem contrahat, et sulphur antimonii in fundum dimittat.

Tinctura antimonii Mangoldi (MANGOLD *chimische Erfahrungen und Vortheile in Bereitung einiger sehr bewährter Arzneymittel*. Francf. v. Leipz. 1749 p. 49 sq.) sulphur antimonii cum tinctura antimonii acri digerendo parata, profunde rubra, acrimoniae omnis expers, saporis blandi amariusculi, balsamici, syrupi violarum colorem non mutans, in aquam infusa strias, oleosas, rubras per illam diffundens, a vitrioli spiritu non turbanda (D. LAVATTER de antimonio, variisque ejus tincturis cum alcalinis menstruis factis. Hal. 1767. 4 §. 17 p. 38-42), ab ABR. VATERO (diss. de tincturæ antimonii varia præparatione. Wittenberg. 1732 p. 20, et progr., quo tincturæ antimonii antehac inventae virtutem, et efficaciam in cura morborum rebellium duobus singularibus exemplis confirmat. Wittenberg. 1749), qui tamen modum illam conficiendi sibi servavit, jam, ut videtur, primo commendata, pituitam tenacem attenuat, humorum circuitum torpentem exagitat, obstructiones ex alterutro fonte natas reserat, in arthritide, scabie, ulceribus, morbis venereis (VATER l. c.) egregiam opem tulit.

Tinctura antimonii saponata Hermbstaedti (SELLE *neue Beytr-zur Arzney-und Naturwissenschaft*. III. p. 63 sq. S. FR. HERMSTAEDT *physika-*

lisch-chem. Versuche und Beobachtungen. Berlin. 8 Vol. 2. 1789 p. 117 sq.) ex sulphure antimonii aurato cum lixivio caustico cocto, et addito amygdalarum oleo in saponis speciem converso, vini spiritu purissimo, cujus media pars distillatione iterum separatur, soluto, et addito cinnamomo, et aqua florum aurantiorum, per filtrum depurato, parata, limpida, dilute fusca, grati et odoris et saporis, in singulis unciis sulphuris gr. XXIII. et partium stibii metallicarum XII continens, ab instillata aqua lactescens, ab acidis cum fœtore gas hepaticum manifestante flores aurantios dimittens, ad guttas 20-30 sorpta lenem sudorem, guttarum 40-50 praebio alvum, 70-80 lenem vomitum movens, in sanandis bubonibus venereis, per 14 dies quotidie ad 30 guttas absorpta efficax.

Tinctura antimonii tartarisata, Tinctura antimonii, Tinctura antimonii hepatica salina, Tinctura antimonii simplex, est spiritus vini purissimus cum hepatis antimonii, sive antimonii, cum duabus partibus salis tartari colliquati, partibus duabus digestus, ejusque consortio colore rubro, saporeque leviter aromatico acri imbutus, ceterum limpidus, et gratum odorem spirans, tum sulphuris, tum metalli ipsius portionem, sale lixivioso interveniente dissolutam (LAVATTER l. c. § 13. CHRPHR. MAYER de tinctura antimonii tartarisata. Altd. 1728. 4 p. 12 sqq.) continens, quarum tamen partem diutius asservata tinctura dimittit, hinc nisi recens satis præscribatur, inaequalis efficaciae, a guttis 5-20 exhibita transpirationem insensibilem promovet, a LEMERY (trait. de l'antimon. P. IV cap. 3) in melancholia, scorbuto, febribus malignis, variola-

rum initio, et scabie prædicata, paullo majore pondere sudorem movet, majori adhuc nauseam et alvum.

Extractum antimonii (B. VALENTINI l. c. p. 123), paratur ex antimonio cum aequali tartari crudi pondere ignis candentis vi permisto, ope aquæ postea per ignem iterum dispulsæ, a parte aquam respuente separato, et spiritu vini, cujus duæ tertiæ partes per distillationem denuo sejunguntur, soluto. Parum igitur discrepat hoc extractum a tinctura antimonii tartarisata.

Vitrum antimonii ceratum, *Pulvis antidysentericus anglicanus*, simplici, eaque tamen æquabili vitri antimonii in tenuissimum pollen comminuti cum cerae flavae lenissimo igne liquefactæ octava parte commistione natum, contusum colore pulverem nicotianae hispanicum referens, insipidum, et inodorum, ab empirico quodam Hiberno, qui in Germania superiori ejus cognitionem acceperat (Gentleman's Magazine pro anno 1753 p. 604), primum, tum a Scotiæ quodam pastore STEEL adhibitum, a quo ad cl. Medicos YOUNG et J. PRINGLE pervenit, qui non modum tantum ejus parandi divulgarunt, sed numerosis periculis egregias ejus virtutes confirmarunt, eas tamen a non paucis hodie in dubium vocatas, ut ab aliis tanquam infida (HEVERMANN *vermischte Bemerkungen und Untersuchungen der ausübenden Arzneywissenschaft.* Coppenhag. u. Leipz. 8 Vol. I. 1765 p. 170. TEILLER dispensatorium universale. Francof. 1764. 4. Medicis Cassellanis pharmac. rational. p. 348. SAUNDERS observ. on antimony and its uses in the

cure of diseases. Lond. 1773. 8. p. 63), ab aliis tanquam superflua (MÖNCH *systemat. Lehre von den Arzneymitteln.* p. 106. MONRO l. c. I. p. 290) medicina rejiciatur, quum contra alii ipsis adeo infantibus (3-4 annorum grana 2-3, decennibus grana tria, vel quatuor), gravidis, atque sensibilioribus (grana quinque ad sex) sine omni periculo propinari posse, asseverent, atque experti sint alii (YOUNG apud PRINGLE medical essays and observations of a Society at Edinb. Vol. V. P. 1. n. 15), modo non occurrat acido in ventriculo stabulanti (GEOFFROY philos. Transact. V. 47 ad ann. 1751 et 1752 n. 41 p. 273 sq.), aut intermisceantur lapides cancrorum, aut, quae praestat utique magnesia alba, parciori illa dosi vix vomitum movere; saepe tamen omnino movet, ut sint exempla hominum, etiam adultorum, a granis tribus jam moventium, vomitu tamen e. gr. hydropicis (MACKENZIE medical observations and inquieries by a Societ. of physicians in London. 8. London. Vol. 2. 1762 n. 24 p. 287) salutari, et potibus tepidis ex oryzae, avenae granis cortice nudatis, cornu cervi e. g. paratis frequentius ingurgitatis multum facilitando: crebrius tamen alvum movet; nonnunquam faustum effectum sortitur, nulla sensibili evacuatione aucta (J. PRINGLE l. c.). Hernia inguinali laborantibus, plethoricis, in hæmopthysin aut vomitum cruentum proclivibus vitandus ejus usus (Gentleman's Magazine l. c.).

Prima ejus laus in sanandis dysenteriis increbuit (Gentleman's Magazine l. c.) ab YOUNGIO et J. PRINGLIO (l. c.), FR. PRINGLIO (ibidem), A. BROWN (ibidem), TH. SIMPSON (ibidem), PAISLEY (ibidem), STEPHEN (ibidem), J. GORDON (ibidem), GEOFFROY

(l. c.), DU HAMEL et ARNAUD (Mémoir. de l'Acad. des scienc. à Paris, ad ann. 1746 n. 4 p. 81 sqq.), PH. FR. GMELIN (Botanic. et chemia ad praxin medicam applicata. Tubing. 1755. 4 p. 28), aliisque Wirtembergiae medicis (apud CHRN. LUD. BILFINGER diss. de vitro antimonii cerato. Tubing. 1756 p. 4), J. BASTER (Verhandelingen vitgegeeven door de hollandse Maatsch. der Weetenschappen te Haarlem. 8 P. II. 1755. n. 2 p. 22); BOENNEKEN (*Fränkische Sammlung. von Ammerkungen aus der Naturlehre, Arzneygelahrtheit. Oekonomie und den damit verwandten Wissenschaften.* Nürnb. 8 Vol. IV. 1759. P. XXII. n. 3. p. 325. et Vol. V. 1760. P. XXVII. n. 3. p. 210), MURSINNA (l. c. p. 50), adhibita ut tamen, et in hoc morbo inaequaliter saepe agere post J. PRINGLIUM (*Beobachtungen über die Krankheiten einer Armée, aus dem Engl.* Altenb. 1754 p. 254) monuerit Ill. ZIMMERMANN (*von der Ruhr unter dem Volke im Iahr* 1765, *und den mit derselben eingedrungenen Vorurtheilen, nebst einigen allgemeinen Aussichten in der Heilung dieser Vorurtheile.* Zürich. 1767. 8. p. 510), atque in inflammatoria et maligna utpote noxium rejiciat ejus usum; et anonymus quidam (Gentleman's Magazine l. c.) in ea dysenteria, quae sanguinis resolutione, aut intestinorum, vel glandularum intestinalium, et qui ex his exeunt, ductuum excretoriorum relaxatione stipantur, damnet, eumque in recenti potiorem judicet, quam in inveterata.

Verum in aliis quoque alvi profluviis salutarem ejus efficaciam experti sunt YOUNG (l. c.), PAISLEY (l. c.), GEOFFROY (l. c.), et BOENNEKEN (l. c. Vol. 4), in iis potissimum, quae robustis, duroque vitae

generis adsuetis ex victu crudo, minusque salutari, fructibus horreis immodice commextis, aëre nimis humido oborta sunt, Anonymus (Gentleman's Magazine l. c.), aut pertinacioribus (CAUSLAND ap. DUNCAN medic. comm. Vol. VIII. for. 1781 1782), non perinde in iis, quae visceris cujusdam inflammatione stipantur, aut colliquativis, IDEM et YOUNG (ll. cc.), vel aliis symptomaticis (IDEM); in febre tamen putrida cum alvi fluxu felici cum eventu adhibuit PENROSE (dissertation on the inflammatory, gangrenous and putrid sore throat, also on the putrid fever together with their diagnostics and method of cure. Oxford. 1766. 8. p. 28), in cholera a nimio mercurii praecipitati fusci praebio deglutito SIMPSON (l. c.), in colicis a pituita tenaci proficiscentibus PAISLEY (l. c.). In pertinaci fluore albo GEOFFROY (l. c.), in diuturna gonorrhœa secundaria J. FR. A. MÜLLER (de viribus vitri antimonii cerati ad rationes suas revocatis. Hal. 1757. 4. § XV p. 29), in nimio cruoris ex utero YOUNG (l. c.), SIMPSON (l. c.), et ARNAUD (l. c.), et ano SIMPSON (l. c.) fluxu; in febribus, praesertim intermittentibus GEOFFROY (l. c.), in catarrho suffocativo alius medicus (apud J. FR. A. MÜLLER l. c. §. XVI. p. 30), in epilepsia, et mania STEEL (l. c.) ejus virtutem haud sine effectu tentarunt.

Præstat utique ab exigua granorum trium dosi, inchoare, et pro ratione ægri, morbique ad decem et viginti adeo adscendere; præstat porrigere saccharo (e. gr. tribus partibus præeunte l. c. BASTERO) aut magnesia alba, aliquando etiam opio temperatum, quam aliis aut meracum recipi: per tres

horas post assumtum medicamen, ut ab omni potu abstineant, nisi post vomitum aqua calida utantur, hoc autem tempore elapso cibis lacteis, ex oryza, pane, avenæ granis coctis, jusculis carnium, gelatina utantur, imperat (l. c.) YOUNG.

Antimonium catharticum (WILSON compleat course of chymistry. London. 1746. 8.) vitrum antimonii subtilissime comminutum, cum vitrioli acido distillationi subjectum, expulso omni humore sollicite elotum, cum æquali salis mirabilis, et dupla tartari vitriolati portione per horæ quadrantem colliquatum, denuo comminutum, elotum, atque exsiccatum, WILSONO (apud MONRO l. c. I. p. 303) teste, si a granis duobus ad decem usque exhibeatur, blande alvum laxans, quod etiam, si grana ejus duo cum uno tartari emetici commista adulto, eique robusto semel, ac simul, juniori, aut debiliori partita, itaut altera portio binis horis post alteram sumatur, propinentur, in febribus intermittentibus insularum Americæ mediæ obversarum, ad liberanda a saburra intestina mirifice prodesse, expertus est (ibidem) RUDINGS.

Mercurius vitæ cœlestis, similiter vitrum antimonii comminutum, septies cum æquali vitrioli, ut vocant, oleo distillationi tam diu continuatæ, donec residuum siccum esset, expositum, postea cum spiritu vini, cui pars decimasexta spiritus mastichis adjecta fuit, digestum, distillatione aut decantatione ab eo liberatum, denuo binis vicibus cum spiritu eodem digestum, et spiritu deflagrante exsiccatum, a KLAUNIGIO (nosocomium charitatis, s. historiarum medicarum in nosocomio Trinitati sacro observatarum. Vratislav. 1718. 4. observ. 18. p. 82.) fausto successu contra febres

quartanas adhibitum; propinabat autem ille duabus ante novum febris accessum horis granum unum cum dimidio, vel grana duo cum extracto centaurei minoris in pilulam redacta, quo facto et nullo ante binas horas elapsas potu ingurgitato vomitum, alvi secessum, sudorem subsequentem, febrem exulantem comperit.

Calx antimonii cum cornu cervi usto (SCHRÖDER l. c. p. 416. FR. HOFFMANN in not. ad POTERII opera omnia. Francof. ad Moen. 1698. 4 p. 559), ex aequali utriusque in tenerrimum pollen comminuti portione mista et calcinata nata; a granis tribus ad sex ingesta sudorem prolicere fertur.

Antimonium cum cornu cervi calcinatum (MONRO l. c. P. I. p. 290), calx alba, ex scobe cornu cervi siccata; et comminuta cum æquali copia contusi in pulverem antimonii permista, et, donec vapor sulphureus cesset, et color cinereus exsurgat continue agitando, in vase aperto usta, postquam refrigerata fuit, in subtilissimum pulverem tusa, et in crucibulis, altero inverso, et in ſundo perforato alteri imposito et agglutinato, igne fortiori, donec ſlores argentei adscendere incipiant, tractata. Granorum trium ad septem usque pondere blande agere, et rarius, nisi dosin excedas, nauseam aut vomitum excitare perhibetur.

Pulvis febrifrigus Jacobi, Jame's Powder, arcanum, ab Anglo medico James crebro adhibitum, remedium, ab aliis (SAUNDERS l. c. p. 64) pro emetico antimonii mitiori habitum, ab inventore ipso pro antimonio, addendo subinde

(MONRO l. c. p. 292) oleum et sal animale calcinato, tunc aliquandiu cum nitro colliquato, et aquae ope a salibus iterum liberato declaratum, nuperiori cl. PEARSON (Philosoph. Transact. Vol. 81 for. 1791 P. II n. 21) examine apparuit ad utrumque modo recensitum propius accedere; urendo enim antimonium cum æquali, aut media portione scobis ossium ad albedinem usque calcinatæ primo in vase aperto, et, donec penitus albeet, in vase clauso, obtinuit materiem chemicis rationibus, et facultate salutari illi pulveri omnino similem: In febribus (MONRO l. c.), quæ emetica poscunt, et tussi (HAYES serious address on the dangerous consequences of neglecting common coughs and colds. Ed. 3 Lond. 1786. 8. p. 51) commendatum, in febribus tamen lentis, et ægris debilibus certissime nociturum remedium, inæqualis præterea efficaciæ, ut pauca alias grana violentos, eosque crebriores vomitus excitent, alias ejus scrupulus integer vix sensibilem mutationem induxerit (J. MILLAR observations on antimony. Lond. 1774. 8 sect. 5 p. 71 sqq. MONRO l. c. I. p. 293, 294).

Calx antimonii cum sulphure (WESTRUMB *Beyträge zu den chem. Annal.* Vol. IV 1789 p. 294) ex albo flavescens, et sapore calcem ustam, et sulphur antimonii auratum manifestans, quod etiam acetum affusum copiosius inhærere ostendit, in ossium morbis multopere commendata.

Flores antimonii cum sale fixo ammoniaco (LEMERY l. c. P. II c. 9) albi, antimonium cum æquali portione residuæ a distillatione spiritus salis ammoniaci calcarei materiæ sublimando, et

aquæ calidæ ope salem eluendo nati, granorum quatuor ad decem pondere ingesti sudorem pellere, atque in scrophulis, et strumis resolvendis prodesse feruntur.

Sapo antimonialis ex solutis per lixivium causticum antimonio crudo, et sulphuris media portione, coquendo, et addendo amygdalarum oleum in saponis speciem redactis. Externo quoque usu eximium resolvens, et spiritu vini solutum, aliarum antimonii tincturarum vices supplens.

V. *Præparata interno quidem usui dicata, vix tamen efficacia.*

Antimonium diaphoreticum, *Antimonium diaphoreticum ablutum*, *Antimonium diaphoreticum dulce*, *Calx antimonii abluta*, *Calx antimonii nitrata*, *Antimonii calx lota*, *Diaphoreticum minerale*, calx alba insipida, ex antimonio, vel (LEMERY l. c. P. IV c. 30) ejus hepate, aut (LEMERY l. m. c. 31) vitro cum tribus nitri partibus detonante, et aquæ ope ab omni sale iterum liberato nata, ob blandam vim diaphoreticam, et resolventem a medicis præcedentis ævi (RENE quæstion. chemic. monspeliens. Monspel. 1759 libell. 5 quæst. 3. SAUNDERS l. c. p. 104) maximopere collaudata, a VIGANO (medulla chemiæ Norimb. 8. 1718 p. 49) tamen, et BOERHAAVIO (elem. chym. T. II p. 517) inertiæ accusata, quamvis emeticorum, et purgantium vim ejus additamento acui, et ipse BOERHAAVIUS (l. m. c.) concedat, et aliorum (e. gr. SCHULZII prælection in dispensator. reg. et electoral. Borusso-Brandeburgicum. Edit. alt. Norimb. 8. 1753 p. 406) loquatur experientia.

Cremor antimonii diaphoretici pars antimonii diaphoretici subtilissima, ex calce hac comminuta sacculo linteo inclusa in vase aqua referto, istam continue agitando elutriata.

Pulvis albus antimonii (BAS. VALENTINUS l. c. p. 128. sq.), ex antimonio ternis vicibus cum æquali nitri portione detonante, et post singulas detonationes aquæ ope eloto, tandem spiritu vini affuso, atque per distillationem, et octies adhuc semper recenti affuso, et per deflagrationem iterum separato, sale suo orbato paratus, antimonio diaphoretico satis similis.

Magisterium antimonii diaphoretici, *Materia perlata*, *Sulphur fixatum stibii*, *Sulphur antimonii fixatum*, calx antimonii alba, ex aqua ad eluendum antimonium diaphoreticum adhibita per acetum adfusum præcipitata, elota ac siccata, judice BOERHAAVIO (l. c. p. 519) superflua.

Cerussa antimonii, *Cerussa Antimonii diaphoretica*, *Diaphoreticum regulinum*, *Antimonium diaphoreticum* (MAETS collectan. chymic. leydens. 1696. 4 p. 35), calx alba, ex regulo antimonii simplici cum tribus nitri partibus, aut melius æqua portione detonante, atque eloto nata, absorbere, stringere, desiccare (ANG. SALA l. c. p. 353), et (LEMERY l. c. P. IV c. 28), cutis poros aperire olim putabatur.

Cerussa antimonii solaris, *Diaphoreticum minerale solare*, *Stomachicum Poterii*, (nonnullis e. g. FR. HOFFMANN in not. ad POTERII opera omn. Francof. 1698. 4. p. 41), calx antimonii alba simili

modo ex regulo antimonii solari parata (LEMERY l. c. P. IV c. 12), olim inter stomachica relata, et potissimum potentiae particularum argenti vivi corporis humoribus infixarum destruendis opposita.

Cerussa antimonii lunaris, calx antimonii alba, pari pacto ex antimonii regulo lunari confecta (LEMERY l. m. c. c. 13), eundem cum mox prægressa in usum adhibita.

Antimonium diaphoreticum joviale, *Diaphoreticum joviale*, *Antihecticum Poterii* (POTERIUS insign. curationum centur. III. c. 20. Oper. omn. cur. FR. HOFFMANNI p. 297. HOFFMANN annotat. in POTERII pharmacopœam spagyricam in hujus operibus omnibus Francof. 1698. 4 l. 2 c. 18), calx alba ex calce antimonii, et stanni conflata, et ex antimonii regulo joviali cum tribus nitri partibus detonante, ac per aquam affusam omni sale orbato nata: Aperire, et resolvere (LEMERY l. c. P. IV. c. 14) perhibita, a multis (POTERIO et FR. HOFFMANN ll. cc. p. 600), FR. HOFFMANN (medicin. ration. systemat. T. IV. P. I. p. 574), MURALTO (Miscellan. Ac. Cæs. Nat. Cur. Dec. II. Ann. 1 obs. 109), TRNKA KRZOWITZ (historia febr. hecticae omnis ævi observata continens. Vindob. 1783. 8 p. 216 sq.), ad sanandam febrem hecticam præprimis laudata, ab aliis (e. gr. JUNKERO conspect. therap. special. Hal. 1750 4 p. 309, 575) majori jure tamquam noxia in hoc morbo rejecta.

Diaphoreticum martiale, *Antimonium diaphoreticum martiale* (LEMERY l. c. P. IV. c. 29), *Pulvis anticachecticus Ludovici* (Pharmac. mo-

derno sæculo applicanda. Goth. 1685 p. 265), *Bezoardicum martiale*, *Bezoardicum martiale flavum*, *Antimonium martiale cachecticum*, *Stomachicum Poterii*, *Pulvis vitalis Halensis* (GREN ap. HAGEN *Lehrb. der Apothekerkunst*. Königsb. Ed. 4 P. II. 1792 p. 572), calx ex fusco alba aut ex antimonii reguli martialis partibus duabus (FR. HOFFMANN in not. ad POTERIUM op. omn. p. 373), aut ex scobis ferri parte unaque antimonii crudi cum nitri partibus sex detonantibus nata, atque elota; plurimam partem ferri calce constans, alia ferri calce vix efficacior, etsi in cachexia, ictero, scabie multopere commendata (l. c.) a LUDOVICI.

Bezoardicum minerale, *Bezoardicum antimoniale* (multis), calx alba, butyrum antimonii cum aqua forti miscendo, et omnem humorem per distillationem iteratis vicibus separando superstes, atque elota, antimonio diaphoretico haud superior.

Mercurius vitæ correctus Sylvii, *Bezoardicum minerale* (MOEBIUS apud FR. HOFFMANN patr. clavis pharmaceutic. Schröderian. Hal. 1675. 4. p. 282), calx alba, ex mercurio vitæ cum tribus nitri partibus detonante, atque eloto nata, antimonio diaphoretico similis (LEMERY l. c. P. IV c. 32).

Bezoardicum antimoniale Angeli Salae, v. supra.

Calx antimonii sine sulphure WESTRUMB apud CRELL *Beytr. zu den chem Annal.* Vol. 4. p. 287 sqq.) ochroleuca, saporis lixiviosi, aquam quoad

plurimam partem subiens, ex calce viva, cui 11/100 calcis antimonii, et 2/100 calcis ferreae accedunt, composita, in ossium morbis collaudata.

Flores antimonii albissimi, calx antimonii ex facta per aquam regis, et a sulphure suo liberata antimonii crudi solutione per meracam aquam præcipitata atque elota.

Flores antimonii nitrosi (LEMÉRY l. c. P. I. c. 4.) calx antimonii alba, ex antimonio cum tribus nitri partibus detonante in altum acta, atque elota.

Cinnabaris antimonii, sollicite parata et depurata (LEMERY l. c. P. III. c. 27 - 35) cinnabari vulgari similis (BOERHAAVE l. c. II p. 505), hinc, quamvis multiplici FR. HOFFMANNI (diss. de cinnabari antimonii. Jenæ. 4. 1681) laude celebris; nostro ævo eviluit pretiosa medicina.

VI. *Præparata, ad quæ conficienda praecipitur quidem antimonium quæ tamen nihil aut tam parvam ejus continent portionem, ut virtutem suam huic non debeant.*

I. *Tincturæ.*

Lilium Paracelsi, *Tinctura antimonii acris*, *Tinctura antimonii alcalina* (STAHL opusc. physic. chymic. medicum. Dec. p. 505), *Tinctura antimonii regulina* (BÜCHNER diss. de tincturis alcalinis. Hal. 1746 p. 11 § 19), *Tinctura antimonii spuria* (CARTHEUSER pharmacolog. Berol. 1745. 8.

p. 311), *Tinctura metallorum*, quam nihil antimonii continere suo tempore jam demonstravit (l. c. p. 192) MEUDERUS, novis argumentis adstruxit DEHNE (*Versuch einer vollständigen Abhandlung über die scharfe mit kaustischem Salze gesättigte Tinktur des Spiessglaskönigs*, *und ihre grossen Heilkräfte etc.* Helmst. 8 neue Aufl. 1784) ex sale caustico, et vini spiritu purissimo conflata, rubra, saporis acri, lixiviosi, nitri aut salis acido appropinquante fumum emittens, ab affuso acido excalescens et coagulata, neque tamen effervescens, aut gas hepaticum eructans, in incidenda tenaci pituita, debellando acido, promovenda transpiratione insensibili, pellendo lotio mirifice efficax, hinc in viscerum obstructionibus a muco tenaci impacto proficiscentibus, febribus intermittentibus, aliisque chronicis malis ex hoc fonte promanantibus, in ardore ventriculi a prædominante acido nato, in atrophia infantum, in rheumatismo, atque arthritide, variisque ejus speciebus, in calculo, in lepra, scabie, aliisque exanthematibus chronicis, et morbis ex eorum suppressione oriundis, in ulceribus variis, etiam venereis, hydrope, fluxu menstruo haemorrhoidibusque suppressis multopere (v. DEHNE, qui et observatos a se ipso effectus recenset, et testimonia aliorum collegit, l. c. p. 275 sq.) commendata; exhibentur autem ejus guttæ 20 -- 30 ter, quaterve per diem, aut aqua simplici temperatæ, aut cum infuso quodam calido, aut cum æquali essentiæ aristolochiæ, et media ætheris vitrioli portione commistæ, usum ejus per hebdomades, et menses adeo continuando.

Tinctura antimonii rubra, a ROGER. BACONE,

si qua virtute salutari pollet, certe non debet antimonio, quippecujus modo a BACONE (*von der Medicin Artzney oder Tinctur des Antimonii, mihi ad calcem B. Valentini Triumpfwagen etc.* p. 213 sq.) præscripto praeparati vix aliquid solvit acetum, recipit nihil spiritus vini.

Tinctura vitri antimonii (LEMERY l. c. P. IV c. 2), acris similiter rubra, nata ex aceto distillato, vel ex crystallis æris viridis ignis violentia extorto, cum vitro antimonii repetitis vicibus digesto, et cum vini spiritu commisto, tam parum certe continet antimonii, ut quam in incitando sanguinis motu, promovenda transpiratione, pituita pectus infarciente incidenda, morbis cutaneis sanandis ostendisse testis est (l. c.) LEMERY efficacia, vix ab antimonio provenire putanda sit.

Tinctura vitri antimonii altera (LEMERY l. m. c.) pariter læte rubra sensim tamen expallescens, ex vitro antimonii, cum lixivio salis tartari, et dissipato humore omni, cum spiritu vini digesto progenita; quicquid etiam in spiritibus animalibus excitandis valere fertur, virtutem potius hepati sulphuris spiritum vini ingresso, quam antimonio acceptam refert.

Tinctura antimonii diaphoretici (LEMERY l. c. P. IV c. 31) vini instar rubens, ex spiritu vini cum antimonio diaphoretico, antea cum æquali salis tartari portione liquefacto, per aliquot dies digesto, nata a tinctura antimonii acri parum differre videtur.

Tinctura ex regulo antimonii martiali, Anti-

dotos pentagogos (SCHRÖDER l. c. p. 438) ex salis communis acido, quo caloris adminiculo antimonium diaphoreticum martiale solutum fuit, repetita distillatione in olei speciem redacto, et cum vini spiritu aliquoties distillato nata, imperfecta potius spiritus salis dulcificati species.

Tinctura e floribus antimonii, *Lilium Paracelsi* (SCHRÖDER l. c. p. 439) ex sale ammoniaco cum æquali antimonii parte sublimato spiritu vini soluto, et fluidiori hujus parte, ut olei denuo specie compareat; per distillationem orbato, progenita præter salem ammoniacum vix aliquid vini spiritu solutum continet.

Tinctura ex sulphure antimonii aurato (SCHRÖDER l. c. p. 442), spiritus vini cum sulphure antimonii aurato digestum, quod cum, modo sollicite elotum sit, huic spiritui nihil largiatur, vix aliquid, quod antimonio debeatur, ab usu hujus tincturæ exspectes.

Tinctura antimonii Brixii (PH. FR. GMELIN de tincturis antimonii minus usitatis utcunque saluberrimis. Tubing. 1759. 4 p. 24), ex spiritu Mindereri cum antimonio crudo in pulverem contuso digesto parata, perparum sulphuris, nedum partis antimonii metallicæ aliquid solutum in se continet.

Tinctura antimonii nigra, *Tinctura mineralis amara* (B. URBIGER *besonder chemische Schriften*, *wie nemlich* I) *die medicina universalis zu präpariren*, *damit alle Metalle und Krankheiten können curirt werden*; II) *viele Manieren*, *wie ein*

jedwedes Metall vor und an sich selbst via particulari zu verbessern seye; III) *die Tugenden und Eigenschaften des Antimonii etc.* ann. 1705 p. 69. MODEL *chymische Nebenstunden.* Petersb. 1762 p. 169. PH. FR. GMELIN l. m. c. p. 16) amara, limpida, olei tenuioris speciem referens, ex fusco atra, violarum syrupi colorem in viridem convertens, a vitrioli acido instillato, et limpiditatem, et colorem amittens, ex spiritu vini gallico, quem vocant, tartarisato, digesto cum nitro, postquam cum 8/11 antimonii crudi detonavit, et liquatum, dum adhuc calet, in tenerrimum pollen comminutum, et cum 16 partibus liquoris nitri fixi sub continua agitatione leni calore in pultis speciem redactum fuit, aut (MODEL l. c.) cum lixivio a præparatione kermes mineralis superstite, et ad mellis spissitudinem redacto parata, aut (LOWIZ *chemische Annal.* 1787 Vol. I p. 518) ex spiritu vini purissimo cum nitro primo per ignem violentum aëre suo vitali exuto, tum cum regulo antimonii medicinali colliquato, aut ex spiritu nitri dulci cum nitro, primo per carbonum pulverem acido suo privato, tum cum æquali reguli antimonii medicinalis portione fuso digestis parata, antimonii utique particulam continet, quæ (BÜCHNER de antimonio, variisque ejus tincturis cum alcalinis menstruis factis. Hal. 1767. p. 30), specie kermes mineralis, vel si solis radiis exponatur, sponte subsidet, vel si humore omni abacto sal superstes denuo aqua solvatur, et cum acido quodam commisceatur, præcipitatur interdum tamen adeo parcam, ut v. g. cl. HEYER (ap. ill. CRELL *Beytr. zu den chem. Annal.* Helmst. u. Leipz. 8 Vol. I 1786 P. II p. 82) ex integra uncia vix dimidium granum antimonii extraxerit. Præ-

dicatur hæc tinctura in asthmate humido, arthritide, et morbis cutaneis, potissimum venereae originis. Non multum abludit ab hac tinctura alia a DIETERICO (Commerc. litterar. noric. ann. 1731 p. 132, 133) memorata, et ad febrem hecticam sanandam commendata; paratur scilicet illa ex spiritu vini gallico summa cura depurato et nitro cum octo partibus antimonii crudi detonante et colliquato, post cum nitro fixo tractato.

Tinctura antimonii saponata Schulzii (Prælect. ad dispensator. Borusso-Brandenburgicum. Norimb. 1753 p. 324) aurea, pellucida, sapore aliquantum acri, syrupi violarum colorem in viridem mutans, ab aqua perinde, ac ab acidis infusis opaca, sponte crystallos tenerrimas flavescentes dimittens, ex sapone veneto cum lixivio caustico, donec omnis hujus humor dissipatus sit, cocto, cum spiritu vini purissimo digesto, et, ut primum hic flavum colorem nactus fuit, hepate antimonii, vel scoriis reguli simplicis contusis et adhuc calentibus injectis imbuto, parata, perparum omnino (BÜCHNER l. c. §. XV. p. 34. GREN *Handbuch der Pharmacologie.* Halle. 8 P. II 1792 p. 452) antimonii continet, et, qua pollet, efficacitatem saponi potius debet vini spiritu soluto.

Tinctura antimonii Thedenii (*Neve Bemerkungen und Erfahrungen zur Bereicherung der Wundarzneykonst und Arzneygelahrtheit.* Berlin u. Stettin. 8 P. II 1782 p. 84 sq.) fusca, sapore satis acris, spissa, satis cito ad parietes, et in fundum vasis crustam ex crystallis salinis concrescentibus natam deponens, ex antimonio crudo cum tribus cinerum clavellatorum partibus liquefacto, atque

adfuso, donec effervescere cesset, aceto, et humore omni expulso cum spiritu vini purissimo leni calori exposito, et repetita distillatione parte hujus iterum exuto nata, vires suas veneno scrophuloso, et ipsi cancroso (ill. THEDEN l. c.) debellando pares, utique potius terræ, quam appellant, foliatæ tartari (GOETTLING *practische Vortheile und Verbesserungen verschiedener pharmaceutisch-chemischer Operationen.* Weimar. 8 Ed. 2. 1789 p. 233. REMLER *chem. Annalen.* 1785 Vol. I. p. 253. HAGEN *Lehrbuch der Apothekerkunst.* Königsb. 8 Edit. 4 Vol. 2. 1792 p. 383. GREN l. m. c. p. 453), quam antimonio (quod partem ejus principem constituere diserte innuit anonymus auctor libelli *Abhandl. und Bemerkungen über die vom Herrn Generalchirurgus Theden in Berlin bekannt gemachte Spiesglastinctur von einem Schüler aus der Gesellschaft wahrer und ächter Naturforscher.* Amsterd. 1783. 8 p. 37) debet, quamvis particulis antimonii non omnino (Commentat. societ. reg. Goetting. T. VI. 1785. p. 65 *Chemisch. Annal.* 1784 Vol. I p. 101 sqq. et 1785. Vol. II. p. 141 sqq. HEYER l. c. p. 69. sqq.) careat.

Oleum vitri antimonii, *Quinta essentia antimonii* (BAS. VALENTINI *Triumpfwagen etc.* p. 98 sqq.) paratur vitrum antimonii in tenerrimum pollen comminutum primo cum aceto distillato, et, hoc per distillationem, atque elotionem separato, iterato cum spiritu vini clausis arctissime vasis digerendo, et tandem distillando, si vel exili earum virium, quas BAS. VALENTINUS (l. c. p. 100.) ei tribuit, particula pollet, certe non debet antimonio.

Oleum antimonii febrifugum (BAS. VALENTINUS l. m. c. p. 162) conficitur primo antimonium comminutum retortæ inclusum ignis vi in pulverem rubrum convertendo, cum aceto per plures dies leniori calori exponendo, partem aceti magis fluidam distillatione leni igne peracta expellendo, et mutato vase recipiente, quod fortiori igne spissius transtillat, asservando.

Oleum antimonii aliud, *Magisterium antimonii* (BAS. VALENTINUS l. c. p. 102, 103) videtur species olei empyreumatici obtenta ex succo uvarum immaturarum cum antimonii vitro per aliquot dies digesto, per distillationem omni humore privato, cum saccharo permisto, et aceti spiritu humectato, cum spiritu vini, tum cum spiritu salis, commista, denique calci auri ex aqua regis per distillationem separatæ superfusa, et denuo distillata, a BAS. VALENTINO in epilepsia prædicata.

Arcanum antimonii (B. VALENTINUS l. c. p. 104 105) paratur ex antimonio cum sale armoniaco sublimato, elotione per aquam sale suo iterum orbato, et cum spiritu vitrioli in vasis clausis digesto et distillato, quod distillatione in vas excipiens transiit, cum spiritu vini digerendo, et clarum denique liquorem defundendo. Digestioni corrigendae maximopere inservire sibi persuasit (l. c.) VALENTINUS.

Elixir antimonii (B. VALENTINUS l. c. p. 105, 106) paratur quoque antimonium sublimando cum sale ammoniaco, et quicquid in altum actum fuit, iterata vice sublimando, sal per aquam eluendo, quod superest ad gratam rubedinem usque

urendo, acetum huic affundendo, et humorem ejus per distillationem iterum separando, tunc spiritum vini addendo, et hunc elapso aliquo temporis spatio cum tinctura coralliorum et quinta essentia rhabarbari permiscendo. Purgantem huic elixir virtutem jure tribuit B. VALENTINUS, vix tamen tibi persuadeas, hanc antimonio deberi.

Balsamus antimonii (B. VALENT. l. c. p. 133) est oleum juniperi vel terebinthinæ, quem appellant, spiritus, cum regulo antimonii vasis clausis leni calori expositus, et cum spiritu vini permistus.

Balsamum vitæ (B. VALENTINUS l. c. p. 135 -- 138) aurei coloris, tædioso, et longo labore paratur primo antimonium iteratis vicibus, singulis cum recenti aceto per 40 dies leni calori exponendo, liquorem sanguineo colore infectum per chartam trajiciendo, denuo per 40 dies in vasis clausis calori leni committendo, a liquore, nunc atrum colorem nacto, humorem per distillationem separando, superstiti materiæ ablutæ spiritum vini infundendo, et donec rubro colore infectus compareat, in vasis clausis leni calori committendo, tum defundendo, per chartam trajiciendo, igne paullo violentiori distillando, quod in vas excipiens transiit per decem dies quieti committendo, et liquorem olei speciem præseferentem a supranatante spiritu separando.

Wunderbarer Balsam. (B. VALENTINUS l. c. p. 156, 157), quamvis operoso satis labore impetratum, vix videtur aliud, nisi extractum martis, quod vocant, acetosum ad aërem deliquescens;

paratur scilicet, materiæ, ex æthiope minerali, antimonio crudo, arsenico rubro, croco martis, et lateribus in pollen comminutis commistis per sublimationem obtentæ, affundendo acetum acre distillatum, leni igne distillando, ut quod remanet, siccum sit; huic adfundendo vini spiritum, vasis clausis per mensis spatium leni calori committendo, spiritum per distillationem denuo separando et, quod superest, aëri humido exponendo.

Liquorisch Oel (B. VALENTINUS l. c. p. 174) sal ammoniacum cum regulo antimonii martiali sublimatum et deliquescens, rubedinem et partem virium ferro, nihil debet antimonio.

Acetum philosophorum ex antimonio (B. VALENTINUS l. c. p. 170). Non videtur esse, nisi sulphuris antimonio inhaerentis acidum, digerendo antimonium cum aqua, iteratis vicibus distillando, acidum sic transtillans recenti antimonio adfundendo, per 12 dies in vasis clausis leni calori expositis asservando, tum defundendo, et leni igne ter distillando impetratum. Refrigerantem huic aceto inesse facultatem, VALENTINO facile concedam, ab antimonio pendere, nunquam mihi persuadebo.

Oleum sulphuris antimonii (B. VALENTINUS l. c. p. 166) paratur, salem armoniacum cum praeponderante antimonio aliquoties sublimando, ex materia in altum acta salem eluendo, quod remanet sulphur, cum aceto distillato diu calori exponendo, et primo leniori igne acetum tenuius,

tum fortiori spissiorem liquorem in vas excipiens propellendo.

Clyssus antimonii, *Wundöl ex antimonio* (B. VALENTINUS l. c. p. 164), *Aqua stimmi sulphurea* (SCHRÖDER l. c. p. 431). Acidus liquor, antimonium sulphuri mixtum cum nitro igne candenti exponendo vaporum forma assurgens, et campana vel alembico exceptus, utique (B. VALENTINUS l. c. p. 165) putredinem arcens, et tempestive exhibitus phthisicis proficuus.

Aqua stimmi tartarea (SCHRÖDER l. c. p. 432). Acidus pariter liquor, comburendo antimonium cum æquali tartari, et salis communis portione impetratus, ex sulphuris, et tartari acido potissimum compositus.

Spiritus antimonii compositus (SCHRÖDER l. c. p. 432). Acidus et hic liquor, ex sulphuris acido et paucissimo aceto conflatus, operosa ratione paratus ex sulphure antimoniali duabus partibus colcotharis vitrioli permisto, aliquoties aceto humectato, et per distillationem iterum orbato, tum in vase terreo ita combusto, ut assurgentes vapores alio amplo vase superimposito excipi, et condensari queant.

Spiritus bezoardicus Bussii, aqua, quam vocant, regis debilior, et paucissimis antimonii calcinati particulis imbuta, vim putredini resistentem in febribus malignis tantopere exoptatam cum aliis acidis communem habet; obtinetur autem butyrum antimonii cum spiritu nitri permiscendo, et aliquoties, liquorem transtillantem semper residuo

affundendo, donec materies superstes sicca sit, distillando.

Spiritus vitrioli philosophicus (LEMERY l. c. P. III. c. 35) acidus et hic liquor, perfecte similis acido salis communis multa aqua temperato et paucissimis antimonii calcinati particulis gravido; obtinetur vero ex butyro, vel oleo antimonii aqua plurima diluto, quæ si pelluciditatem suam recuperaverit, a sedimento defunditur.

Spiritus salis antimonii (B. VALENTINUS l. c. p. 140 - 142). Paratur ex materia a regulo antimonii simplici, multoties, donec nihil ejus amplius ignis vi in altum agatur, sublimato, residua in aëre humido in liquorem rubrum abeunte, qui per chartam trajectus, et aquæ portione per distillationem liberatus, crystallos in fundum dimittit; hæ crystalli depuratione albæ cum tribus terræ tripolitanae partibus igni expositae largiuntur spiritum, nova distillatione leni igne peracta ulterius depurandum excolorem. Huic spiritui in pellendis febribus intermittentibus, frangendo calculo, sublevandis podagricorum doloribus, et, si extrinsecus adhibeatur, in sanandis ulceribus diuturnis insignem potentiam (l. c.) tribuit B. VALENTINUS.

Sal verum antimonii B. VALENTINUS (l. c. p. 141) nominat eas ipsas crystallos, ex quibus ulteriori labore spiritus ille salis antimonii prodit.

Flores antimonii (B. VALENTINUS l. c. p. 114 - 116) sunt sulphur antimonii, paucioribus metallicis ejusdem particulis rubro colore tinctum, su-

blimando antimonium crudum igne violento, flores rubros a reliquis selectos denuo et ternis quidem vicibus cum colcothare vitrioli sublimando, tum demum cum vini spiritu per aliquod temporis spatium calori leni exponendo, hunc defundendo, et per distillationem denique fluidam ejus partem abstrahendo, obtentum.

Fondant de Rotrou (GEOFFROY mémoires de l'Acad. des sciences à Paris ann. 1751. p. 304.) est cerussa antimonii, imperfectius, scilicet per essentiam cinnamomi, abluta, et cum terra quadam calcaria permista, ut omnino a nitro nondum destructo, et parte ejus lixiviosa ab acido suo liberata vires quasdam exserere possit attenuantes, refrigerantes.

Poudre de Chevalerai, pulvis albus salsi saporis, mediae aut integrae drachmae pondere alvum purgandi scopo exhibitus, lixiviosae potissimum indolis; paratur quippe (HELLOT histoir. de l'Acad. des scienc. à Paris ann. 1751 p. 83. GEOFFROY l. m. c.), nitrum cum tertia reguli antimonii martialis parte igni candenti exponendo, peracta detonatione per longam adhuc moram candefaciendo, aëri humido committendo, et liquorem sic natum leni calore humore suo iterum privando.

2. *Magnesia nigra*, *Magnesia vulgaris* (LINN. *syst. nat. III p.* 296), *Magnesia siderea*, *Magnesium*, *Manganese*, Calx metallica nativa, utplurimum atra, vel nigra, et manus inquinans, satis ponderosa, fragilis, cum nitri tribus partibus liquata, pulverem exhibens ex atro viridem, et

aquæ, cui contusus ingeritur, primo eundem, tum violaceum, tandem rubrum colorem (vocant ideo *chamæleontem mineralem*) impertientem, cum arena, et alcali quodam fixo colliquata, si major ejus portio addatur, nigrum, si parciori manu adjiciatur, violaceum vitrum largiens, fibrosa textura, colore et debili quodam nitore antimonium aliquando mentiens, at tum quod difficillime fluat ignis violentiæ exposita, tum quod nullum eructet naribus certe sensibilem vaporem, facile distinguenda.

Locum meretur in suppellectili medica, eo quod igne vehementiori in vasis ejusmodi laboribus accommodatis torta, largam aëris vitalis (HERMSTAEDT *chem. Annal.* 1786 I. p. 316 et 1787 I. p. 296 sq.) penum subministrat, de cujus viribus salutaribus alio loco sermo erit. V. I. CHR. A. SCHRÖDTER diss. num magnesia vitriariorum in febribus inflammatoriis adhibenda sit. Jen. 1793. 4).

3. *Arsenicum album*, *Calx arsenici alba*, *Arsenicum calciforme* (LINN. *Syst. nat. III. p.* 335), *Oxide d'arsenic.*

Prouti vulgo venit, album, diffractum intus vitri instar nitens, et utplurimum opacum, compactum, fragile, pondere specifico ad alia hujus classis corpora accedens, at sapore acri et quasi urente, facili in aqua, aliisque humoribus dissolutione, facili in igne fluxu, quem aliis quoque difficulter liquandis corporibus conciliat, vapore cano, quem prunis inspersum eructat, odore suo ad allium quodammodo accedente, a reliquis distans, venenatæ efficaciæ fama omnia superans.

Et fama quidem, millenis casibus innixa; non enim animalibus modo, si pisces forte exceperis, quibus aqua dissolutum minus nocuisse visum fuit (PYL *neues Magazin für die gerichtliche Arzneykunde und medicinische Policei.* Stendal. 8 Vol. I. fasc. 4), quantum quidem constat, omnibus, muscis, porcis (WEPFER hist. cicut. aquat. p. 287), cuniculis (ACKERMANN ap. BALDINGER *neues Magazin für Aerzte.* Vol. II. fasc. 6 p. 426), canibus (J. FABER LYNCEUS Expositio animalium novæ Hispaniæ. p. 475. J. AD. THEOPH. SPROEGEL experimenta circa varia venena in vivis animalibus instituta. Goetting. 1753. G. W. WEDEL diss. de arsenico. Jen. 1719. p. 9. WEPFER l. m. c.), pecoribus (HACQUET *neue Sammlung nützlicher Unterrichte von der Crainischen Gesellsch. des Ackerbaves und nützlicher Künste.* Laybach. 4. I. 1779 *p.* 78, 79. GLEDITSCH *Schrift. der Berlin. Gesellsch. naturforsch. Freunde.* Vol. V. p. 275, 276. PYL l. c. Vol. I. P. 1), muribus, rattis, talpis et feris, quibus nocivis animalibus e medio tollendis creberrime adhibetur, tam deglutitum, quam halitus (TIMAEUS A GULDENKLEE casus medicin. L. VII. c. 10. OPP. cura RIVINI Lips. 1715 p. 280), aut pulveris (BIERLING adversaria curiosa. Jen. 1679. 4 Cent. I) forma inspiratum, aut in venas injectum (J. SIGM. ELSHOLZ *neue Clystierkunst, wordurch eine Arzney durch eine eröfnete Ader beyzubringen.* Berlin. 1665. 8), aut vulneribus inspersum (SPROEGEL l. c.), gravissima symptomata, imo saepissime mortem creat, sed humano quoque generi materies veneficii, et dolosi, et culposi longe frequentissima, non enim numerosissima modo legas exempla hominum a deglutito, utplurimum cum aliis, nisi ventriculum cibis refertissimum habue-

sint (H. AB HEERS observ. oppido rar. in Spa et Leodii animadvers. cum medicament. select. et ut vocant secretis. Leodii 1624. 8) arsenico, verum etiam a pulvere ejus cum aëre hausto (GLEDITSC l. c. p. 274), ab arsenico, amuleti loco in pectore suspenso (JOS. ALPHANI opus de pestil., febre pestilentiali, et febre maligna, necnon de variolis, et morbillis, quatenus nondum pestilentes sunt. Neap. 1577. 4. CRATO A KRAFTHEIM l. c. L. IV p. 504, 505. VII. p. 749. VERZASCHA obs. med. cent. Basil. 1677. 8. p. 66. M. G. PURMANN *Pestbalbierer*. Halberst. 1683. 4. DIEMERBROEK *de pest*. L. IV. Arnh. 1646. 4. p. 99. HODGES *Loimographia*. Lond. 1762. 8. p. 239. MARGET traité de la peste recueil des meilleurs auteurs anciens et modernes. Genev. 1721. 12), aut post concubitum vaginæ intruso (MANGOR act. soc. reg. med. Havniens. Vol. III. n. 13), aut unguenti forma adplicato (AM. LUSITANUS Curation. Cent. II. Cur. 34. HARDER apud WEPFER l. c. p. 189. *Altonaisch. Postreuter*. 1784 d. 18 febr.), aut partibus excoriatis (SALMUTH observat. medic. Brunsv. 1648. Cent. 2 p. 96. LINDENSTOLPE lib. de venenis, cura STENZEL. Francof. et Lips. 1739. 8. p. 735), vel exulceratis (FABRICIUS HILDANUS de gangræna, et sphacelo. Opp. omn. p. 777. BACCIUS et FERNELIUS apud HEUCHER Mitridates sistens præservationem principis a veneno. Opp. omn. Vol. I. p. 433. *Neues Magazin für Aerzte*. Vol. I. fasc. 1. p. 93. BLUMENBACH *medicin. Biblioth*. Vol. II. fasc. 2. p. 376) pulveris specie insperso, aut alia via (PYL *Aufsätze und Beobachtungen zur gerichtlichen Arzneywissensch*. Vol. I. P. 1 n. 4. FOTHERGILL medical observations and inquiries by a Society of Physicians at London. Vol. V. 1776. n. 37) per

poros cutis intrante, aut extrinsecus (SHERWAN mem. of medic. Societ. of London. Vol. II. p. 394) admoto, pessime mulctatorum, nec raro interfectorum.

Magis ideo interesse videtur probi medici, virosam atrocissimi veneni nosse potentiam, et prævertere, veneficos nefarie eo abutentes publicæ exponere luci, vexatos ejus virulentia miseros sanare, quam salutares corporis tam ambigui tentare vires.

Plurima omnino, quibus hominem torquet, symptomata cum aliis materiis virulentis, acrimonia sua infestis, habet communia, ut ex his saltem vix cum aliqua certitudine erui specialis ejus indoles possit. Deglutitum omnes, quas contingit partes dolorifico quodam sensu, nonnunquam ad deliquia animi, convulsiones, deliria ægrum inducente, perfundit, pustulas labiorum atque oris interni, ſiccitatem oris et linguæ, vomitus frequentissimos, vehementissimos, primo pituitæ, tum bilis, præcordiorum oppressiones, sitim non extinguendam, appetitum cibi prostratum, singultus, tormina, alvi profluvia violentissima, non raro cruore tincta, abdominis tensionem, atque inflationem, pulsum celerem, debilem, contractum, tremulum, irregularem, tremores, et frigus artuum, sudores frigidos, præsertim frontis, ventriculi inflammationem in pylori regione, et fundo potissimum conspicuam, et crebro gangræna, sphacelo, erosione, tunicæ villosæ solutione terminatam, et similes in intestinis mutationes. Videas cadavera hoc veneno intus sumto peremtorum multo citius in putre-

dinem naribus molestissimam resoluta, maculis lividis per omnem superficiem quasi consita, oculos livore circumfusos, ungues liventes et non raro prima jam mortis die una cum capillis deciduos, partes nonnullas, et præsertim genitales, viridi, luteo, nigro calore fœdatas, et tumidas, membra quædam sponte, aut levissima accedente vi secedentia.

Qui parcius, aut aliis temperatum sumserunt arsenicum, similia quidem experiuntur mala, verum neque omnia, neque eodem horrendo impetu infestantia, sed subdolas magis vitæ insidias struentia, doloribus per venas quasi et abdomen vagantibus, in ventriculo potissimum defixis, siti vehementi excruciantia, febre lenta, tabe, paralysi ab exterioribus partibus ad internas progrediente, ultimum ejus halitum paullatim extinguentia.

Quibus extrinsecus admotum nocuit arsenicum, præter tumorem et ulcus, in parte, quam proxime et primo contigit, excitatum, non raro latius serpens et profundius penetrans, dolores per alias atque alias partes vagantes, interdum convulsiones, sputum sanguinis, furores, animi deliquia, paralyses, frigoris sensum, vomitus, appetitum prostratum experiuntur; crebrius, si sero paretur medicina, febre lenta et tabe consumuntur.

Sunt tamen notæ, quibus dignosci inimica illa vitæ materies, sunt multa, quibus expelli, antequam vitæ ipsi noceat, quibus obtundi et superari ejus ferocia potest.

Et primo quidem paullo curatius investigandum est medico in primam mali originem, qua scrutatione prudenter instituta operosiore chemico examine supersedere sæpe poterit; pervestiganda sunt exactius tum esculenta, et potulenta, tum medicamenta, quorum usum proxime insecutæ sunt illæ turbæ, et si aut horum nihil amplius supersit, aut ex eorum scrutinio veritas non patescat, ea quae aegrotus vomitu alvoque egerit.

Si potior eorum pars arsenico constat, facilis est iste labor; arsenicum enim prunis inspersum fumum album eructat, odore singulari proxime ad fœtorem allii accedente imbutum; nisi ergo fluida aut humida sit ista materies, quo in casu leni prius igne siccanda est, carbonibus ardentibus inspersa fumo assurgente laminae metallicæ politae illi expositae maculam albam, aut, si quidem periculum in tabula cuprea fiat, huic maculam nigram imprimente, si vasis clausis fiat, in parte horum superiore frigidiore in massam albam condensato, arsenicum, si quidem illud contineat, manifestabit.

Sin autem arsenicum parciori copia implicitum sit aliis, quæ igne tentata similiter fumum penetrantem suo nidore illum allii æmulum putorem quasi obvolventem edunt, ambiguum valde redditur hoc examen. Tunc igitur alia via procedendum, qua nubendo arsenicum corpori, quod igni expositum nullum haud facile distinguendum odorem emittit, duce Cl. HAHNEMANN (*Ueber die Arsenikvergistung, ihre Hülfe und gerichtliche Ausmittelung* Leipz. 1786. 8. p. 236. sq.) detegi

vel minima arsenici labes in corporibus latens potest. Coquitur scilicet materies, nisi jam satis fluida sit, cum multa aqua fluviali, et liquoris per chartam griseam trajecti, ac limpidi portioni instillatur aqua calcis fervida, et limpida; alteri aqua gas hepatico saturata; alteri adhuc solutio cupri per spiritum salis ammoniaci causticum facta, singulæ recens, et sollicite confectæ; ab omnibus turbatur, si quidem arsenicum contineat, ille liquor, et præcipitatur sedimentum, quod exsiccatum ac prunis injectum fumo alii nidore infesto arsenicum ostendit; et ab aqua quidem calcis sedimentum album, quod aqua recenter arsenico impraegnata denuo solvitur, et ut carbonibus injectum manifestum allii fœtorem spargat, oleo, quod prius imbibat, eget; ab aqua gas hepatico impraegnata aurantium, quod in ignem conjectum, antequam arsenicum spirat, sulphuris flammulam et halitum emittit, et a memorata cupri solutione ex viridi luteum, quod spiritu salis ammoniaci caustico perinde ac acidis facile solvitur.

Medicatio malorum ab arsenico progenitorum non semper eadem esse potest; alia si extrinsecus adplicatum, alia si intus sumtum, alia si largiori, alia si parciori, alia si meracum fere, alia si aliis temperatum, atque involutum, alia si vix antequam medicus adsit, deglutitum fuerit, alia si jam ventriculum exedendo, nervos, fibrasque contractiles violentissime agitando, aut constringendo, in intestina progrediendo, succos ipsos inficiendo, terribiles in omni systemate animali excitaverit turbas.

Commendarunt alii, inter recentiores præsertim SAGE (Élemens de minéralogie docimastique à Paris 1772) acetum, et succum pomorum citreorum, debellando arsenici veneno paria, at quamvis SIDONIS, eo remedio per os, et anum largissime ingesto quinque homines veneno hoc vitiatos liberantis (l. c.) testimonium proferat, desunt tamen fidæ aliorum observationes in hominibus factæ, repugnant alia ex indole arsenici acidis affini depromta; salvavit multos, tunicas internas ventriculi, atque intestinorum a contactu acerrimi veneni muniendo, illud ipsum involvendo, vomitum sublevando, ubique fere obvium, nec ulla præparatione egens lac, aut meracum largissimis haustibus epotum, donec nullum amplius vomitum moveat, aut vitello ovorum (FIELIZ *neues Magazin für Aerzte.* Vol. II fasc. 1. 1789. p. 50.), butyro insulso (FORESTUS observat. et curation. medicin. T. XXX. de venenis. Leid. 1606. 8), amygdalarum oleo, aliisve pinguibus (FR. HOFFMANN medicin. consultator. Halle. 4 P. I. 1721. p. 35. 147. III. p. 212, et medicin. rational. systematic. Hal. 4. 1729 p. 196. J. PRIMIROSE de vulgi erroribus. Amstelaed. 1630 L. IV. 12), aut farina, aliisve viscidis temperatum, et in pulvis speciem redactum (WEPFER histor. cicut. aquat. Lugd. Bat. 1733. 4. c. 21. hist. 10. p. 360. HAMMER commerc. litterar. Noric. 4. 1738. p. 212), aut cum succolada, ovorumque vitello subactum (Ephemer. Acad. Caesar. Natur. Curios. ann. 3. obs. 40. p. 68. BONET medic. septentrional. collect. P. 2. Sect. 1. obs. 38 p. 376), ut ideo Arabes jam medici e. gr. AVICENNA (Canon. L. IV. c. 9. Oper. Venet. 1708. fol. Vol. II. p. 202), et qui eos secuti sunt, lac copiose hau-

stum inter prima hujus veneni antidota referrent. Servavit alios butyrum amygdalarum, aut aliud dulce, recensque oleum (VALLERIOLA loci communes medicinae. Digestor. L. III. Venet. 1583. 8. HÖCHSTETTER rarior. observat. medicinal. Decad. VI. Basil. 1627. 8. PFANN *Sammlung verschiedener merkwürdiger Fälle, welche theils in die gerichtliche, theils in die practische Medicin einschlagen.* Nürnb. 1750. 8. 2. Zugab. p. 24), ut ea propter olea, pinguedines, unguinosa, et Arabes Medici, e. gr. AVICENNA (l. m. c.), ALBUCASIS (Liber theoricae. August. Vindel. 1509. fol. L. XXX c. 8. p. 129), porro P. DE ABANO (de venenis, eorumque antidotis cura GUIL. GUATTAROLI. 8. c. 11. p. 29, 30) commendaverint; salutiferum expertus est cremorem lactis QUELLMALZ (Commerc. litterar. Noric. 1737. p. 220), quem quoque enixe prædicat Cl. HAHNEMANN (l. c. p. 93), ex orci faucibus liberavit arsenici veneno infectum olei, quod vocant, tartari per deliquium guttis quinquaginta singulis horis exhibitis Cl. HUFELAND (Nov. act. ac cæsar. natur. curios. Vol. VIII p. 131 sq.); enixissime commendat eundem in finem, argumentis utique egregiis nixus, aquam tepidam (quatuor libras) sapone vulgari (libra) gravidam, cum frusto sacchari spatio duarum horarum sorbendam (l. m. c.) Cl. HANNEMANN; alii mucilagines acrimoniam obvolventes; ita Arabes Medici, AVICENNA, RHAZES, ALBUCASIS (ll. cc.) coctam cum seminibus lini, horyzæ, hordei, cum amylo aquam, P. DE ABANO (l. c.) jusculum gallinæ pinguissimæ copiosissime ingerenda præceperunt: Confugerunt alii, e. gr. NAVIER et SINGER (ll. cc.) ad varias hepatis sulphuris species, quibus tamen antecellere, ceterum minus primis

veneni insultibus, quam potius reliquiis ejus ex corpore exstirpandis conducere videtur (Cl. HAHNEMANN l. c. p. 126) aqua gas hepatico saturata: Anceps omnino auxilium aqua tepida, quamvis plenis haustibus ingurgitata, ab Arabibus potissimum imperata, si soli huic fidere velles.

Etiamsi vero tot, tantaque mala in corpore animali gignat incautus, ac nefarius arsenici hujus usus, ut STAHLIUS (Opusc. chymic. physic. medic. Hal. 1715. 4. Novembr. p. 448. sqq.), EL. CAMERARIUS (disquis. de venenorum indole, ac dijudicatione. Tubing. 1725 p. 21), multique alii Medici perhorrescerent omnem, attamen non veterinarii modo hinc inde lavandis ovibus (GLEDITSCH *Schriften der Berlin. Gesselsch. noturf Freunde.* Vol. V. p. 284), inungendis equis scabiosis (GLEDITSCH l. m. c. p. 276) adhibuerunt, sed etiam seculo jam decimotertio extrinsecus scrophulis applicuit THEODORUS (Chirurg. L. IV. Venet. 1499. fol. p. 171), et insequente mox seculo ad escharam in hydrocele procreandam GUIDO DE CAULIACO (Magna Chirurgia. Venet. 1546 fol.), aceto irroratum tum scrophulis, tum clavis pedum absumendis HIERON. FABRICIUS vulgo dictus ab *Aquapendente* (Oper. chirurg. Francof. 1620. 8. p. 739) et P. HERMANN (Cynosura materiæ medicæ, cura J. BOECLERI. Argentor. 4. 1726. P. II. p. 82), cancro, præsertim exulcerato, neque exemplis funesti eventus (ANGELUS SALA ternarius bezoardicorum c. 27. Oper. p. 582. GUIL. FABRICIUS, vulgo HILDANUS de gangraena et sphacelo. Colon. 1593. 8. HIERON. FABRICIUS l. c. p. 425. CLAUDE CHAPUIS traité des cancers tant occultes, qu'ulcerés. Lion. 1607. 12. DEHNEKE ap. LERCHE observat. de cancro

mammarum. Goetting. 1777. p. 25. BALDINGER *neues Magazin für Aerzte.* Vol. I. faſc. 1. BLUMENBACH l. c.), nec monitis gravium in arte virorum, GUIL. FABRICII (obſervat., et curation. Cent. VI. Francof. 1627. 4), O. PH. PRAUN (*Anleitung zu der Krebscur ohne Schnitt.* Ulm. 1744 8. p. 38), ACRELL (Veckoskrift för Lakare och Naturforskare. Vol. IX. 1788), D. MONRO (l. c. I. p. 344), et RUSH (qui medical inquiries and obſervations. Philadelph. 1789. 8. in iis ægris tantum admittit, quorum ſyſtema lymphaticum adhuc integrum eſt) deterriti, G. FALLOPIUS (de ulceribus et de tumoribus L. II. Venet. 1563. 4.), A. LIBAVIUS (ap. GREG. HORST obſervat. medicin. Ulm. 1628. 4. p. 469 a.), M. ETTMÜLLER chirurg. medic. Oper. omn. P. II. p. 27. a.), ROENNOW (Kongl. Svenſk. Vetenſk. Academ. Handling. för ar 1776), et alii, rarius meracum, quam aut quatuor radicum dracunculi majoris, et ſex fuliginis (J. HARTMANN prax. chymiatric. Oper. omn. medico-chymić. Ed. JOHRENII. Francof. 1695 fol. p. 41, qui *pulverem benedictum* vocat), partibus intertritum, aut cum mercurio corroſivo albo, et ſulphure (A. LIBAVIUS l. m. c. p. 469 b.), aut cum eodem mercurio ſublimato, ſale armoniaco, aqua forti et aceto (JACOB apud RIVERIUM Oper. medic. Francof. 1669. fol. obſervat. communic. XX p. 678. b.) in paſtæ ſpeciem ſubactum, aut cum tribus partibus radicis ſerpentariæ majoris (OSLEVIUS apud CRATO A KRAFTHEIM l. c. L. III p. 411), aut cum æquali portione radicum ſcrophulariæ majoris (PRAEVOT medic. pauper. p. 301. FR. HOFFMANN theſaur. pharmaceutic. tit. Emplaſtr. p. 70), aut cum vitriolo uſto, ſulphure, ſale gemmæ et aceto igne tortum (P. HERMANN

l. m. c.), aut cum arsenico rubro, auripigmento et cantharidibus contritum (FRAUNDORFER tabula smaragdina. Norimb. 1699. 8. p. 224), aut cum nitro (G. W. WEDEL de medicamentorum facultatibus p. 64), aut cum duabus nitri, duabus tartari partibus, radice ari, et sale fuliginis (AGRICOLA tractat. de arsenico p. 562), aut cum tribus radicis ari partibus, eaque fuliginis portione, ut griseus nascatur color (PH. MÜLLER miracula et mysteria chymico-medica. Wittemberg. 1623. 12 p. 184), aut cum lapide calaminari et cerussa (Veckoskrift för Läkare och Naturforskare Vol. V 1784), aut, HANGARDI exemplo (BALDINGER l. m. c.), cum vitriolo cæruleo, aut, audit tunc *pulvis anticancrosus Bernhardi*, cum calceorum antiquorum combustorum cineribus, sanguine draconis et cinnabari (Journal de medec. chirurgie et pharmacie. T. LVII. 1782. Mart. RICHTER *chirur. Biblioth.* Vol. I. 1745 - 48., qui posterior tamen in casibus deterioribus internum iconii, et externum plumbeorum, pulpæque carotæ usum adjunxit) permistum, aut una cum extracto saturni, conii, et corticis cinchonae (ALTHOF *practische Bemerkungen über einige Arzneymittel.* Goetting. 8. Vol. I. 1791. p. 289.), aut cum floribus sulphuris, foliisque cotulae, et ranunculi flammulae (MACBRIDE methodical introduction to the theory and practice of physic. London 1772. 4. Vol. 2. p. 626.), vel sumtis loco cotulae turionibus peucedani (PLUMKED theory and practice of chirurgical pharmacy p. 237) mistum, et, dum adhibetur, cum vitello ovi subactum, aut aqua, granum unum aquae unciis sex (SPIELMANN syllabus medicamentorum. Argentor. 1777. 8. p. 71), vel quatuor grana libris duabus (LE FEBURE de

s. ILDEFONS remède approuvé pour guérir radicalement le cancer occulte et manifeste. à Paris. 1775. 8. *aus dem Französischen übersetzt von* G. A. JUNCKER. Francf. u. Leipz. 8. 1776. p. 19) solutum, aut cum aqua florum sambuci et calce viva (s. YVES apud ROENNOW l. c.), aut cum unguento, granum unum unguenti unciae addendo (SPIELMANN l. m. c.), aut (JUSTAMOND l. c.) adjecto simul opio (scrupulo dimidio), cum cerato citrino (grana arsenici tria vel quatuor cum cerati drachma) subactum, quo posteriori unguento JUSTAMOND (l. c.) in scrophulis quoque apertis, et prouti Cl. HAHNEMANN (*Anleitung alte Schäden und Geschwüre gründlich zu heilen etc.* Leipz. 1784. 8) et Chirurgi Americae similiter arsenico, alia tamen forma induto (DES PORTES histoire des maladies de S. Domingo. à Paris. 12. 1770. T. III. p. 178.), in aliis ulceribus sordidis, et malignis feliciter usus est. Extrinsecus quoque, volæ manuum scilicet infricatum, arsenicum cum unguento quodam subactum, ad sanandum hydropem inveteratum usu venire in Anglia, testis est Cl. HAHNEMANN (*Entwurf einer practischen Arzneymittellehre.* Goettingen. 8. Vol. I. 1791 p. 181), qua ratione adhibitum urinam pellit.

Neque externo tantum in usu subsistere medici, sed audace satis, persuasissimum quippe sibi habentes, anceps remedium præstare nulli, duro nodo durum opponendum esse cuneum, neque ullum dari venenum, quin cauto usu, refracta dosi, contrariis temperatum, in salutem hominis cedere queat, præeunte sub seculi nunc ad finem vergentis auspiciis FRICCIO (paradoxa de venenis. August. Vindel. 1710. 8. c. 2 p. 30. sq.),

repugnantibus utique magni nominis medicis, e. g. SPERLING (diss. de arsenico. Vitemb. 1685. 4. §. XVII.), STAHLIO (l. m. c. p. 430), G. W. WEDEL (diss. de arsenico. Jen. 1719. 4. c. 3 p. 20), R. LENTILIO (Eteodromus medico-practic. ann. 1709. Stuttg. 4 p. 998), SCHLIERBACH (act. ac. caesar. natur. Curios. Vol. 6. obs. LXII), ZELLERO (diss. de vino lithargyrio mangonisato. Tub. 1704. 4. c. 3. §. 3. p. 27), STOERCKIO (annus medic. Vindob. 1759. 8. p. 76. sq.), et non paucis mali (STAHL et STOERCK ll. cc. THILENIUS apud Ill. RICHTER *medicinisch-chirurg. Bibliothek.* Vol. V. 1779. p. 538. DUVAL apud MONRO l. c. I. p. 329), aut dubii (ANONYMUS apud Ill. RICHTER l. m. c. Vol. IV. p. 586. SCHNEIDER ibid. Vol. VIII. p 724), aut irriti (I. E. SCHNEIDER *chirurgische Geschichten mit theoretischen und praktischen Anmerkungen.* Chemniz. 8. P. IX. 1781. MONRO l. c. I. p. 331) eventus exemplis, internum quoque usum tum in cancro, tum in febribus intermittentibus tentarunt.

Qui cancri sanandi ergo usi sunt arsenico, jam prioribus seculis in hoc morbo decantato (ZELLER l. m. c.), externum plurimi cum interno usu conjunxere; placuit aliis forma liquida, paucioribus (HAHNEMANN l. m. c. et apud MONRO l. c. I. p. 329, 331, 335) nuda arsenici per aquam simplicem facta solutio, quamvis tutior, qua quippe forma determinari certius, atque exactius dosis potest; mistam cum æquali lactis portione, et syrupo diacodion edulcatam, singulis diebus cochlear ejus, sorbendam propinaverunt hoc malo decumbentibus LE FEBURE de S. ILDEFONS (l. m. c.), RONNÖW (Kongl. Svensk. Vetensk. Acad. Handling.

Vol. 39. trim. 2 et Veckoskrift för Läkare och Naturforsk. Vol. 6. 1785) et SCHMALZ (*chirurgische Vorfälle.* 1784. 8): Ex sex ejus granis cum duodecim granis opii, nitri drachmis duabus, et totidem gummi arabici cum mucilagine hujus quadraginta octo pilulas confici jubet, quarum una ad sex usque per diem sumtis cancrum se feliciter debellasse, affirmat ADAIR (ap. DUNCAN medical commentar. for. 1783, 1784. Vol. IX 1785. 8).

Potissimum tamen ad febres intermittentes jugulandas jamdudum adhibitum ab agyrtis, et medicis fuit arsenicum (ZELLER l. m. c. N. LEMERY cours de chymie p. 375. J. J. WEPFER de cicuta aquatica. c. 21. hist. 13. schol. 3), multorum specificorum antifebrilium, præsertim arcanorum, princeps materies A. E. BÜCHNER miscellanea physico-medico-mathematica. Erford. 1728. 4. p. 1109), a multis corticis cinchonæ in locum substitutum (SLEVOGT invit. ad diss. WEDELII de arsenico. Jen. 1719. 4. p. 5), rarius nudum, ac meracum, quale tamen exemplum narrant STAHLIUS (l. c. p. 446), et MONRO (l. m. c. p. 329), sed aliis atque aliis permistum, quibus cicurari ejus virulentia possit: Sunt, qui sicca pulveris, aut pilularum forma ægrotis porrigunt, liquidam formam præferentibus aliis; adjecit arsenico crystallum montanam, præstantissimum fide ejus, qua vivebat; ætatis arsenici antidotum, et camphoram FRICCIUS (l. c. p. 48), piper aut cancrorum lapides alii (V. GLEDITSCH l. m. c. p. 275): Coxerunt alii cum æquali cremoris tartari parte in aquæ partibus octo per horæ partem dimidiam, et delapsas ex trajecta per chartam griseam, ulterius cocta, et refrigerata solutione crystallos præceperunt (FOURCROY

médec. éclairée par les sciences physiques etc. II. p. 363, 364.

Quum tamen sicca forma deglutitum facilius multo, et tenacius villis tunicæ ventriculi adhærescendo, nocere tantopere possit, tutius aqua solutum, et eo, quod definiri sic facilius ejus dosis atque accuratius potest, mera aqua solutum (HAHNEMANN l. m. c.) exhibetur; placuit tamen aliis, eundem in finem conjungere cum cremore tartari; ita FR. J. MOLITOR (diss. de febre continua maligna, et intermittente tertiana utraque ad Rhenum ann. 1734 et 35 epidemica, et castrensi, Heidelberg. 1736. 4. P. II. §. 36) asseverat, medicos plures ad tollendas febres intermittentes arsenico ad granum unum, vel duo cum cremoris tartari scrupulo integro in jusculis farinaceis aceto vini conditis felicissime usos fuisse: Aliis, virulentiam arsenici acidæ esse indolis sibi persuadentibus, salibus igitur lixiviosis certius temperandam, factum cum his connubium magis arrisit: Dantur e. g. qui arsenici grana duo una cum salis tartari drachma unciis quatuor aquæ distillatæ soluta, *guttarum febrifugarum* nomine prædicant: Cl. WILLAN (London medical journal. 1786. n. 14), et FOWLER (ibid. Vol. VII. P. 2. et medical rapports of the effects of arsenic in the cure of agues, remittent fevers and periodic headachs. Lond. 1786. 8) arsenici grana sexagintaquatuor cum totidem salis tartari granis lento igne, tamdiu, donec omne solutum sit, in aquae distillatae libra dimidia coqui, et solutioni refrigeratae spiritus lavendulae compositi unciam dimidiam, et aquae fontanae tantum, quantum opus est ad libram integram complendam, adfundi jubent,

hujusque liquoris, *solutionem mineralem* nominant, bis per diem infantibus guttas duas, adultis decem ad duodecim, quarum centum et sexaginta granum unum arsenici continent, præscribunt: Eum liquorem ad guttas sex et tredecim aquae fontanae uncia, spiritus nucis moschatae drachmis duabus, et syrupi caryophyllorum drachma media temperatas, in angina, quam vocant, pectoris, in epilepsia et in convulsionibus a vermibus ortum ducentibus cum successu se exhibuisse testatur ED. ALEXANDER (apud DUNCAN medic. commentar. Dec. II Vol. V P. 1 n. 6).

Alii, v. g. MONRO (l. c. I. p. 330) arsenici unciam cum cinerum clavellatorum unciis duabus et ligni santali rasi uncia in aquæ libris vigintiquatuor, tamdiu donec omne solutum sit arsenicum, et sexdecim aquae librae vaporum specie avolaverint, coqui, refrigeratum liquorem per chartam trajici, ejusque novem horarum spatio adultis guttas septem, infantibus ultra septem annos natis quinque, minoribus tres cum infusi theae aut decocti hordei unciis nonnullis sorbendas præcipiunt: B. JACOBI (Act. ac. Elect. Mogunt. Erford. Vol. I. p. 222) arsenici scrupulum dimidium salis tartari drachmis duabus permistum cum aquae unciis tribus et dimidia tamdiu, donec aquae pars dimidia avolaret, coqui, et refrigerato liquori tantum aquæ, quantum exhalavit, et pauxillum spiritus vini addi imperat, hujus liquoris, a GREDINGIO etiam (ap. JACOBI l. m. c. p. 226), et Cl. ACHERMANN (apud Ill. BALDINGER *neues Magazin für Aerzte.* Vol. II fasc. 6. p. 419), ab hoc quoque in melancholia, fausto cum successu adhibiti, B. JACOBI infantibus guttas sex ad sexdecim, adultis

triginta diebus intercalaribus quater sumendas commendat. Ast hujus quoque per salem lixiviosum mitigati arsenici usum cuniculis, canibus, felibus perniciosum expertus est CAELS (Mémoir. de l'Académ. impérial. des scienc. et belles lettres à Bruxelles Vol. IV. p. 260), hominibus Perill. STÖRCK (l. m. c.), et HEBENSTREIT anthropologia forens. Lips. 1751. 8. p. 506): Utram harum præparationum sub *potassæ arsenicatæ* titulo comprehendat, qui epilepticis exhiberi refert, A. DUNCAN (Medical commentar. for. 1788. Dec. II. Vol. III. Edinb. 1789) haud constat.

Sunt denique (V. J. C. GMELIN Commerc. litterar. Noric. 1734 p. 292), qui arsenici drachmam cum nitri antimonialis drachma dimidia in aquæ fontanae unciis septem, donec harum quinque supersint, coqui, liquorem refrigeratum, et per chartam trajectum florum papaveris pigmento imbui, ejusque, si sudor ciendus sit, guttas duodecim, si vomitus movendus, triginta cum infuso theae calido sumi volunt.

PRAEPARATA.

Arsenicum fixum ex deflagrante cum nitro arsenico albo natum; nonne hoc est *arsenicum deflagratum*, quod MOLITOR (l. c. §. 55) ad granum unum, aut tria cum ligni santali rubri granis duobus, terræ sigillatæ rubræ granis quatuor, et aquæ communis copia sufficiente in pilulam conflatum, ab empiricis pessimo cum effectu fuisse adhibitum refert? Huic satis similem præparationem suo jam tempore in ulceribus can-

crosis et malignis extrinsecus adhibendam commendat PH. MÜLLER (l. c. p. 68).

Aqua arsenici est arsenicum fixum in aëre deliquescens, et aqua quadam distillata solutum, ab HARTMANNO (l. c. p. 30) in nasi cancro collaudatum.

Liquor arsenici fixi, *Oleum arsenici fixi*, quibusdam *Butyrum arsenici*, ex arsenici partibus duabus, cum nitri partibus duabus, et, quod tamen non adjiciunt omnes, sulphuris parte una deflagrantibus, et ad aëris contactum deliquescentibus paratum, a J. HARTMANNO (miscellan. chymic. p. 9), J. AGRICOLA (Commentar. in chymiam POPPII. p. 555), P. HERMANNO (l. c. p. 82), et RIVERIO (l. c. p. 64) externo usu in cancro commendatum, a PRAUNIO *Anleitung zu der Krebscur ohne Schnitt.* p. 76) in tollendis ulcusculis cancrosis feliciter adhibitum.

Butyrum arsenici, *Oleum corrosivum arsenici*, spissa, atque acerrima arsenici in acido salis fortissimo solutio, ad escharam gignendam olim interdum adhibita (N. LEMERY l. m. c. p. 380).

Arsenicum citrinum, a colore suo nominatum, quem parcæ sulphuris copiæ cum arsenico ignis ope in altum actæ debet, a FRICCIO (l. c. p. 48.), perinde ac arsenicum album, febribus intermittentibus oppositum: Ita etiam Cl. ADAIR (medical. commentar. of a society of physicians at London. for. 1783, 1784) octavam grani arsenici albi partem cum sulphure terendo mixtam in morbo cutaneo Indiæ occidentalis incolas crebro

affligente, Yams, in lichenibus, aliisque cutis morbis pertinacioribus interno usu potentissimam expertus est. At hanc etiam arsenici misturam intus exhibitam periculi plenam esse, exemplum nutricis testatur, ejus usu incauto interemtæ (LOEW apud SYDENHAM Oper. omn. Vol. II. p. 324), ut ideo non immerito venenis accenseant M. B. VALENTINI (pandect. medico-legales. Francof. 1701. 4. P. VI), et FR. HOFFMANN (Medic. rational. systematic. Hal. 4. T. II. 1729. Pathol. gener. P. II. c. 2. §. XII - XIV p. 179 - 182).

Arsenicum rubrum, *Risigallum*, (multis quoque) *Realgar*, *Sandarach*, *Zarnik* veterum, plurimum utique per artem paratum, etsi hinc inde a natura quoque progeneratum, pictoribus usitatissimum, non animalibus brutis (FR. HOFFMANN l. m. c.) modo, (canibus tamen non semper New dispensatory. Ed. II London. 1765 p. 94), sed hominibus quoque (SENNERT prax. medic. L. VI. P. 6. c. 9.) FABER LYNCEUS exp. anim. nov. Hisp, p. 475) perniciosum, aliquoties jam (Ephem. Ac. Cæsar. Nat. Curios. Vol. V. obs. 102 p. 355. J. J. WEPFER l. m. c. p. 284) lethale.

Nescio, an huc referenda sit mistura a Cl. JUSTAMOND (l. c.) ad delendum teterrimum eorum fœtorem ulceribus cancrosis adspersa; est scilicet materies a sublimato cum quatuor sulphuris partibus arsenico in retortæ fundo superstes.

Auripigmentum (LINN. *Syst. nat. III. p.* 336) *Arsenicum* Veterum Græcorum, et Arabum, et si aut nativa sua indole (nam a natura ipsa gignitur), aut leni igne ustum in ruborem vergat. *Sandarach*, flavedine magis saturata, pondere

specifico majori, nitore egregio, textura lamellosa facile a præcedentibus distinguendum, quamvis (forte cum arsenico citrino confusum) hominibus externo jam usu convulsiones lethales excitasse testetur NAVIER (l. c.), interno præter convulsiones VAN-SWIETEN (apud CRANTZ mater. med. et chirurgic. T. III. p. 23) alia quoque atrocia symptomata FORESTUS (observat. et curat. medicin. 12. l. 17. p. 118), et ipsam adeo mortem M. B. VALENTINI (l. m. c. P. III) concitasse referant; alii tamen a cuniculis (HILLEFELD experimenta quædam circa venena. Goetting. 1760), canibus, et felibus (FR. HOFFMANN medic. ration. systemat. II. p. 181) ad drachmæ pondus usque impune fuisse devoratum, asserunt, et ab omni etiam veneni hominibus nocivi (ita FR. HOFFMANN l. m. c. et observat. physico-chymic. selectior. Hal. 1736. 4. L. III. obs. 1. p. 238. et diss. de læsionibus externis, abortivis, venenis, et philtris obs. XIV. in opuscul. pathologico-practic. Hal. 1738. 4. Dec. II. n. V. p. 408) culpa non modo absolvunt, sed præeuntibus Græcorum (e. g. DIOSCORIDE l. c. L. V c. 70, 71. GALENO de simplicium medicament. facultatibus L. IX. interpr. TH. G. GAUDANO Paris. 1547. 12. p. 289. b., et de compositione medicamentorum secundum loca c. 2 et 9), et Arabum (v. g. RHAZEO continent. cur. Hieron. *Suriani* 1500 fol. L. VIII. AVICENNA canon. L. III. Venet. 1488 T. I. p. 262) Medicis, aliisque: NIC. MYREPSO (medicamentor. opus in sectiones 46 divis. digest. cur. LEON. FUCHSII. Basil. 1549. fol. pilul. n. 21., etiam in antidoto Musae Apollonio adscripta, et persica), G. FALLOPIO (de morb. gallico c. 72), TH. WILLISIO (diatribae duae. Hag. 1659. 12. libr. 1 de fermentatione c. 13), KENELM DIGBY (remed.

select. et expert. formul. Lond. 1668. 8. P. II. p. 454), ZACUTO LUSITANO (prax. medica admirand. Amsterd. 1634. 8 l. 2 obs. 20. 50), A. CAESALPINO (*Katoptron*, s. speculum artis medicæ. Lugd. Gall. 8. Vol. 3. 1603. c. 3), THEOD. TURQUET DE MAYERNE (Syntagm. prax. medic. P. I. London. 1690 8. l. 1. c. 19. l. 2 c. 6. et de febribus etc. Lond. 1695. 8. c. 3), FEL. PLATERO (observation. medic. Basil. 1614. 8. L. II. p. 369 et 524), EPIPHANIO FERDINANDO (centum historiæ, observationes, et casus medici. Venet. 1611. fol. hist. 18. p. 62), HIERON. MERCURIALI (responsionum, et consultationum medicinal. Venet. fol. T. IV 1720 cons. 14), G. WIRTH (ap. LANGIUM epistol. miscell. var. Hannov. 1605. 8. L. III. c. 7. p. 847), anonymo medico (apud DOLAEUM encyclopet. chirurgic. rational. Francof. 1689. 4. l. 5. c. 13), FR. HOFFMANN (ll. cc.), BÜCHNER (diss. de medicamentorum mercurialium cum salibus paratorum efficacitate per adjunctum sulphur ad certos quosdam morbos magis accommodanda, resp. J. E. RICHTER. Hal. 1754. 4. p. 32, 33), ejusque discipuli J. E. RICHTER (l. m. c.), et KUPPERMANN (diss. de medicamentorum ex auripigmento præparatorum præstantissimo usu medico, præs. BÜCHNER. Hal. 1758. 4.) inter medicamina principem locum concedunt, aliis in externo usu acquiescentibus, aliis internum quoque, aliis utrumque commendantibus: aliis eo simpliciter cum aliis scopo idoneis misto, aliis chemica arte præparato, ac mutato utentibus.

Ne dicam, amuletorum quoque ad muniendos a pestis contagio homines collaudatorum crebro constituisse partem, DIOSCORIDIS et GALENI jam

tempore facultate pilos evellendi celebre, adhuc dum partem unguenti constituit, quo hodienum Turcae (V. RAAB apud V. BORN *physicalische Arbeiten der einträcht. Freunde zu Wien.* Wien. 4 Jahrg. 1 Quart. 2. 1784) eo fine utuntur: ad ulcera, potiſsimum narium, atque oris mundanda, jam a DIOSCORIDE commendatum, cum aerugine; vel ejus loco cum alumine, et nitro, atque aquis distillatis permixtum a FEL. PLATERO (l. c.), in pedum ulceribus varicosis aeque ac in ulceribus oris, et gengivarum fausto cum successu applicatum multoties fuit, cum unguento digestivo subactum in rhagadibus manuum, et pedum ab Ill. PLENCK, in tenues lamellas fissum in labiorum, et mammarum ulceribus cancrosis a B. RÖNNOW (Kongl. Svensk. Acad. Hadling. för är 1776). Cereolos, absumendis urethræ carunculis destinatos intrare quoque jubet auripigmentum D. SENNERT (medicina practica. Wittemberg. 4 L. V. 1634), et P. BORELLUS (centur. quatuor historiar. et observat. medico-physicarum. Castris 1653. 12 cent. 1. obs. 79): Olei quod vocant, ex distillatione auripigmenti cum duplici mercurii sublimati corrosivi portione impetrati, butyro arsenici satis similis, et a CHORTHOLTIANO, uti quidem Cl. KUPPERMANN (l. c. §. XXXV. p. 55) videtur, contra cancrum specifico parum abludentis (§. XIII. p. 21, 22), decocto vulnerario temperati (§. XXIII. p. 35) usum externum in ulceribus sordidis, etiam cancrosis commendat (l. c.) KUPPERMANN.

Condylomatibus quoque applicari imperat auripigmentum (l. c.) DIOSCORIDES, cum mercurio præcipitato mistum, et cum aqua in pastam sub-

actum membris arthritide vexatis (siquidem nostrum hoc innuat) MAYERNE (l. c. 3. p. 260). In variis oculorum vitiis GALENUS (de compositione medicamentorum secundum locos l. 5. c. 7) utebatur Proteo, a MERCURIALI quoque, et EPIPHANIO FERDINANDO (ll. cc.) approbato, sive collyrio, quod magnam efficaciae suae partem auripigmento debet: Unguento auripigmentum recipiente aegros morbis cutaneis laborantes inungi jussit, serioribus quoque medicis adstipulantibus, GALENUS (l. c. c. 2): Auripigmenti resina temperati fumum periculoso sane ausu, inhalandum suasit inveterata tussi laborantibus DIOSCORIDES (l. c.), in aliis pectoris morbis, et empyemate potissimum, si quidem valida exsiccatione opus sit, suffitum ex auripigmento, et variis vegetabilibus paratum MAYERNE (l. c. l. 2. c. 6 et 14 c. 6), in lue venerea G. FALLOPIUS (l. de morbo gallico c. 72), et J. J. VECHER (antidotarum. Basil. 1585. 8. l. 5), in ozaena et narium ulcere pertinacissimo RONDELET (methodus curandorum omnium morborum corporis humani. Lugd. Gall. 1575. 8. l. 1. c. 65) suffimenta similia auripigmentum recipientia imperaverunt.

Et ne ab interno quidem usu auripigmenti timuerunt medici, aliis crudum, aliis vario modo præparatum, et nocivi arsenici parte orbatum præcipientibus: Ita DIOSCORIDES (l. c.), cujus vestigia heic etiam premit AVICENNA (l. c.), cum mulso tussientibus, cum melle raucis, cum resina in pilulas coactum suspiriosis commendat; et WIRTHIUS regis Ungariae Ludovici medicus, teste Cl. J. LANGIO asthma crebro feliciter debellavit, electuario ex uncia integra specierum ireos,

uncia media arsenici (quod equidem putem esse auripigmentum, in Pannonia et Dacia frequens), et unciis duabus succi urticae cum melle rosato subactis conflato.

Internum pariter auripigmenti aliis temperati et cum vino sorpti usum in dysenteria, atque intestinorum ulceribus prædicarunt GALENUS (de compositione medicament. sec. loc. l. 9.), et RHAZES (l. c.).

Simplici sublimatione (vocat ea peracta *flores* seu ob eximium ruborem *rubinum auripigmenti diaphoreticum*) depuratum innoxie transpirationem insensibilem promovere, in morbis venereis, scabie et similibus conducere, ex aliis potius refert, quam sua ipsius experientia edoctus ROLFINCIUS (Chymia in artis formam redacta. Francof. ad Moen. 1686. 4. p. 360); addito vitrioli, ut audit, oleo sublimatum, quamvis non omnis arsenici expers, tamen efficacius cicuratum, sudorem potenter movere primus monuit FR. HOFFMANN (observat. physico-chymic. select. L. II obs. XII p. 155, 156), medicis meliori de nota commendarunt BURGHART (*neue Zusätze zur Destillirkunst.* Breslav. 1748. 8. proc. CXXVIII. p. 243 sq.), J. H. SCHULZE (praelection. in dispensatorium Brandeburgicum. Berol. 1753. 8. p. 18), et potissimum, *flores auripigmenti Hoffmannianos* (l. c. §. VII p. 13, 14.) nuncupans, KUPPERMANN (l. c. §. V-VII. p. 11-13) qui tamen solutum lixivio cinerum clavellatorum auripigmentum, et ex refrigerato lixivio sponte, aut plurima aqua frigida adfusa delapsum, vel oleo vitrioli instillato præcipitatum (nominat hinc *sul-*

phur auripigmenti praecipitatum) praesertim solutione in oleo quodam aethereo, aut spiritu vini per distilationem toties repetitam, donec omnis ille nauseosus odor evanuerit, iterum separato, ut putat (vocat enim nunc *sulphur auripigmenti correctum*), depuratum (l. c. §. VIII §. 15, 16) praefert.

Quamvis facile dem, his artificiis id effici, ut parca cum sulphure conjuncta maneat arsenici portio, quae non nocere, calcar tamen, et robur addere sulphuris efficaciae in primis sudoriferae possit, nollem tamen in tot tantasque novi, et haud ita pridem secreti remedii excurrisse Cl. KUPPERMANN, ejusque Ill. Praesidem BÜCHNERUM, ex ipsis etiam enarratis morborum historiis, quae confirmare debebant omnigenam illam virtutem, difficulter tibi persuadeas, huic auripigmenti sulphuri, certe soli, deberi omnem faustum medicationis eventum, et non poteris non ejus saltem partem aliis tribuere, praecipue ex argento vivo paratis remediis, in quorum consortio illud exhibebatur; nullibi enim solum, et meracum fuisse exhibitum illud sulphur, lego; verum sive pulveris (KUPPERMANN l. c. p. 31, 32), sive pilularum (KUPPERMANN l. c. p. 32, 33), sive fluida forma (KUPPERMANN l. c. p. 33, 34) placeret, aliis atque aliis salibus mediis (KUPPEMANN l. c. p. 32), saccharo lactis (J. CHR. HILDEBRAND nov. act. Acad. Caesar. Nat. Curiosor. Norimb. 4. T. III. 1767. n. 5. p. 25), gummi et resinae guajaci (KUPPERMANN l. c. p. 32, 33), extracto cascarillae, fumariae, cardui benedicti, aliisque amaris (KUPPERMANN l. c. p. 33), purissimo vini spiritui (KUPPERMANN l. c. p. 18 vocat *tincturam auripigmenti mineralem*), liquori anodyno minerali Hoffmanni,

oleo vini dulci, oleo caieput, essentiæ absinthii, tincturæ antimonii acri (KUPPERMANN l. c. p. 34), tincturæ sulphuris (HILDEBRAND l. m. c.), et potissimum argento vivo (P. J. HARTMANN apud KUPPERMANN l. c p. 18, 33) audit tunc *aethiops auripgmenti*, mercurio dulci (KUPPERMANN l. c. p. 32, 33, 39, 47, 51, 52), et ipsi mercurio sublimato corrosivo (STOCHAUSEN diss. de mercurii sublimati corrosivi usu medico interno, præs. A. E. BÜCHNER. Hal. 1758. 4. §. IX p. 20) junctum, his sane copiis stipato vis resolvens, aperiens, abstergens, vermibus, acrimoniæ scorbuticæ, venereae adversa denegari huic auripigmenti sulphuri non potest, et concedi, propinatum diebus intercalaribus in febribus intermittentibus (KUPPERMANN l. c. §. XXV. p. 36), catarrhalibus, etiam malignis, atque exanthematicis (KUPPERMANN l. c. §. XXVI. p. 37-39), in ophthalmia catarrhali (HILDEBRAND l. m. c.), in turbis fluxus menstrui, (KUPPERMANN l. c. §. XXVIII p. 42), glandularum et testium præcipue scirrho (KUPPERMANN l. c. § XXXII p. 47. et J. E. RICHTER §. XXIV. XXV p. 38, 39), morbo venereo, variisque ejus symptomatibus (BÜCHNER apud KUPPERMANN l. c. p. 48-52, et STOCHAUSEN l. c. p. 20 §. IX), cancro (BÜCHNER diss. de medicamentorum mercurialium usu in cancro, resp. C. CLESS. Hal. 4. 1755. §. XXIX. p. 47), spina ventosa (BÜCHNER diss. de remediis mercurialibus spinæ ventosæ medicandae interdum idoneis. Hal. 1754. 4. §. XII), et vermibus, potuisse prodesse.

Magnes arsenicalis, *Magnesia arsenicalis*, *Lapis de pyrmison*, *Lapis de tribus*, ex rubro fusca materies, ex colliquefacto cum æquali sul-

phuris, et antimonii portione leni igne arsenico nata, JS. HOLLANDO jam, et post eum ab O. CROLLIO (Basilic. chymic. p. 421), J. HARTMANNO (prax. chymiatr. Lips. p. 229, 230), ANGELO SALA (anatom. vitriol. tr. 2. in tractat. de peste, et in ternario bezoardico Oper. medico-chymica. Francof. 1647. 4. p. 380, 464, 548), nuperius a B. VITALI (Lettera, e risposta, che tratta delle malattie contagiose. Veron. 1744. 8) concelebrata, quamvis canibus, felibus, galinis largius intrusa nihil nocuisset, teste (l. c. p. 380) ANGELO SALA, externo potissimum usui, potissimum in peste, præsertim carbunculis sanandis dicata, ut tamen rarius meraca applicaretur, nisi velis ex consilio VITALIS (l. m. c.) carbunculum per ferrum ardens, aut novaculam ad partem usque sanam aperto pulvere ejus tenerrimo aliquoties impleri, et deligato linteo carpto balsamo sulphuris imbuto vulnere natam profundam escharam butyri vel olei cum albumine ovi conquassati ope emolliri. Qui hoc magnete, ita dicto, quod sibi persuasum habebant, eodem modo, quo magnes ferrum trahit, hoc corpus materiam morbi, præcipue virus pestilens ad superficiem trahere, utebantur, ut plurimum cum gummiresinis, cera et terebinthina in emplastri spissitudinem redactum adhibebant; vocabant tunc

Emplastrum magneticum in peste, vel *attractivum ruptorium pestilentiale* (ANGEL. SALA l. c. p. 381, 463), *Emplastrum ex magnete arsenicali* (O. CROLLIUS l. m. c.), *Emplastrum magneticum* (Pharmacop. Wirtemb. Stuttg. 1764. fol. II. p. 64), *Emplastrum magneticum arsenicale* (SPERLING l. c. §. XVI), *Emplastrum arse-*

nicale (DIPPELIUS apud CARL Commerc. litterar. Noric. 1731 p. 258. FELDMANN ibid. 1743. p. 50), non carbunculis modo, sed aliis quoque tumoribus (Pharmac. Wirtemberg. l. m. c.) aperiundis, et in supurationem perducendis, ulceribus putridis (O. CROLLIUS, et ANGEL. SALA ll. cc.) et pertinacibus, ipsi cancro (DIPPELIUS l. m. c.) sanandis, herniæ incarceratæ, uteroque dislocato (FR. HOFFMANN clav. pharmaceut. SCHRÖDER p. 72), et ad febrem intermittentem quartanam dispellendam, lienis regioni (IDEM l. m. c.) adplicatum; refert tamen FELDMANN (l. m. c.) exemplum binorum hominum hoc ejus usu subito gangraena faucium, eaque exitiali correptorum.

4. *Zincum* (LINN. *Syst. nat. III. p.* 304.), metallum lamellosum, ex caerulescente argenteum, nitoris constantis, in India, Anglia atque Hercynia, potissimum ex pseudogalena, minerisque aliorum metallorum eam continentibus eliquatum, tenax, ut difficillime, et non nisi certis adhibitis artificiis contundi in pulverem possit, malleo tamen tentatum rimas agat, acidis facile, et ipso salis ammoniaci spiritu solvendum, reliqua metalla ex acidis, et alcali volatili praecipitans, ex illis per salia lixiviosa, terras, gallas, et lixivium sanguinis purum colore albo praecipitandum, acidorum acrimoniam mirifice mitigans, ignis vi facile liquandum, et in flammam elegantem pallide virentem exardescens, sensim in calcem albam comburendum, cujus pars altera floccorum instar in atmosphaeram ascendit, altera summopere fixa, et, dum calet, flava, remanet, vix in vitrum convertenda, et, quando cum aliis in vitrum abeuntibus

materiis funditur, nullum iis colorem impertiens: Neque soluta, neque alia forma homini nocivum. Forma metalli medicis non usitatum. Plura de hoc metallo v. apud B. J. H. POTT (Observationum, et animadversionum chymicarum praecipue zincum, boracem, et pseudogalenam tractantium Collectio secunda. Berol. 4. 1741 p. 3 sq.), G. FR. CHRN. FUCHS (*Geschichte des Zinks in Absicht seines Verhaltens gegen andere Körper und seiner Anwendung auf Arzneywissenschaft und Künste.* Erfurt. 1788. 8), et E. H. GELLER (dissert. zincum chemicum inquirens. Jenae 1784).

PRAEPARATA.

Flores zinci, *Lana philosophica*, *Luna fixata Ludemanni*, *Calx zinci*, dum metallum hoc aëre aperto comburitur, fumi densi, mox floccorum niveorum specie, in altum acta, colorem album, quo gaudet, excalefacta in flavum convertens, odoris et saporis expers, aqua quidem nequaquam, facile tamen acidis solvenda, quorum acrimoniam mitigat, igne quamvis violento exagitata neutiquam in vapores abiens, cum carbonum pulvere exactissime mista, atque in vasis sollicite clausis igni exposita, in zincum vere metallicum rediens, ex quo prodierat, cuprum, cum quo carbonum pulveri intertrita alternis stratis igne torquetur, flavo colore tingens.

Qui tamen vulgo veneunt flores zinci, non raro alienis, creta potissimum, et similibus corrumpuntur, quod quidem vitium facile patet, quando solutioni per fortius salis communis acidum peractae vitrioli acidum meracum instilla-

tur, quo facto, si quidem creta inhaereat, sedimentum album, ex lamellis minutis conflatum, in fundum delabitur.

Extrinsecus adhibiti hi flores exsiccante, leniter adstringente, ac corroborante virtute inter medicos jamdudum celebres sunt, multiplici nomine a GLAUBERO (Furni novi philosophici. Francof. ad Moen. 1652. 8. P. I. p. 94) praedicati: Cancrosis, aliisque mali moris ulceribus inspersos multum facere ad fœtorem eorum imminuendum, experti sunt (ll. cc.) GLAUBER, et JUSTAMOND; in exsiccandis inveteratis crurum ulceribus efficacissimos deprehendit Ill. THEDEN (ap. MARTINI de zinco medico recent. observat. Helmst. 1780. 4. p. 27), cum tribus partibus pinguedinis mistos in lichenibus pertinacibus BELL (treatis. on ulcers etc.), cum pinguedine quadam in unguenti speciem redactos commendant alii, ad fissuras papillarum (CRELL apud MARTINI l. m. c.) et labiorum consolidandas; ipsosque lichenes pellendos; in sanandis vulneribus (BROWN medic. comment. by a Society of physicians at London. Vol. IV. P. 2 p. 214), et, quas vocant, excoriationibus, iis, qui diuturnis morbis decumbunt, atque in femoribus infantibus ab urina distillante frequentibus, aut cum aqua subactos aut siccos et linteo exceptos saluberrimos invenit ROSENSTEIN (*Berlin. Sammlung. zur Beförderung der Arzneywissenschaft etc.* Berlin. 8 Vol. IV. 1772 P. 4. n. 4. p. 586), et (l. m. c.) GLAUBER. Cum aqua rosarum permistos in dissipandis oculi inflammationibus, præsertim chronicis, atque humidis utiles plurimi (GLAUBER l. c. H. D. GAUBIUS adversaria varii argumenti. Leid. 1771. 4. p. 117.

DE HAEN ration. medend. T. IX. p. 242. MONRO l. c. I. p. 324 et alii); in lippitudine cum fructu adhibuit Ill. SOMMER (apud MARTINI l. m. c.), vaporum specie oculis excipiendos suadet VAN-SWIETEN (apud H. D. GAUBIUM l. m. c.).

Sed ne in hujus quidem remedii usu externo subsistere medici; GLAUBERUS enim jam (l. c. p. 93); deglutitum a granis quatuor ad duodecim, sudorem, interdum vomitum, atque alvum movere; et MUZELIUS (apud HIRSCHEL *medicin. Nebenſtunden*. p. 190), ante quinquaginta, et plures annos specifici nomine contra epilepsiam adhibitum a multis fuisse, testis est; serioribus tamen temporibus inter veri nominis medicos primus GAUBIUS (l. c. c. 8. p. 113. sq.), empirici cujusdam Amstelodamensis, cui LUDEMANN nomen erat, periculis sapiens, sua ipsius postmodum experientia suffragante, medicis commendavit: Et ille quidem homines, spasmis, etiam periodicis, infantes dirissimis convulsionibus vexatos, tum receptis ex LUDEMANNI consilio hisce floribus cum sanitate in gratiam redeuntes novit, tum ipse (l. c. p. 118 sqq. et apud J. HART de zinco, ejusque florum usu medico, observationibus confirmato. Lugd. Bat. 1772.) expertus est, infantum, præcipue difficulter dentientium convulsiones ex acido primas vias infestante natas, tussim convulsivam, epilepsiam, ipsam hæreditariam, turbas feminarum irritabilium systema nervosum exagitantes, etiam atrocissimas, ac pertinaces, singultum histericum simplici huic medicamini non raro felicissime cedere.

Et confimat sane hanc florum zinci eximiam

efficaciam multiplex aliorum experientia: ita B. LIEUTAUD (*Innbegriff der ganzen medicinischen Praxis, aus dem Französischen übers.* Leips. P. II. Vol. 2. 1779. p. 348 n. 5), et STOLTE (apud HART l. c.) puellas gravissimis convulsionibus afflictas, et puerum ex terrore eidem malo opportunum, B. VAN DOEVEREN (apud HART l. c.) puellam, HART ipse (l. c.) feminam pariter ex terrore convulsas, B. PALLAS (apud HIRSCHEL l. m. c. p. 191), et Ill. METZGER (adversar. medic. P. II. p. 98.), alios, Ill. CRELL (ap. HURLEBUSCH diss. zincum medicum inquirens. Helmst. 1776. 4. p. 40. et apud MARTINI l. c. p. XLIX) infantes; ita Ill. BEIREIS (apud HURLEBUSCH l. c. p. 34, 35) tres juvenes, et feminam, malo hoc infestatos, duos horum ab incusso terrore, alios adhuc (apud MARTINI l. c. p. XXXII), ita Cl. MARTINI (apud HURLEBUSCH l. c. p. 40) colonum a vermibus convulsum, Cl. DUGUD (Medical Commentar. by a Society of physicians at London. Vol. IV. P. 3. p. 305) puellam omnibus fere musculis convulsam, Cl. DE LA ROCHE (Journal de médecine, chirurgie, pharmacie 1779 Dec.) plurimos, a nervorum nimia mobilitate, sive a variolis, aliisque exanthematibus imminentibus, sive a pavore, Cl. ODIER (ibid. l. m. c.) infantem a gallinæ morsu, virginem a nimia nervorum mobilitate simili malo correptos, Ill. BRÜCHMANN (ap. MARTINI l. c. p. LIV.) in febris epidemicae insultu convulsos, Cl. Viri MUMSEN (ap. eundem p. LXVII) infantes a dentium difficili protrusione, aut a vermibus, Cl. NOSE (ibid. p. LXIX.), et NICOLAI (*Recepte und Curarten.* Jena 8. 1780. p. 719. 722.) infantes ex simili caussa in idem malum incurrentes hac sola, aut hac saltem potissimum medicina sanarunt.

Epilepsiæ feliciter opposuere flores zinci præter Sveciae (Veckoskrift för Läkare och Naturforskare. Vol. V. 1784), et Galliae (PARMENTIER in sua editione libri: Chymie hydraulique pour extraire les sels essentiels des végétaux par M. le Comte DE LA GARAYE. Paris 1775. FOUQUET gazette de santé par GARDANE ann. 1775. ARNAUD journal de médecine, chirurgie, pharmacie. T. LXXV. 1788. Jul.) medicos, HIRSCHEL (l. m. c. p. 161), Ill. BEIREIS (apud HURLEBUSCH l. c. p. 35), Ill. STOERCK (*medicinisch-practischer Unterricht für Feld-und Wundärzte.* Vol. I. p.348.), Ill. CRELL (apud MARTINI l. c. p. L., et apud HURLEBUSCH l. c. p. 37), MARTINI et POTT (apud HURLEBUSCH l. c. p. 40.), Ill. METHGER (l. m. c.), Cl. LICHTENSTEIN (apud MARTINI l. c. p. LI.), B. DEHNE (ibid. p. LVI-LXII-LXIV), Ill. REIMARUS (ibid. p. LXVIII), BELL (medic. and philosophic. comment. by a Society at Edinburg Vol. I. P. 2. p. 126), PERCIVAL (apud DUNCAN medical commentar. Vol. II. P. 2. p. 257), RUSH (ibid. Vol. III P. 1. p. 114), et HAYGARTH (ibid. P. 2. p. 187), in epilepsia, quæ vermibus suos debebat natales, faustos ejus videbat effectus Ill. MÖNCH (*Systematische Lehre von den einfachen und gebräuchlichten zusammengesetzten Arzneymitteln.* Marburg. 1789. 8. p. 277), in altera ex pavore, et suppressis mensibus nata Ill. STARKE (*Einrichtung des klinischen Instituts zu Jena.* 4. 1782), et in ea ipsa a vermibus oriunda, aeque ac in aliis morbis per vermes excitatis IDEM (ibid. ann. 1784. p. 13).

Similiter in chorea S. Viti medicanda ejus usus pluribus medicis egregie cessit; ita Ill. BEIREIS

(ap. MARTINI l. c. p. 32), M. HERZ (*Briefe an Aerzte.* Mietau 8. Samml. 1. 1778), et Ill. RICHTER (*medicinische und chirurgischen Bemerkungen.* Goetting. 8. Vol. I. 1793. p. 137) inter germanos, Cl. WITHE (Medic. comment. Vol. IV P. 3. p. 305), et WRIGHT (Memoirs of the medical society at London. 8. Vol. III. 1792), inter anglos, Cl. DE LA ROCHE (l. c.), inter helvetos, et anonymo cuidam (Gazette salutaire de Bouillon. Ann. 1780. N. XVI) Gallo.

Tetanum universalem hac medicina devictum refert Ill. BEIREIS (apud HURLEBUSCH l. c. p. 34), et symptomata tetanum simulantia Ill. CRELL (ibid. p. 38.); spasmos varios medici Leodienses (Gazette salutaire de Bouillon. 1775. n. 17), et Galli (ibid. 1774. n. 35), BAUMES (journal de médecine, chirurgie, pharmacie. T. LXX. 1787 febr.) Cl. DE LA ROCHE (l. c.), Ill. THEDEN (apud MARTINI l. c. p. LXIX), ALBRECHT (apud BALDINGER *neues Magazin für Aerzte.* Vol. I. fasc. 3 p. 244), ZIEGLER *Beobachtungen aus der Arzneykunde, Chirurgie und gerichtlichen Arzneykunst.* Leipz. 1787. 8), Ill. STARKE (l. c. 1782 et 1784), Ill. CRELL (apud MARTINI l. c. p. L.), et Cl. LOEFFLER (*Beyträge zur Arzneywissenschaft und Wundarzneykunst.* Leipz. und Altona. 8. P. II. 1791), periodicos spasmos Cl. LICHTENSTEIN (apud MARTINI l. c. p. LII), et DESAIVE (Gazette salutaire de Bouillon 1774. n. 52.), hystericos GOODSIR (medical and philosoph. commentar. by a society at Edinburg. Vol. I. P. 4. p. 422), DE LA ROCHE et ODIER (ll. cc.), Gallus quidam medicus (Gazette salutaire de Bouillon 1774. n. 35.), MACLACHNAN apud DUNCAN medical commentar. of

Edinburg. Vol. X. n. 4), Ill. CRELL (apud MARTINI l. c. p. XLVIII.), Cl. LICHTENSTEIN (ibid. p. LIII.), et Ill. STARKE (l. c. 1784 p. 13). Palpitationem cordis, loquendi, et deglutiendi difficultate stipatam, floribus zinci cessisse, testimonium exstat apud Ill. BALDINGER (*neues Magazin für Aerzte.* Vol. I. fasc. 5. p. 414); idem expertum se esse profitetur Ill. CRELL (apud HURLEBUSCH l. c. p. 38): Singultum, qui senem mire excruciabat, eorum usu sublatum vidit B. DEHNE (ap. MARTINI l. c. p. LX, LXI), tussim convulsivam praeter Gallum quendam Medicum (Gazette salutaire de Bouillon 1774 n. 35), Ill. TODE (*Medicinisch-chirurgische Bibliothek.* T. VII p. 568), DOBSON (apud DUNCAN medical. commentar. Vol. V. P. 2. p. 166), LEITH (ibid. Vol. VI. p. 343), LETTSOM (medical memoirs. p. 257), DE HAGEN (apud HURLEBUSCH l. c. p. 40), REIMARUS (apud MARTINI l. c. p. LXVIII), HUFELAND (*über die natürlichen und eingeimpften Blattern etc. und über verschiedene Kinderkrankheiten.* 2. Auflage 1793. 12. p. 508), KLINGE (*Etwas über den Keichusten.* 1792. 8. p. 38, 35, 135), Ill. STARKE (l. c. 1784.), asthma KOHLMANN (observationes clinicae, quarum ope florum zinci vires in morbis asthmaticis examinantur. Exford. 1791. p. 12, 13), spasmodicum inprimis WITHERS (*von der Engbrüstigkeit und den Heilskrästen der Zinkblumen nebst Krankheitsfällen und Bemerkungen, aus dem Engl. übers. von* CHR. FR. MICHAELIS. Leipz. 1787. 8. p. 73), aphoniam ex onanismo natam C. PH. BRÜKMANN (enarrationes choreae S. Viti, et epilepsiae, quae per fontes medicatos, et thermas Embsenses curatae sunt. 8. Francof. 1786), tineam, arthritidem, seque-

las suppressi mensium, et lochiorum fluxus Ill. STARKE (l. m. c.).

At crebro non solidam medicationem, sed lenimen tantummodo mali praestiterunt hi flores; in epilepsia infantes affligente eorum usu non nisi prolungavit intervallum lucidum, inter binos insultus intercedens, et insultus ipsos mitigavit Clar. HERZ (apud MARTINI l. c. p. LIV, LV.), neque ipse, neque B. DUROI (ibid. l. m. c.) eo solo remedio devicit epilepsiam, nunquam penitus sanavere D. MONRO (l. m. c. I. p. 303), et HILL (materia medica, tit. Zincum), neque KOHLMANN (l. c. p. 11) asthma.

Neque raro omnem medici spem fefellit hæc calx: Conqueruntur certe de irrito ejus usu inter Danos de MEZA (Collect. societat. medic. Havniens. Vol. II.), inter Britannos BLOND (apud DUNCAN medical Commentar. for. 1780. P. 2.), inter Gallos de LASSONE (Mémoir. de la Société de médecine à Paris. ann. 1777.), inter Italos B. CARMINATI (Opuscul. therapeutic. Paviæ 8 Vol. I. 1788. n. 2), inter Germanos Ill. SELLE *neue Beyträge zur Natur-und Arznejwissenschaft.* Vol. I. p. 178), BLOCH et PELISSON, aliique Berolinenses medici (apud MARTINI l. c. p. LXX), HERZ, et HEIM (ibid. p. LXXV), medici Casſellani (Pharmacia rationalis denuo correcta, et aucta. Cassell. 1782. 8. p. 179), HARTMANN (quæstio super zinci florum usu interno. Francof. ad Viadr. 1778. §. 7), F. GUIL. MUTZELL, et I. G. STOLTE (apud HARTMANN l. m. c.).

Incassum florum, horumve usum in convul-

sionibus sanandis tentavit LETTSOM (l. c. p. 392); saepius expectationi non respondisse fatentur ODIER (medical Commentar. Vol. III. P. 2. p. 164), Ill. TODE (diss. de præstantissima ratione illustrandi materiam medicam practicam. Havn. 1778), MUMSEN (l. c.), et RICHTER (l. m. c.): In epilepsia rarius utiles invenit DE LA ROCHE (l. c.), nunquam RAHLWES (ap. MARTINI l. c. p. LXXVI); sine fructu hoc morbo laboranti adhibuit B. DU-ROI (ibid.); chorea S. Viti exagitatis Ill. HERZ (apud HARTMANN l. c. §. 5), conjunctissimus CHR. FR. JAEGER (apud MARTINI l. c. p. LXXV sq.), et WILSON (apud DUNCAN medic. comment. for. 1787. Dec. II. Vol. 2. Edinb. 1788), phthisico tussienti Ill. NOSE (apud MARTINI l. c. p. LXXVI) asthmaticis KOHLMANN (l. c. p. 12-14).

Unde igitur hoc efficaciae unius, ejusdemque medicamenti discrimen? Plura utique medico quotidie occurrunt exempla præstantiorum remediorum, quae eidem morbo, quem toties vicerunt, frustra opponuntur, ne dicas, mala hæc aliquando nimium inveterata, aliis quoque (MELLIN l. c. p. 272), efficacissimis non obtemperantia, aliis, quibus debellandis impar est, complicata, a medicis ipsis non semper curate satis definita, medicinæ ipsi, si quidem analogiam consulas, non semper satis appropriata, justo minore (DE LA ROCHE l. c.), nec satis continuata dosi crebro fuisse tentata: Plurimum sane interest, ex quo fonte propullulet malum; si ex insanabili cerebri vitio proficiscatur, facile des B. HIRSCHELIO (l. m. c. p. 161.) nihil effectum iri usu florum zinci; incassum adhiberi, si in humoribus, aut solidorum vitio lateat caussa, Ill.

GRUNERO apud MARTINI l. c. p. LXVIII, et LXIX), si putridis sordibus scateat ventriculus, B. HIRSCHELIO (l. m. c.); neque tamen eo solo in casu profuturos putes, in quo morbi caussa medicum inquirentem fugit, aut alia specifica spem ejus frustata sunt (SELLE medicina clinica. Edit. III. Berol. 1786. p. 619.), quum memorata quoque numerosa exempla aperte loquantur, infantibus præsertim, iisque saepe tenellis, quorum plurima profecto mala ex acido primas vias obsidente nascuntur, feliciter cessisse: quamvis igitur longe absim, ut a florum horum vi (GAUBIUS l. c. p. 48) acidum infringendi, et absorbendi, quam cum multis aliis terreis, et metallicis materiis haud perinde efficacibus communem habent, omnem eorum salutarem virtutem deducam, probabile tamen videtur, illo cum acido digestionem turbante connubio salem vitriolo albo analogum generari, qui, prouti jam subolefecit HIRSCHELIUS (l. c. p. 190), clarius pronunciavit Cl. HAHNEMANN apud MONRO l. c. I. p. 324), largiori praebio deglutitus, nauseam et vomitum, quem plures medici florum zinci usum justo liberaliorem insequi experti sunt, minori autem pondere exhibitus, more aliorum emeticorum sudorem movet, spasmos, et nervorum turbas sedat, ea florum parte, quæ haud dissoluta acido restat, roborantem potius in canalem intestinalem virtutem exserente.

Variat autem dosis hujus remedii pro aetate aegri, et indole, ac duratione mali: Infantibus (GAUBIUS, HIRSCHEL, DE LA ROCHE et alii) primo quarta, aut dimidia grani pars, ut tamen, et in his liceat augere prudenter dosin, si præter nau-

seam ferant, semel, bis, quater per diem exhibetur, adultis 2-3-6 grana bis, quater et pluries per diem ingeruntur, in pertinacioribus malis paullatim adaugendo dosin, et tunc demum imminuendo, quando vomitum excitant: Ita scrupulum imo dimidiam ejus drachmam exhibet KERKSIG (observationes, et experimenta circa usum calcis zinci, et bismuthi. Hal. 1792. 8.): Præberi possunt pani butyro illito inspersi, cum lacte, aut infuso theae calido, aut aqua menthae piperitae cum saccharo, vel oleosaccharo citri (HIRSCHELL l. c. p. 162), cum tribus partibus cremoris tartari (STARKE l. c.), cum æquali moschi, et media camphoræ parte, cum magnesia alba, et rhabarbaro (NOSE, et CRELL ll. cc.), cum nitro, cum gummi arabico (WITHERS l. c.), contriti, cum cortice cinchonae, et aurantiorum (LICHTENSTEIN), aut cum aquis aromaticis, et syrupo quodam, aut cum gummi, emulsione amygdalarum, spiritu Mindereri, aqua cinnamomi, et syrupo balsamico (WITHERS l. c.) subacti, aut cum conserva rosarum rubrarum, spermate ceti, et syrupo corticum aurantiorum, vel cum castoreo, confectione cardiaca, conserva cynosbati et syrupo (WITHERS l. c.) in bolum, aut cum extracto gentianæ (BELL l. c.), vel cum eodem, sapone hispanico, et syrupo (MACLACHNAN l. c.), vel cum speciebus aromaticis, et syrupo balsamico, vel cum extracto liquiritiae, et syrupo balsamico (WITHERS l. c.) in pilulas redacti.

Calx zinci, ea zinci pars, quae metallo hoc ignis potentia exardescente fixa in catilli fundo superest, si quidem zincum purum fuerit, ac penitus exustum sit, parum a floribus zinci di-

stans, ut certe, per elutriationem ab inhaerentibus forte adhuc metalli nondum calcinati particulis liberata eandem polliceatur virtutem medicam.

Calx zinci praecipitata ex floribus zinci vitrioli acido dissolutis, et per salem lixiviosum præcipitatis nata, jam NEVMANNI tempore (prælection. chem. p. 1870) prædicata contra epilepsiam potentia inclaruit.

Tinctura zincea, liquor ex salis, quem acetum cum zinci floribus progeneravit, in spiritu vini, et salis ammoniaci solutione per distillationem obtentus, rutilus (DEHNE apud MARTINI l. c. p. XI. sqq.), quem B. Vir una cum floribus zinci, uti sibi quidem persuadebat, cum fructu juveni epileptico exhibuit.

Nihilum album vel *Nil* medii ævi, *Pomfoluz* Græcorum (GALENUS de simplicium medicamentorum facultatibus, interpr. TH. G. GAUDANO Paris. 1547. 12 L. IX. p. 298). DIOSCORIDES l. c. L. V. cap. 41.) calx zinci alba, dum cadmia uritur, vel æs funditur, in altum acta, et tum, memoratorum modo medicorum jam ævo in camera fornacibus superimposita, aut, quod etiamnum in officinis artificum occurrit, operculis catillorum, in quibus metalla ejusmodi igne tractant, excepta, exigui ponderis specifici, virtute exsiccante, atque adstringente, et jam a GALENO (l. c.) in ulceribus cancrosis, aliisque malignis, in ulceribus ani, et partium genitalium, potissimum tamen, quo usu hodienum unguenti præsertim (*Unguentum diapompholygos*, *Unguen-*

tum nihili) specie venit, ad oculos lippos, inflammatos, exulceratos sanandos commendata.

Spodium Græcorum (DIOSCORIDES et GALENUS l. m. c.), Calx zinci minus pura, eadem ceterum qua pompholyx, occasione impetrata, at ex alto in fundum relapsa, et inde peregrinis aliorum metallorum particulis inquinata, virtute ceterum ad præcedentem accedens.

Tutia, Tutia alexandrina, Nihil griseum, Cadmia botrytes, similis satis priori materies, at magis impura, et cupri particulis præsertim corrupta, magis ponderosa, crustacea, extrinsecus aspera atque ex pallide caeruleo cinerea, intus laevis ex flavo cinerea, fornacum, in quibus aurichalcum liquatur, internis parietibus adhærens, et elutriatione a rudioribus particulis liberata *(præparata)*, olim frequentius quam hodie, scopo exsiccandi nunc pulveris, nunc unguenti *(Unguentum de tutia)* specie ad vulnera, et ulcera sordida, etiam corneae, sananda, oculorum inflammationes, hæmorrhoidumque dolores sanandos usitata.

Cadmia fornacum, vix vere distincta a tutia, et furnorum, in quibus mineræ zinco prægnantes torrentur, et eliquantur, parietibus adhaerens (DIOSCORIDES l. c. c. XL. GALENUS l. m. c. p. 292), virtute, et usu similis.

Cadmia nativa, Lapis calaminaris (LINN.) *Syst. nat. III. p.* 306), nativa zinci calx, ferri calce infecta, et tinctu magis, minusve ferrugineo perfusa, simili virtute praedita, adstringendi

ſine pulveris tenerrimi, unguenti, emplastri forma saepe extrinsecus, priori utraque in oculi præcipue inflammationibus, et (PELLIER apud BELL system of surgery. Edinb. 8. Vol. IV. 1786) corneæ obscuratione adhibita; nuperius (ap. DUNCAN medic. Commentar. for the year 1783, 1784. Vol. IX. 1785.), a Cl. ADAIR intus quoque a granorum quinque ad scrupuli usque pondus in alvi fluxibus cachecticorum cum fructu tanquam roborans ingesta.

5. *Stannum* (LINN. *syst. nat. III. p.* 310), nitore stabiliori, et ad argenteum accedente, mollitie insigni, stridore quodam, quem dum diffringitur, edit, pondere specifico mediocri, (-- 72914: 10000 BRISSON histoir. de la Sociét. de médec. à Paris. ann. 1780, 1781. p. 377), facili in igne (jam 408° thermometri Fahrenheitiani) fluxu, quo durante nulla iridis colorum varietas apparet, calce alba, ulteriore ignis efficacia colorem haud mutante, difficulter liquanda, et, si liquefiat igne, non in vitrum, sed in massam vitro aemulam opacam lacteam abeunte, paullo difficiliori, atque inconstanti in acidis, quorum acrimoniam auget, solutione a reliquis affinibus metallis, et a plumbo potissimum discrepat.

Etsi facile des, stannum purum arrodi (MARCGRAF *chymische Schrift.* P. II. p. 90, 91 §. 7-9) a succis vegetabilibus acidis, (MISSA recueil périodique d'observations etc. T. II. a. VI. 1755. n. III. p. 292 - 297.) a liquoribus fermentatis, (MISSA l. m. c. p. 299 - 300), a pinguedinibus, (MISSA l. m. c. I. A. C. HOEFFLER præs. A. E. BÜCH-

NER de circumspecto usu vasorum stanneorum ad potuum, ciborumque speciatim ex ovis conficiendorum præparationem necessario. Hal. 1753. 4. §. XXV. p. 32), et jusculis salsis posse, difficilius tamen omnia hæc adoriuntur stannum, quam quodvis aliud minus perfectum metallum, ejusque tam parcam solvunt copiam, ut vix ullus inde in sanitatem redundare queat effectus; accedit, quod stannum variis aliis metallis, e. gr. plumbo, cupro, arsenico, antimonio minus nocivum sit (F. HOFFMANN opp. pathologico-practica. Hal. Dec. II. 1738 p. 434), ut veri simile sit, damnorum, quæ improvidus vasorum stanneorum usus in culinis præsertim (MISSA, et HOEFFLER ll. cc) intulisse legitur, plurimam partem non stanno ipsi, sed peregrino potius huic vel illi metallo stannum vitianti deberi.

Et crebro sane aliis, iisque noxiis metallis corrumpitur stannum, ut ea de caussa in terris Borusiæ Regi subditis lex (V. B. PYL *Magazin für die gerichtliche Arzneykunde und medicinische Policey*. Stendal. 8. Vol. II. fasc. 3. 1784. art. 8, et 19) omnem vasorum stanneorum in pharmacopoliis usum interdicat, et tum in his, tum in terris Austriacis (V. MEIDINGER *Versuch einer Eintheilung des Mineralreichs*. p. 68) artifices ad incrustandum ferrum et cuprum stanno meraco, et purissimo uti jubeat.

Et primo quidem maculam arsenici etiam optimo anglico, et malaccensi inhærentis stanno inussit (l. m. c. §. 19 p. 102.) MARCGRAF, assentiente nuperius Clar. HAGEN (diss. exhibens stannum. Regiom. 4. P. I. 1775. §. XXV. p. 32),

suspicionem utique jam movente fumo, qui dum uruntur stanni minerae, ab intersperso copiose pyrite arsenicali assurgit; at hariolante jam B. SCHINZIO tale quid (diss. de stanni, et ejus miscelae cum plumbo in re oeconomica usu. Tigur. 1770. §. VI.), pessimo etiam stanno, quod quidem ipsis examinandum occurrit, vix 1/576, meliori vix 1/1152 arsenici inesse, et si quis per 48 annos continuos omnes cibos ex vasis stanneis sumserit, cum tribus circiter stanni eo temporis spatio abrasi unciis, unicum arsenici granulum deglutire, arsenico, etiam, si una ejus libra 48 stanni admisceatur, omnem hujus nitorem, et ductilitatem destrui, numerosis suis experimentis demonstrarunt, quibus supremus Galliæ magistratus curatius stanni venalis examen demandaverat, ROVELLE, BAYEN, et CHARLARD (recherches chymiques sur l'étain, faites et publiées par ordre du Gouvernement. à Paris. 1781. 8).

Etiamsi igitur a gravi arsenici culpa absolutum videatur stannum, aliis tamen haud insontibus metallis crebro corrumpitur; v. gr. wismutho (V. ROVELLE, BAYEN, et CHARLARD l. c.) illud, quod Angli fine Tin nuncupant (1/100.), facile dignoscendo, si stanni, quod adulteratum wismutho esse suspicio est, in grana divulsi uncia in vase vitreo cum unciis duabus, et media aquae fortis purae calori sensim aucto exponitur, tum liquor, ut primum plane limpidus est, defunditur, per chartam griseam trajicitur, et cum aqua distillata purissima per guttas confunditur, quo facto si non turbetur, nihil wismuthi continere, sin autem lactis tenuioris instar

turbetur, eo contaminatum esse conjicies.

Antimonium, et ea quidem specie, qua regulus audit, ab anglis artificibus stanno, cui majorem duritiem, et si politio accedat, vivaciorem impertitur nitorem, adjici SCHULZE (Mors in olla. Altdorff. 1722. p. 5), et H. PETRAEUS (disp. de natura metallorum, nonnullisque eorum artefactis. Marburg. §. 30) perhibent; octavam crebro stanni venalis efficere partem HOEFFLER (l. c. §. X. p. 16); in Germania quoque, et aliis Europæ terris illi stanno, ex quo noduli vestimentorum, (KLINGHAMMER in SCHREBER *Sammlung verschiedener Schriften, welche in die öconomische, Policey-und Cameral-auch andere Wissenschaften einschlagen.* Halle. 8 Vol. XVI. 1765. p. 316. sq.), cochlearia, furcæ, pocula (CADET mémoir. de l'Académie des sciences à Paris ann. 1772) conficiuntur, admisceri, alii; qua quidem corruptela id efficitur, ut potulenta præsertim acida, in istiusmodi vasis stanneis asservata præter omnem expectationem vomitum excitent; dignoscitur autem hoc vitium, si portio metalli in catillo terreo, qui altero inverso superimposito et probe agglutinato tegitur, vehementiori paullo igni exponitur, quo tortum antimonium, spiculorum argenteorum specie in superiorem catillum ascendens ponderis jacturam haud exiguam in superstite stanno progignit.

Aurichalco permisceri stannum tradit (l. m. c.) SCHULZE, verius est, cuprum (SCHULZE, PETRAEUS, ROUELLE, BAYEN et CHARLARD ll. cc. Gazete salutaire 1762. art. 2. GEOFFROY tr. de matièr. médic. T. I. p. 282) saepius immistum sibi habere, sive

illud vitium ab interspersis stanni formis nativis minutim cupri mineris (B. DIETRICH apud LA METHERIE, journal de physique. T. XV 1780. Maj. p. 383) proveniat, sive (DE LA FOLLIE ibid. T. XIV. Oct. 1779. p. 309) cuprum, illi potissimum stanno, quod obducendis aliis metallis impenditur, quemadmodum v. g. in officinis bohemicis (G. JARS voyages métallurgiques ou recherches et observations sur les mines et forges de fer etc. à Lyon. 4. Vol. I. 1774. p. 82. I. I. FERBER *neue Beyträge zur Mineralgesch. verschiedener Länder erster Band, der zugleich Nachricht von einigen chemischen Fabriken enthalt.* Mietau 1778. 8. p. 20.), ex consilio addatur. Facile autem patet hoc cupri consortium, quando stannum eadem ratione, quæ supra dicta est, cum aqua forti tractatur; si enim aquæ forti immergas politam ferri laminam, cupri cortice obducta exinde redibit.

At perniciosissimum, et vulgatissimum stanni vitium, de quo jam a GALENI (*Peri antidoton* L. I. Op. Basil. 1738 fol. I. p. 431 lin. 2) inde aevo conquesti sunt medici, est plumbi connubium, quod videlicet metallum ne hoc quidem vinculo ligatum, aut suam in liquoribus omnis fere generis solubilitatem amittit, aut subdolam exitiosamque indolem exuit.

Plumbi consortium minuit utique argenteo satis affinem stanni nitorem, ut cui comparare cum inquinato purum, et meracum stannum licet, jam ex obscuriore in caesium vergente colore augurari illam labem possit; minuit quoque, ac tandem delet notam illam stanni me-

raci, quod quando diffringere tentas, erepitum quendam auribus propinquis facile percipiendum edit; auget vero (ROVELLE, BAYEN, et CHARLARD l. c. p. 147. BRAND Kongl. Svensk. Vetensk. Academ. Handling. an. 1740. p. 211. sq. SCHEFFER ibid. an. 1755. BERGENSTIERNA Kongl. Svensk. Vetensk. Academ. nya Handling. Vol. I. an. 1780. p. 156-181. *Technologisches Taschenbuch für Künstler, Fabrikanten und Metallurghen, auf das Iahr* 1786. Goetting. 8. p. 189-205.) stanni pondus specificum, ita ut pondere aquae-1000 posito a 1|32 parte plumbi immista adeo increscat, ut aequale sit 7321, ab aequali portione tantopere, ut aequet 8817 (R. WATSON chemical essays. Cambridge. 8. Vol. IV. 1786. p. 165).

Quum porro acidis, etiam mitioribus longe facilius cedat, quam stannum, iisque dulcem impertiatur saporem, his quoque explorari illud vitium potest; quod si certe acetum paullo acrius scobi stanni superfusum, ac leni calori per noctem commissum dulcem ex eo nactum fuerit saporem; ab instillato cinerum clavellatorum lixivio, salis communis spiritu vel vitrioli, quod vocant, oleo lactis tenuioris specie turbetur, a soluto in aqua vel vini spiritu sulphuris, quod audit, hepate, quocunque modo parato, aut aëre hepatico nigrescat, jure tuo colliges, contaminatum plumbo esse stannum. Quæ suspicio confirmatur, si disco stanneo de hac labe suspecto aceti acrioris tantillum, ut fundus ejus contectus sit, infundas, istique nunc disco ovum recens, at ad duritiem usque coctum per longitudinem in medio discissum plana facie impositum per nycthemerum relinquas; justa enim

si fuerit, plenum conspicies altero die venis lividis ovum.

Aqua etiam fortis adhiberi illi investigationi potest, quæ si meraca stanno explorando, et in grana divulso infusa igni sensim fortiori exponitur, utprimum limpida iterum fit, defunditur, ac per chartam trajicitur, et cum aqua ab eluendo stanno superstite reduce similiter per chartam griseam depurata confusa igni exponitur, donec pelliculam in superficie contrahat, nascentur in frigore crystalli, verum nitrum saturninum referentes, quæ, repetito isto artificio, collectæ, atque exsiccatæ pondere suo copiam plumbi inhærentis prodent, quippequæ tres quintas hujus metalli partes continent.

Usui medicorum stannum malaccense, sive purissimum Anglorum, quod Grain-Tin, aut si hoc desit, quod illis Blocktin nomine venit, præsertim inseruit, seu (The new dispensatory. II. Edit. 8. Lond. 1765. p. 503) in granula divulsum, seu radulæ, aut, quæ methodus reliquis præstare videtur (BLOCH *Abhandlung von der Erzeugung der Eingeweidewürmer und den Mitteln wider dieselben*. Berlin. 1782. 4. GOETZE *Versuch einer Naturgesch. der Eingeweidewürmer thierischer Körper*. Blanckenburg. 1784. 4. FOTHERGILL medical observat. and inquir. by a Society of physicians. London. 8. Vol. VI. 1784), eo quod mechanico effectu augeri salutarem probabile est, limæ ope rasum, unius, duorum scrupulorum, drachmæ, drachmarum binarum, unciae dimidiae, imo integrae, et plurium pondere, cum theriaca (ALSTON Medical essays and observations

of a Society at Edinb. Vol. V. P. I. p. 89 sq.), coralliorum, quæ vocant præparata, æquali portione, et conserva absinthii (MEAD monit. et præcepta medic. Lond. 1751. 8. p. 116. sq.), aut cum melle (MARX observata medica. Berol. 1770. 8 in bolum, vel electuarium redactum.

Principem inter medicamenta vermibus intestina obsidentibus debellandis paria locum huic metallo tribuit suo jam tempore PARACELSUS (*Bücher und Schriften, herausgegeben durch* I. HUSERUM. Basel. 4. P. VI. 1590. p. 245), vix tamen, qui eum sequeretur, inveniens, donec nostro demum seculo (1719) per anum quandam batavam empiricam edoctus Edinensium Medicus ALSTON (l. c.) faustissimo cum successu non ad ascarides modo, sed ad tænias quoque enecandas uteretur, quem effectum seriora quoque MEADII (l. c.), D. MONROI (*Arzeymittellehre* Vol. I. p. 226), SIBBERN (collectan. societat. medic. Havniens. Vol. II.), NAVIER, GOETZII, BLOCHII et MARXII experimenta confirmant, quamvis aliquoties incassum illud tentasse referat (diss. de vermibus intestinalibus hominum. Lugd. Bat. 1754. 4. p. 69. sq.), VAN DOEVEREN, et effectu minus constanti ALIX (observat. chirurg. Altenburg. 8. Fasc. II. 1776.). Sunt etiam, qui in epilepsia efficax se invenisse testantur (D. MONRO l. m. c.), at recte idem monet, consentiente FOTHERGILL (l. m. c.), in ea tantum morbi caduci specie conducere, quæ a vermibns natales trahit. Sunt, qui stanni meraci loco stannum cum argento vivo permixtum, a Medicis nonnullis quotidie scrupuli unius dosi ad lepram quoque persanandam (ap. BARBOU Recueil périodique d'ob-

servations de médecine, de chirurgie et de pharmacie. à Paris. 8. T. II. 1755. Febr. art. III. n. 2. p. 140), aut pulverem, terendo eam mixturam cum aqua impetratum, felici cum eventu adhibitum tradunt, sunt alii (PITCARNIUS element. medic. Leid. 1737. 4. c. 19. PIETSCH *erklarte Ursachen und Cur von den Unmachten und Convulsionen*. Hamb. u. Leipz. 1753. 8. p. 101), qui aquam, in quam stannum igne liquefactum conjectum fuit, ejus loco præscribunt.

Quacumque vero adhibeatur forma, per plures dies insequentes continuare ejus usum opus est, et, nisi, quod aliis magis arridet, cum purgantibus combinetur, ut vermes enecati alvo expellantur, singulis quatuor, quinque, sex diebus interponere medicamen alvum laxans, si præsertim convulsiones excitaverint, jubent nonnulli, ut exterminatis quoque vermibus, proximis lunæ phasibus stanni usus repetatur.

Sunt denique, qui stanni scobem in hydrophobia quoque commendarunt.

PRAEPARATA OMNIA OBSOLETA.

Cineres stanni.

Aurum musivum, ex sulphure et stanno conflatum, a TACHENIO (Hippocrat. chymic. p. 133), hypochondriacis, et hystericis, quin in ipso malo venereo, et febribus malignis prædicatum.

Sudoriferum magnum Fabri, pulvis magnam quoad partem ex stanni calce compositus, ab ETT-

MÜLLERO (Colleg. practic. p. 973), et aliis ejus ævi in paſſione hyſterica commendatum.

Bezoardicum jouiale ſubſequenti, quod parandi modum indolem internam, et effectum, quem in corpus animale edere perhibetur, ſpectat, ſatis ſimile, a ſcrupulo dimidio ad integrum adhibitum, non innocens modo, contra TRILLERUM (Diſpenſatorium univerſal. T. II. p. 11.) et I. FR. CARTHEUSERUM (pharmacologia. Berol. 8. edit. 2. 1770. p. 505.), a R. A. VOGELIO (ap. ST. I AUG. ALBRECHT diſs. exhibens medicamentorum ſaturninorum et jovialium hiſtoriam et uſum. Goëtting. 1772. 4. p. 34.) pronunciatum, ſed, praeuntibus ETTMÜLLERO (Oper. omn. colleg. chemic. et colleg. practic. p. 769, 973.), BAGLIVIO et aliis, in doloribus capitis, paſſione hyſterica, hydrope, cachexia, immodicos ſanguinis fluxus ſequente, ipſis febribus ardentibus commendatum.

Antihecticum Poterii, a POTERIO (Oper. omn. edit. FR. HOFFMANNI p. 297.) primo præſcriptum, prædicatum, denominatum, et, eo præcipiente, ex duabus ſtanni partibus et una reguli antimonii cum nitro detonantibus confectum, ab eo ipſo, quemadmodum ſerius a B. R. A. VOGELIO (prælection. de cognoſc. et curandis corporis humani affectibus. §. 646), ALBRECHTIO (l. c. p. 21 22), et HOFFMEISTERO (apud eundem l. m. c.), contradicentibus quamvis STAHLIO (mater. medic. c. 6. p. 83), JUNCKERO (conſp. therap. ſpecial. t. LXIX. p. 564), SCHULZIO (prælect. in diſpenſator. Brandenburgic. p. 180), CARTHEUSERO (l. c.), TRILLERO (l. m. c. et diſs. de dubia ſpecificorum

fide Virtemberg. 1751), non innocens modo pronunciatum, sed vermes pellere, obstructiones reserare, respirationem difficilem juvare (POTERIUS l. m. c.), temperare, sudorem pellere, humores degeneres emendare (FR. HOFFMANN in not. ad POTERII pharmacop. spagyric. c. XVIII), in febribus malignis, morbo venereo, malo hysterico, atque hypochondriaco (ALBRECHT l. c. p. 24), in tussi convulsiva, infantes tantopere interdum vexante (FR. HOFFMANN medic. ration. systemat. T. III sect. II cap. 3 §. 5. p. 113. ETTMÜLLER Oper. T. II. L. 1. sect. XIV. p. 472. TISSOT l. c. p. 106. HOFFMEISTER, cui tamen, etsi raro opem denegavit l. c. p. 23, 24), in febre hectica (POTERIUS ac DOLAEUS encyclopaed. L. II. c. 5. RIVINUS diss. de phthisi §. 53. ETTMÜLLER Op. T. IV. consult. colleg. cas. 31. consult. cent. 1. sect. II. cas. LXXI. et C), et potissimum in phthisi pulmones adorta (Commerc. litterar. Noric. ann. 1734. p. 67. MURALTUS Miscellan. Acad. Caes. Nat. Cur. dec. II. ann. 1. obs. IX. FR. HOFFMANN Oper. omn. T. II. sect. 2. c. 13. 14. et Consultat. cent. I. sect. II. cas. LXXI. THIERRY medecin. experimental. p. 163. ETTMÜLLER colleg. consult. cas. XXX. LXI. VOGEL l. m. c. HOFFMEISTER et ALBRECHT l. c. p. 21. 22) eximiam opem ferre perhitum; fugacem tamen comperit in hoc ipso morbo (l. m. c.) ALBRECHT, levamen potius, quam verum auxilium WEPFERUS (observat. medico-practic. obs. LXXVII), aliquando penitus nihil præstitit (ALBRECHT l. m. c. p. 22. TISSOT l. m. c.), ut interdum potius nocuisse (TISSOT l. m. c.) videatur.

Magisterium Jovis, calx stanni, ex peracta per acidum solutione præcipitata, intus in morbo hysterico ad grana quatuor, extrinsecus in cancro, ulceribus sordidis, et fistulis potissimum commendatum (SCHRÖDER thesaur. pharmacolog. p. 387).

6. *Ferrum*, *Mars*, in omni mundo corporeo occurrens, omnium metallorum utilissimum, ac saluberrimum, ideo a primis jam artis salutaris incunabulis medicis usitatum, tenacitate ac duritie insigni, qua, chalybis praecipue forma indutum reliqua in officinis obvia metalla superat, colore obscuriori in caesium vergente, nitore minus constanti, ut aëri potissimum humido, atque impuro expositum, facillime rubiginem contrahat, pondere specifico, si cum aliis sui generis compares, satis exiguo (-72070-77880:10000 BRISSON l. c.), facili cum magnete, qui metallico splendore conspicuum fortissime trahit, coitu, difficillimo in igne, si quidem solum illius vim experiatur, fluxu, ingenti colorum nitidorum varietate, quam variis ignis lenioris gradibus tortum in superficie exhibet, facili, per solam adeo frictionem excitanda excandescentia, lucidis scintillis, quas vehementior ignis, aut frictio ex eo, præsertim chalybis specie obvio, extorquet, facili metallici splendoris per solam quoque ignis violentiam jactura, facili in omnibus acidis, aliis quoque salibus, ipsis adeo oleis solutione, sapore adstringente, quo omnia hæc imbuit, colore cæruleo, quo per sanguinis, quod vocant, lixiviam, colore atro, quo per gallas, aut infusam his aquam, vel

vini spiritum ex his solutionibus iterum præcipitatur, levi opera ab aliis metallis discernendum.

Præter multifarium usum, quem mechanicis potius dotibus, quibus pollet, tanquam princeps plurimorum instrumentorum chirurgicorum, quibus chalybis specie optime inservit, et multorum vasorum in officinis medicamentariis, et culinis necessariorum materies præstat, ut posterioribus etiam scopis, si præsertim superficies ejus interna, quo minus arrodatur, et corpora contenta inquinet, aut cortice vitreo (RINMAN Kongl. Svensk. Vetensk. Academ. Handling. för Ar. 1779. Vol. XL. p. 200. sq.), aut vernice (BINDHEIM *chemische Annal.* 1784. Vol. II. p. 5. sq.) obducta sit, reliquis metallis, et ipsis vasis terreis crusta plumbi calces recipiente intus tectis merito præferatur, præter eum, quem candens chirurgis quoque præstat, alio loco enumerandum, adstringente, roborante, succos condensante virtute egregie prodest (A. S. SCHOLZEN præs. R. W. KRAVSSEN mars salutifer omnigenum morborum debellator Jenæ 1672. 4. I. S. VOGEL præs. I. VESTI de martialium natura, usu, et abusu. Erford. 1713. 4. I. S. HENNINGER præs. G. H. EISENMANN de medicamentis martialibus. Argentor. 1715. 4. M. ALBERTI præs. I. CHRPH. FINDEISEN de ferro. Hal. 1738. 4. I. I. WEBER de remediorum martialium interno usu. Hal. 1748. 4. ED. WRIGHT de ferri historia naturali, præparatis et usu medico. Edinb. 1753. 8. I. S. HAEHLER de ferro, ejusque præcipuis præparatis. Lips. 1768. 4. I. P. RIESENBERGER de ferro, et nonnullis inde originem petentibus medicamen-

tis. Goëtting. 1771. 4. I. W. VIRMOND præs. D. W. NEBEL de ferro. Heidelb. 1780. 4).

Et constringentem quidem facultatem, eamque satis validam externo jam usu exercet ferrum, ut sint, qui ad nimium pedum sudorem inhibendum ferri scobem, temerario utique sæpe ausu, commendent: Ea quoque nititur virtus, quam Veteres, DIOSCORIDES (l. c. L. V. c. XLVI LXI, LXII, LXV, LXVI. p. 445. 457. 459. 460), C. CELSUS (l. c. L. V. c. 1), PLINIUS (Histor. mundi, a SIG. GELENIO diligent. castigat. Lugd. 1582. fol. L. XXXIV. c. XII. et XV. p. 614. 617), ORIBASIUS (Synopsis ad Eustathium filium, quibus tota medicina in compendium redacta continetur, interpr. I. B. ROSARIO Venet. 1554. 8. L. IX. c. XVIII. p. 197.), aliis atque aliis ferri extrinsecus adhibiti formis nativis spontaneisve aut factitiis, chalcitidi et proxime affini misy (DIOSCORIDES l. c. c. XXV. et LXVI), rubigini (DIOSCORIDES l. c. c. XLVI. et PLINIUS l. c. c. XV), squamae ferri (IIDEM ll. mm. cc. et CELSUS l. c. L. V. c. I.), atramento sutorio (CELSUS l. m. c.) in sanguine ex vulneribus (PLINIUS l. m. c), vulva (DIOSCORIDES l. c. c. XLVI. LXV. PLINIUS ll. cc.), ano (PLINIUS l. c. c. XV. I. MANARDUS epistol. medicinal. Basil. 1535. fol. L. V. Ep. 1. p. 53. ORIBASIUS l. c.), naribus (DIOSCORIDES l. c. c. LXV) prorumpente sistendo, serior superstitio (R. A. VOGEL histor. materiæ medicæ. p. 406. FR. B. OSIANDER. l. c. St. 2. p. 365), si quid veri habet, haematitæ manibus contento in sedanda narium haemorrhagia, DIOSCORIDES (l. c. c. LXI. p. 457) rubricæ clysmatis specie injectæ in alvi fluxibus compescendis tribuerunt;

ea auxilium, quod in gingivis laxis firmandis tulisse perhibetur (DIOSCORIDES l. c. c. XLVI) rubigo, ea vis roborans aquæ, in quam profluens ex furnis, ut in grana divellatur, liquatum ferrum irruit, balnei (*Eisengranulirbäder*) specie cum egregio fructu in debilitatis a diuturna paralysi, aut arthritide membris, articulisque adhibitæ (LENTIN apud BALDINGER *neues Magazin für Aerzte.* Lips. 8. Vol. III. 1781. fasc. 3. p. 193 - 214); ea vis exsiccans squamæ ferri, rubiginis, aliarumque ferri calcium, quam suo jam tempore in ulceribus etiam pertinacibus et malignis proficuam invenere GALENUS (l. c. L. IX), AETIUS (Tetrabiblos per JAN. CORNARIUM Basil. 1549. fol. I. Serm. II. c. LIX. p. 80. et II. serm. II. c. XXV. p. 757), et P. AEGINETA (l. c. L. VII. p. 625), et toties in delendis cutis asperitatibus, genas (DIOSCORIDES et PLINIUS ll. cc.), mentum (ORIBASIUS qui atramentum sutorium eo fine commendat l. c.), oculos et vicinas illis (DIOSCORIDES l. c. c. XLVI. LXV. PLINIUS l. c. c. XV), aliasve partes (IIDEM ll. cc.) defœdantibus, ipsis exanthematibus chronicis (IIDEM ll. cc.), expertos se esse testantur; ea, si quid unquam bonæ frugis heic præstitit, effectus, quem in erysipelate (AVICENNA lib. Canonis. Basil. 1556. fol. L. II. Tr. 2. c. 252. p. 231), et podagra (IDEM l. m. c. DIOSCORIDES et PLINIUS ll. cc.) externus rubiginis potissimum usus exseruisse fertur. Nolo morari globulorum, et balneorum martialium, necnon balneorum terreorum, quorum efficacitas partim certe debetur contentæ ferri calci, alio loco amplius dicendum effectum.

Potior certe et longe frequentior externo est internus usus ferri, et sexcentorum ex eo confectorum medicaminum, jam MELAMPO, seculo mundi vigesimoseptimo florenti, cognitus, qui, teste APOLLODORO (Bibliothec. sive de Deorum origine L. III. interpr. BENED. ÆGIO Spolatino, recens. Hieronym. COMMELINO. 1599. 8. L. I. p. 38, 39) rubigine per duos dies cum vino potata IPHICLO potentiam progenerandi reddidit, multis, etiam serioris aetatis, ipsis iis, qui medicamenta ex aliis metallis, ex antimonio præsertim atque argento vivo parata, aut detestabantur, aut certe tanquam ambigua pronunciabant, decantatus.

Sunt tamen multa, quae ferri, et ferreorum usum interdum vetant; nocent certe, ubicunque fibrae rigidae, viscera pertinaciter obstructa, alvus, nisi ex laxitate intestinorum et ventriculi, obstipata, vasa praeter modum repleta, circulatio sanguinis justo velocior, primae viae sordibus biliosis, putridis refertae sunt, et parum proderunt aegro, viribus adeo exhausto, ut motui corporis vacare amplius non possit, quo sane opus est, ut hae medicinae plenum sortiantur effectum: Plethora certe, si adsit, venae sectione praemissa tollenda, sordes, si obstent, pharmaco purgante ingesto, ex primis viis eliminandæ, et si soluta praesertim forma praescribatur ferrum, cavendum, ut cibi, potus vel medicaminis specie aliquid terrei aut alcalini in ventriculum perveniat, quod ochram inertem praecipitare, et speratos a ferri usu effectus destruere possit: Utplurimum feces aluinae, quod quidem multis bonum omen portendit, sub eo

usu nigro imbuuntur colore. Cavendum quoque ut mox ante vel post pastum deglutiantur. Inprimis etiam curandam, ne quacumque forma ingeratur, cupri vel aurichalci, cum quo utroque nocivo metallo combinatum in vita communi toties occurrit, labe infectum sit; scobs igitur ferri, nisi a pharmacopœo ipso limæ ope ex ferro vel chalybe purissima paretur, sive hac sua forma, sive aliis remediis conficiendis adhibeatur, caute magnetis ope seligenda, et ab alienorum metallorum, aliisque peregrinis particulis liberanda, quod ut tanto certius fiat, scobs chartae firmiori acu multoties perforatae injicienda, et magnete subtus admoto ferrum sensim extraendum.

Quibus cautelis non neglectis merito ferrum praestantissimis medicamentis accenseas: Princeps ejus virtus est roborans, quam quidem felicius in corporibus spongiosis, mucosis, nimia humorum tenuitate laborantibus exserit, et ingestum primo exercet in ventriculum atque intestina, horum laxitati medens, et mala ex ea provenientia e. gr. lienteriam, et alia alvi profluvia tollens; inde laudes illae, jam a DIOSCORIDE (l. c. c. 43), CELSO (l. c. l. 4. c. 9), PLINIO (l. c. c. 15), GALENO (l. c. l. 9), AETIO (l. c. 1. serm. 2. c. 45), AL. TRALLIANO L. VII. c. 2. et L. VIII.), P. AEGINETA (l. c. L. VII.), aquae, vino, lacti, in quibus ferrum candens saepius extinctum fuerat, in sedandis fluxu caeliaco, lienteria, dysenteria, cholera, diarrhœa tributae: Ex ea ventriculum atque intestina confortante facultate profluit etiam illa, quam scobem ferri (E. H. WEDEL diss. de vermibus. Jenae 1707. 4.

P. G. WERLHOF observation. de febribus. Hannov. 1745. p. 142. G. VAN DOEVEREN diss. de vermibus intestinalibus hominum. Lugd. Bat. 1753. 4. p. 68. 71. MELLIN l. c. p. 57. RUSH l. c.), forsan sua quoque scabritie, prouti scobs stanni (M. E. BLOCH *Abhandlung von der Erzeugung der Eingeweidewürmer und den Mitteln wider dieselben.* Berlin. 1782. 4) efficaciorem, in vermes intestina occupantes, ipsam adeo interdum taeniam, et colicam a vermibus suscitatam (DARLUC journal de médecine etc. T. XII. 1760. Jun. n. 3. p. 506) exercere, testes locupletes prostant, tanto certius, si laxior simul, ventriculi potissimum, compages, et acida primarum viarum saburra obtineat.

Quum autem ferrum, acidis praesertim, sive jam dum ingeritur, solutum, sive in ventriculo, intestinisve demum nubens, quidquid solitario experimento nixus, contradicat E. WRIGHT (Philosoph. transact. Vol. L. P. II. 1758. n. 79. p. 594), in vasa (I. WOLFF observ. chirurgico-medic. Quedlinb. 4. 1704. p. 78. V. MENGHINI Comment. de Bonon. scient. et art. instit. atque academ. T. II. P. I. p. 475. sq. P. H. FORCKE diss. de martis transitu in sanguinem. Jenæ 1783. 4. p. 10. sq.) transeat, quorum oscula in canalem alimentarium patentia subit, et una cum humoribus in omne corporis punctum deferatur, potentia ejus multo latius patet; roborando enim vasa, circulationem sanguinis languidam, qualem in cachecticis, leucophlegmaticis, chloroticis crebro animadvertimus, excitat, ut arteriae fortius et plenius pulsent, et multa mala, ex hoc languore oriunda, melancholiam, ex hoc fonte

promanantem (BOERHAAVE elem. chem. II. p. 441. 442), leucophlegmatiam, chlorosin praesertim (L. MERCATUS gynæc. Basil. 1586. 4. H. MONTUUS practic. medic. Venet. 1626. 4. M. ETMÜLLER Oper. omn. Francof. 1696. fol. T. I. p. 472. V. BRUNN ap. DAN NEBEL, et BERN. WEPFER de medicamentis chalybeatis. Heidelb. 1711 §. 9. 16. TH. SYDENHAM Oper. med. T. I. p. 267. VAN SWIETEN l. c. I. p. 107. et IV. p. 447), alias cachexiæ, potissimum pituitosæ species (ETMÜLLER l. m. c.) ipsum, modo non a pertinaciter obstructo aut schirroso proficiscatur viscere, febrem hecticam sufflaminante, hydropem (B. WEPFER l. m. c. §. 29. BOERHAAVE de morbis nervorum p. 156), sero stagnante per punctionem prius evacuato (SYDENHAM l. c. I. p. 345. D. W. NEBEL l. c. p. 73), tympanitidem (R. A. VOGEL de cognoscendis et curandis præcipuis corporis humani affectibus. Goetting. 1772. 8. p. 573) feliciter sanat, ipsas febres intermittentes, ex hac præsertim ventriculi laxitate natas, tum profligat (MEAD monita et præcepta medica. p. 25), tum, si, ne revertantur, metus sit, averruncat (ALLEN synops. univers. medicin. practicæ. Lips. 1749. 8. p. 16), in capitis doloribus et vertigine, ex mera solidorum laxitate oriundis (BOERHAAVE de morbis nervorum. p. 506), in rhachitide (A. BENEVOLI disertazioni ed osservazioni, tre delle quali sulla rachitide ec. p. 229. ZEVIANI de rhachitide. C. IV. p. 135. BOERHAAVE element. chemiæ. II. p. 442. VAN SWIETEN l. c. V. p. 629. sq. MELLIN l. c. p. 205) confert; vires solidorum, per morbos, (MELLIN l. c. p. 206), ærumnas, improbos labores, multifariam intemperantiam, præsertim veneream (TH. C. MEDICUS

Sammlung von Beobachtungen aus der Arzneywissenschaft. Zürich. 8. T. II. p. 678) labefactatas (BOERHAAVE Elem. chem. II. p. 445, 446), ipsas genitales (MELAMPUS l. c. ANGELUS SALA Oper. medico-chymic. p. 202) restaurat, in fluore albo (Ephemerid. Acad. Cæsar. Nat. Cur. Dec. III. ann. 9 et 10. p. 297. L. FR. JACOBI de fluore albo mulierum. Erf. 1708. 4. §. XIII.), et gonorrhoea secundaria (J. HUNTER treatise on the venereal disease. London. 1786. 4) haud contemnendum auxilium; valerianæ quoque in epilepsia vincenda potentiam augens (LETTSOM memoirs of the medical society of London. 8. Vol. III. 1792).

Quum hypochondriacorum, atque hystericarum calamitates haud raro in fibra debili et laxa fundentur, mirum non est, et his crebro solamen et auxilium præbere ferrum et ferrea medicamenta, quae jam a ZACUTO LUSITANO (introitus ad praxin et pharmacopœam. Amstelod. 1641. 8), I. TH. SCHENCK diss. de malo hypochondriaco. Tub. 1668. cap. 2. punct. 2. §. 2), R. LENTILIO (Iatromnem. p. 232, 244), TH. SYDENHAM (dissert. epist. de affectione hysterica et process. integri in morbis fere omnibus curandis. Oper. omn. Vol. I. p. 267. sq. 441), BENED. SYLVATICO (consil. et respons. medicinal. Cent. IV. acced. method. collegiandi. Patav. 1656. fol. p. 66), I. DOLÆO (Oper. omn. Francof. 1703. fol. p. 301), FR. HOFFMANNO (Medicin. rational. systemat. T. IV. P. III. C. 6 §. 11 p. 239), MEADIO (l. m. c. p. 149), R. WHYTTIO (observat. on the nature, causes and cure of those disorders, which have been commonly called nervous, hypochondriac

or hysteric etc. London. 1765. 8 cap. 7 p. 329. sq.), MELLIN (l. c. p. 205), VOGLERO (l. c. p. 66) et aliis commendata et cum fructu fuere adhibita; caveas tamen (FR. HOFFMANN l. m.) ab eorum usu, quoties excretiones naturales, nisi ex laxitate organorum, justo segnius procedunt, vasa humoribus turgeat, primae viae saburra, nisi acida, scatent, viscera infarctibus aut obstructionibus laborant, aut praegressis vel interpositis huic fini accommodatis remediis memorata obstacula prius auferes.

Neque tamen in omni (HIGHMORUS lib. de affectionibus hypochondriacis c. 9. p. 133. sq.) viscerum infarctu aut obstructione damnandus martialium usus; quodsi enim stagnatio humorum in ultimis vasorum finibus haerentium cum nimia vasorum ipsorum relaxatione conjuncta fuerit, robur his additum eorum vim in contenta fluida restituendo, horumque circuitum restaurando, obstructa reserabit; unde patet, quod primo intuitu virtuti eorum constringenti refragatur, cur martialia (G. W. WEDEL amœnitat. mater. medicae. Ienae 1704. 4. p. 71. LUBOSCHÜZ de aperitiva martialium virtute. Hal. 1773. TH. P. CAELSI ratio occurrendi morbis ex mineralium abusu produci solitis acc. LUD. DORASCENTIUS de usu chalybis, atque mercurii in obstructione curanda. Rom. 1783. 8), potissimum ea, quae sal quoddam secum conjunctum habent (VOGLER l. m. c.) in aperientium censum delata sint: reserandis viscerum obstructionibus feliciter certe opposuit BENED. SYLVATICUS (l. c. p. 89), C. BARBEIRAC (quaestion. medic. duodecim. Monspel. 1658. 4.), VAN SWIETEN (l. c. T.

I. p. 195), VOGLER (l. m. c.); in lienis potiſſimum infarctibus commendarunt aquam aliosve liquores, in quibus ferrum candens fuerat exſtinctum, DIOSCORIDES (l. c. c. XCIV), C. CELSUS (l. c.), CAELIUS AURELIANUS (de morbis acutis et chronicis cum notis AMANNI et ALMELOVEENII. Amstelod 1709. 4. morb. chronic. L. III. c. IV. p. 452), GALENUS de compoſitione medicamentorum L. IX. c. 2), ORIBASIUS (l. c. c. 24), AETIUS (l. c. III. serm. 2. c. 11), ALEXANDER TRALLIANUS (Oper. in art. medic. principib. ex editione HALLERI. Lauſann. 1777. 8. T. VI. L. VIII. C. XIII. p. 392), P. AEGINETA (medicin. totius enchiridion interpr. ALB. TORINO. Baſil. 1552 8. L. VII. p. 623), AVICENNA (Lib. canon. Baſil. 1556. fol. L. II. Tr. 2. cap. 252. p. 231), G. W. WEDEL (l. m. c. p. 183); ſimilem ferri effectum in liene obſtructo viderunt MERCATUS (Oper. omn. Francof. 1608. fol. T. III), et FORESTUS (Oper. Rotomag. 1653. fol. p. 402. 405), in hepate obſtructo RIVERIUS (Oper. omn. medic. Lugd. 1679. fol. p. 323), in glandulis colli induratis MELLIN (l. c. p. 205), in meſenterii glandulis eodem malo laborantibus et nata exinde atrophia VOGLER (l. m. c.); morbum adeo comitialem ex liene turgido, et maximopere dolente natum partim certe ferri virtute debellavit N. TULPIUS (obſervation. medic. Amſtel. 8. Edit. nov. 1672. L. I. c. 9. p. 17 sq.).

Eadem ferri vis eſt in turbis hæmorrhoidum (PLINIUS l. c. c. 15. ORIBASIUS l. c. c. 18. p. 197. MESUE de re medica interpr. JAC. SYLVIO. Lugd. 1560. 8. L. III. de antidot. p. 245. RHAZES Oper, exquiſit. per ALB. TORINUM. Baſil. 1544. fol. de

re medicâ. L. IX. c. 80. p. 265. AVICENNA l. m. c. MANARDES epistol. medicinal. Basil. 1535. fol. L. V. Ep. 1. p. 53. MAYERNE (syntagma prax. medic. Lond. 8. P. I. 1690. VOGLER l. m. c.), et fluxus muliebris menstrui (DIOSCORIDES, MESUE, AVICENNA ll. cc. RHAZEZ l. c. c. 80. V. RIEDLIN curarum medicinalium millenarius. Ulm. 1709. 4. M. ETTMÜLLER collegium practicum p. 943. 944. 946. G. W. WEDEL l. m. c. p. 193. MEAD l. c. p. 158. 161. V. BRUNN apud D. W. NEBEL l. c. §. 32. FR. HOFFMANN medicin. consultator. Hal. 4. T. XII. 1739. Dec. IV. Cas. 5. p. 292. TISSOT l. c. cap. 26. §. 320. 4. p. 350. 535. 535. 537), si quidem a laxitate fibræ, et humoribus nimium tenuibus aut mucosis ortum ducant, sedandis, tum emanentibus aut suppressis (TURQUET DE MAYERNE, TISSOT et alii, ll. cc.), epilepsiam (VAN SWIETEN l. c. III. p. 447.) caussantibus, tum justo largius profluentibus quemadmodum etiam in sistendis aliis præter naturam ex simili caussa contingentibus sanguinis profluiis (CELSUS l. c. L. V. C. 1. VOGLER l. c. p. 65. 66) eximiam aliquando opem præstat.

Acidum porro potenter absorbet ferri scobs (I. G. WENDELIN diss. de nonnullis medicamentis metallicis, eorumque effectu in corpore humano. Hal. 1743. 4. §. XXVIII. p. 52.), eapropter quoque chloroticarum, hystericarum, hypochondriacorum (I. A. BRETSCHNEIDER diss. exhibens ægrum occasione mali hypochondriaci melancholicum. Erford. 1705. 4. §. XVII. p. 17.), arthriticorum (B. EWALD. diss. de podagra. Erf. 1697. WERLHOF curation. medic. Hannov. 1784) aliorum (WENDELIN l. c. §. XXIX. p. 54) ven-

triculi acore afflictorum, infantum rhachiticorum (GLISSON de rachitide. Lond. 1660. 12) et verminosorum, gravidarum pica laborantium (M. B. VALENTINI prax. med. infallib. I. p. 87.) exoptatum solatium, ut tamen non raro, nisi (TRALLES de usu opii salubri et noxio. Sect. III p. 63. 64) rhabarbaro juncta, aëre, qui dum ferrum in acido solvitur, prodit, et nativo ventriculi calore mirum in modum expanditur, non ructus modo, flatusque nidorosos, sed in debilioribus etiam anxietates, cardialgias, colicas creet.

Neque denique prætermittendum est, ferrum sive potius ejus calcem principem sanguinis partem (JOS. BADIA opusc. scientif. filolog. T. XVIII. p. 242. GALEACIUS Comment. inst. et Acad. Bonon. T. II. P. 2. p. 20 sqq. MENGHINUS ibid. p. 241 sq. RHADES de ferro sanguinis. Goett. 1753. *M. Hamburg. Magaz.* Vol. XIII. p. 31. sqq. G. WIDMER *vom mineraliſchen Gehalt und mediciniſchen Gebrauch des Badner Bads etc.* p. 188.), a qua potissimum ejus rubor pendet (A. HALLER element. physiol. corporis humani. Lausann. 4. T. II. 1760. p. 316. FOURCROY élem. de l'histoire naturelle et de la chymie. Ed. 2. T. II. p. 310) constituere, eo igitur etiam ex capite chloroticis, quorum pallidus cruor nisi carere penitus, saltem non sufficienti, qualem natura postulat, ejus copia gaudere videtur (TH. WILLIS diatr. de febribus. Leid. 1680. 12 p. 108. TH. SYDENHAM l. c. p. 267), cum sanguinis particulis coëundo, eumque defectum supplendo prodesse.

At multum quoque interest, qua forma exhibeatur ferrum, alii enim medici nativas, alii alias atque alias formas factitias ferri prætulerunt.

A. *Formæ ferri nativæ, a medicis commendatæ.*

Fuere sane inter medicos (V. TH. SYDENHAM l. m. c. RIESENBERGER l. c. §. VII. p. 14) qui naturæ opera artis productis hoc etiam in casu potiora habentes, mineras ferri ferro ex iis excocto majori longe salutari efficacia pollere sibi persuaserunt; cum tamen plurimæ ferrum contineant calcis forma indutum, qua difficilius longe humoribus solvitur, vix videtur illa prærogativa firmo niti fundamento, ne dicam, plurimis earum inhærere particulas peregrinas, nisi nocivas, certe ferri efficaciæ obstantes.

Minera martis solaris, in Anglia, Hassia frequens, nihil nisi pyrites ferri (LINN. *Syst. nat. III. p.* 289) fatiscens, et efflorescente alumine ac ferri vitriolo gravidus, cui quoque, quam (R. LENTILIUS l. c. p. 703) in turbis fluxus muliebris exseruisse fertur, efficaciam debet. Hodie auri coctoribus, qui mira de ea somniant, melius adhuc officinis, in quibus alumen et ferri vitriolum coquitur, relicta.

Magnes (LINN. *Syst. nat. III. p.* 323. *n.* 12.), virtute, qua ferrum trahit, lippis et tensoribus notus, illa tamen evanescente, ut primum in pulverem conteritur, ea igitur in conditione laudibus indignus, quibus HELMONTIUS de magnetica vulnerum curatione. ed. VALENTINI 1707 4. p. 706.) in herniis sanandis, abortu præca-

vendo, partu promovendo, crematum, et contritum PLINIUS (l. c. L. XXXVI c. 16) in ambustionibus sanandis, cum plumbo contritum et linteo, muliebri lacte tincto, illigatum, in sterilitate tollenda HIPPOCRATES (Oper. ed. FOESII. T. I. sect. 5. p. 686), in emplastri formam redactum in ferreis spiculis ex vulneribus extrahendis efficacem veterum multi, et ex recentioribus GUERIN (sur les maladies des yeux. Lyon. 1769), cum potu sumtum in scobe ferrea in corpore retinenda atque educenda AVICENNA (l. c. c. 470. p. 269) potentem exornarunt.

At integrum magnetem extrinsecus corpori applicatum suo in illud influxu non carere, jam ex sensatione quadam frigidæ quasi auræ colligas, quæ (QUELLMALZ diss. de magnete. §. 5), si scobi ferri in dorso manus positæ magnes admoveatur, nascitur: in oculorum morbis, maxime in epiphora commendavit (l. m. c.) PLINIUS, in singulari visum afficiente morbo, oculorum inflammatione, et obfuscatione repetitum usum egregie profecisse expertus est CHPH. WEBER (*Die Wirkung des künstlichen Magnets an die K. Societät der Wissenschaften von Göttingen gesendet, und jetzt durch einige andere Geschichten von Augenbeschwerden bestärkt.* Hannov. 1767. 8), in manu detentum partum accelerare, ex collo gestatum spasmum sanare tradidit (Magnes sive de arte magnetica. Colon. 4. 1643. L. III. C. 7. p. 679) ATH. KIRCHERUS, convulsis opitulari AETIUS (l. c. serm. 2), et I. D. REICHEL (diss. de magnetismo in corpore humano. Lips. 1772. 4), brachio utrique alligatum, epilepsiam adeo sanasse ANONYMUS (Gazette salutaire. Bo-

uillon. 1761), motum artuum dextri lateris post convulsiones destructum a magnete carpo dextro, et aliis duobus utrique suræ alligatis restitutum I. CHPH. UNZER (*Beschreibung eines mit dem künstliken Magneten angestelten medicinischen Versuchs*. Hamburg. 1775. 8.).

Major tamen ejus famà fuit in doloribus sedandis; ex collo gestatum nervorum dolores compescere refert (l. m. c.) ATH. KIRCHERUS; manu detentum chiragricorum ac podagricorum dolores lenire (l. m. c.) AETIUS, digitorum rigidorum acerbos dolores post inflammationem totius manus relictos ab eo ter applicato evanuisse I. A. PH. GESNERI (*Schwaben zur Arzneygelahrtheit u. Naturkunde*. Nördling. 8. Vol. I. 1769. p. 220); collo aut circa caput alligatum dolori capitis mederi MARCELLUS EMPIRICUS (de medicamentis in collect. STEPHANI p. 253), applicatum polum borealem oculorum dolores mitigasse DE LA CONDAMINE (journal de médecine, chirurgie, pharmacie. 1767. T. XXVII. mens. sept. n. 12. p. 265 sq.

Princeps ejus dentibus affectis admoti virtus in atrocibus dentium doloribus profligandis efficàx, recentioribus demum temporibus in censum venit, ut tamen plurima eorum experimentorum cum magnete artificiali capta sint; multoties in eo solatium invenit B. KLAERICH (*Hannöverisches Magazin*. 1765. St. 25. et *Götting. Anzeig. von gelehrten Sachen*. 1765. St. 89. p. 713. 714.), et aliquoties HOLLMANNUS (*Götting. Anz. von gel. Sachen*. 1765. St. 97. p. 777. 778), semel Ill. KAESTNER (ibid. St. 31.

p. 252. 253), ut mittam alios; frustra tamen tentavit in iisdem doloribus (l. c.) DE LA CONDAMINE, aliquoties quoque B. KLAERICH (l. c.), qui posterior etiam, perinde ac F. E. GLAUBRECHT (analecta de odontalgia, ejusque remediis variis, praecipue magnete. Argentor. 1766. 4.) ejus usu dolores quidem pulsos, verum interdum brevi temporis spatio redeuntes vidit. Vix notabilem a quatuor magnetibus, quorum bini pone aures bini plantis pedum, affixis in femina hysterica, quæ in mali accessu altero latere caeca et omni sensu orba erat, comperit effectum I. FR. BOLTEN (*Nachricht von einem mit dem künstlichen Magnete gemachten Versuche in einer Nervenkrankeit.* Hamb. 1775. 4).

Qui plura de usu magnetis medico legere cupit, adeat præter memoratos Cl. HEINSIUM (*Beyträge zu den Versuchen, welche mit künstlichen Magneten in verschiedenen Krankeiten angestellt worden.* Leipz. 1776), E. G. BALDINGERUM (progr. succinct. narratio historica de magnetis viribus ad morbos sanandos. Goetting. 1778. 4.) et Cl. ANDRY et THOURET (Mémoires de la société royale de médecine à Paris 4. à Paris ann. 1779.).

De animali, quem vocant, magnetismo alio magis congruo loco dicetur.

Haematites (LINN. *Syst. nat. III. p.* 326 - 328. n. 21. et præs. V.) ferri dives minera vel potius calx indurata, aut in solidis jam massis, aut in pulvere, quem contrita exhibet, sanguinea, hinc eo tempore, quo medici in externis ejus-

modi rerum signaturis naturæ nutum delitescere sibi persuadebant, pro remedio sanguinem sistente potentissimo habita, ut essent (V. R. LENTILIUS l. c. p. 707) adeo, qui ad hunc lapidem intra volas compressum aut axillis suppositum in quocunque cruoris profluvio, inprimis ex naribus procedente (R. A. VOGEL histor. materiæ medicæ p. 406), aut ex utero, quale inprimis post partum sæpe contingit (B. FR. OSIANDER l. c. p. 365.), tanquam ad sacram anchoram confugerent: neque negari certe potest, sive intus adhibeatur, sive extrinsecus ejus in pollinem tenerrimum contriti haematitae vis adstringens, atque exsiccans, quam cum aliis ferri calcibus communem habet, iu oculorum præsertim morbis efficax, jam a DIOSCORIDE (l. c. L. IV c. 90), GALENO (de simplicium medicamentorum facultatibus. L. IX. interpr. TH. G. GAUDANO. Paris 1547. 12. p. 282. a), PLINIO (m. c.), AVICENNA (l. c. cap. 470. p. 369) deprædicata, nostro ævo evilescens, ut vix, et nonnisi rarius ad parandos flores salis ammoniaci martiales (*haematisatos*) recipiatur.

Rubrica (LINN. *Syst. nat. III p.* 139. n. 15), *Rubrica fabrilis*, *Creta rubra*, argilla ferri calce prægnans et obscure sanguineo tinctu infecta, fragilis, ut aquae ope emolliri non amplius queat, sed potius ad aliud corpus attrita scripturam rubram exhibeat. More aliarum ferri calcium siccat, atque adstringit, rarius intus in alvi, sanguinisque profluviis, vix crebrius extrinsecus adhibita; nuperius ea copia, ut laetior rosae color nascatur, cum cremore lactis subacta in angina commendata, ea lege, ut duo ejus

cochlearia ori ingesta per fauces, et tonsillas dispertiantur. (*Reichsanzeiger* 1794 n. 92 p. 881).

Aëtites, *Lapis aquilinus*, *Lapis geodes*, crebro non nisi ferri minera (LINN. *Syst. nat. III. p.* 332. n. 29. I.) magis minusve globosa, intus cava, rarius vacua, quam aqua, terra, aut altero lapide utplurimum libero repleta, veteribus (DIOSCORIDES l. c. l. V. c. 93) magni aestimata, qui lapidem praegnantem in ea sibi fingentes, sinistro brachio alligatam abortum praecavere, femoribus affixam parturientium dolores auferre, miro ingenii lapsu persuasum sibi habebant.

B. *Formae ferri artificiales, medicis usu venientes.*

Scobs ferri, *Limatura ferri*, *Limatura martis*, aut in pharmacopoliis ipsis limae ope ex ferro purissimo parata, aut ex officinis, in quibus ferrum per mechanica ejusmodi instrumenta comminuitur, comparata, modo a rubigine, perinde ac, monente jam G. W. WEDELIO (pharmac. acroamatica. Jen. 1686. 4. p. 20.) a particulis cupri atque aurichalci, ossibus in carbonem exustis atque in pulverem conversis (I. C. PH. ELWERT *Repertorium für Chemie, Pharmacie und Arzneymittelkunde.* Leipz. 8. Vol. I. P. 1. 1790. p. 57. 58.) aliisque sordibus libera sit; quod si non sit, qualis officinas medicamentarias intrat, magnetis subtus admoti auxilio ex schobe per chartam densiorem acus ope cribri ad instar foraminibus pertusam dispersa extrahendae ferri particulae.

Quae cautela nisi negligatur, haec scobs utique inter optima remedia ferrea referenda, adeo ut, si audias TH. SYDENHAMUM (l. c. I. p. 267. 269), MELLIN, RUSH (ll. cc.), omnibus reliquis palmam praeripiat, efficacior omnino, si acidum in ventriculo deprehendat, et huic absorbendo egregie inserviens, forsan quoque ipsis particularum angulis et acumine in torquendis, qui intestina occupant, vermibus potentior; ut spem medici impleat, motum corporis, paullo violentiorem, quam ea medicamenta, in quibus ferrum acido cuidam junctum est, postulans: singularem ejus ad octodecim usque grana quotidie ingesti vim in memorabili ventriculi meteorismo a sex inde mensibus increscente expertus est GRAVES (medical facts and experiments. London. 8. Vol. I. 1791).

Exhibetur autem pro alia, atque alia morbi aegrotique indole alio atque alio pondere a sex, decem (TH. SYDENHAM l. c.) granis ad scrupulum et drachmam (WERLHOF l. c.), adultis adeo, qui vermibus laborant, ad duas drachmas, imo ad mediam usque unciam (RUSH l. c.), rarius meraca, quam aut saccharo condita (*Mars saccharatus*. New. dispensatory. Lond. 8. ed. 2. 1765. p. 337.), aut cum saccharo, et aromatibus in morsulorum (*Morsuli martiales* Pharmac. rational. Cassel. 1782. p. 221. 222.), vel trochiscorum, aut cum melle in electuarii vel (MELLIN l. c. p. 206) in pilularum speciem redacta.

Potior aliis (ANGEL. SALA Oper. medico-chymica. Francof. 1647. 4. p. 262. G. BAGLIV. de

anatome fibrarum Oper. omn. 4. Ed. nona Antw. 1715. p. 421. TH. SYDENHAM l. c. p. 267-269. V. BRUNN ap. D. NEBEL l. c. §. 30-32. I. SCHRÖDER pharmacopœa medico-chymica, stud. P. ROMMELII. Ulm. 4. 1685. p. 370. MONTUUS l. c.) visus fuit chalybis, aliis, et quidem eo quod facilius in humoribus solvitur, majori jure ferrum (WERLHOF l. m. c. FR. HOFFMANN de prudenti medicamentorum continuatione §. 25. Opusc. medico-practic. Hal. 4. 1706. p. 104. P. HERMANNI cynosur. mater. medic. cura. I. BOECLERI. Argent. 4. 1726. P. III. p. 143. LOESEKE materia medica. VI. Aufl. 1790. p. 433. RIESENBERGER l. c. §. VIII §. 17) efficacius; utrumvis, si pulveris forma praescriptum reliquis pulverem, electuarium etc. ingredientibus materiis æquabiliter permisceri debeat, in pollen tenuissimum (*Chalybs præparatus*, *Limatura martis alcoholisata*), quod sollicite contra rubiginem muniri debet, redigendum, aut, ferrei pistilli ope in mortario ferreo conterendo et contusum per subtilissimum cribrum vel linteum trajiciendo (BAGLIVIUS, TH. SYDENHAM, A BRUNN. G. W. WEDEL ll. cc.), aut, quoniam ferrum ductilius pistilli vi in pulverem redigi nequit, per plures hebdomades quotidie cum aqua superinfusa agitando, aquam turbidam decantando, et sedimentum (*Aethiops martialis* Pharmacop. succic. 8. Lips. et Alton. 1776. p. 35.) ex aqua sensim sensimque limpida delapsum velociter exsiccando, quod si circumspecte satis factum fuerit, non niger modo est pulvis, atque avide a magnete trahitur, sed facile quoque atque effervescendo in acidis solvitur.

At subtiliori etiam illa forma vix solum porrigitur ferrum, sed modo saporis ergo cum saccharo, siliqua dulci et aliis, atque aliis aromatibus, nunc ne gas, quod, dum solvitur ferrum, extricatur, in hystericis præsertim molestias creet (TRALLES de usu opii salubri, et noxio Sect. III. p. 63. 64), cum rhabarbaro, nunc pro conditionibus morbi cum hoc, illove medicamento permixtum, cum extractis amaris (A BRUNN l. m. c.) in pilulas, vel cum conservis, conditis, syrupis in electuarium (*Chalybeatum* New dispensatory. p. 498) subactum.

Rubigo, *Ferrugo*, *Aerugo ferri*, sponte sua in exposita aëri, præsertim humido atque impuro, superficie ferri, quanto deterioris et minus politi, tanto citius, et copiosius nascens MELAMPO, DIOSCORIDI, PLINIO, AVICENNAE (ll. cc.) inter primarias ferreas medicinas relata, omnino ob eam dotem scobi præferenda, quod ingesta incommodos illos ructus nidorosos non excitat (HAHNEMANN ap. MONRO l. c. I. p. 203.), at, quum acida difficilius longe subeat, minus efficax.

Croci martis, sive ferri calces, modo magis in rubrum, modo magis in flavum colorem vergentes, magnetem consueta ratione admotum non sequentes, sapore adstringente, linguam ferientes, quamvis a multis (TH. ERASTO ap. CRATONEM l. c. L. III. p. 332. P. HERMANNO l. m. c., et aliis inter veteres), eo quod tenerioris sint compagis, scobi antepositæ fuerint, quoniam difficilius multo solvuntur acidis, difficilius igitur corporis quoque humores subeunt, suam effi-

caciam parum ultra primam digestionis officinam extendere videntur, hinc nostris temporibus neglectæ; pro alio atque alio præparationis modo alia atque alia cognomina sortitæ: alii enim parantur ignis ope, alii humectando ferrum variis liquoribus, quorum vi in rubiginis speciem abit, alii corrodendo, et solvendo ferrum per varia acida: ita sunt (v. g. A. LIBEVIUS alchym. Francof. 1606. fol. P. II. p. 21), qui scobem aut laminas ferri sola ignis violentia in calcem (*Crocus martis obstructivus* I. SCHRÖDER l. c. p. 370.), alii, qui intermisto sale communi (SCHRÖDER l. m. c.), tartaro (IDEM l. m. c.) nitro nitro et sulphure simul (*Pulvis cachecticus* I. BOECLER l. m. c.), aut sulphure (I. SCHRÖDER l. m. c. p. 370. 371) urunt, aut frustum sulphuris ferro vel chalybi candenti affricando, et guttas delabentes in aqua frigida collectas conterendo (*Crocus martis aperitivus, Crocus martis niger, Chalybs cum sulphure præparatus* New dispensatory. p. 494), aut scobem ferri chalybisve per strata commiscendo cum aequali, duabus tribusve sulphuris contusi partibus, humectando, ut primum intumescit mistura, conterendo, et in catillo terreo candenti igne sub continua agitatione tam diu urgendo, donec in pulverem nigrum (*Crocus martis sulphuratus, Chalybs sulphuratus, Mars sulphuratus* New dispensatory. p. 494) facillime inter digitur comminuendum et sulphuris acido hac ustione extricato, et cum ferri portione in vitrioli speciem abeunte aliis martis crocis omnino efficaciorem conversa sit, qui ulteriori ignis actione parte inhærentis acidi iterum expulsa, rubrum (nunc New dispensatory. p. 495. *Anglis Crocus martis aperiens* audit)

adipiscitur colorem, diuturno et violentiori ignis effectu tandem in meram ferri calcem (*Crocus martis adstrictorius* ANGEL SALA exeges. chymiatrica. Sect. II. Op. p. 742. *Crocus martis adstringens* New dispensatory. p. 495.) omni salina solubili parte privam abiens.

Alii laminas vel scobem ferri rori (JOSSE histoire de la Société de médecine à Paris. ad ann. 1776. p. 326) exponendo, aut (*martis limatura præparata* New dispensatory. p. 493) aëri humido, aqua (G. W. WEDEL pharmac. acroamat. L. II. Sect. II. C. 4. §. 6. p. 289. FR. HOFFMANN de prudenti medicamentorum continuatione. §. 26. Opusc. medico-pract. Hal. 4. 1736. Dec. I. n. 4. p. 105), lotio præsertim puerorum (SCHRÖDER l. c. p. 370), aceto (*Chalybis rubigo præparata* New dispensatory. p. 493.), aqua sale communi (SCHRÖDER l. m. c.) vel (*Crocus martis emmenagagus*) borace (G. W. WEDEL l. m. c.), arcano tartari (IDEM l. m. c.) impraegnata, salis communis acido (I. I. ROSENSTENGEL institution. chymico-pharmaceutic. Francof. 4. 1718. p. 774), vitrioli oleo (SCHRÖDER l. c. p. 372) vel spiritu (*Crocus martis saccarinus* G. W. WEDEL l. m. c. §. 5. p. 288) conspergendo aut obliniendo, ferruginem inde natam abradendo, denuo conspergendo, iisque alternis artificiis pergendo, donec omne ferrum in rubiginem conversum sit, collectam vero rubiginem conterendo, aquæ auxilio elutriando atque exsiccando, vel etiam (JOSSE l. c.) exurendo: alii aquæ fortis (I. SCHRÖDER l. c. p. 371) vel spiritus salis communis (ROSENSTENGEL l. m. c.) vaporibus exponendo, aut aquam fortem cochleari ferreo per aliquod tem-

poris spatium infundendo (SCHRÖDER l. m. c. p. 372), ceterum eadem ratione procedendo; alii (SCHRÖDER l. c. p. 371.) vitrioli, salis spiritu, vel aqua forti solvendo, et ex his aut per alcalia, præsertim caustica (DARCET et FOURCROY histoire de la société de médecine à Paris, ad ann. 1776. p. 324. 325), quæ utplurimum crocum magneti obtemperantem largiuntur, potissimum spiritum salis ammoniaci (MARET histoir. de la société de médec. à Paris ad ann. 1726. p. 324.) præcipitando, eluendo ac siccando, aut humorem in vasis apertis (SCHRÖDER l. m. c.), vel per distillationem in vasis clausis ignis vi iterum expellendo; repetito tali labore (SCHRÖDER l. m. c.) cum aqua forti suscepto *màrtem rubificatum* sive *crocum chalybis rubrum* pulcherrima profecto rubedine conspicuum, et ab inventore insignibus encomiis exornatum confecit ANGELUS SALA (Septem planetar. spagyric. recens. et myrothec. sect. VII. n. 36. Oper. medico-chymic. p. 201. 805). Alii denique cum aqua in machina Garayana (ROVELLE Histoir. de la société de médecine à Paris. ad ann. 1776. p. 325), aut cum aceto multoties denuo superadfuso (ROSENSTENGEL et ROVELLE ll. mm. cc.), aut cum aqua forti multum diluta (CROHARE hist. de la soc. de médecin. à Paris ad ann. 1776) violenter agitando, pastam inde nascantem eluendo, et pulverem tenerrimum tandem subsidentem exsiccando *Crocum martis* sibi compararunt.

Squama ferri, *Scoria ferri*, *Stercus ferri*, quod ferrum candens mallei ictibus percussum ejicit, utique jam in scoriæ speciem conversum,

Veteribus, DIOSCORIDI (l. c. c. XCIV), PLINIO, GALENO, AETIO, AL. TRALLIANO, P. AEGINETAE, AVICENNAE (ll. cc.), ORIBASIO (ad Eunapium L. IV. interpr. I. B. ROSARIO. Venet. 1558. 12. L. II. C. 5. p. 102), MESUAE (de re medica. L. III. interpr. I. SYLVIO. Lugd. 1560. 8. L. III. p. 245) et RHAZEO (de re medica. L. III. c. 35. et L. IX. c. 63. Oper. exquisit. per ALB. TORINUM. Basil. 1544. fol. p. 82. 247.) multum celebratum, hodie apud medicos obsoletum, nisi forte (v. PIEPENBRING apud I. C. PH. ELWERT l. c. p. 14) per fraudem limaturæ ferri nomine in pharmacopoliis veneat.

Vitriolum ferri. V. supra.

Flores salis ammoniaci martiales. V. supra.

Oleum martis. V. supra.

Mars solubilis alcalisatus (New dispensat. p. 495.) exurendo cum æquali scobis ferreæ copia permixtum tartarum album, qui eo labore omni fere acido spoliatur, et, quod superest, contundendo et per cribrum trajiciendo paratus, hodie vix adhibitus.

Mars solubilis, *Chalybs tartarisatus*, *Tartarus chalybeatus*, humectatione, aut coctione scobis ferri et tripla vel quadrupla portione cremoris tartari cum aqua natus, facile, et si quidem rite paratus fuerit, totus in aqua solvendus, saporis haud ingrati, coloris ex luteo fusci, inter principes ex ferro confectas medicinas, cum neque facultate excalefaciente, neque virtute adstringente, reliquorum usui toties obstante, nocere facile possit, in rhachitide atque vermibus infantibus a granis 5-12, in aliis per

ferrea debellandis morbis adultis a granis 15, ad drachmam usque mediam exhibendus, sive aqua quadam suaveolente solutus (*Tinctura martis tartarisata*) et syrupo edulcatus, sive in bolum redactus, sive cum nitri depurati 1/8, et sacchari 3/8 terendo permixtus (vocat nunc Cl. VOGLER l. c. p. 65. *Martem solubilem nitratum*), quo in connubio in necandis vermibus, reserandis obstructionibus, sedandis nervorum turbis, sistendis, et, si quidem salutaria sint, restituendis sanguinis profluviis, mirifice efficacem expertus est Cl. VOGLER (l. c.).

Globuli martiales parum a marte solubili discrepantes, ut tamen minore tartari copia instructi, rarius toti aqua vel vini spiritu solvantur, et, quamvis vino virtutem, qua interno quoque usu pollent, impertiantur, externo potissimum usui destinati sint, quo utique aqua, vel aceto, vel vino macerati, donec hæc fluida colore, et sapore ferrum solutum iis inhærere testentur, vel cum aqua saturnina Goulardi conjuncta, et fomentorum forma adhibita, in sanguinis profluviis, vulneribus sclopeto inflictis, contusionibus, luxationibus, anchylosi egregiam opem præstant.

Tinctura ferri acetata, *Tinctura martis Radcliffii*, *Tinctura martis acetosa*, *Acetas ferri*, nonnullis (Pharmacop. Wirtemberg. p. 209), si præterea accedat spiritus cydoniorum *Tinctura martis adstringens*, ex scobe aut æthiope martiali, aut ea ferri calce, quæ per cineres clavellatos ex facta per aquam vitrioli viridis solutione præcipitata fuit (DE MORVEAU élemens

de chymie pour l'académie de Dijon. Vol. III. cap. X.), et aceto vini vel communi, vel per artem, quod vocant, concentrato (DE MORVEAU et VEIRAC ll. cc.) coloris fusci, sapore paulisper atramentoso, colore atro, quem ab infusa cum gallis decocta aqua; sedimento cæruleo, quod ab instillato sanguinis lixivio dimittit, aliis martis tincturis similis, virtute roborante, vermibus adversa (BOERHAAVE elem. chem. Vol. II. p. 447), rhachiticis salutari (VEIRAC l. c.), reliquis (DE MORVEAU l. c.) forte superior: exhibetur autem ad guttas centum et ultra, vel saccaro syrupove edulcata, vel vino aliove grato liquore temperata, vel postquam leni calore in extracti (*Extractum martis* Pharmac. rational. Cassell. p. 169) speciem redacta fuit, pondere granorum octo ad viginti usque pilularum forma.

Tinctura martis cydoniata, succus cydoniorum depuratus ferro soluto gravidus (I. A. WEDEL progr. 1 et 2 de tincturam martis cydoniatam parandi, et conservandi modo optimo. 4. Jen. 1740 et 1741), et aqua cinnamomi spirituosa temperatus, reliquis, si saporis rationem habeas, martis tincturis gratior, rarius tamen hodie hinc inde ventriculi roborandi aut sanguinis ex utero puerperarum profluentis sistendi (B. FR. OSIANDER l. c. p. 368), gratia cochlearis parvi vel consueti, etiam duorum mensura, vino vel aqua temperata, vel postquam calore leni in extracti (*Extractum martis cydoniatum*) speciem redacta fuit, cum extractis amaris pilularum forma exhibita.

Tinctura martis pomata, ex ferro in succo

pomorum expresso ac depurato et aqua cinnamomi spirituosa progenerata, cydoniatæ, si virium rationem habeas, etiam in sanguine sistendo (OSIANDER l. m. c.) similis, sapore inferior; olim quoque interdum extracti (*Extractum martis pomatum*) specie usitata.

Tinctura martis cum vino malvatico et pomis aurantiis, grata utique, partes ex quibus componitur, jam in fronte gerens, ferri certe parum continens, ut potiorem sane efficaciæ partem reliquis debeat, a quibus denominatur, ventriculum atque intestina roborandi ergo a drachma media ad scrupulos duos propinata.

Tinctura martis, *Tinctura martis Londinensium*, *Tinctura martis in spiritu salis*, solutio ferri per spiritum salis communis dulcem perfacta, coloris aurei, inter tincturas ferri in officinis adhuc obvias ferro ditissima, quum mineralia, quæ vocant acida, majorem ejus copiam dissolvant, et inter haec salis communis acidum firmius teneat dissolutum ferrum.

Tinctura nervina Bestuchef, *Tinctura nervino-tonica flava*, *Guttæ aureae Lamottii*, *Liquor nervinus albus*, *Liquor anodinus martiatus*, olim inter arcana remedia relata, cujus compositio nostris demum temporibus munificentia Augustissimæ Russorum Imperatricis innotuit, non nisi aether vitrioli salem ex connubio ferri cum salis communis acido progeneratum in se continens, et depurato vini spiritu temperatus, coloris nitide aurei, si solis radiis exponatur, penitus evanescentis, in umbra redeuntis, ab in-

fuso sanguinis lixivio sedimentum cæruleum dimittens, et virtute roborante, quemadmodum reliquæ martis tincturæ gaudens, efficacitate in nervos has forte superans.

Tinctura martis vinosa, *Vinum chalybeatum*, *Vinum martiale*, jam Arabibus medicis, RHAZES (l. c. l. IX. c. LXIII. p. 247), et AVICENNA (l. c. L. II. c. 688. p. 311. sqq.) dictum, ab ANGELO SALA (septem planetarum terrestrium spagyrica recens. Oper. p. 202) TH. SYDENHAMO (l. c.) et BOERHAAVIO (Elem. Chem. II. p. 446) inter principes ex ferro paratas medicinas relatum, et ad vires exhaustas restaurandas, tonum fibrarum in chloroticis et rhachiticis restituendum maximopere commendatum, saporis paulisper dulcis et austeri, nisi ejus emendandi gratia aromata aut saccharum, cum quo etiam (TH. SYDENHAM l. c.) in syrupi speciem redigi potest, aut virtutis roborantis adaugendæ ergo radix gentianæ aut alia amara adjecta fuerint, coloris parum grati, nisi coccinellæ aliquid vino additum sit. Paratur autem, vinum potissimum germanicum paulo generosius, quod suo acore potentius in ferrum agit, et majorem ejus copiam dissolvit, scobi ferri infundendo, vas, cui commissum fuit, obturando, et septimanis aliquot elapsis defundendo. Porrigitur, ut plurimum per aliquot hebdomades continuas, drachmæ et adeo mediæ unciæ pondere.

Serum lactis chalybeatum, serum lactis consueta ratione paratum, in quo candens ferrum extinctum fuit, roborantem ferri virtutem cum attenuante seri conjunctam possidens.

7. *Cuprum*, *Aes*, *Venus*, ipsa, qua in terræ visceribus occurrit, frequentia, crebro ferri connubio, et, multis aliis dotibus, tenacitate, et duritie, pondere specifico, difficiliori in igne fluxu, multiplici colorum, quibus, si ignem, antequam candeat, experiatur, in superficie ludit, varietate, facili sive ignis violentiae, sive aëris contactui, sive salium exponatur, nitoris metallici jactura, facili denique in salibus acidis, aliisque, et ipsis oleis, præ reliquis metallis ad ferrum propius accedit; at multis quoque notis discrepat, rubedine sui generis conspicuum, in aëre tardius, quam ferrum rubiginem, æruginem contrahens ex cæruleo viridem, si fricetur, odorem distinctum sui generis emittens, tenacitate ferro cuso bonæ notæ inferius, neque ulla arte chalybs duritiem nanciscens, pondere specifico (-77880-88785: 10000 BRISSON l. c.) ferrum superans, magnetis imperium respuens, si ignis violentiæ exponatur, flammulam viridem eructans, et vivacioribus longe, antequam excandescit, quam ferrum, coloribus ludens, leniori tamen ejus gradu liquescens, in eo autem statu liquido aquam violentissime, vehementius, quam quævis alia metalla eadem in conditione constituta, repellens, continuato ignis effectu aërisque contactu in calcem ex cæruleo atram, et auctori igne in scoriam rubram abiens, corporibus, præsertim fluidis, quibus solvitur, arctius nubens, illis saporem sui generis nauseosum, et tinctum amœnum, modo ad cæruleum, modo ad viridem propius accedentem, impertiens, cum salibus facile in cry-

stallos abiens, tum aqua, tum vini spiritu facile iterum dissolvendas, et flammæ, qua posterior ardet, colorem non raro in egregie viridem commutantes, ex acidis per alcalia et terras calcis dilute viridis, per sanguinis lixivium sedimenti profunde rubri, per zincum, stannum, ferrum cupri metallici specie præcipitandum, spiritu quoque salis ammoniaci simplici facile solvendum, cui colorem suavissime cæruleum conciliat.

Verum princeps nota, qua cuprum a ferro distat, nititur ea, quam in corpus animale exercet, efficacia. Cuprum enim, quacunque forma deglutitum, millenas excitat turbas, in digestionis negotio potissimum conspicuas, et haud raro morte (in canibus et cuniculis G. C. HILLEFELD experimenta quædam circa venena. Goetting. 1760. 4. p. 47) in hominibus (RHODIUS Act. Acad. Caes. Nat. Curios. Cent. III. obs. 95. FR. HOFFMANN medicin. rational. systemat. T. II. p. 290. I. I. SCHEUCHZER it. alpin. 1. London. 1708. p. 10. I. R. ZWINGER Act. Helvetic. 4. Basil. 1762. p. 252. 254. 256. MISSA apud VANDERMONDE recueil périodique d'observations etc. à Paris. Vol. II. 1755. p. 149. FABAS gazette salutaire. 1762. n. 30. PERCIVAL médical transactions. Lond. 8. Vol. III. 1785. n. 9. RAHN Gazette de santé *oder gemeinnützige medicinisch. Magazin.* Zürich. 8. Iahrg. 1. 1782. fasc. 6. p. 701. PYL *Auffätze und Beobachtungen aus der gerichtlichen Arzneywissenschaft.* Berlin. 8. Samml. VIII. 1793. n. II. *Medicinische Ephemeriden.* Chemniz. 1793. 8. p. 58), rarius (ZWINGER l. m. c.), saporem tetrum aeruginosum vix ex ore et lingua delendum, defe-

ctum omnis cibi appetitus, nauseam, nisus vomendi, pectoris oppressiones horrendas, vomitus enormes, dolores atrocissimos, modo ad ardoris, modo ad punctionis sensationem propius accedentes, colicos, regionem epigastricam, aut cartilaginis ensiformis, nunc abdomen, nunc pectus, nunc caput præsertim afficientes, modo continuos, modo remittentes, modo fixos, modo vagos, vertiginem, alui profluvia, nonnunquam cruenta, rarius obstipationem pertinacem, aliquando perpetuam animi agitationem, ad agrypniam usque, ne doloribus quidem cessantibus desinentem, auctam, deliria, animi deliquia, faciei pallorem, pulsum debilem parvum, alia virium labentium signa, alias convulsiones, alias paralyses, hemiplegiam, apoplexiam, rarius exanthemata, et ea quidem interdum leprae aemula.

Numerosa hæc malorum, cupro deglutito suam originem debentium, caterva medico potius id officii injungit, ut caveat, ne ulla occasione cuprum funesta sua vi noceat, quod quidem tanto facilius contingit, quum solvi tam facile liquoribus omnis fere generis possit: offert vero cuprum, perinde ac varia metalla ex ejus cum zinco et stanno connubio progenita, consuetam et aptam cetera vasis materiam, in quibus alia atque alia tum medicamenta, tum alimenta et potulenta parantur, coquuntur, asservantur, non raro inde cupri nunc sapore, nunc colore, quem aliquando laete viridem hisce corporibus conciliat, manifesti, labe infecta, ut satis copiosa habeantur exempla succorum, uti quidem audiunt, inspissatorum atque extractorum (WESTRUMB *neveste Entdeckungen in der Chemie.*

Vol. V. p. 92. EHRHART ap. BALDINGER *Neues Magazin für Aerzte.* II. 2. 4. IV. p. 314.), syruporum e. gr. syrupi rhamni cathartici (SCHULZE Mors in olla. Altordf. 1732. p. 11. §. 11.), linctuum (PARMENTIER recréations physiques, économiques et chymiques. à Paris. 12. Vol. 2. p. 282.), emulsionum (Miscellanea Acad. Caesar. Natur. Curiosor. Dec. II. ann. IX. obs. 11. HOCHSTETTER de noxiis quibusdam circa medicamenta officinalia. 4. Jen. 1738.), aquarum distillatarum (New dispensatory p. 573. TACHENIUS Hippocrat. chymicus. p. 152.), oleorum æthereorum e. g. olei Cayeput (BINDHEIM *neveste Entdeckung. in der Chemie* Vol. III. p. 81-82.), spirituum ardentium (ANGEL. SALA hydrelaeolog. Sect. I. C. 6. Oper. p. 60-61. W. G. PLOUCQUET *Warnung an das Publicum für einem in manchen Brandeweinen enthaltenen Gifte, samt den Mitteln es zu entdecken und auszuscheiden.* Tübing. 1780. 8. A. FOTHERGILL lettres and papers selected from the correspondence book of the society institued at Bath. Bath. 8. Vol. V. 1790. p. 400), salium (MAUCHART Ephemerid. Acad. Caesar. Natur. Curiosor. Cent. I. obs. 13), præsertim cremoris tartari (EHRHART l. m. c. Vol. IV. fasc. 4 p. 313), aliorumque pharmacorum (HARTLEY ap. LOBB treatise on dissolvents of the stone and on curing the stone and the gout by aliments. Lond. 1739. app. p. 6. HOCHSTETTER l. c. A. FOTHERGILL l. c. p. 393. 394. 401. sq.), theae (A. FOTHERGILL l. c. p. 406), aquæ communis (SCHULZE l. c. p. 810.), diu in vasis aeneis apertis asservatæ, aut per tecta cuprea delabentis (A. FOTHERGILL l. c. p. 394. 402. 403), potuum calidorum (Gazette salutaire 1762. n. 43.

ZÜCKERT *von Nahrungsmitteln*. p. 124), lactis (I. I. SCHEUCHZER l. c. p. 13. THOMASIUS ap. SCHULZE l. c. §. XVII. p. 26. FABAS l. c. FALCONET observations and experiments on the poison of copper. London. 1724. THIERY quæst. med. an ab omni re cibaria vasa ænea prorsus ableganda. Paris. 1749. HUEBER de aenea culinari suppellectili. Argentor. 1766. p. 17), casei MAUCHART et THIERY ll. cc. WEIGEL apud PYL *neues Magazin für die gerichtliche Arzneykunde und medicinische Polizey*. Stendal. 8. Vol. I. 1785. fasc. 1. art. 1. et WILLICH ibid. fasc. 4. art. 4. *Medicinische Ephemeriden*. p. 58.), butyri (FALCONET et SCHEUCHZER ll. cc. HUEBER l. c. p. 13), oleorum (FALCONET l. c. THIERY l. c. §. III. PARMENTIER l. c. p. 283), aliorum atque aliorum succorum vegetabilium (HUEBER l. c. p. 13. 15. CHPH. FR. W. BUSCH de noxis ex incauto vasorum aeneorum usu profluentibus. Goetting. 1790. 8.), vini (MAUCHART et RAHN ll. cc. HORSTIUS comment. ad LEMNII libr. de occultis naturæ miraculis. SPLEISSIUS ap. I. H. HEUCHER Mitridates. §. XXIV. Oper. edit. cur. CHRN. FR. HAENEL. Lips. 4. T. I. 1745. p. 427. HUEBER l. c. p. 12. STRACK journal de médecine, chirurgie etc. T. XXIV. 1766. Febr. p. 149. A. FOTHERGILL l. c. p. 399. 400), cerevisiæ (A. FOTHERGILL l. m. c.), aceti (THIERY l. c. A. FOTHERGILL l. m. c.), acetariorium (MAUCHART l. c. THIERY observations de physique et de médecine. Vol. I. p. 98), et variorum aceto conditorum, phaseolorum (Journal de médecine, chirurgie etc. T. XXIV. 1766 Febr. p. 150. TONDI istituzioni di chimica. Napoli 1786. 8. p. 162. NAVIER contrepoisons de l'arsenic, du sublimé corrosif, du verd de gris et

du plomb à Paris. 8. 1777. T. 2. STRACK l. c. p. 150), cucumerum (FALCONET l. c. SCHULZE l. c. §. 10 p. 11. *Götting. Anzeig. von gel. Sachen.* Zugab. 1776. p. LXXXVIII), capparidum (DARLUC. histoir. natur. de Provence Vol. III. 1786. p. 10), foliorum crithmi maritimi (PERCIVAL medic. transact. by the College of physicians at London. London 8. Vol. III. 1785. art. 9.), piscium et carnium (HUEBER l. c. p. 15), porro jusculorum (PERCIVAL l. m. c.), ovorum cum acetosa et butyro (SCHEUZER l. m. c.), ciborum cum vino (ZWINGER l. c. p. 288.), aut lacte (HUEBER l. c. p. 12. 15) coctorum, ex carnibus (MISSA l. c. p. 149. STRACK l. c. p. 150. HUEBER l. c. p. 13. PARMENTIER l. c. II. p. 283. *Frankfurt Reichspostzeit.* 1776. d. 7. Dec. *Medicinisch. Ephemerid.* l. c.), piscibus (RHODIUS, RAHN ll. cc. MISSA l. c. p. 148. CRATO A KRAFTHEIM consil. et epistolar. medicinalium. T. I. 1654. cons. 7. p. 73.), leguminibus (RHODIUS l. c. DAVIDSON medical facts and observations. London. 8. Vol. III. 1792. p. 59. sq.), oryza (RHODIUS l. m. c.) paratorum, aliorum (BOVIUS flagello contro dei medici comuni, detti rationali. Venez. 1583. 4. LANZONI Ephemer. Acad. Cæsar. Natur. Curiosor. Dec. III. ann. 7. obs. 102. VALISNIERI ibid. Cent. I. p. 61. A. FOTHERGILL l. m. c. p. 395. sq.), in navibus præsertim obviorum (Gazette salutaire. 1762. n. 43. FORSTER voyages round the world. 4. Lond. Vol. I. 1777. p. 175. I. TRAVIS medical observat. and inquir. by a Societ. of physic. at London. Vol. II. p. 1 sq.), pharmacopœorum (BLIZARD experiments and observations on the danger of copper and Bellmetal in pharmaceutical and chemical præparations. Lond.

1786. 8.), aliorum artificum, coquorum, vasis atque instrumentis cupreis, aut aurichalceis, non raro ærugine jam infectis utentium, incuria veneni crimine notatorum, adeo ut postremo dictus medicus haud vereatur, principem scorbuti nautis tantopere funesti caussam in incauto hoc cupri usu ponere.

Quibus indubiis cupri corpus humanum ingressi effectibus permoti non medici tantum aut valde circumspectum, et limitatum (v. HEYER apud I. C. PH. ELWERT l. c. p. 126. sq.) modo cupri et aurichalci in pharmacopoliis usum permiscere, summam munditiem, æruginis, facilius longe, quam politum cuprum humores omnis fere generis subeuntis, originem arcentem, aut, ut noxas prævertant, ab aere dissoluto imminentes, ut interna istiusmodi vasorum superficies vernice (BINDHEIM *Chemisch. Annal.* 1784. Vol. II. p. 5. sqq.), vitro (RINMAN *neueste Entdeckung. in der Chemie.* Vol. VII. p. 137), zinco (MALOVIN Mémoir. de l'Académ. des scienc. à Paris. ad ann. 1742. p. 100), aut stanni purissimi, aut metalli cujusdam nobilis crusta solito crassiori obducatur, imperantur, aut omnem plane in pharmacopoliis (AMBR. PAREUS Oper. p. 746. A. FOTHERGILL l. c. p. 400 sq.), culinis et cellis (THIERY quaest. med. etc. A. FOTHERGILL l. c. p. 394-400. 405.), officinis lactariis (A. FOTHERGILL l. c. p. 394. 405. HAYES ibid. Vol. IV. 1788. p. 186. sq.), iisque, in quibus cerevisia (A. FOTHERGILL l. c. p. 404), vini spiritus, aquæ et olea distillata (IDEM l. m. c.), acetum, saccharata, sal commune, cremor tartari parantur (Serious reflexions on the manifold dangers atten-

ding the use of copper vessels and other utensils of copper and brass in the preparation of all such solids and liquors, as are designed to food the human bodies. Monthly Review. Vol. XII. p. 148. sq.) eorum usum interdixerunt, sed summi quoque magistratus, quibus civium salus curæ cordique est, mandatis publicis his medicorum monitis robur addiderunt (e. gr. 1753 senatus supremus Sveciæ A. FOTHERGILL l. c. p. 410. nuperius summus Pomeraniæ magistratus CHR. EHR. WEIGEL *Magazin für Freunde der Naturlehre und Naturgeschichte, Scheidekunst, Landund Stadtwirthschaft, Volks und Staatsarzney*. Berlin. Strals. u. Greifsw. 8. Vol. I. 1794. fasc. 1. art. VII. p. 60. sq.), Collegium medicorum Londinensium (pharmacopœa Londinensis for. 1788.

Neque sane adeo difficile est, tum ex pravis illis, quos utplurimum satis cito producunt, enarratis effectibus, tum ex aliis alimentorum aut medicamentorum ingestorum notis, sapore, colore, labem istam veneream augurari, in iis, quæ magis volatilis sunt indolis, quemadmodum olea ætherea, distillationis ope, qua leni calore peracta, cuprum remanet, et liquor cum cupro omnis coloris expers transit, tum manifestandam, tum eluendam; alia, sive solida, modo prius in pulverem contusa, sive fluida, modo non obscuriori colore infecta, spiritui salis ammoniaci superinfuso tinctum cæruleum impertiendo vitium istud produnt; alia sive meraca, sive, nisi sint ipsa acida, acido quodam v. gr. tartari addito (RINDHEIM l. c. Vol. III. p. 81), zincum, vel ferrum politum immissum cortice cupri rubro obducendo cuprum inhaesisse demonstrant.

In aegrotis cupri veneno mulctatis vix opus est emeticis, quibus ex ventriculo eliminari, antequam ulterius progrediatur, possit, quum utplurimum vomitus enormes jam cieat (quod si non fiat, vitrioli albi scrupulus aqua solutus conducit), nisi velis, ingenti potuum tepidorum copia ingurgitata salutarem istum naturae medicatricis conatum juvari eximie posse; efficacius acre hoc venenum mitigant butyrum, olea unguinosa (THIERY observ. de physique etc. l. c. JEANROI Mémoir. de la Société de médecine à Paris. ad ann. 1777 et 1778), mel, potus mucilaginosi (JEANROI l. c.), et nisi acidum cupro adhaerens obstet, lac et puls lactea. Si suspicio adsit, non omne venenum per vomitum esse ejectum, lixivium ex cineribus ligni paratum valde dilutum, aut ex uncia media cinerum clavellatorum, et sex libris aquae tepidae paratum, cujus singulis horis dimidiis libra, vel libra una cum dimidia, aut cum cochleari parvo magnesiae ustae deglutituenda, aut ano injicienda praecipitur, et nisi haec omne malum auferant, hepar sulphuris cum lacte et mucilaginibus medicationem perficiet (A. FOTHERGILL l. c. p. 415. 416.).

Quum igitur medici potius videatur, invigilare, quo minus improvido usu interno noceat cuprum, plurimi sane medici (v. inter alios ANGELUM SALAM synops. aphorism. chymic. Sect. II. Aph. XXXVII. Oper. p. 261. A. FOTHERGILL l. c. p. 417) ab eo abhorruerunt, alii vix externum admittentes. nec defuere tamen audaciores, qui in hoc nequaquam acquiescentes cuprum varia forma indutum debita cum circum-

spectione in difficilioribus casibus interne quoque adhibuerunt, persuasi, atrocissimam etiam veneni virulentiam, cauto et tempestivo usu, aut idoneis additamentis cicuratam, converti in salutarem efficaciam posse.

A. *Formæ cupri nativæ.*

Malachites, Cupri calx nativa acido aëreo fœta, læte viridis, quem tamen colorem ab instillato salis armoniaci spiritu in amœne caeruleum commutat, indurata atque elegantem politura nitorem adipiscens, hinc olim inter gemmas recensita, superstitioso veterum medicorum usu celebris, qui in cordis formam exsculpta, et amuleti instar de collo suspensa infantes contra epilepsiam aliosque terroris effectus praemuniri sibi persuadebant.

Chrysocolla, *Viride aeris nativum*, Calx cupri nativa viridis mollior, acida, quibus solvitur, viridi, spiritum salis ammoniaci nitide caeruleo tinctu perfundens, DIOSCORIDI (l. c. L. V. c. LIV.) inter medicamenta carni luxurianti exedendae atque ulceribus purgandis idonea recensita.

Caeruleum montanum, cupri calx nativa caerulea, spiritus salis armoniaci perinde ac acidis solvenda, ab his viridem tinctum adipiscens, inter erodentia pharmaca a DIOSCORIDE (l. m. c. c. LVI) relata.

Lapis armenus, utplurimum calcarius cupri calce perfusus, et caeruleo colore tinctus, qui

tamen ab acidis adfusis in viridem transit: DIOSCORIDI (l. m. c. c. LV.) ad externum tantummodo, prouti chrysocolla, usum commendatus, aliis intus quoque adhibitus, vomitum ciens, hodie jure suo obsoletus.

B. *Formae cupri factitiae.*

Scobs cupri, *Limatura cupri*: eo remedio, alvum, urinam, et salivam movente, jam a KOENIGIO (apud C. NEVMANN chymia medic. Züllich. 4. Ed. alt. T. II. 1756. p. 678) et aliis (v. c. FR. STRUE de rabiei caninae therapia. Lips. 1774. §. 17. p. 21. commendata, ante sex a vulnere inflicto horas praeterlapsas cum pane butyro oblito deglutito, et per tres continuos dies jejuno adhuc ventriculo repetito, quatuordecim homines a cane rabido demorsos contra hydrophobiam praemunivit, duos jam hydrophobos servavit COTHENIUS (apud LOESECKE l. c. p. 350): insignem quoque hujus scobis ad duo grana per singulos dies sumti efficaciam in malignis ad ossa usque progredientibus, canum et hominum, ipsis haec arrodentibus venereis ulceribus vidisse se testatur LIEB (apud BALDINGER *neues Magazin für Aerzte.* Vol. VII. 1785. fasc. 7. p. 547. sq.): cum stanni scobe mixtam demorsis ab animali rabido commendant alii (v. c. FR. STRUE l. m. c.).

Limatura aurichalci nonnullis pariter ad hydrophobiam arcendam aeque ac sanandam praedicata (C. FR. STRUE l. m. c.).

Fuligo de cupreo abeno derasa multorum in

eodem tristissimo casu sacra anchora (C. FR. STRUE l. m. c.).

Flos aeris, cuprum repentino in ustrinis refrigerio capillorum quasi speciem nactum, a DIOSCORIDE (l. c. L. V. c. XLIII.) usu tum externo, tum crassos humores extrahendi ergo, ipso interno commendatum.

Squama aeris a cupro candente, dum malleo percutitur, delabens, DIOSCORIDIS (l. m. c. cap. XLIV.) aevo usu tum externo, tum interno, aquam trahendi fine, apud medicos veniens.

Æs ustum, ex cupro sive solo (*Crocus veneris*), sive addito sulphure, sale communi, alumine, aut pluribus simul, aut aceto, usto natum; utplurimum ex fusco atrum, DIOSCORIDI (l. m. c. cap. XLII.) ad ulcera purganda, a carnibus luxuriantibus liberanda atque exsiccanda, ad oculorum vitia emendanda collaudatum, cardomomo junctum, et cum mulsa propinatum, interno usu epilepticis commendatum, qui inde aut vomunt, quod pariter observavit (l. m. c.) DIOSCORIDES, aut alvo laxantur, ab ARETAEO (de curatione morbor. acutor. L. I. c. 5. Oper. edit. BOERHAAV. Lugd. Bat. 1735. fol. p. 84.).

Sulphur cupri, pulvis ex viridi nigricans, cupri pulverem per ferri laminam ex acido praecipitatum cum quatuor argenti vivi partibus in mortario vitreo leniter calefacto terendo, in phiala parva per mensis spatium leni (100° thermometri Fahrenheitiani) calori exponendo, et

cum aqua pluvia triturando ex lac secedens, a I. B. PASQUALLATI (diss. de epilepsia. Vindob. 1766. 8.) interno usu in epilepsia superanda multis laudibus exornatum, quas tamen nequaquam mereri in suis certe experimentis vidit (apud C. G. WEITZENBREYER l. c. §. IX. p. 36.) GERDING.

Aes viride, *Viride aeris*, *Aerugo rasilis*, Cuprum per acidum vinaceorum acescentium, cum quibus per strata per aliquod temporis spatium dispositum erat (MONTET Mémoir. de l'Acad. des scienc. à Paris. ad ann. 1750. 1753. 1776) in aeruginem, partim salinae indolis, in meridionali praesertim Gallia corrosum, acinis huic uvarum, et racemorum reliquiis non raro impurum, fragile, laete viride, aquae, qua partim solvitur, et acidis, quae subit, eundem, spiritui salis ammoniaci, qui eandem in illud vim exercet, elegantissime caeruleum colorem impertiens, sapore acri aeruginoso, praeeunte DIOSCORIDE (l. c. C. XLV.), apud medicos externo tantum usu valuit, ad mundanda ulcera, exedendas excrescentias potissimum, alia atque alia forma peculiari utplurimum nomine insignita adhibitum.

Nuperius tamen Cl. LIEB (l. c.) eandem aeruginem non extrinsecus solum cum essentia myrrhae aut melle rosarum subactam in fistulis et aphthis, sed intus quoque haustibus sanguinem depurantibus junctam, tum in ulceribus malignis ad ossa usque serpentibus, ipsis venereis ossa infestantibus, tum per tres dies continuos sive meracam, sive cum turbith minerali combinatam in pecoribus et hominibus a canibus et

lupis rabidis morsis, trium ad sex granorum pondere optimo cum successu deglutiendam se praecepisse testatur. Pilulas quoque, aeruginem recipientes, arcano tamen modo compositas, deglutiendas cancro GERBIER (Journal de médecine, chirurgie, pharmacie. 1780. T. LIII. Jun.) et aliud eandem recipiens arcanum medicamen cancro mammarum potissimum opposuit medicus Parisiensis GAMET (FISCHER ap. RICHTER *chir. Bibliothek* Vol. VIII. p. 74), valde inaequali (RAMILLARS journal de médecine etc. l. m. c.) et fugaci (FISCHER l. m. c.) effectu uterque.

Unguentum aegyptiacum, Veteribus, melius recentioribus *Oxymel aeruginis*, ex aerugine cum melle et aceto ad unguenti rubicundi spissitudinem cocta natum, L. HEISTERO (Instit. chirurg. I. p. 19. 309. 373 sq.) in abstergendis vulnerum ulcerumque sordibus, erodendis callis et carnibus luxuriantibus commendatissimum, ossibus tamen infensum, quae ab ejus contactu arceri sollicite debent, aliis etiam in oris interni et gingivarum ulceribus usitatum, quibus penicilli ope illinitur.

Unguentum apostolorum (Pharmacop. Wirtemb. p. 221) colorem viridem, aeque ac efficaciae suae partem viridi aeris acceptam refert, cum lithargyrio, oleo, cera, terebinthina, resina, gummiresinis et aristolochia in unguentum redacto. In mundandis ulceribus frequentis olim usus.

Balsamum viride (New dispensatory p. 645) a nonnullis *Metensium* cognomine insignitum,

eidem viridi aeris cum terebinthinae et seminum lini oleo cocto colorem et vim detergentem in ulceribus sanandis utilem (I. V. BILGUER *Anweisung zur ausübenden Wundarzneyk. im Feldlazareth.* Leipz. 1763. §. 91) debet.

Unguentum sibiricum, incolis urbis Udinsk (I. G. GMELIN *Reise durch Sibirien.* Goetting. 8. P. II. 1752. p. 146) in sananda panaritii quadam specie vulgatum, praeter alumen, vitriolum caeruleum et mercurium sublimatum corrosivum aeruginem quoque recipit cum resina vulgari et axungia porci in unguentum redactam.

Cera viridis colorem, et partem virtutis in emolliendis, vel potius erodendis verrucis, pedumque clavis efficacis (I. Z. PLATNER instit. chirurg. §. 891) viridi aeris debet, quod cum cera flava, resina pini et terebinthina veneta subigitur: ad hanc multum accedit emplastrum, quo linteo illito et per quatuordecim dies imposito clavos pedum saepissime exstirpatos esse testatur ROUGERES (Journal de médecine, chirurgie, pharmacie etc. T. XL. 1773. Dec.). Componitur scilicet illud ex viridi aeris cum cera flava, et gummi ammoniaco subacto.

Aes viride distillatum, *Aes viride crystallisatum*, *Flores viridis aeris*, *Cuprum acetatum*, *Acetas cupri*, verum sal, quod totum aqua perinde ac spiritu vini dissolvitur, et utrique colorem viridem, salis autem ammoniaci spiritui tinctum caeruleum impertiens, igne violentiori tortum acidum suum, constat enim ex aceto et cupri calce, et paratur ex viridi aeris

per illud soluto, et in crystallorum formam redacto, dimittens, et pulverem ex fusco atrum relinquens, his jam notis, colore obscurius viridi, acrimonia majori a viridi aeris vulgari distinctum, aqua solutum virtute arrodente chirurgis commendatum; penicilli ope bis quotidie oculo illinendam jubet in pannis oculorum hanc eandem solutionem BELL (system of surgery. Vol. III. 1785.); in ulceris cancrosi sanatione ad finem perducenda ejus una cum mercurio sublimato corrosivo aqua soluti usum externum feliciter tentavit LA-CHAPELLE (apud DESAULT journal de chirurgie. T. I. 1791), grana sex ad decem mensura lactis soluta ad venenum narcoticum ex ventriculo ejiciendum deglutienda proposuit SCHEFFERUS (*chemische Vorlesungen* Greifswald. 1779. 8. §. 126).

Magisterium cupri (ANGELUS SALA synops. aphorism. chymiatr. aph. XXXVIII. Oper. p. 262) haud multum a crystallis viridis aeris videtur distare, ob mundificantem ulcera facultatem ANGELI SALAE laudes promeritum.

Spiritus aeruginis, *Acetum esurinum*, *Acetum radicale*, si quidem rite, et circumspecte per distillationem ex crystallis viridis aeris paretur, nihil aeruginis continet, acrimonia tamen per saporem, et odorem se manifestante alia aceti genera superat, ut tanquam odoramentum ad resuscitandos animi deliquio laborantes efficacius profecto agat. V. Vol. I. Ed. alt. p. 463.

Aqua viridis ab HARTMANNO (Oper. medicochymic. Francof. 1684. fol. T. I. p. 29.) vulgo

dicta, quamvis jam a F. PLATERO, ampliori utique ingredientium copia locupletata, adhibita, viride aeris hoc quoque recipit, quod breviori et meliori sane formula cum æquali aluminis usti, dupla mellis portione, et 32 vini albi partibus permiscetur, in purgandis narium et oris interni etiam fœtidissimis, tum scorbuticis, tum venereis ulceribus celeoris, quibus paululum calefacta vel penicilli, vel stupæ aut gossypii auxilio adplicatur (KLEIN select. rat. med. Francof. et Lips. 1765. 8. p. 18); in mundandis ab ulceribus sordidis serpentibus digitorum unguibus etiam efficax (E. G. BALDINGER *neues Magazin für Aerzte* Vol. III. fasc. 1. p. 26).

Tinctura cupri alcalina, solutio cupri acris nitidissime caerulea per spiritum salis ammoniaci peracta, odoris penetrantis, cum acidis effervescens, ab iis instillatis turbata, et a largius infusis colorem cæruleum cum pallido viridi commutans, sive cum scobe cupri (H. BOERHAAVE elem. chem. T. II. proc. 192.), sive cum ærugine (HECKER *von den venerischen Krankheiten*. Erfurt. 1791. 8. LIEB l. c.) parata, tum externo usu commendata, ad cancros venereos exstirpandos (HECKER l. m. c.), sive naribus attrahatur, sive gossypio, aut linteo carpto excepta denti dolenti admoveatur, ad dolores dentium tollendos (apud WEITZENBREYER l. c. p. 24), tum interno per longum temporis spatium continuato, guttarum trium ad vigintiquatuor usque mensura cum mulsa, aut alio potu sorbta, in pertinacissima (LIEB l. c.) epilepsia, et (BOERHAAVE l. m. c.) hydrope, ut tamen, etsi in uno ægroto largissimum lotii profluvium excitasset, in aliis

omni effectu caruisse candidissimus Vir fateatur.

Parum ab hac tinctura discrepant plures *tincturæ lunæ* Veteribus dictæ, tinctu cæruleo conspicuæ, quem cupro argento fere semper inhærenti debent, et probabiliter ipsa *tinctura martis caerulea Ettneri* (Pharmacop. Wirtemberg. p. 210.) colorem, quo ab aliis martis tincturis tantopere differt, cupro in ferri scobe delitescenti acceptum refert.

Neque multum abludit.

Aqua ophtalmica sapphirina, Aqua ophthalmica cœrulea, ex aqua calcis, parca salis ammoniaci portione, et cupro, vel granulis aliquot crystallorum aeris viridis confecta, nisi velis aqua magis esse dilutam, in oculorum morbis, præsertim inflammationibus, iis potissimum, quæ post operationes in oculis peractas superveniunt, prædicata, in sicca tamen ophthalmia minus conveniens; in varicibus vasorum albugineæ dissipandis efficacem expertus est DUSSAUSSOY (Journal de médecin. chirurg. pharmac. T. LXVIII. 1786. Sept.).

Tinctura aeris vinosă smaragdi virore conspicua, ex bracteolis aurichalci cum vino malvatico digesti confecta, in oculorum maculis delendis, ulceribus malignis sanandis, aliis malis tollendis externo usu, si ANGELO SALAE (septem planet. terrestr. spagyric. recens. Oper. p. 211.) credas, potentissima.

8. *Wismuthum, Bismuthum, Marcasita, Mar-*

caſita argentea, *Plumbum cinereum*, metallum ſerioribus demum temporibus cognitum, BASILIO tamen VALENTINO jam notum (*letztes Testament.* Strasburg. 1712. 8. p. 145. 146), fragile, nitoris argentei, ut tamen color paulisper in rubicundum vergat, et si aëri exponatur, variis iridis coloribus ludat ſuperficies, texturæ lamelloſæ, ponderis ſpecifici ſat inſignis (-98217.10000. BRISSON l. c.), facillime (460°) ignis vi fluens, dum fluit, fumans, et vehementiori, ſi vaſis clauſis torqueatur, in altum actum, apertis vaſis fumans, diutius uſtum in calcem abiens, quæ partim avolat, partim fixior, ſi agitetur, flavicat, et tandem rubrum colorem induit, violentiori autem igne in vitrum abit, plurima quoque alia metalla fixa ignobilium nomine indigitata ſecum in vitrum convertens; acidis facile, facillime, et efferveſcendo aqua forti ſolvitur, nullum iis tinctum, at majorem longe acrimoniam impertiens, ex omnibus jam per aquam meracam, prouti per ſalia lixivioſa ſpecie calcis lacteæ, per ſanguinis lixivium ſedimenti ochroleuci, per zincum, et ferrum metalli nitentis ſpecie præcipitandum.

Wismuthum hoc, raro omnis arſenici, cobalti et argenti expers, in Bohemiæ, Saxoniæ, Sveviæ fodinis obvium, metallica hac forma nunquam adhibitum a medicis fuit; at

PRÆPARATUM.

Magiſterium wismuthi, *Magiſterium marcaſitæ*, multis quoque *Album* hiſpanicum, *Album*

Candiense, et, additis tenerrime comminutis margaritis, *Album perlarum*, calx wismuthi alba, per aquam, utplurimum distillatam et vini spiritum ex aqua forti præcipitata, summa cum cura elota, et siccata, si cum carbonum pulvere igni exponatur, in globulum metallicum wismuthi rediens, dudum inter cosmetica relatum, et tanto majoris æstimatum, quod albedo ejus levissime in rubedinem cuti humanæ sanæ propriam inclinet, eo fine aut cum aqua quadam aut cum unguento quodam odorato cutis partibus denudatis, sive pulchritudinis conservandæ, sive si impetigine, aliisque ejusmodi vitiis (SCHRÖDER l. c. p. 447), ipsa scabie (KERKSIG l. c.) defœdata sit, restituendæ ergo illitum, ut tamen poros cutis oppilando, continuo certe hoc etiam externo usu, et transpirationi obicem ponendo nocere, et quod crebro observatum fuit, cutem corrumpere possit, ne dicam, minus sollicita elotione id etiam evenire posse, ut pars acidi nitrosi acerrimi remaneat, quæ sua etiam acrimonia offendere potest: ab eo ori immisso dentium dolores sopitos vidit ODIER (*Gotting. Anzeigen von gelehrten Sachen*. 1791. St. 48 p. 475).

Ab usu interno ejusdem magisterii præcordiorum anxietates ingentes surrexisse, memorat jam POTT (de wismutho Observat. Collect. I. Berol. 1739. 4); in fausto hoc effectu non deterriti ausi tamen sunt medici, intus idem præscribere; contra morbos a nimia nervorum sensibilitate proficiscentes potens in eo multoties deprehendit auxilium ODIER (Journal de médecine, chirurgie, pharmacie. T. LXVIII. Jul. 1786), in ventriculi potissimum, et partium cum eo proxime conne-

xarum morbis (l. m. c.), iis præcipue, qui a nimia fibrarum ejus carnosarum irritabilitate pendent (ODIER *Götting. anz. von gel Sachen.* l. m. c.), etiam symptomatibus hystericis, colica, alvi fluxu, turbis fluxus muliebris, cordis palpitatione, doloribus capitis stipatis (ODIER l. m. c. p. 474.), et maxime in gastrodynia (ll. cc.); in hoc etiam morbo, perinde ac in debilitate ventriculi in spasmos proni, et in ipso malo hysterico efficax expertus est CARMINATI (Opusc. therapeutic. Pav. 8. Vol. I. 1788. n. 2); in doloribus ventriculi chronicis BONNAT (Journal de médecine, chirurgie, pharmacie. Vol. LXXIV. Januar. 1788); dolorum, quos scirrhus pylorum obsidens excitaverat, atrocissimorum insigne crebro ab ejus usu lenimen comperit ODIER (*Gött. Anz. v gel. Sach.* l. c. p. 475); in epilepsia tamen, aut convulsionibus solum nihil effecit (ODIER l. m. c.), neque semper in ventriculi morbis cum viscerum labe notabili, aut aliis malis complicatis cum fructu adhibitum (ODIER l. m. c. p. 474): ejus usu alvus alias obstipatur, alias justo magis relaxatur.

Exhibetur autem pulveris specie, vel (BONNAT l. c.) cum saccharo, et mucilagine tragacanthæ in trochiscos redactum, grano uno vel duobus, sensim sex (BONNAT l. c.), et nisi hæc manifestum exserant effectum, duodecim (ODIER l. c.), bis vel ter (CARMINATI l. c.), melius quater vel quinquies (ODIER et BONNAT ll. cc.) per diem deglutitis.

Calx wismuthi alba, per cineres clavellatos ex ejus per aquam fortem peracta solutione

præcipitata, a nonnullis loco magisterii præcipitur, a quo etiam parum distat; cum tamen non raro wismuthum cobalti particula contaminatum sit, quæ cum eo aqua forti solvi, et per cineres clavellatos præcipitari potest, hæc utique nisi vitiare, alterare tamen posset exspectatum a calce wismuthi effectum (ODIER *Gott. Anz. v. gel. Sachen.* l. c. p. 475.).

Calx wismuthi igne usta, nec non alia ex wismutho parata medicamina maximopere laudantur a I. FR. JACOBI (Dissert. de bismutho. Erfurt. 1697. 4. Cap. III. p. 20. sq.), quæ tamen laudes cum ex genio sæculi et auctoris principiis medicis somniis alchemicis potius nitantur, quam firmis argumentis et fida experientia, vix operæ pretium est, eas ulterius enarrare.

9. *Argentum*, *Luna*, metallum candidum, nitoris eximii, ad aëris, nisi sulphuris aut aquæ fortis vaporibus, aut gas hepatico inquinati, contactum constantis, ponderis specifici sat ingentis (-104743-105107: 10000 BRISSON l. c.), violentum satis (ultra 999°), ut liquetur, ignem postulans, eoque quamvis vehementissimo et diuturno, nisi alia addantur, neque in calcem, neque in vitrum, neque, si focum optimæ lentis ustoriæ exceperis, in vaporem abiens, nitro ipsi, cum quo ignis violentia liquato, nequaquam detonat, et plumbi calcibus, cum quibus neutiquam in vitrum abit, resistens, a sulphure tamen, et sulphuris, quod appellant, hepate per ignem liquefacto, ab hoc etiam si cum facta ejus per aquam puram solutione coquitur, dissolvitur, facilius adhuc

acidis pluribus, quibus nullum quidem, modo purum sit, tinctum, at majorem longe acrimoniam impertitur, facile cum nonnullis eorum in crystallos abiens, quæ facile aqua pura, et partim ipso vini spiritu solvuntur, prouti alia quoque argenti cum salibus connubia et calces, lucis radiis exposita, obscurum in superficie colorem induunt, ex omnibus per acidum salis marini et omnia salia quæ illud continent, specie sedimenti albi, quod, si igne urgeatur, facile in fluidum pellucidum tenue abit, ulteriori fumi albi specie avolat, per cupri, ferri, zinci laminam forma pulveris nitentis metallici, per argentum vivum facie elegantissima arboris argenteæ (*Arbor Dianæ*) præcipitatur: crystalli, quas cum nitri acido format, igne facile liquescunt, et aquæ plurima parte expulsa coëunt in massam paullo duriorem, aqua adhuc facillime solvendam, ad aërem humescentem, in prunis detonantem, et purum nitens argentum relinquentem, nigredinem cuti, et cuicunque corporis animalis parti inurentem, ob infernalem acrimoniam *Lapis infernalis* nuncupatam.

Quoniam argentum ab esculentis, potulentis, medicamentis interno certe usui destinatis non corroditur, divitibus commendata sunt vasa, aut argenti cortice intus obducta, aut ex argento confecta; recte quidem, si argentum semper meracum, nulla labe cuprea infectum, recipiatur; quod, quum vulgo non fiat, certe non mireris, vinum optimum, et sincerum, observante VAN-SVIETEN (l. c. Vol. IV. p. 733) in phiala argentea,

at intus ærugine vitiata, clausa asservatum, potatum, pessima mala produxisse.

Quamobrem quoque crusta illa argentea, qua olim pilulæ multæ ornabantur, non inepto modo est, eo quod ingressum fluidorum et solutionem per illa peragendum impediendo, effectum pilularum ipsum retardat, sed facile etiam nociva, quum in vita communi vix occurrat argentum, ab omni labe cuprea liberum.

PRÆPARATA.

Solutio argenti in aqua forti, excolor, et limpida, siquidem, prouti debet, cum argento meraco, et cum aqua forti purissima confecta sit, facile tamen ab instillata aqua communi lactis tenuis instar turbida, et reliquis supra memoratis notis facile discernenda, ob acrimoniam suam externo usu prodesse potest; multis inter cosmetica relata, et ad denigrandos potissimum capillos, hinc inde, uti nonnullis videtur, *aquæ grecæ* titulo adhibita, quo tamen in usu summa cautela opus est, nisi enim acrimonia sua cutem et bulbillos capillorum erodi, et calvum caput esse velis, non lavari modo, ut cicuretur illa lixivio tenui ex cineribus lignorum excocto caput prius, sed dilui etiam plurima aqua distillata, et pectinis ope circumspecte applicari capillis debet.

Crystalli argenti, *Vitriolum argenti*, *Argentum nitratum*, *Nitras argenti*, sal, aqua caloris ope expulsa ex solutione illa delapsum dotibus enarratis facile dignoscendum, aqua di-

stillata solutum ob acrimoniam rodentem, vim roborantem, exsiccantem et putredini adversam externo usu proficuum. Aqua, quæ non nisi quingentesimam ejus partem dissolutam continebat, per quatuordecim dies maceratam carnem, nullo alieno odore imbutam, exsiccescere, indurari, vermibus et putredini diutissime resistere, comperit HAHNEMANN (*Chem. Annal.* 1788. Vol. II. p. 485); aqua, in qua millesima ejusdem salis pars dissoluta erat, ulcerum fœtorem putridum et luridam faciem brevissimo temporis spatio evanescere; eandem aquam gargarismatis et collutionibus additam in angina gangraenosa, atque ulceribus oris interni ex abusu argenti vivi provenientibus mirifice prodesse testatur (l. m. c. p. 48) IDEM: ipsam fluviatilem aquam diutius incorruptam servari, nullam noxam inde recipiendo, si in 100000. ejus partibus una hujus salis pars solvatur, modo solis lumen arceatur, et quidquid salis ingressum sit, facile iterum separari, et pulveris nigri specie delabi, ut primum, admissa luce aut sole, pauxillum salis communis adjiciatur.

Lapis infernalis, *Causticum lunare*, *Magisterium lunæ* sive *argenti* (ANGEL SALA septem planet. terrestr. spagyr. recens. Oper. p. 194. 195), *Lapis lunaris* (IDEM l. c. p. 196), fundendo leni (ANGEL. SALA l. m. c.), aequabili, neque nimis diuturno igne (HERMBSTAEDT *neueste Entdeckungen in der Chemie.* Th. IX. 1783. p. 64. sq.), qui partes crystallorum aqueas fugat, in vasis vitreis, aut porcellaneis argentum nitratum, et liquefactum in modulos metallicos excalefactos et sevo illitos effundendo natum, si purissimum

et omni labe aliena liberum receptum fuerit argentum (SCHEELE *chem. Annal.* 1784. Vol. II. p. 124), et lucis solisve radii arceantur (ANGEL. SALA l. m. c. p. 196), albus, si argentum vivum forte intermixtum fuerit, sulphurei coloris (HAGEN ibid. p. 229), si cupri major portio æruginis maculis, si aliquandiu asservatus fuit, defœdatur, si argentum purius, cupri tamen adhuc pauxillum continens sumtum fuerit, quale in melioribus, et antiquioribus monetis argenteis occurrit, qui vulgatissimus ejus color est, niger, formae ut plurimum bacillorum cylindricorum, ob summam, qua pollet acrimoniam, princeps causticum, muliplici usu apud Chirurgos celebre, sive solida, siccaque adhibeatur forma, sive soluta.

Solida si adhibeatur forma, quo tamen in casu aut lapis, aut partes, quæ eo continguntur, antea humectantur, parti, quam tangit, crustam albam inducit, paullo post nigrescentem, ea prærogativa præ aliis rodentibus gaudet, quod cito sine notabili dolore effectum suum exserat, rarius, quam alia, inflammationem excitet, et commodius ac facilius, quam v. g. lapis causticus, definite cuicunque parti, vicinis inde non affectis, applicari queat.

Conducit primo cauto usu verrucis exedendis, quæ sæpius illo contingi debent, licet non raro primo, aut altero contactu dolores creet (BELL system of surgery. Vol. V. 1787), et in iis, quæ tendinibus, aut nervis propinquæ sunt, evitandus sit; etiam ne cultro excisæ verrucæ denuo propullulent, cavet, si locus, quem oc-

cupabant, eo contingatur (BELL l. m. c.): sunt etiam, qui lapide hoc infernali ad consumenda sarcomata, aut, si ægri cultrum nimìs reformidant, ad aperienda apostemata, ad suppurationem bubonum inguinalium, quorum callosi margines, aliaque ejusmodi loca eo contingun-tur, promovendam (BELL l. m. c.), in medicatione panaritii, sive per puncturam excitati, foramini ipsi lapidis frustulum imponendo, sive pure jàm maturo, et per foramen lanceolæ vi factum effluente, quoties æger deligatur (EMANUEL Journal de médecine, chirurgie, pharmacie etc. T. LXXXIII. 1790. Maj.), foramen ipsum lapide contingendo, in curatione, quam vocant, radicali hydroceles (I. ELSE essay on the cure of hydrocele of the tunica vaginalis testis. London. 1770. 8. ACRELL Kongl. Svensk. Vetensk. Academ. Nya Handling. Vol. I. 1780); in herniis sanandis, qui causticis utuntur, oleo vitrioli inferiorem experti sunt lapidem infernalem (GAUTHIER et MAYOT Journal de médec. chirurg. pharmacie etc. T. XL. 1773. Novembr. GAUTHIER diss. sur l'usage des caustiques pour la guérison radicale des hernies, de façon à n'avoir pas besoin de bandages. à Londr. 1774 12. et apud eum GAMET).

Multum porro præstat in carne luxuriante ulcerum immundorum consumenda, multo multoties illo contingatur (TERRAS Journal de médecine, chirurgie, pharmacie. T. LXXXIV. 1790. Aug.), et ulceribus (LENAEUS Kongl. Svensk. Vetensk. Acad. Nya Handling. Vol. XI. 1790), etiam ossium (I. F. W. NEV diss. exhib. obser-vationes medico-practicas, et chirurgicas. Goetting. 1776. 4. I. D. METZGER adversar. medic.

Francof. ad Moen. 8. P. II. 1778); ad virus veneneum ulcerum genitalia infestantium, quæ crebro contingi illo debent (S. F. SIMMONS on the cure of gonorrhoea); ad fistulam salivalem ab ulcere vencreo serpente superstitem (LANGE apud SCHMUCKER *vermischte chir. Schriften.* Vol. II. 1779), et ipsam lacrymalem (LANGLEBERT Journal de médecine, chirurgie, pharmacie etc. T. LXXXV. 1790. Nov. et TILLOLOY Récueil périodique d'observations de médecine, chirurgie, pharmacie etc. T. IV. 1756. Jun. p. 449).

Facilius tamen et potentius agit in ulceribus sinuosis, et fistulis, præsertim lacrymalibus, aqua distillata solutum et aliquoties de die injectum; ita A. FR. VOGEL scrupulum duabus aquae plantaginis, et totidem spiritus vini gallici unciis solutum imperat (*chir. Wahrnehmungen.* Lübeck. 8. II. Samml. 1780.); ita Celeb. JANIN (Mémoir. et observations anatomiques, physiologiques et physiques sur l'oeil, et sur les maladies, qui affectent cet organe. à Lyon et Paris. 1772. 8. p. 453.) drachmam dimidiam, aquae fontanae unciis duabus solutam, ad carnes fungosas sacci lacrymalis, et ductus nasalis delendas, et octo ejusdem unciis solutam ad roborandum saccum lacrymalem mane, et vesperi injici jussit.

Eadem temperata lapidis infernalis solutione frequenter adplicata Ill. RICHTER (*chirurgische Bibliothek.* Vol: VIII. 1785. p. 34.) felicissime usus est ad enchanthidem tollendam.

Argentum hydragogum, Luna purgativa,

ex aequali nitri et lapidis infernalis portione paratum, saporis valde amari, at vix acris, praeeunte R. BOYLEO (Some considerations touching the usefulness of experimental natural philosophy Oxf. 4. T. II. 1672) a magno BOERHAAVIO (Elem. Chem. Vol. II. p. 468.) non extrinsecus modo ad sananda et mundanda ulcera, sed intus quoque ad necandos atque exterminandos vermes, intestina obsidentes, ad sananda ulcera inveterata, et serum hydropicorum extra vasa stagnans per alvum educendum ingenti cum fructu adhibitum.

Exhibetur autem ita, ut siccati et in pollen tenerrimum comminuti grana duo cum sacchari albi granis sex in mortario vitreo commixta cum micae panis scrupulo dimidio in pilulas novem redigantur, quibus (si adultis porrigantur, omnibus) jejuno ventriculo deglutitis, aquae mellitae calidae unciae quatuor ad sex potandae praecipiuntur. Hodie propter effectum interdum nimis violentum obsolevit.

Catharticum lunare (ANGELUS SALA l. m. c. Oper. p. 194-200), *Magisterium hydragogum* (IDEM synops. aphorism. chymiatr. Oper. p. 262), *Magisterium argenti dejectorium* (IDEM ternarius bezoardicorum. Oper. p. 570.), ex lapide infernali aqua distillata soluto, a pulvere nigro delabente defuso, et per evaporationem ac refrigerium in crystallos redacto paratum, magna cum vi aquas pellens, mucum attenuans et excretionem ejus promovens, ideo ANGELO SALAE in hydrope (Ternarius bezoardicorum l. c.), epilepsia, paralysi, arthritide, aliis etiam pectoris

morbis (septem planet. terrestr. spagyr. recens: l. c.) decantatum, et a quatuor ad sex et octo usque grana cum vini malvatici aliquot unciis bis terve tertio semper die exhibitum, ut tamen ipse, quoniam male praeparatum noxas facile inferre possit, periculosi medicamenti usui interno (synops. aphorism. chymiatr. l. c. valediceret).

Luna potabilis a guttis duabus ad quatuor in deliriorum variis generibus, cerebri nervorumque morbis olim depraedicata (ANGEL. SALA exeges. chymiatr. Oper. p. 689).

Bezoardicum lunare, calx antimonii cum calce argenti permixta, a granis sex ad decem in cerebri utrique morbis laudatum (ANGELUS SALA l. m. c. Oper. p. 756).

Tinctura lunae (N. LEMERY cours de chymie. p. 112. 113) colorem caelestem et quam unquam in epilepsia, apoplexia, paralysi edidit efficaciam, cupri particulis debet, quae cum plurimo argento inhaereant, per intermedium spiritus urinae alcali volatile spiritum vini subierunt.

10. *Plumbum*, *Saturnus*, Metallum ductile et malleabile, molle atque elatere, si cum aliis metallis compares, exiguo pollens, nitoris lividi, et in superficie satis fugacis, ut tamen tardius, quam ferrum et cuprum, aëri expositum in calcis speciem, eamque quidem albam, abeat, ponderis specifici sat insignis (-113523:10000. BRISSON l. c.), igne facile (585°) liquandum, dum, accedente libero aëre, fluit, cuticulam iridis coloribus eleganter va-

riam in superficie contrahens, qua subtracta nova brevi renascitur, sic satis velociter in calcem abiens, oleis unguinosis facillime dissolvendam, iisque, si quidem ea saturentur, magnam tenacitatem impertientem, ex sale ammoniaco alcali volatile expellentem, primo cineream (*Cineres plumbi*), ulteriori igne flavam, tandem rubram (*Minium*), violentiori igne in vitrum tenue pellucidum, quem in statum, si nobilia metalla exceperis, omnia corpora fixa, quae cum illo ignis efficaciae exponuntur, secum convertit.

Facile solvitur hoc metallum, sive perfectiori in conditione positum, sive calcis, sive vitri forma indutum, non fosphoro solum et sulphure, cum quibus igni exponitur, et sulphuris hepate, quod vocant, sed salibus omnis fere generis, potissimum acidis, etiam debilissimis et frigidis, quibus aliquamdiu contingitur, ipsis adeo oleis unguinosis et pinguedinibus, iisque, modo purum sit, colorem quidem nullum, at dulcem omnibus saporem conciliat, iisque, quæ, urente acrimonia, infesta sunt, omnem illam demit: cum plurimis acidis arctum init connubium, et facillime crystallorum cum iis formam subit, neque, nisi altero corpore superveniente, iterum separatur, ignis tamen violentioris vi liberari a compluribus iterum potest; ab adfuso tali solutioni hepate sulphuris quocumque sive aqua, sive vini spiritu soluto, perinde ac a gas hepatico cum ea concusso, vel aqua eodem saturata, et instillata sedimentum obscurum, quod ab acido vitrioli infuso non disparet, ab ingesto gallarum decocto, aut tinctura sedimentum ardesiae, et

in superficie iridis coloribus conspicuum, a sanguinis lixivio et salibus lixiviosis, et si quidem aliis acidis solutum sit plumbum, ab infuso salis communis, phosphori et vitrioli acidis, et salibus compositis, quæ unum alterumve horum acidorum continent, sedimentum album præcipitatur, si sale communis ejusve acido usus fueris (*Magisterium saturni*, *Plumbum salitum*, *Murias plumbi*), materia prodit, lenissimo igne liquescens, et si liquata in tabulam politam excalefactam marmoream aut metallicam effundatur, in massam aliquantum pellucidam, fragilem (*Saturnus corneus*, *Plumbum corneum*) abiens, ulteriori ignis effectu tota fumi specie aufugiens, multa eaque calida aqua haud difficulter solvenda, ex qua, ferro injecto, plumbum denuo dejicitur: si acidi vitriolici vi præcipitatum ex alio acido fuerit plumbum, nascitur sedimentum aegerrime aquam subiens, et perinde difficulter igne liquescens.

Sic plumbum quoque terram aluminarem, et plurima metalla acidis soluta ab his dirimit, rarius forma metalli perfecti, quod tamen argento vivo, stanno, cupro, arsenico salis communis acido solutis contingit.

Plumbi facultas apud medicos famosissima est venenata, jam Veteribus notissima: etsi nollem plumbi veneno tribuere necem canum, in quorum venas saccharum saturni ad drachmas duas aqua calida solutum injiciebatur (BRUNNER Ephemer. Acad. Caesar. Natur. Curios. A. 4. Dec. III. obs 92. I. A. TH. SPROEGEL diss. sistens experimenta circa varia venena in vivis animali-

bus instituta. Goetting. 1753. 4. p. 74.), aut mala typothetas prementia cum G. BAKERO (Medical transactions published by the College of Physicians in London. 8. Vol. II. 1772. art. 20. p. 420 sqq.), et B. MOSELEY (treat. on tropical diseases and on the climate of the Westindies London. 1788. 8.) a frequenti typorum contrectatione deducere, nisi particulas manibus adhærentes potibus cibisve intermisceant, aut oculis affricent (I. TH. WIECHMANN de morbis typographorum ex vitæ genere oriundis. Jenæ 1792. 4. §. 14. p. 14), copiosissima tamen, eaque indubitata prostant exempla pessimorum effectuum plumbi et plumbeorum, cerussæ (MOEGLING apud ZELLER docimasia, signa, caussæ et noxa vini lithargyirio mangonisati. Tubing. p. 18. *Medicinische Ephemeriden*. Chemniz. 1793. p. 130. 131.), lithargyrii (MOEGLING l. m. c. G. BAKER ap. TH. PERCIVAL observations and experiments on the poison of lead. London. 1774. p. 18), aceti plumbi (BOERHAAVE elem. chem. P. II. p. 454. TH. PERCIVAL l. m. c. p. 12. 13), aquæ vegeto-mineralis (TH. PERCIVAL l. m. c. p. 13. 14., et medical Commentar. of Edinburg. Lond. 1775. n. XI. DE BEUNIE Mémoir. de l'Académ. Impér. et Royale de Bruxelles. T. III. p. 185.), et extracti saturni, a GOULARDO denominati (TH. PERCIVAL on the poison of lead. p. 11. 12.), sacchari saturni (QUESNAY traité de la suppuration. à Paris. 1749. TH. PERCIVAL on the poison of lead. p. 16), lithargyrii et minii cum oleo in unguentum redacti (TH. PERCIVAL l. m. c. p. 14. 15) usum externum insequentium, colicæ atrocissimæ (TISSOT epist. ad ALB. V. HALLER de variolis, apoplexia et hydrope. Lausann. 1761. 12. app. p. 227. I. A.

von BRAMBILLA *Abhandlung. der römischkaiserlichen Koniglich-Iosephinischen Academie.* Wien. 4. Vol. I. 1787. BAKER apud TH. PERCIVAL, MOEGLING ll. cc. TH. PERCIVAL on the poison of. lead. p. 13. 14. 16), cardialgiæ (TH. PERCIVAL l. m. c. p. 12-14.), ciborum appetentiæ dejectae (TH. PERCIVAL l. m. c. p. 14.), vomitus (I. A. VON BRAMBILLA l. c.), paralysis (TISSOT l. c. TH. PERCIVAL medical comment. of Edinb. l. c. et on the poison of lead. p. 12-13), spasmorum (TH. PERCIVAL l. m. c.), alui pertinacissime obstructae (TH. PERCIVAL l. m. c. p. 15-16. I. A. VON BRAMBILLA l. c.), doloris artuum rheumatismum simulantis (I. A. VON BRAMBILLA l. c.), haemoptysis suppuratione pulmonum terminatæ (*Medicinische Ephemeriden.* l. c.), materiæ morbosæ olim in cute hæerentis nunc in mammas depositæ (I. A. VON BRAMBILLA l. c.), palpitationis (IDEM l. m. c.), anxietatum (IDEM l. m. c. MOEGLING l. m. c.), deliquiorum animi (MOEGLING l. c.), convulsionum (WALL apud TH. PERCIVAL on the poison of lead p. 126. MOEGLING, I. A. VON BRAMBILLA ll. cc. FOTHERGILL l. c. p. 376.), epilepsiæ (MOEGLING l. c.), gangrenæ (QUESNAY l. c.), tabis (BOERHAAVE l. m. c.), et ipsius mortis (MOEGLING et I. A. VON BRAMBILLA, DE BEUNIE ll. cc.).

Quæ dira mala quum externum jam plumbi plumbeorumque usum insequantur, quibus effectibus in interiora corporis penetralia deductum in fabricam organicam sæviant, facile conjicias; non enim stirpes modo plumbi vaporibus ex vicinis ustrinis surgentibus, et delabentibus infestatæ, marcescunt, atque emoriuntur, pe-

coribus pascentibus fatales; quale memorabile exemplum in Scotia prope Leadhills contigisse apud I. I. FERBER (*Neue Beyträge zur Mineralg.* I. p. 456.) refert Ill. I. CHRN. FABRICIUS; non animalia tantum, v. g. anates et anseres aquam, qua pictor penicillos pigmento plumbeo plenos maceraverat (TH. PERCIVAL on the poison of lead p. 7), anates WEHRS apud Ill. G. A. EBELL *über die Bleyglasur unserer Topferwaare.* Hannov. 1794. 8. p. 487), anseres (Ill. EBELL l. m. c. p. 463. 469.), gallopavones (IDEM l. m. c.), gallinas (IDEM l. m. c., et p. 451. 452. 453), numidam (IDEM l. c. p. 463), columbas (IDEM p. 457 et apud eum WEHRS p. 448.), luscinias (EBELL l. c. p. 459. 461), fringillas canarias (IDEM l. c. p. 459. 461. 481-486), leporem vulgarem (IDEM l. c. p. 469), lepores angoricos (IDEM l. m. c.), cuniculos (IDEM l. c. p. 463), capreolum (IDEM l. m. c.), hinnulos cervinos (IDEM l. c. p. 462, 463), capram (IDEM l. c. p. 460, 461.), vitulum (IDEM l. c. p. 471.), vulpes (IDEM l. c. p. 469.), canes (IDEM l. c. p. 445. 446. 453. 460. 465 - 480.) aquam non semper satis mundam ex vasis terreis lithargyrii vitro intus obductis haurientes, et partim pabulum ex ejusmodi vasis capientes, canes ex vasis plumbi lamina intus obductis pabulum vorantes (TH. PERCIVAL l. c. p. 39. sq.), canes et feles figulorum aquam haurientes, quæ cum lithargyrii pulvere permixta fuit (FRICCIUS paradox. de venenis. p. 266), canes eorum hominum, qui in ustrinis lithargyrium ponderant, hujus pulverem vestibus herorum adhærentem lambentes (SPANGENBERG apud ILSEMANN diss. de colica saturnina. Goetting. 1752.), canes, quibus vinum plumbo infectum (BRUNNER l. c.),

aut saturni saccharum majore paullo pondere ingeritur (HILLEFELD l. c. §. XLI. Exp. III. VI. VIII.), feles plumbariorum cum esca plumbi pulverem inspersum devorantes (TH. PERCIVAL l. c. p. 3.), canes, feles, pecora aquam potantia, qua plumbi minerae elotae fuerant (TH. PERCIVAL l. c. p. 22. 23), equos et alia pecora aquam post inundationem ex plumbi fodinis promanantem haurientia (CARTE ap. PERCIVAL l. c. p. 116, 117), in pratis aqua ejusmodi jam aliorsum devoluta inundatis pascentia (TH. PERCIVAL l. c. p. 24. 25), columbas, aliasque volucres plumbi granula ex quisquiliis lecta (IDEM l. m. c. p. 25.), gallinas aliasque aves lac agitatum cum pabulo subactum ex vasis plumbeis sorbentes (IDEM l. m. c. p. 6. 7), aves crustula sigillaria minio tincta devorantes (IDEM l. c. p. 72), torminibus, ventrisque doloribus atrocissimis, ad rabiem interdum auctis, alvi obstipatione pertinaci, pabuli fastidio, convulsionibus, paralysi artuum pessime mulctari, contabescere, et brevi saepe temporis spatio perire, intestinis (HILLEFELD l. m. c. EBELL l. c. p. 477), non raro etiam ventriculo et oesophago (HILLEFELD l. m. c.), hinc inde inflammatis, atque (HILLEFELD et EBELL ll. cc.) erosis, tunica villosa interdum denudatis et pituita tenaci obscura intus oblitis, plurima ostendunt exempla, sed majores adhuc infligere humano corpori calamitates, sive in ustrinis, in quibus plumbi minerae (CARTE apud TH. PERCIVAL l. c. p. 112. WILSON essays and observations read before a society of Edinburgh. Vol. I. 1754. 8 n. 22. p. 459. sq.), excoquuntur, argentum et aurum (S. STOCKHAUSEN de lithargyri fumo noxio vulgo dicto *Hüttenkatze und Hüttenrauch*. Gosl.

1656. 8. TH. PERCIVAL l. c. p. 23) ex plumbo, et per plumbum eliquantur, explorantur (Collectan. chymic. Leydens. cap. 165), ac depurantur, lithargyrium in plumbum reducitur (ROTHERAM apud TH. PERCIVAL l. c. p. 98. 99), in officinis, in quibus plumbum sive solum, sive cum aliis metallis (TH. PERCIVAL l. c. p. 38) funditur, in iis, in quibus plumbi calces, v. g. minium (TH. PERCIVAL l. c. p. 36. A. FOTHERGILL l. c. p. 353) uruntur, in iis, in quibus vitra ejusmodi calces recipientia parantur, et, prouti a nostratibus figulis (TIMAEUS A GULDEKLEE de morb. malign. et venenat. L. 7. cas. X. *Annalen der churbraunschweigischen Lande*. Vol. II. 1788. fasc. III. p. 170. EBELL l. c. p. 43) quotidie adhuc iste labor peragitur, vasis terreis affiguntur, si perversa atque incongrua furnorum, et caminorum potissimum constructio, atque ignis justo violentior accedat, vapores plumbi in aërem assurgentes cum halitu hauriantur, sive, quemadmodum in metallis, in quibus plumbi minerae venis exilibus per duras matrices decurrunt (PERCIVAL l. c. p. 22), in officinis, in quibus istiusmodi venae sive siccae, sive aqua adfusa tunduntur, in ustrinis, in quibus lithargyrium ponderatur (FR. HOFFMANN metallurgia morbifera. Opusc. pathologico-practic. p. 431), in officinis, e. g. pictorum, figulorum (EBELL l. c. p. 31. 39), vitriariorum, in quibus contunditur, et teritur, in iis, in quibus cerussa comminuitur (TRONCHIN tract. de colica pictonum. Genev. 1757. p. 29. TH. PERCIVAL l. c. p. 36. DE BEUNIE Mémoir. de l'Académ. Impérial. et Royal. de Bruxelles. T. III. p. 185 sq. PYL *Auffätze und Beobachtungen aus der gerichtlichen Arzneywissenschaft*. Vol.

V. fasc. 4. art. 1.), plumbi particulae, in atmosphaera obvolitantes, naribus et ore attrahantur, sive plumbum cistularum, quibus inclusus vulgo venditur, ab acrium contactu in calcem albam corrosum (MODEL *kleine Schriften.* p. 17), aut saturni saccharo (WESTRUMB *chemische Annalen.* 1792. Vol. II. p. 110-112) intermixtum cum tabaci pulvere ptarmico naribus immitatur, sive plumbum, metallica adhuc facie conspicuum v. g. typorum ore et dentibus saepius tractetur (PHILIP Journal de médecine, chirurgie, pharmacie. Vol. XIX. p. 410. MOSELEY l. c.), aut globi (PAULLINI Ephemerid. Ac. Caes. Natur. Curios. Dec. II. A. 6. App. p. 7.), scobis (FERNELIUS de lue venerea. C. VII. p. 257), pulverisve specie (PALMARIUS de morbis contagiosis. C. S. DETHARDING Ephemerid. Ac. Cæs. Nat. Curios. Dec. III. Obs. 7 et 8. p. 131) deglutiatur, sive calcis forma (VALLERIOLA observation médicinal. L. VI. Lugd. 1573 fol.), cesussæ (I. NARDIUS noct. genial. Bonon. 4. T. I. 1656. L. IV. FR. HOFFMANN annotat. ad POTERII opera medic. et chem. Francof. 1698. p. 606. PALLAS *Reise durch verschiedene Provinzen des russischen Reichs.* S. Petersb. 4. P. II. 1773. p. 191. THUNBERG Resa uti Europa, Africa och Asia för aren 1770 - 1779. Upsal. 8. Vol. I. 1788. p. 98. sq.), sive sacchari saturni (RHODIUS l. c. Cent. III. obs. 10. RIEDLEIN lin. medic. obs. 31. mens. Maj. ann. 1695. p. 154. BORELLUS Observ. Cent. IV. obs. 32. ETTMÜLLER Colleg. Consult. cas. 26. FRICCIUS l. c. p. 271. FR. HOFFMANN medic. rational. systemat. II. p. 292. et medic. consultat. P. VIII. p. 123. S. TOELKEMIT diss. de sacchari saturni usu et abusu. Lugd. Batav. 1712. §. 22. p. 13.

VAN SWIETEN l. c. III. p. 357. Vöckoskrift för Läkare och Naturforskare. Vol. VI), sive alia forma soluta ingeratur; ea enim est funesti hujus metalli indoles, ut seu metalli adhuc forma compareat, seu calcis vitrive formam induerit, non acidis modo mineralibus fortioribus, sed vegetabilibus quoque mitissimis, adeo larvatis, solvatur, et tantum abest, ut salutarem inde nanciscatur facultatem, ut potius eo consortio stipatum, subdolo, quem sibi quasi proprium habet, modo atrocius saeviat, ac latius serpat: ita acetum in vasis plumbeis (DE BEUNIE l. c.), aut stanneis plumbo vitiatis, aut aliis metallicis, stanno eadem labe laborante intus obductis, aut terreis, plumbi vitro (MODEL l. c. p. 11. PERCIVAL l. c. p. 62-64. G. BAKER l. c. I. obs. 13. p. 263. WESTRUMB apud EBELL l. c. p. 285, 286. 288-290. A. FOTHERGILL l. c. p. 370-372. BAUME chymie expériment. et raisonnée. 8. II. p. 542. ACHARD médec. eclairée II. n. 5. p. 156. negante tamen DE BEUNIE l. c.), aut encausto multum plumbi recipiente (BAUME l. c. Vol. II. p. 540. ACHARD l. m. c. contradicente DE BEUNIE l. c.) intus incrustatis, ipsis vitreis magnam plumbi portionem continentibus (MODEL l. c. p. 11.); ita alii succi vegetabiles acidi (DE BEUNIE l. c. WESTRUMB apud EBELL l. c. p. 290, 291), succus pomorum expressus (I. FOTHERGILL medical observations and inquiries by a Society of physicians at London. Vol. V. 1776. n. 37), succus uvarum immaturarum (DE BEUNIE l. c.), mustum (PARMENTIER l. c. II. p. 304. G. BAKER l. m. c. p. 300.), pomaceum (J. HARDY candid examination of what has been advanced on the colic of Poitou and Devonshire Lond. 1778. 8. WALL

medical tracts. Oxford. 1780. LE COMTE Histoir. de la Société de médecine à Paris ad ann. 1776. Vol. I. G. BAKER l. m. c. Vol. II. n. 20. p. 420), vinum ipsum DE BEUNIE l. c. WESTRUMB apud EBELL l. c. p. 287, 288), præsertim sua natura austerum ZELLER l. c. §. XIII-XV. p. 14), aut vitio demum superveniente acescens, cerevisia DE BEUNIE l. c. WESTRUMB l. m. c. p. 278), alii liquores per fermentationem parati (TH. PERCIVAL l. c. p. 42), aut acidi (G. BAKER l. m. c.); ita lac (DE BEUNIE l. c.), potissimum acescens (HAYES Letters and Papers adressed to the Society institued at Bath. Vol. IV. art. 10. A FOTHERGILL ibid. Vol. V. p. 369-370. WESTRUMB l. m. c. p. 282-283), aut a præparatione butyri superstes (DE BEUNIE l. c. WESTRUMB l. m. c.), si in istiusmodi vasis coquantur, aut, quod pejus adhuc est, fermentent, vel diu asserventur, butyrum (COHAUSEN Ephemerid. Acad. Caes. Nat. Curios. Vol. VII. obs. 73. DE BEUNIE l. c.), aliæ pinguedines et olea, cibi cum pinguedinibus, butyro, carnium jusculis cocti, gelatinæ acidulæ (WESTRUMB l. m. c. p. 286-287), muria brassicæ (IDEM l. m. c. p. 284-285.) in ejusmodi vasis per plures dies asservata; ita acetum (TURQUET DE MAYERNE syntagm. prax. medic. Vol. I.), spiritus ardens frumenti (PLOUCQUET l. c.), et sacchari (J. HUNTER medical transactions. Vol. III. 1785. n. 14), præsertim si huic saporis gratia nitri acidum addatur (A. FOTHERGILL l. m. c. p. 365), aquæ (A. PARE Op. p. 746. I. NARDIUS l. c. CLAUDINUS de ingressu ad infirmos. Bonon. 1612. L. II. c. 6. G. BAKER l. c. I. p. 280), in supellectili ex parte saltem plumbea, aut intus stanno per plumbum corrupto obducta

vulgari modo distillatæ, succi in torcularibus, vel prelis, in quibus succus ipse plumbeas partes contingere potest (G. BAKER l. c. Vol. I. MARSHALL rural œconomy of Glocestershire, Herefordshire etc. p. 313. A. FOTHERGILL l. c. p. 367), expressi, salia in vasis plumbeis per frigus in crystallorum formam redacta, oxymel in vase fictili vitro plumbi intus incrustato coctum (A. FOTHERGILL l. c. p. 373); ita ipsa cerevisia lagenis ingesta, in quibus ad averrendas sordes adhibita plumbi granula relicta fuerant (TH. PERCIVAL l. m. c. p. 61); ita pigmenta crepundiis infantum crebro illita, dum ab his lambuntur et ori intruduntur (G. BAKER l. m. c.); ita vitrioli, quod vocant, oleum in vasis plumbeis, vel cameris plumbi lamina intus munitis ex sulphure ardente collectum (GÜNTER *neueste Entdeckungen in der Chemie.* P. II. 1781. p. 61. SCHILLER *chemische Annal.* 1788. Vol. I. p. 69-70. MEYER ibid. 1789. Vol. II. p. 116-117); ita ipse sal ammoniacus, et (DOERFURT *über den Kampfer.* p. 152), quod vulgo vocant, tartari arcanum, a vasis plumbeis, in quibus parantur; ita vitriolum album a plumbi particulis mineris, ex quibus excoquitur, inhærentibus hac labe non raro peccant; ita aqua, qua pictores penicillos pigmento plumbeo non raro refertos eluunt; iis pictoribus, qui penicillos lingua contingere assueverunt (A. FOTHERGILL l. c.); ita aqua, quæ, qualis in natura occurrit, raro omni acido aëreo caret, cujus ope in plumbum et nascentem praecipue in ejus superficie per alternam humiditatem et siccitatem calcem albam exercere vim dissolventem valet, per tecta aut ex plumbi laminis confecta, aut minio picta, delabens, et per tubos plumbeos

in receptaculum plumbeum apertum derivata (TH. PERCIVAL l. m. c. p. 39.), aqua ex puteo tracta, cujus variæ partes ex plumbo confectæ, et interna superficies ejusdem metalli lamina obducta erat (TH. PERCIVAL medical transactions. Vol. II. p. 420. WALL l. c.), aqua in plumbeo receptaculo collecta (VAN SWIETEN l. c. Vol. III p. 357), aqua ipsa per canales intus plumbi lamina munitos decurrens (Cl. GALENUS de medicamentis secundum locos L. VII. PALLADIUS de re rustica c. II. ed. GESNERI II. p. 977. VITRUVIUS de architectura L. VIII. c. 7. PLINIUS l. c. L. 31. c. 4. I. DE LAMONIERE observat. fluxuum dysenteric. Lugduni 1625. populariter grassantium, et remediorum illis utilium. Lugd. Gall. 1626. LINDESTOLPE de venenis p. 440. G. BAKER l. c. p. 301.), perniciosissimi metalli particulas secum vehendo inopinato in corporis penetralia deferre, et subdolas vitæ insidias struere possunt.

Multifaria igitur sunt pericula ab hoc solo metallo saluti hominum impendentia; crescunt nefaria eorum arte, qui, quum plumbum acidorum, quibus dissolvitur, proprium saporem in dulcem convertat, ut pomacei (HARDY, WALL, LE COMTE ll. cc. A. FOTHERGILL l. c. p. 366.), musti (PLINIUS l. c. L. XIV. c. 21. CATO de re rustica c. 105, et 107. ed. GESNER. Vol. I. p. 84, 85. COLUMELLA de re rustica L. XII. c. 19, 20. ed. GESNER. Vol. II p. 792. 794), et vini potissimum acorem, vel prævertant (*new eröfnete Kunst-und Schazkamer neuer und rarer Curiositäten von den allerwunderbarsten Wirkungen der Natur und Kunst.* Hamburg. Sechst. Aufl. 1707. P. VI. p. 287. GRAHAM art of making wines from fruits

etc. all. the native growth of Great Britain. Lond. 1760. J. TOWNSHEND universal Cook. 1773 p. 244. A. FOTHERGILL l. c. p. 362), vel natum jam obtundant (MARTIALIS Epigrammat. L. X. epigr. 49), vitio jam decimo quinto æræ nostræ seculo, ut videtur (C. CELTES orat. ap. PIRKHEIMER Opera. Francof. 1610. fol. p. 136) in Gallia, Germania, Pannonia, Sarmatia et aliis terris, etiam decimo septimo et octavo in Germania (ZELLER l. c. §. 1. GAUBIUS *Hamburg. Magaz.* Vol. XVI. p. 501), in Gallia potissimum (ZELLER l. m. c. R. I. CAMERARIUS diss. de colica paretico-epileptica. Tubing. 1698. 4. §. X. p. 15. PARMENTIER l. c. Vol. II. p. 304. WARREN apud A. FOTHERGILL l. c. p. 362. SAGE Examen chymique de différentes substances minérales. à Paris. 1769. 8), hoc adhuc seculo, et præsertim in Galloprovincia (DARLUC histoire naturelle de Provence. P. III. 1786. p. 58), in Italia et vicina Tiroli (MOSELEY l. c.) vulgatissimo, quamvis severissimis legibus in Gallia (DE LA MARE traité de la police. Amsterd. 1729. fol. P. II. p. 514. ZELLER l. c. §. 1. p. 4), et in Germania 1487, 1498, 1548, 1577 (ZELLER l. m. c.), serius quoque (DATT rerum germanic. novissim. de pace publica. L. 3. c. 14. p. 632 sq.), et nuperius (1787) demum in Saxonia latis (*Journal von und für Deutschland.* 1787. p. 137. sq.) interdicto, et (exemplum legas apud ZELLER l. c. §. V. p. 6. 7) morte ipsa mulctato, aut, qui Veterum mos fuit (PLINIUS, CATO, COLUMELLA ll. mm. cc.) mustum in vasis plumbeis coquendo, aut vino liquefactum plumbum (GRAHAM, TOVVNSHEND ll. cc.) infundendo, aut quod ipsi generoso Burgundiæ vino contingere testis est (l. m. c.) A. FOTHERGILL, plumbi globum in vino

suspendendo, vel vino, pomaceove sive nativa sua indole, sive ætate aut negligentia in acetum abituro scobem plumbi (MISSA recueil périodique d'observations etc. 1755. Apr. p. 294), lithargyrium (ZELLER, GAUBIUS, SAGE ll. cc.), minium (GAUBIUS, PARMENTIER ll. cc.). cerussam (GAUBIUS, PARMENTIER ll. cc.) FALCONER ap. PERCIVAL l. m. c. p. 122), acidum liquorum horum evolutum subeuntes, saccharum saturni (GAUBIUS, PARMENTIER ll. cc.), acetum lithargyrii (GOCKEL apud R. I. CAMERARIUM l. m. c. §. VIII. p. 12), vino generoso utplurimum hispanico interdum temperatum (BRUNNER l. c. FRICCIUS l. c. p. 266) GOCKEL Ephemerid. Ac. Cæsar. Natur. Curios. Dec. III. A. 4. p. 78), etiam hoc solo (R. I. CAMERARIUS l. c. p. 12. §. VIII. ZELLER l. c. §. IV. p. 5.) solutum, arcano nonnunquam titulo et caro pretio vendita, addendo, potus modico usu insontes et salubres in subdola venena convertunt: ita oleum ex seminibus napi expressum, ut pro amygdalarum vel olivarum oleo, veneat, plumbo, lithargyrio, saccharo saturni (I. G. WALLERIUS *Mineralogie oder Mineralreik in's Deutsche übersetzt von* I. D. DENSO. Berlin. 1750. 8. app. p. 573.), ita, ut pondere crescat, et candore placeat, in Belgio ipsum butyrum (GAUBIUS l. c. p. 510.), et in annonæ caritate adeo farina frumenti (*Geöffnetes Laboratorium; übers. durch* KÖNIGSDÖRFER. Altenburg. 1760. 8. p. 205) cerussa adulteratur.

Homines, qui alia aliave forma vel via, nunc sua ipsorum culpa aut negligentia, nunc aliorum culpa aut dolo plumbum deglutierunt, multiplicibus inde plectuntur ærumnis, non semper

iisdem, et pro alia atque alia plumbi forma, copia, consortio, corporis conditione ægrotà aut sana, debili aut robusta, nunc copiosioribus, nunc paucioribus, nunc gravioribus, nunc mitioribus, ut sint utique exempla hominum, nihil inde mali (SAGE analyse chymique des trois règnes etc. P. III. p. 164), ab ipso lithargyrii aceto hausto perpessorum (TH. PERCIVAL l. c. p. 38-39): frequentissima tamen ea mala plumbi internum usum insequuntur, quæ colicæ saturninæ (ILSEMANN diss. de colica saturnina. Goetting. 1752. KÖNIG diss. casum ægroti colica saturnina laborantis sist. Argentor. 1764), morbi saturnini (BÜCHNER diss. de optima morbum saturninum curandi methodo. Hal. 1748), colicae spasmodicae plumbeae (RUD. I. CAMERARIUS l. c. p. 9), rhachialgiæ metallicæ (SAUVAGES nosolog. method. Vol. III. P. 2. p. 199.) nomine a vera caussa repetito, œnagræ (R. LENTILIUS jatromnemat. medico-practic. Stuttgard. 1712. p. 65. GOCKEL *Beschreibung des durch die Silberglätte verfälschten Weins und der davon entstandenen Weinkrankheit.* Ulm. 1697.) alii, alii *Hüttenkatze* (V. STOKHAUSEN l. c. FR. FOFFMANN de metallurgia morbifera l. c. p. 430), alii a symptomatibus colicæ patetico-epilepticæ (R. I. CAMERARIUS l. c.), alii, a terris, in quibus frequentius occurrit, colicæ pictonum (TRONCHIN l. c. GRASHVIS tentamen de colica pictonum. Amstelod. p. 22), aut damnoniensis (HUXHAM observ. de aëre, et morbis epidemicis ab anno 1728 ad ann. 1737 p. 31), alii ab hominibus, quos frequentius, quam alios invadit, colicæ figulorum (RAMAZZINI de morbis artificum. Oper. omn. Genev. 4. 1717. p. 495), Galli etiam (COMBALUSIES observations

et réflexions sur la colique de Poitou ou des peintres etc. à Paris. 1761) nomine Colique des peintres, Colique des barbouilleurs, Angli nomine Millreek (ROTHERAM apud TH. PERCIVAL l. c. p. 101), et Belland (CARTE ibid. p. 111, 112) complectuntur, dolores scilicet ventris atroces, in regione epigastrica et umbilicali utplurimum vehementiores, umbilico interdum versus spinam dorsi quasi retracto, non raro sensationem ponderis enormis ventriculo impositi excitantes, rarius convulsionibus, aut rabie, crebrius paralysi artuum (EBELL l. c. p. 45. P. POTERIUS insignes curationes et singulares observationes. 8. Cent. II Bonon. 1622. cap. 36.), præsertim superiorum, etiam apoplexia (EBELL l. c. p. 44.) terminati, ciborum digestio, atque alvi excretio maximopere turbata, illa sæpius in verum omnis cibi fastidium degenerans, hæc alia nimis laxa, ut sedari vix ista profluvia possint, alias pertinacissime obstipata (EBELL l. c. p. 45. I. A. WEBER *physikalisch-chemisches Magazin für Aerzte, Chemisten und Künstler*. Berlin. 8. P. I. 1780. p. 13.), ut aut nulla, aut globulorum siccissimorum, squamosorum, nigrorum specie secedant excrementa; salivæ sapor dulcis; mucus sordidus linguam obtegens; sudor tenax, urinæ excretio suppressa, tumor et durities abdominis, respiratio læsa, flavus aut lividus color totam corporis superficiem, genis exceptis, quæ tanto laetius rubent, tingens, sitis haud extinguenda non raro ante memoratas calamitates comitantur; saepe quoque insequentibus febre hectica, sterilitate, tabe, et, rarius quidem repentina quam lenta morte, ut certe haud improbabilis sit conjectura, nonnullis indiciis, quae plumbea

(I. A. FISCHER ap. CSTPH. ORTH spec. de saturno. Erford. 1720. 4. epist.), cerussam (ZELLER l. c. p. 17), et saccharum saturni (ZELLER l. m. c. ERNDL diss. medic. ex veneno salutem sistent. Giess. 1691 th. 21. LINDESTOLPE de venenis. p. 731.) ingredi illa loquuntur, confirmata, saturnina venenorum lentorum quorundam scelestissima veneficorum fraude paratorum principem constituere materiem: illud enim plumbi crimen est, quod etiam extra corpus vivum iisdem humoribus permixtum perpetrat, quod sive jam solutum corpus ingrediatur, sive in corpore demum humorem deprehendens, quo dissolvatur, chylum et plurimos utiles corporis animalis humores coagulet, ut primum cum iis coit, eo coagulo non oscula modo tenerrimorum vasorum lacteorum obturando succi nutritii introitui obstet, sed chylum quoque in reliquo decursu coagulando obstructiones, in glandulis praesertim mesentericis, gignat, atrophiae, aliorumque malorum chronicorum largissimum fontem: quare in cadaveribus hominum plumbi vim feralem expertorum praeter ventriculi, atque intestinorum inflammationes haud raras mesenterii potissimum glandulae obstructae, induratae, inflammatae, pus fundentes occurrunt.

Indole jam recensitorum, quos gignit, effectuum, ipso ordine, quo sese sequuntur, attento medico patescit interdum plumbi virus, suspicionem saepe movet vitæ genus, his periculis magis obnoxium; verum occurrunt profecto casus, in quibus ut plena lux affulgeat, his malis medicaturo, aut veneficii scelus, vel eodem crimine insimulati innocentiam manifestaturo, cu-

ratiori multo potulentorum, ciborum, medicamentorum, in quibus quippe caussa eorum malorum latere posset, investigatione opus est: prodit utique saepius sua jam albedine lac aquatum æmulante (A. PAREUS l. c.), interdum dulcedine, quam in ipsa absynthii aqua gustasse se testatur MATTHIOLUS (de ratione distillandi aquas app. ad comment. in Dioscoridem. Venet. 1565 fol.) aqua distillata contentam plumbi calcem, inconsueta oleorum, pinguium, aceti, vini, quod, si genuinum sit, potius paullisper austero, vel pro climatis, soli, anni, aetatis ratione, acidulo sapore (FRICCIUS l. c. p. 266. ZELLER l. c. §. 1. p. 3) linguam ferit, aliorum potulentorum atque esculentorum dulcedo mangonium, in spiritibus ardentibus, aceto, aquis distillatis, vitrioli oleo, residuum, quod distillatione in vasis clausis peracta, vel perinde ac vinum, pomaceum, cerevisia, lac, olea, alia ejusmodi liquida, cibive evaporationi in vasis apertis exposita relinquunt, ejusque penitius investigata indoles, in salibus siccis pars aliqua solutionem in aqua renuens, in sale ammoniaco pars ignis vi in altum acto ipso sale superstes: quodsi istiusmodi residuum plane exsiccatum, et cum carbonum pulvere, parcaque manu additis cineribus clavellatis, vel fluxu, quem appellant, nigro liquatum (ZELLER l. c. §. XIX. p. 15. LE COMTE l. c.), vel etiam solum igne ad candorem vasis usque aucto tortum (A. FOTHERGILL l. c. p. 381) grana plumbi manifesta exhibeat, de plumbo inhærente nulla amplius superest dubitatio.

Liquores de plumbi labe suspecti aliis quoque notis sese produnt; turbantur scilicet omnes lactis

tenuioris in morem, et sedimentum album sensim dimittunt, ab infuso salis communis acido (*Hamburg. Magaz.* Vol. XVI. p. 503), vel peracta per aquam fontanam ejus salis solutione, a lixivio (Eph. Ac. Caes. Nat. Curios. Dec. III. A. VII. VIII. p. 228), ex cineribus lignorum, vel clavellatis (WILLIS pharmac. ration. P. II. S. 3. C. 5. p. 471) parato, a salis ammoniaci spiritu, a vitrioli acido (GOCKEL Ephemer. Ac. Cæs. Nat. Curios. Dec. III. A. IV. p. 78. R. I. CAMERARIUS ap. ZELLER l. c. §. IX. p. 12. A. FOTHERGILL l. c. p. 382), et salibus illud continentibus aqua solutis instillatis, ut ideo multi ad explorandos ejusmodi latices uno alterove utantur; sunt tamen plura, quae istius examinis dubium perquam reddere eventum possunt; ne enim dicam, crebro liquores istos jam turbulentos esse, antequam cum aliis permiscentur, ut discerni igitur tuto nequeat effectus ab infuso latice excitatus, fallere facile potest salis communis acidum, si superabundante aqua dilutus sit liquor examinandus, plumbi calcem acido junctam iterum dissolvente, ut eapropter liquor, quamvis plumbi haud expers, insons videatur; dantur porro quoque alia, quæ per vitrioli acidum, et præsertim per memorata lixivia, et spiritum salis ammoniaci pulveris albi specie præcipitari ex ejusmodi liquoribus possunt, quæ, etsi sæpe perinde fraudulenter iis intermixta, tamen multo minus nociva sunt; ita vino acescenti œnopolæ interdum immittunt tartari salem, qui vini acido solutus, acido vitrioli accedente, in tartarum, quem vocant, vitriolatum transit, difficillime aqua solvendum; addunt alii calcem vivam, quae vini acido dissoluta a vitrioli acido adfuso gypsi, a

lixivio aut salis ammoniaci spiritu terrae calcariae similiter albae specie deturbatur, ut, nisi ulterius prosequaris illud examen, facile vinum sola calce fucatum, injustam adulterationis plumbeae injiciat suspicionem: ut igitur certus sis, sedimentum illud plumbo suam debere originem, aut solum igne paullo violentiori tentandum est, quo si bene fundata fuerit conjectura (DE LA FOLLIE extrait des journaux 1771 Octobr.) in vitrum abibit, interiora catilli quasi cortice obducens, aut memorata jam ratione cum carbonum pulvere, et cineribus clavellatis, quod quidem experimentum eo in casu plumbi metallici grana (LE COMTE l. c.) sistet.

Luculentius certe patet plumbi vitium, si fluidis de eo suspectis hepar sulphuris alcalinum simplex (T. BERGMAN diss. de arsenico. §. XI. Opuscul. Vol. II. p. 306), hepar antimonii, scoriae in praeparatione reguli antimonii simplicis obviae (HENNICKE apud ZELLER l. c. p. 22), vel hepar sulphuris arsenicale, sive vini spiritu, sive aqua soluta fuerint, addantur; haec enim omnia plumbum sive acidis, sive oleis solutum obscuro colore praecipitando, eodem colore mox inficiunt liquores hoc vitio infectos, ut ideo posterius praesertim hepar arsenicale sive *liquor auripigmenti*, ab hoc ejus usu quoque *liquor vini probatorius* dictus, a plurimis medicis ZELLERO (l. c. §. XI. p. 13), MOEGLINGIO (apud eundem), WALLERIO (l. c. p. 294), GAUBIO (l. c. p. 500), MODELIO (l. c. p. 217), A. FOTHERGILL (l. c. p. 380), ad hanc variorum liquorum, et vini potissimum corruptelam investigandam maximopere commendatum sit; multa tamen in usu hujus liquoris circum-

spectione opus est, si judicium eventui experimenti aequum superstruere velis: primo curandum, ut sollicite paratus, et recens adhibitus sit liquor, nisi enim sulphure saturatus sit, cujus partem plurimam dimittit aliquandiu asservatus, non obscuro, sed flavo potius, interdum pallido colore praecipitabit plumbum; neque obscurum impetrabis sedimentum, liquore probatorio quamvis optimo ac recentissimo, si liquor, v. g. vinum explorandum praeter plumbum quoque calcem vivam vel cretam continet, et praeterea multo tartaro scatet, cujus acidum cum calce in tartarum calcareum abit, difficillime solubilem (T. BERGMAN l. m. c.); haec enim simul deturbata albedine sua diluet sedimentum plumbeum: adde, quod liquores obscurius tincti, ut effectus liquoris probatorii evidens satis sit, tribus aquae communis partibus (A. FOTHERGILL l. c. p. 381) dilui debeant.

Cavendum perinde est, ne vinum probum in suspicionem hujus corruptionis incurrat; facile id contingere posset iis vinis, quae aut natura sua aut aetate decolora variis pigmentis praecipue rubris inficiunt oenopolae; haec enim, etsi plumbi expertia, cum memorato liquore tentata, crebro exhibent sedimentum obscurum, pigmenti scilicet materia una cum sulphure delabente.

Denique non plumbum solum, sed plurima quoque alia metalla (ZELLER l. c. p. 14. 21. 23. §. XIII-XV., et apud eum MAUCHART p. 21) acidis soluto eodem colore obscuro praecipitat hoc sulphuris hepar, ut igitur, nisi aliae quoque accedant supra enarratae notae, et conditiones, ex

hoc solo experimento nihil certi de plumbi mangonio conjicere possis; at si liquor dulcem saporem offerat, quem praeter plumbum nullum aliud metallum acidis impertitur, si omni humore orbatus, perinde ac sedimentum per sulphuris hepar ex eo dejectum, et, si vinum sit, feces in dolio superstites (ZELLER l. c. p. 15. §. XIX), cum carbonum pulvere, et paucissimis cineribus clavellatis liquefactae plumbi grana metallica, si feces, prouti in dolio reperiuntur, luculentas plumbi (ZELLER l. c. p. 11. §. VIII.), vel lithargyrii (IDEM l. m. c.) miculas, elutratione facile separandas, et curatius examinandas exhibeant, nullum amplius supererit dubium.

Facilius certe expediri illud negotium potest, aqua, gas hepatico saturata, qualem Cl. HAHNEMANNUS (*Chemische Annalen.* 1794. Vol. I. p. 109.) nuper proposuit, qua quidem etiam plurima metalla acidis soluta colore obscuro dejiciuntur, ferro tamen excepto, quod crebrius quam alia vinum intrans, et sapore, quem acidis conciliat, propius, quam reliqua, ad plumbum accedit: praeparatur autem ista aqua (*Liquor probatorius fortior*), solvendo primo in sexdecim unciis aquae tepidae duas acidi tartari uncias, addendo post duas quoque drachmas hepatis sulphuris calcarii sicci, et tenerrime comminuti, concutiendo haec in lagena ampla per decem continua temporis minuta, et dimidia hora elapsa liquorem sedimento superfusum defundendo in aliam lagenam, quae mediam jam acidi tartari unciam continet, paullisper concutiendo, et nycthemero elapso limpidum liquorem in exiles lagenas probe obturandas decantando, atque asservando.

Insignes noxae, quas facilis plumbi quacunque fere forma conspicui in tot liquoribus solutio, et subdola indoles hominum sanitati inferunt, jamdudum induxerunt medicos (A. PAREUM, MATTHIOLUM ll. cc. I. BEGUINUM tyrocin. chymic. p. 120. 121), ut plumbum ex supellectili pharmacopoliorum proscriberent; exterminavit re domestica inconspicua facies, et fugax nitor vasa ex mero plumbo conflata; sed adhibentur adhuc et in culinis, et in officinis medicamentariis vasa ex stanno, plumbo adulterato, confecta, aut simili stanno intus obducta, vel conferruminata, quae quum suo plumbo officere adhuc pessime possint, status Borussici pharmacopolis (PYL *Magazin für die gerichtliche Arzneykunde und medicinische Policey*. Stendal. 8. Vol. II. fasc. 3. art. 8. 19) publica lege omnis vasorum stanneorum usus interdictus, et quemadmodum etiam in provinciis Austriacis (V. MEIDINGER *Versuch einer Eintheilung des Mineralreichs*. Vienn. 8. p. 68.), et Pomeraniae parte Svecica (CHR. EHR. WEIGEL *Magazin für Freunde der Naturlehre und Naturgeschichte, Scheidekunst, Land-und Stadtwirthschaft, Volks-und Staatsarzney*. Berlin, Stralsund und Greifswald. 8. Vol. I. 1794. fasc. I. 1794. n. IV-VIII. XI. XII. p. 43-88. 92-97.) illis opificibus, qui alia metallica, praesertim cuprea vasa stanneo cortice obducunt, stanni purissimi usus injunctus est.

Frequentia medicorum monita de periculo ab usu vasorum terreorum intus vitro plumbeo obductorum imminente non summos modo variarum terrarum e. gr. Pomeraniae (CHR. EHR. WEIGEL l. m. c. art. IX. X. p. 88-92) territorii Erfor-

diensis (NECKER in schedul. d. 14. Febr. 1794), et principatus Onoldini magistratus permoverunt, ut inventionem alius corticis vitrei minus periculosi vasis terreis inurendi enixissime commendarent, sed varios etiam de salute humanae gentis meritissimos Viros G. A. EBELL (l. c. p. 639), WESTRUMB (apud eundem l. c. p. 637), G. F. CHR. FUCHS (*Beytrag zu den neuesten Prüfungen, ob Säuren im Stande sind, die Bleyglätte in der Töpferglasur aufzulösen.* Jena. 1794. p. 27), I. B. TROMMSDORFF (*Journal der Pharmacie für Aerzte und Apotheker.* Leipzig. 8. Vol. I. 1794. fasc. 2. p. 253. 254) incitarunt, ut detegendae ejusmodi crustae innocuae vili pretio igne non nimis vehementi, quem quippe vasa nostra coquinaria prunarum et flammae aestum denuo expertura, ferre sine ulla liquatione, quem furni figulorum nostratium progignere possunt, vasis nostris argillaceis inducendae omnem navarent operam, quae conamina, ut faustum sortiantur successum, tanto magis optandum est, quum neque proposita hactenus consilia plumbeorum in locum sal commune, vel ejus muriam, vitri vulgaris contusi pulverem, cineres lignorum, aut paratum ex iis lixivium, margam liquabilem, calcem vivam, misto cum gypso aut spato ponderoso, fluorem mineralem supponendi fini perinde respondere, neque iterata vasorum istorum (MALOVIN chymie médicinale. T. I. Paris. 1750) cum aqua coctio omne virus eluere, omne periculum avertere, neque ratio calcis plumbeae sine discrimine crustam illam vitream ingredientis definiri, imperari, et, si contra latas leges peccetur, evinci tam facile posse videatur.

Multiplex igitur adhuc superest periculum, a maligno hoc metallo nobis imminens, quod quo minus evitent, multo impedit officii ratio: hi certe, ne, dum vaporibus, aut pulveri plumbi quacumque forma induti expositi sunt, ne aliquid deglutiant, ut, si plumbea manu tractaverint, antequam cibos capiunt, manus sollicite lavent, et diaeta pingui (FR. HOFFMANN medic. ration. systemat. T. IV. p. 2. c. 5. p. 334. VAN HAEN ration. med. P. I. p. 115, A. FOTHERGILL l. c. p. 382) utantur, monendi sunt: quos autem dirum venenum jam vexat, vitare frigus, acida, stimulantia, et quae alvum obstipare possunt, debent; si in ventriculo adhuc haereat, praestat vomitu, sive per media mechanica, sive per multam aquam tepidam ingurgitatam, sive per emeticum paullo fortius; si in intestinis resideat purgantibus, iisque paullo vehementioribus (FORESTUS l. c. obs. LXXI. p. 22. RIVERIUS prax. medic. L. X c. 1. p. 446. SAUVAGES, PHILIP, COMBALUSIER, DU BOIS ll. cc. UNZER *Arzt.* Vol. VII p. 67. WILSON journal de médecine, chirurgie, pharmacie etc. Vol. VIII. p. 133. DRAZAN ibid. Vol. XIII. p. 301) exterminare.

Cave tamen haec subsidia adhibeas (BÜCHNER, GRASHUIS ll. cc. WEPFER Ephemer. Acad. Caes. Nat. Cur. Dec. II. a. 3. p. 71. NEBEL ibid. obs. 11. p. 118. FR. HOFFMANN de metallurg. morbifera. p. 438. A. FOTHERGILL l. c. p. 384. DE HAEN l. c. T. III. p. 73), ut primum phaenomena docuerint, venenum ultra hos jam limites progressum esse. Tunc enim involventibus (PAUL. AEGINET. de re medica. L. III. Cap. XVIII. et XLIII. FERNELIUS, HUXHAM, FR. HOFFMANN,

GRASHUIS, BÜCHNER ll. cc. MILO apud CITESIUS Opusc. medic. Paris. 1639. BAGLIVIUS Oper. omn. p. 687. SENNERT prax. medic. L. III. P. 2. Sect. 2. cap. 2. p. 268. ALLEN synops. univers. medic. practic. p. 239. VAN HAEN l. c. I. p. 114. BOURDEU journal de médecine, chirurgie, pharmacie. Vol. XVII. XVIII. XIX. LE TELLIER ibid. Vol. XVIII p. 41. GRANDVILLE ibid. Vol. XIX. p. 29), butyro, oleis inguinosis, inter quæ eminet oleum ricini (ODIER ibid. Vol. II. 1778. Apr. A. FOTHERGILL l. c. p. 384), mucilaginibus, lacte, aqua cum herbis, et radicibus emollientibus decocta, larga manu per os, et anum ingerendis, balneorum quoque et fomentorum specie applicandis, et, quod pinguia spectat, abdomini fricando inungendis opus est; sunt qui his (ALLEN, HUXHAM, KÖNIG ll. cc.) lenia laxantia aut interserunt aut addunt; alii, qui oleum a DIPPELIO denominatum (PARMENTIER l. c. I. p. 36), alii (TH. PERCIVAL l. c. p. 27), qui alumen, sive solum, sive cum mucilagine gummi arabici, vel cum spermate ceti permixtum tanquam potentissimum auxilium praedicant.

Quodsi his remediis non cedant dolores illi atroces, princeps medela est aqua calida gas hepatico saturata, tanto efficacior, si ferri etiam paulullum contineat, largis haustibus potata, et simul balnei specie adhibita, sive nativa (A. FOTHERGILL l. c. p. 384-386. EBELL l. c. p. 573 sq.), quales et Anglia, et Germania nostra plures offert, sive (A. FOTHERGILL l. c. p. 385) per artem parata, et opium (PAULUS AEGINETA, ALLEN, GRASHUIS, AL. BRAMBILLA ll. cc. R. WARREN London medical transactions. T. II. n. 7. p. 68. sq. WE-

DEKIND *gemeinnützige Wochenschrift physischen und medicinischen Inhalts*. Mainz. 1792. fasc. 5. p. 75. EBELL l. c. p. 584 sq.), quacunque forma congrua ingestum, etiam enematibus adjectum, ut tamen in ejus quoque usu, si alvus justo segnius evacuetur, aut plane obstructa sit, lenibus laxantibus (HUXHAM l. c. p. 29. LUDWIG Comment. Lips. de rebus in scientia naturali et re medica gestis. Vol. VIII. p. 490), e. gr. magnesia alba, sale amaro, soda phosphorata (A. FOTHERGILL l. c. p. 384) intermistis opus sit.

Quae a sanatione primarii mali crebro adhuc restant mala, in debilitate artuum praesertim sita, continuato aquarum sulphurearum (A. FOTHERGILL l. c. p. 385. 386) usu, roborantibus, et electricitate (Nouveau Dictionnaire de médecine et de chirurgie. P. II. London. medical journ. Vol. V. 1784) facile superantur.

Metallica sua facie conspicuum rarius adhibetur plumbum, nisi velis materiem instrumentorum quorundam chirurgicorum constituere, eodem lima corroso expleri non nunquam ad aërem arcendum dentium cariosorum foveas, Veteres (AVICENNA canon. L. II. c. XII. et L. III. tract. I. AMAT. LUSITAN. curat. Cent. III. cur. 32. PAREUS Oper. Libr. VII. c. 32. JONSTON Taumatographia nat. Cl. IV. p. 172. ETTMÜLLER Oper. T. III. L. VI. Sect. I. c. 4) laminis plumbi impositis ad inhibendas pollutiones nocturnas, ad discutiendas scrophulas, glandulasque tumidas fuisse usos, ipsum L. HEISTERUM (l. c. p. 340.) istiusmodi lamina mercurio impraegnata scirrho mammae imposita periculum cancri averti posse,

sibi persuasisse, alios (V. ORTH l. c. p. 11.) ad contegenda, et ab aëris contactu munienda ulcerum vulnerumque labia, ad comprimenda per læsiones aperta vasa, sanguinem vehentia, cruoremque ex illis promanantem sistendum, scobem plumbi teneriorem non extrinsecus modo inspersam (ORTH l. m. c.) in pertinacioribus cutis erosionibus adhibuisse, sed adeo temerario ausu ab empiricis intus in fluore albo, fluxibus sanguinis, malo venereo (MALOVIN l. c. Vol. II), et (FERNELIUS l. c.) arthritide fuisse præscriptam. Globulos plumbi, præeunte HELMONTIO, nuperius fausto cum successu quatuordecim homini ileo laboranti deglutiendos imperavit NAUDEAU (Journal de médecine, chirurgie, pharmacie etc. Vol. LXIV. 1785. Jun.).

Tanto major cumulus medicamentorum tum in fabricis, tum a pharmacopolis ipsis ex hoc plumbo paratorum in officinis medicamentariis prostat, quæ refrigerando, acrimoniam mitigando, fibras constringendo, oscula vasorum secernentium, et excernentium occludendo, repellendo, exsiccando, putredinem inhibendo, externo potissimum usu in inflammationibus (GOULARD traité sur les effets des préparations de plomb, et principalement de l'extrait de Saturne, employé sous différentes formes, et pour différentes maladies chirurgicales. à Pezenas et Montpellier. 1760. 8. AIKIN *Beobachtungen über den äusserlichen Gebrauch der Bleymittel*, *nebst einigen allgemeinen Anmerkungen über die örtlichen Arztneyen*, *nach der zwoten Ausg. aus dem Engl. übersetzt.* Altenburg. 8. 1776), etiam tonsillarum (BOUCHER recueil périodique d'obser-

vations de médecine, chirurgie, pharmacie etc. à Paris T. VIII. 1758. Jun. p. 557. BELL system. of surgery. Vol. V. 1787), nisi criticis, aut nimium siccis, aut partes nimis sensiles afficientibus, aut in suppurationem proclivibus, aut cum laceratione partium conjunctis, aut a caussa interna natis, in furunculis, aliisque tumoribus neque criticis, neque metastaticis, aut ab alia caussa interna natis, neque in suppurationem pronis, ulceribus, etiam phagadaenicis (TH. PARACELSUS chirurg. magic. T. II. l. 10), variisque morbis cutaneis, topicis, remedia istiusmodi ferentibus, aliisque morbis externis, in descriptione singulorum medicaminum enarrandis celebrantur. Dividuntur autem 1. in calces; 2. in solutiones; 3. in salia; 4. in unguenta; 5. in emplastra.

I. CALCES PLUMBI.

Cerussa, *Cerussa plumbi*, ex plumbo per aceti vapores corroso, ejusque acido aëreo impraegnato nata, alba, creberrime (rarius tamen ea, quae lamellari facie apparet) creta adulterata, quæ salis communis acidum aqua temperatum superinfusum subit, superstite, sed sive volumen, sive pondus spectes, multum diminuta genuina cerussa, cum nitro, et carbonum pulvere igni candenti exposita in veros plumbi globulos confluens, jam inclytæ Asclepiadarum scholæ Rhodiæ (SCHULZE histor. medic. p. 61), GALENO (de simplicium medicamentor. facultat. L. IX), DIOSCORIDI (l. c. l. 5. c. 53) satis superque cognita, ejusque tempore tum in Græcia et Rhodo, tum in Italia, nunc per omnem Europam parata, frequentius aliorum medicaminum materiem

principem constituens, quam, qualis venit, a medicis usitata.

Ne enim dicam, minus castas Russiæ puellas scelesto et infausto ausu eam deglutire, ut sibi sterilitatem concilient (PALLAS l. m. c.), fæminis multis cosmetici loco inservire. Medici vix intus adhibuere cerussam: externum vero usum jam DIOSCORIDES (l. c.) ad excrescentias leniter reprimendas, et vulnera ad cicatricem perducenda, inspersam pulveris forma in ulceribus levibus, etiam saniem plorantibus, inflammationibus nulla humorum corruptela stipatis, ipsa prurigine, serpigine et infantes toties torquente intertrigine alii (PAUL. AEGINETA l. c. L. V. c. 60. ETTMÜLLER Oper. T. II. L. I. Sect. 9. p. 384. et T. III. Sect. I. c. 1. art. 1. p. 412. FR. HOFFMANN medicin. ration. systemat. T. III. p. 436.), in excoriatione ani alvi fluxus acres, vel equitationem insequente LOESECKE (l. c. p. 380), in cancro aperto I. H. JAENISCH (*Abhandlung von dem Krebs, und der besten Heilart desselben.* S. Petersburg. 1784. 8) commendarunt; at multa etiam circa externum cerussae hujus usum circumspectione opus est, isque, quum partibus intertrigine laborantibus (MOEGLIN apud ZELLER l. c. p. 18.), ulceri pone aures acrem saniem ploranti (MOEGLING l. m. c.), pedibus sudorem fœtidum stillantibus (ARNEMANN *Entwurf einer practischen Arzneymittellehre.* Göttingen. 8. P. II. 1792. p. 119.) inspersa, pessime nocuerit, in his malis (MOENCH *systematische Lehre von den Arzneymitteln.* p. 388), perinde ac in erysipelate caute potius evitandus.

Sandyx, ex cerussa igne, donec sandarachæ colorem nacta fuerit, usta, DIOSCORIDIS et GALENI (ll. cc.) tempore etiam medicis usitata.

Magisterium plumbi, *Magisterium saturni*, calx plumbi alba ex aceto plumbi rarius per vini spiritum (ORTH l. c. p. 17. §. XIII.), quam per sal tartari, sive aqua vulgari, sive ex atmosphæra attracta soluto (ORTH l. m. c. MICHAELIS annot. in SCHRÖDERI pharmacol. c. XIII. JUNGKEN chem. experiment. curios. p. 383.), eo in casu acido aëreo gravida, aut per vitrioli acidum (ALBRECHT l. c. p. 31. §. XX), nunc vitrioli acido imbuta, ab (A. MYNSICHT et M. ETTMÜLLER Oper. P. II. p. 315) in phthisi, et febre hectica commendata, aut per salis communis spiritum (*Lac plumbi*, *Lac saturni*) præcipitata, a posteriori acido eodem imprægnata, aut (ANGELUS SALA sept. planet. terrestr. recens. Oper. p. 113. LE FEBURE *chymischer Handleiter* p. 644) omni humore per distillationem sublato ab aceto superstes, non inter cosmetica modo relata, sed si ANGELO SALAE (l. m. c.) credas, in cancro, lupo, igne persico mirifica, et intus a granis duobus ad quinque cum vino albo, aut alio liquore sorbta, dolores mitigans, humorum in ventriculo fluctuantium acrimoniam coërcens, colicam, passionem iliacam, infarctus, et scirrhos hepatis sanans; nostra tamen ætate fides his encomiis adhibita eviluit.

Præcipitatum Saturni, calx plumbi alba ex saturni extracto per aquam fontanam præcipitata, cum pauca aqua agitando permixta a JANIN (l. c. p. 442. 443) non solum tanquam me-

dicina cosmetica, qua lavari bis per diem partes debent, sed etiam in hordeolis, et lichenibus palpebrarum commendata.

Plumbum ustum, calx plumbi addita sulphuris circiter sexta parte, ustione parata, hujus igitur acido imbuta, grisea, DIOSCORIDIS (l. c. c. 48) ævo celebris, qui etiam scorias plumbi feraces contusas, et elotas (l. m. c.) medicamenti externi vices gerere posse refert.

Cineres plumbi, aliis quoque (Pharmacop. Wirtemberg. P. II. p. 131) *Plumbum ustum*, ex plumbo meraco in calcem cineream exusto nati, emplastri, quod audit, saturnini materies.

Minium, plumbi calx laete rubra diuturno, at leniori, quo non liquefit, igne ex plumbo purissimo parata, fixo in igne habitu, et facili in vitrum transitu haud ægre a cinnabari discernenda, rarius per se, ut ajunt, sed aut solutum, aut unguentorum, emplastrorumve forma indutum adhibetur.

Lithargyrium, mediæ inter calcem et vitrum indolis, ponderosum, squamosum, coloris flavi nunc pallidioris (*Lythargyrium argenti*, *Spumæ argenti*, *Argyritis*), nunc propius in rubrum vergentis (*Lithargyrium auri*, *Chrysitis*), in depuratione, atque excoctione metallorum nobilium potissimum nascens, ideo vix unquam a cupri, ex his metallis extracti, calce liberum, DIOSCORIDI (l. c. c. 52.), et GALENO (l. m. c.) notissimum, quamvis ab illo ad morbos oculorum sanandos, ad cicatrices et rugas cutem de-

fœdantes æquandas, ab hoc (l. m. c.) in intertrigine, etiam ab aliis ad discutiendas inflammationes, et exsiccanda ulcera (P. HERMANNI cynosur. mater. medic. Argentor. 4. 1726. P. III. p. 138), ab ETTMÜLLERO (Colleg. consultator. p. 314) cum aceto, farina fabarum, et cumini seminibus in cataplasma subactum, ad tollendum scroti, testiculique tumorem; extrinsecus applicatum, ab aliis adeo (I. ZWINGER principiorum chymicorum examen ad generalem Hippocratis, Galeni, ceterorumque Græcorum, et Arabum consensum institutum. Basil. 1606. 8) intus adhibitum fuerit; terrent tamen probos medicos non ab interno modo usu, quæ supra memorata sunt, sed exemplum fæminæ, quæ ingratum faciei ruborem dispulsura axillis quotidie bis, aut ter ejus pulverem insperserat MOEGLING l. c.), et viri, qui, pruritum molestum mitigaturus, cataplasmati imposito lithargyrium adjecerat (BAKER apud PERCIVAL l. c. p. 18), utriusque ventris doloribus dirissimis mulctati insignem in ipso externo usu circumspectionem commendat. Quare hodie apud Medicos vix usu venit, tanto frequentius parandis aliis medicinis inserviens: vix differt ab hoc lithargyrio.

MOLYBDAENA veterum (DIOSCORIDES l. c. c. L.) scopo, ulcera ad cicatricem perducendi, olim usitata.

Scoriæ argenti (DIOSCORIDES l. m. c. c. LI.) utplurimum plumbum continentes, veteribus eundem, quo lithargyrium, in finem adhibitæ.

II. SOLUTIONES PLUMBI.

Acetum plumbi, *Acetum saturni*, dulce, a spiritualis communis et ammoniaci, a cineribus clavellatis, sale tartari, communi, ammoniaco, a vitrioli acido, et salibus illud continentibus, ab ipsa aqua fontana adfusa lactis instar turbidum; rarius ex plumbo metallica facie induto (ANGEL. SAL. l. m. c. ORTH l. c. p. 13), aut ejus minera (ORTH l. m. c.), quam ejus calce, et aceto, cui aliquando pauxillum acidi nitri (ORTH l. m. c.) adjicitur, paratur: hoc aceto externo usui destinato, una cum decocto theæ, et spiritu vini camphorato parca manu addito enematis forma ano injecto alvi profluvium feliciter superavit ADAIR (apud DUNCAN medical commentar. for 1783. 1784). Sunt autem pro discrimine calcis tria hujus aceti genera, quorum effectus ceterum parum inter se differunt.

Acetum cerussæ, ab Oswaldo CROLLIO (Basil. chymic. p. 470.) jam commendatum ex aceto, et cerussa, quæ et ab aliis metallis purior est, et majori copia acetum intrat, ut ei saturando magis par sit, modo terreis mangoniis libera seligatur cerussa.

Acetum minii, *Tinctura minii*, ex minio a cupri labe sane libero in pollen tenerrimum contrito et aceto parata jam ab O. CROLLIO (l. m. c.), nuperius ab V. CHRPH. SALCHOW (*Chirurgische Beobachtungen*. Altona. 8. Dritt. Aufl. 1784) laudata, hic tamen non extrinsecus modo æque ac alia saturnina aceta adhibuit, sed guttis quatuor quater per diem ingestis, liquore

vegeto-minerali Goulardi simul extrinsecus adhibito, gonorrhœam veneream cum testiculi tumore conjunctam, imo ejus cortici peruviano, et cascarillæ nuptæ auxilio febrem inflammatoriam vehementissimis lateris doloribus stipatam feliciter sanasse se narrat.

Acetum lithargyrii, reliquis acetorum saturninorum generibus vulgatius, etsi vix unquam sine omni cupri additamento, ex lithargyrio, quod tenuissime comminutum sub continua agitatione, donec penitus solutum sit, cum aceti boni dupla portione (GOULARD l. c. JANIN l. c. p. 441) cocto natum, hac jam tenuiori, et simpliciori forma a multis in inflammationibus externis, et modo caussa sublata fuerit, iis ipsis, quæ ab internis caussis oriuntur, ambustis, contusionibus, ulceribus malignis in sanationem vergentibus sanandis (ALBRECHT l. c. p. 36), partibus læsis consolidandis, vulnerum recentium sistendo sanguine (I. B. ZAPATA segreti varj di medicina, chirurgia, raccolta da GIUS. SCIENTIA. Rom. 1586. 8.) cum fructu adhibitum; ita CAPITO (*Geschichte und Versuche einer chirurgischen Privatgesellschaft in Kopenhagen.* Kopenhag. 1774. 8.) tumorem cervicis cancrosum, aliud colli ulcus cancrosum, ut tamen internum simul conii usum præciperet, et aceto, quo ulcus eluebatur, decoctum ejusdem herbae adderet, et labii cancrosum ulcus solo hoc aceto sanavit SCHOENHEYDER (Collectan. societat. medic. Havniens. Havn. 8. Vol. I. 1774), qui quoque ejus usu progressum cancri mammam infestantis inhibitum vidit: multum etiam contulisse ad sanationem mammae cancrosae sanguinem men-

struum fundentis, fomenti more applicatum, testis est CHR. PETER (diss. sistens historiam rariorem mammae cancrosae sanguinem menstruum fundentis, methodo simpliciore sanatae. Tubing. 1763. 4. p. 5.): ita etiam partes post diuturnum decubitum a gangraena incipiente rubentes aceto lithargyrii aqua florum sambuci temperato elui jubet FR. I. WOHLLEBEN diss. de gangræna generatim, et in specie de illa, quæ a decubitu oritur. Vindob. 1777. 8).

Extractum Saturni Janin (l. m. c.), ex aceto lithargyrii, tam diu, donec pastæ spissitudinem consecutum fuerit, igni exposito, tum, si duæ aceti partes receptæ fuerint (sedecim partibus) aqua fontana bulliente sub continua agitatione soluto, post vigintiquatuor horas defuso, et lagenis bene obturatis asservando natum, ab Auctore in inflammationibus, præsertim oculorum summopere commendatum, anonymo auctori libelli (*Richtiger Gebrauch des Bleyextracts in äusserlichen Zufällen durch vielfältige Erfahrung bestätigt.* Halle. 1783. 8.) ipsi Goulardiano in aliis quoque malis præstare visum; sufficit ejus guttas quatuor additis adhuc tribus spiritus vini camphorati cum aquæ fontanæ uncia miscere, eaque mixtura antea parumper calefacta oculum subinde lavare, et humectata illa splenia imponere.

Extractum Saturni Goulardi, non est nisi acetum lithargyrii ad mellis usque spissitudinem coctum, adfusa aqua distillata (a vulgari enim statim lactis opacitatem induit, et plumbi soluti plurimam partem dimittit G. MURRAY de

extracto saturni et aqua vegeto-minerali. Goett. 1778) denuo solvendum, et in aceti lithargyrii conditionem reducendum, rarius spissiori illa forma adhibetur, nisi velis GOULARDUM ipsum hac ad emplastri spissitudinem accedente forma mammæ tumenti, rubenti, induratæ, undique saniem stillanti fausto cum eventu imposuisse, sed aut aliorum plumbeorum principem constituit materiem, aut quoniam plumbi facultatem concentratam, ut ita dicam, continet in casibus, qui ea remedia requirunt, aliis additur (*Richtiger Gebrauch des Bleyextracts etc.* VINCENT journal de médecine, chirurgie, pharmacie. T. LV. 1781. Febr.): ita gargarismati, contra anginam adhibito, neque tamen nisi in vera inflammatoria, non perinde in catharrhali (*Richtiger Gebrauch des Bleyextracts etc.*) salutari RAULIN et BOUCHER (apud GOULARD l. c. p. 40), alteri quod ad aphtas, et linguae tumorem a febre acuta superstites sanandas imperavit SALCHOW (l. c.) extractum hoc adjicere; ita hoc extracto cum (1/3) terebinthinae oleo, (1/2) axungia leporis, et (1/48) petroleo in unguentum redacto strumam aliquoties dispulit auctor libelli (*Richtiger Gebrauch des Bleyextracts etc.*); ita Cl. ALTHOF (*pract. Bemerkungen etc.* I. p. 181.) mixturae ex succo conii inspissato, extractu hyoscyami albi et extracto thebaico conflatae, quam alutae inunctam testibus a venereo virus inflammatis circumponi jubet, si quidem inflammatio non nimis violenta sit, extractum hoc addit: in prolapsu iridis cum fructu applicat BELL (system of surgery. Vol. IV 1786), in ulceribus schrophulosis, spongiosis, marcidis, qualia in hominibus debilibus, ener-

vatis crebro observantur, commendat (l. c. p. 77) AIKIN, in ulceribus, quorum sanationi aut nimia partium relaxatio, aut nimia humorum congestio obstat, aeque ac in iis, quorum caussa interna sublata est, praedicat expertus auctor libelli (*Richtiger Gebrauch des Bleyextracts etc.*), qui conjunctum cum aliis tum externis pharmacis feliciter quoque cancro labiorum vulvae, conjunctum cum sapone veneto, herbis aromaticis et vino, fomentique specie applicatum tumori articulum brachii superioris occupanti, cum herbis aromaticis ac roborantibus simili forma applicatum urinae incontinentiae a sphincteris debilitate oriundae opposuit; in phimosi et paraphimosi, in penis ulceribus, si quidem cum frictione mercuriali conjungatur ejus usus, cum mica panis in emplastri formam redactum in bubonibus, ipsis iis, qui in suppurationem proni sunt GOULARD (remarques et observations practiques sur les maladies vénériennes, avec une seconde édition des maladies de l'urêtre, et la composition des bougies spécifiques, pour guérir les embarras de ce conduit et autres formules nouvelles et très-utiles pour le traitement des maladies vénériennes. à Pezenas et Montpell. 8. T. II. 1760. p. 138. sq. 120 sq. 96 sq.), consentiente, quod posteriores attinet, apud eundem l. m. c.) DE LA PEURONIE, in scirrhis, scrophulis in cancrum pronis, phlegmone, aliisque tumoribus GOULARD (traité sur les effets des préparations de plomb etc.), saponi junctum in anchylosi recente, et humorum tendinum vaginas oblinientium nimia spissitudine GOULARD (l. m. c. p. 136 sq.), cum (3/5) oleo olivarum subactum in ambustionibus TERRAS

(Journal de médecine, chirurgie, pharmacie. T. LXXXIV. 1790. Aug.); in erysipelate merito damnat, in fistulis ac gonorrhoea secundaria tanquam inutilem repudiat ejus usum auctor libelli (*Richtiger Gebrauch des Bleyextracts etc.*).

Aqua vegeto-mineralis Goulardi, *Liquor vegeto-mineralis Goulardi* non est, nisi extractum saturni, plurima aqua, et, additamento in multis certe casibus satis incongruo, utplurimum vini spiritu (dupla ratione extracti portione) solutum, etsi cognito jam dudum aceto lithargyrii satis similis, et a multis Germaniae chirurgis, e. gr. Ill. THEDEN (*neue Bemerkungen und Erfahrungen etc.*) ante GOULARDUM eodem cum successu adhibitus, tanquam nova medicina (ll. cc.) a GOULARDO, eaque, quod magis adhuc reprobes, omnes fere externos morbos superans, nulla caussarum, ex quibus multi oriuntur, internarum ratione habita, depraedicatus, fomenti, balnei, injectionis specie adhibitus, cum mica panis coctus, aut aliis cataplasmatibus additus, linteo carpto instillatus, in inflammationibus (THEDEN l. m. c.), etiam pertinacioribus (GOULARD l. m. c. p. 14.), et in gangrænam (IDEM l. m. c. p. 40), vel suppurationem vergentibus (GOULARD l. m. c. p 95), in quibus duobus posterioribus casibus, quam sinistre utplurimum adhibeatur, argumentis atque experientia nixus egregie ostendit (l. c. p. 69. 71 sq.), AIKIN, quemadmodum etiam in inflammationibus profundioribus parum praestare testatur I. CHPH. JAEGER (*Fünfzig chirurgisc-practische Cautelen für angehende Wundärzte.*

Francfurt. 1788. 8.), in aliis quoque interdum spem medici fallere ALBRECHT (l. c. p. 39), tum in erysipelate (GOULARD l. m. c.), e. gr. faciei (SALCHOW l. c.), si quidem ab externa violentia proficiscatur (AIKIN l. c. p. 57), neque per criticum naturae molimen in cutem depositum sit, aut ab alia caussa interna natum, ideo penitus rejectus ab auctore libelli (*Richtiger Gebrauch des Bleyextracts etc.*), nam hoc praecipue in casu gangraenam facillime excitat, tum in phlegmone (GOULARD l. m. c.), leviori certe, sanos cetera homines affligente, neque ultra cutem et pinguedinem extensa (*Richtiger Gebrauch des Bleyextracts etc.*), discutiendis, et, dolorum respectu habito, leniendis, in erysipelate uretrae (GOULARD l. m. c. p. 47), in tumoribus atque inflammationibus testiculorum (AIKIN l. c. p. 54), sive a contusione et violentia externa (GOULARD l. m. c. SALCHOW l. c.), sive a labe venerea (CRIBB on the use of injections in the gonorrhoea. London. 1773. 8. ALTHOF l. c. p. 181. SALCHOW l. c.), sive a gonorrhoea suppressa (AIKIN l. m. c.) proveniant, aliis frigido (AIKIN l. m. c.) liquore utentibus, aliis (Cl. ALTHOF l. m. c.) tepidum praeferentibus, qui quoque in inflammatione nimis violenta magis nocere, quam prodesse sibi persuasit, in inflammationibus mammarum (BELL system of surgery. Vol. V.), parotidis, faucium (GOULARD l. m. c. p. 30. BELL l. m. c.), praemissa venaesectione, nec neglectis cantharidibus, cum melle rosarum, camphora et aqua reginae Hungariae combinatus (*Richtiger Gebrauch des Bleyextracts etc.*), oculorum (GOULARD et apud eum GAUTIER et COULAS l. m. c. p. 52. MELLIN l. p. 341. I. PRINGLE l. c. p. 160.

GUERIN *Versuch über die Augenkrankeiten.* Leipzig. 1773. POUPART journal de médecine, chirurgie, pharmac. T. XXXIX. DUSSAUSSOY ibid. T. LXVIII. 1786. Sept.), iis praesertim, quae ab oculorum debilitate, sive a nimis intenso eorum usu, sive ab alia caussa proficiscatur, aut externis caussis in sanis cetera corporibus, non perinde in iis, quae ab interna acrimonia, aut humoribus impuris nascuntur (*Richtiger Gebr. des Bleyextracts etc.*), in inflammatione pedis, ab avulso ungue nata (LOEFFLER ap. RICHTER *chir. Bibliothek.* Vol. VII. p. 790. 791), in ambustionibus (GOULARD l. m. c. p. 70), cum olei olivarum aequali pondere subactus (TERRAS l. c.), in levioribus potissimum tanto efficacior, quando partes combustae epidermide nondum læsa tamdiu igni admoventur, donec calor et ardor cesset, non perinde in iis, quæ profundius penetrant, et si non carnes et ossa, tamen cutem et adipem violant, neque in ambustionibus oculorum, ventriculi atque intestini recti (*Richtiger Gebrauch des Bleyextracts. etc.*), melius in ambustionibus a pulvere pyrio contractis (GOULARD l. m. c. p. 93), in vulneribus sclopeto (IDEM l. m. c. p. 10, 71), certe levioribus, sano cetera corpori inflictis, neque ossa, neque articulos, neque viscera laedentibus (*Richtiger Gebrauch des Bleyextracts etc.*), in contusionibus (GOULARD l. m. c. p. 10. 71. 90. MELLIN l. c. p. 341), etiam violentioribus (SALCHOW l. c.) nisi cum nimio tumore et nimia sanguinis extra vasa stagnantis copia conjunctis (I. CHPH. IÆGER l. m. c.), sanos cetera homines afficientibus, et nativum modo partium elaterem minuentibus, aut delentibus (*Richtiger Gebrauch des Bley-*

extracts etc.), et (GOULARD l. m. c. p. 9. et *Richtiger Gebrauch des Bleyextracts etc.*) sugillationibus, symptomatibus puncturas apum (GOULARD l. m. c. p. 80) et tendinum (GOULARD l. m. c. p. 30. 48) insequentibus, si quidem (*Richtiger Gebrauch des Bleyextracts etc.*) paullo majore spiritus vini camphorati, aut aquæ vulnerariæ copia temperetur, neque humorum acrium decubitus metuendus sit, in phimosi et paraphimosi (GOULARD remarques et observations etc. p. 138), si a tumore œdematoso aut inflammatione nascatur (*Richtiger Gebrauch des Bleyextracts etc.*), in gonorrhoea (SALCHOW l. c.), contradicente merito auctore libelli (*Richtiger Gebrauch des Bleyextracts etc.*), in panaritio (GOULARD sur les effets des préparations de plomb etc. p. 30. MELLIN l. c. p. 341): Dolores ab haemorrhoidibus caecis progenitos multum lenire (GOULARDUS (l. m. c. c. 10. p. 220.), vix tamen, nisi recentissimos nodos, eosque nunquam solum solvere auctor libelli (*Richtiger Gebrauch des Bleyextracts etc.*); intestini recti prolapsi perinde ac herniæ incarceratæ repositionem multum adjuvare asserit GOULARD (l. m. c. c. 9. p. 217), assentiente, ratione herniarum, AIKIN (l. c. p. 109), et, absentibus tum inflammatione, tum violentioribus spasmis, auctore libelli (*Richtiger Gebrauch des Bleyextracts etc.*).

In ulceribus porro varii generis, malignis, inveteratis, sinuosis mirificam hujus liquoris vim extollit GOULARDUS (l. m. c. 3. p. 95. sq.), assentientibus, si internarum caussarum ratio simul habeatur, aliis quoque medicis; callos tamen ulcerum ejus usu evanescere, cum AIKINO

(l. c. p. 76.) vix speres, in spongiosis et schrophulosis (AIKIN l. m. c. p. 77. 88) tanto majorem efficaciam exspectans, qualem quoque alia adstringentia, antiseptica, topica spondent (IDEM l. c. p. 77. 86), et memento, nimis diu et largiter denudatis cuticula et vasorum oscula hiantia offerentibus ulceribus applicata resorberi tandem, et in interiora corporis deductum mala superius enarrata progignere posse; utilem etiam deprehendit in ulceribus MELLIN (l. c. p. 341), efficacissimum experti sunt SALCHOW (l. c.) et SABATIER (apud HUNCZOWSKY *medicinisch-chirurgische Beobachtungen auf seinen Reisen durch England und Frankreich, besonders über die Spitäler.* Wien. 1783. 8.), aliique Gallorum medici (V. EUNDEM l. m. c.), in venereis partium genitalium non callosis (*Richtiger Gebrauch des Bleyextracts etc.*), in ipsa ozaena et ulceribus sinuosis SALCHOW (l. c.); in fistula lacrymali injectum egregiam opem tulisse bis vidit I. PH. HAGEN (*Wahrnehmungen zum Behuf der Wundarzneykunst in Deutschland.* Mietau. 1772. 8.), ipsum cancrum usu hujus liquoris feliciter superari gloriatur GOULARDUS (l. m. c. c. 4. p. 125), leniri ejus usu dolores, modo vini spiritus exulet, saniei profluentis fœtorem, atque acrimoniam testatur AIKIN (l. c. p. 83); mitigari dolores etiam expertus est auctor libelli (*Richtiger Gebrauch des Bleyextracts etc.*); prodesse in excoriatione partium, longum decubitum sequente et gangrenæ metum incutiente, SALCHOW (l. c.), vulnera ejus usu consolidari SALCHOW (l. c.), leviora certe MELLIN (l. m. c.), sanguinem sisti (SALCHOW l. c.), ut tamen alios medicos spes postremi hujus effectus crebro fefellerit (ALBRECHT l. m. c.).

Tumores quoque omnis inflammationis expertes, ipsarum glandularum, ab ejus usu evanescere perhibet GOULARDUS (l. m. c.); idem expertum se esse in tumoribus parotidis et glandularum mammalium, loquitur MELLIN (l. c. p. 341. 342), crebro omni fere caruisse effectu asseverat AIKIN (l. c. p. 70), qui heic etiam rationem caussae, in constitutione corporis generali saepe delitescentis, habendam esse, rectissime monet, scirrhos recentes, benignos, hominum cetera sanorum, huic liquori cum mica panis in cataplasma redacto interdum cedere, refert auctor libelli *(Richtiger Gebrauch des Bleyextracts etc.)*, tumorem genu hydropicum, interna medicatione non neglecta, externo hujus liquoris cum balsamo vitae externo conjuncti usu dispulit C. L. SCHMALZ *(Seltne chirurg. und medicin. Vorfälle.* Leipz. 1784. 8), ipsum articuli fungum recentem, a sola violentia externa natum auctor libri *(Richtiger Gebrauch des Bleyextracts etc.)* hydrosarcocelen, aliosque frigidos testiculorum tumores ejus usu feliciter ablatos testatur GOULARDUS (remarques et observations p. 58-80); tumorem mollem, post luxationem ossium aliquando supervenientem, auctor libelli *(Richtiger Gebrauch des Bleyextracts etc.)*; tumoribus in ossium fracturis obviis splenia imponit, eodem liquore madida WILMER (cases and remarks in surgery, to which is subjoined an appendix containing the method of curing the bronchocele: in Coventry. London. 1779. 8); hordeolum palpebrae eodem remedio dissipavit SALCHOW (l. c.); furunculum auctor libelli *(Richtiger Gebrauch des Bleyextracts etc.)*, irrito tamen frequentius atque

infausto conatu, quam exoptato eventu; pedem hominis fulmine icti omni sensatione carentem, vehementer tumidum, et a sanguine extra vasa stagnante rubentem, praegressa bis venaesectione, et imperatis intus medicamentis antiphlogisticis, fomento ex extracti saturni unciis duabus et aquae libris duabus confecto, brevi temporis spatio sanavit ALIX (observat. chirurgic. Altenb. 8. Fasc. I. 1774). Tumores scrophulosos recentes, adhibitis simul intus laxantibus et resolventibus perinde ac aquosos, ex debilitate partium singularium provenientes, hoc liquore saepe dispulsos vidit auctor libelli *(Richtiger Gebrauch des Bleyextracts etc.)*.

Principem liquoris hujus virtutem ponit GOULARDUS (l. m. c. c. 1. 7. 8. p. 10. 173. 187.) in medela, quam cutis affectibus affert; neque vana omnino est ista laus, modo originis, ex quo promanant istae efflorescentiae *(Richtiger Gebrauch des Bleyextracts etc.)* ratio habeatur; eamdem efficaciam in morbis cutaneis topicis experti sunt AIKIN (l. c. p. 101.) et MELLIN (l. c. p. 341), in cutis pustulis faciem defoedantibus GOULARDUS (l. m. c. c. 7. p. 173), in cuprea faciei rubedine perinde ac in tinea SALCHOW (l. c.), in lichenibus THEDEN *(Unterricht für die Unterwundärzte bey Armeen, besonders bey dem königlichpreussischen Artilleriecorps.* Berlin. 8. Th. I. 1774), in efflorescentia illa cutis, quam nonnulli nulla febre stipatam verno tempore experiuntur. *(Richtiger Gebrauch des Bleyextracts etc.)*, in scabie praesertim THEDEN *(neuve Bemerkungen und Erfahrungen zur Bereicherung der Wundarz-*

neykunst und Medicin. Berlin und Stettin. 1771. 8. sect. 14. p. 94), GOULARDUS (l. m. c. c. 8. p. 187), MELLIN (l. c. p. 341), et SALCHOW (l. c); pruritum post diuturnum exhanthema infantem excrucians superstitem sedimento ex hoc liquore sponte delapso sustulit MURSINNA (*medicinisch-chirurgische Beobachtungen, nebst einigen Anmerkungen darüber.* Berlin. 8 Zweyte Samml. 1783).

Mitto facultatem, quam, denegatam ab auctore libelli (*Richtiger Gebrauch des Bleyextracts etc.*), GOULARDUS suo liquori tribuit, articulis rigidis mobilitatem restituendi, et luxationes superandi (l. m c. p. 136), cum, quod AIKIN jamdudum solide demonstravit (l. c. p. 87), nequaquam firmo nitatur fundamento istud encomium; neque, nisi caussa doloris ejus indolis sit, ut plumbeis istiusmodi medicinis tolli possit, multum confido in virtute ejus dolores sopiendi, quam SALCKOW (l. c.) in dentium doloribus, liquore hoc os crebro eluendo, eumque penicilli osse dentibus cariosis illinendo, auctor libelli (*Richtiger Gebrauch des Bleyextracts etc.*) in ipsis doloribus arthriticis expertos se esse commemorant.

Et quamvis inficias ire nolim, liquorem hunc, qualis ab Ill. THEDEN (*Unterr. für Unterwundärzte etc.*) ad roboranda membra debilitata praecipitur, eo pollere effectu, mallem tamen hunc ferri scobi tribuere, quae liquori addita, praecipitato plumbo, acidum subit.

At non in externo tantummodo hujus liquoris usu substitit GOULARDUS, in urinae ardore, profluvio seminis non voluntario, gonorrhoea a laxitate oriunda, ipsa dysenteria internum commendare usum non dubitans; dilui autem eum in finem extracti guttas duodecim ad quindecim mensura aquae jubet.

Lac plumbi, aliis *Lac virginis*, acetum plumbi, post affusum sal commune vel alumen aqua solutum, plumbum calcis albae forma dimittens, et inde lactis instar turbidum, a multis inter cosmetica relatum, reliquis saturninis simile a LOESECKE (l. c. p. 382.) contra ambusta, a PLENCKIO (System. tumor. p. 67.) contra panaritium commendatum.

Psoricum Galeni (l. c. l. IX.) ex lytargirio et duplo chalcitis portione, utroque aceto soluto, et post commistionem leni calore digesto paratum, prouti nomen jam indicat, in cutis affectibus GALENI tempore usitatum.

Oleum Saturni ex saccharo saturni aliquoties denuo per acetum soluto, et in crystallorum formam redacto, tandem ad aërem deliquescente natum, olei spissioris speciem prae se ferens ab. O. CROLLIO (Basilica chimica. p. 472.) ad guttas aliquot cum vino albo sorbtum in colica commendatum.

Tinctura Saturni, *tinctura antiphthisica*, aliis a I. MICHAELIS (diss. de phthisi. Lips. 1658. 4. M. ETTMÜLLER colleg. pract. p. 403. ORTH l. c. §. XV. p. 18), aliis a G. W. WE-

DELIO (pharmac. acroamatic. Ien. 1686. 4. p. 516), plurimis a GRAMMANNO denominata, virtutem adstringentem ac roborantem, quam a guttis decem ad triginta usque guttas exhibita, in profusioribus justo et vires aegri exhaurientibus sudoribus sistendis (G. W. WEDEL amoenitat. mater. medic. Ien. 1684 4. p. 349), in febre hectica (M. ETTMÜLLER l. m. c. p. 316 et colleg. consultator. p. 242), phthisicos potissimum sensim perimente (V. RIEDLIN lin. medic. ann. 2 p. 330 M. ETTMÜLLER colleg. pract. p. 403. R. A VOGEL praelect. de cognosc. et curand. morb. §. 646. HOFFMEISTER apud ALBRECHT l. c. p. 41. WHITE apud DUNCAN medic. comment. Vol. III. fasc. 1. aus dem Engl. übers. Altenb. 1776 p. 79 S. VOGEL *Versuch einiger Beobachtungen.* Goëtt. 1777 p. 12), infringenda potius et demulcenda, et ne hos quidem effectus semper sortiri testis est (l. m. c.) WHITE, quam sananda exservit, et (P. HERMANN l. c. p. 142) in ulceribus renum et pulmonum, in sanguinis ex pulmonibus et utero (REYNOLDS medical transactions Vol. III. 1785) aliisque partibus (ORTH l. c. §. XV. p. 19) largiori justo profluvio, in pollutionibus nocturnis et gonorrhoea exservisse fertur, potius ferro per acetum soluto, quam plumbo debet; si enim secundum praescriptam legem ex vitriolo ferri et saccharo saturni, aceto interdum adhuc superaccedente et spiritu vini paretur, plumbum vitrioli acido attracto in fundum delabi, ferrum ejus loco acetum subire, tincturam ideo a sedimento defusam hoc solum continere, solidis argumentis et congruis experimentis demonstravit CNOPF *(neueste Entdeckungen in der Chemie.)* Th. X. 1783 p. 91 sq.

III. SALIA SATURNINA.

Extractum Saturni siccum, non est nisi extractum saturni ad mentem GOULARDI paratum, per continuatam evaporationem omni humore orbatum, quum minus multo spatium occupet, ab Ill. THEDEN (*Unterr. für Unterwundärzte etc.*) pharmacopoliis militaribus commendatum: drachma ejus unciis sex vel octo aquae distillatae potentiam; quae plumbi solutionibus competit, satis intensam impertitur.

Saccarum Saturni, *Sal Saturni*, *Dulcor Saturni*, *Mel Saturni* (O. CROLLIUS Basilic. chymic. p. 470), *Magisterium Saturni* (ANGELUS SALA l. m. c. c.) sal album aciculare dulce, aqua distillata facile cum perfecta pelluciditate soluendum, aquam vulgarem turbidam reddens, ex aceto cerussae ad congruam spissitudinem cocto et refrigerato delabens, externo usu jamdudum merito celeberrimum, sive (O. CROLLIUS l. m. c. p. 472 (oleo terebinthinae, quod inde rubescit,solutum(*Balsamum plumbi*), sive cum oleo olivarum, et chamomillae et aqua rosarum subactum (O. CROLLIUS l. m. c. p. 472), sive aliis linimentis, cataplasmatibus et emplastris additum (O. CROLLIUS l. m. c. p. 473. P. SHAW new practice of physic. London 8. Ed. IIIth. 1730. II. p. 577. 578. 629. 645), sive quae forma reliquis in plurimis casibus praestat, aqua quadam distillata solutum (O. CROLLIUS l. m. c. p. 472. 473), et vel fomenti, balnei, lotionis forma adhibitum, vel injectum, in ulceribus, malignis, serpentibus, inveteratis, sinuosis (O. CROLLIUS

l. c. p. 472), ipso lupo et (SHAW l. c. II. p. 629), cancro, tum aliarum partium; tum praesertim mammarum (O. CROLLIUS l. m. c. BEGUIN l. c. p. 331), tam sanandis et cicatrice occludendis (SHAW l. c. II. p. 645), quam mundandis, in impetigine et pustulis faciei (O. CROLLIUS et BEGUIN ll. mm. cc.) in rubedine et inflammatione oculorum (O. CROLLIUS l. m. c.), in ipsa purulenta, si cum aqua ophtalmica sapphirina permisceatur *(Richtiger Gebrauch des Bleyextracts etc.)*, et aliarum partium (O. CROLLIUS et BEGUIN ll. mm. cc.), in ambustis (O. CROLLIUS et BEGUIN ll. mm. cc.), et tumoribus (O. CROLLIUS et BEGUIN ll. mm. cc. SHAW l. c. II. p. 577. 578.) in apostematibus et vulneribus (O. CROLLIUS l. m. c.) efficax. Inflammationibus externis eximie conducere aqua solutum confirmat (Elem. chem. T. II. p. 456 H. BOERHAAVE; in oculorum certe inflammationibus egregiam opem tulit M. ETTMÜLLERO (Colleg. practic. p. 595), POUPARTIO (journal de médecine, chirurgie, pharmacie etc. T. XXXIX. 1773 Mai.) et in decocta, cum herba malvae aqua solutum DUSSAUSSOY ibid T. LXVIII. 1786. Sept.) ut mittam alios, in ipsa partium colli internarum inflammatione, si tres ejus drachmae mensura aquae rosarum, libris duabus aquae reginae Hungariae soluantur, et cum dimidia camphorae cum saccharo tritae drachma, et tribus mellis rosarum unciis soluantur *(Richtiger Gebrauch des Bleyextracts etc.)*, adeo in gangraenam proclivi, RAULIN (traité des maladies occasionnées par les promtes et fréquentes variations de l'air. 1752. 12) et BOUCHER (recueil d' observations de médecine, chirurgie, pharmacie etc. T. VIII. 1785.

Jun. p. 557), penicilli ope tonsillis illitum; in aphthis ipsis ulcusculis applicari jussit tamquam praestantissimum medicamentum O. CROLLIUS (l. c. p. 471); aqua distillata, vel calcis, vel vulneraria solutum gonorrhoea et fluore albo laborantium urethrae et vaginae injiciendum suadent post LOESECKE (l. c. p. 382), W. CRIBB (Considerations on the use of injections in the gonorrhoea. Lond. 1773. 8.), qui granum, uncia aquae solutum, ter per diem injici, et, nisi decem dierum spatio huic cedat, tantumdem vitrioli albi, et mediam partem camphorae cum spiritu vini rectificato tritae addi jubet, J. HUNTER (on the venereal disease. Lond. 1786. 4.), qui quatuordecim grana octo aquae unciis solui imperat, GIRTANNER *Abhandl. über die venerische Krankeiten.* Götting. 1788. 8. p. 283) et S. HANNEMANN (*Unterricht für Wundärzte über die venerischen Krankeiten, nebst, einem neuen Quecksilberpräparate.* Leipz. 1789. 8) qui tria, quinque (in feminis), decem ad quindecim ejus grana aquae uncia soluta, et cum spiritus nitri dulcis guttis triginta, quae tria ad octo opii grana dissoluta in se continent, tepida octies vel decies per diem injici praecipit: cum albumine ovi aut mucilaginibus subactum, magno cum fructu adhibuit in ophtalamia M. ETTMÜLLER (Colleg. practic. p. 594.).

Efficax porro se praestitit, aliorum quoque testimonio, in tumoribus, praesertim testiculorum, etiam venereis, dissipandis (BELL system of surgery. Vol. V. 1787. GIRTANNER l. m. c. p. 118), in vulneribus sanandis (I. AGRI-

COLA commentar. in I. POPPIUM P. I. tr. de saturno. p. 124) cum albumine ovorum subactum, et doloribus, quibus crebro stipantur, mitigandis (BELL l. m. c.), opio temperatum, in ulceribus, etiam scorbuticis (MUYS prax. chirurg. rational. Dec. I. obs. 6 p. 36), ipsis cancrosis, sive cum fuligine permixtum, et cum succo sonchi et plantaginis subactum, sive terebinthinae oleo solutum, et camphora oleoque fuliginis temperatum fuerit (M. ETTMÜLLER chirurg. medic. p. 64), sanandis, in verrucis mollibus et suppurantibus tollendis, aqua plurima solutum (BELL l. m. c.): in pustulis in facie erumpentibus delendis SHAW (l. c. I. p. 342), in sanguine ex tumoribus cultro apertis (IDEM l. c. II. p. 588), ex ulceribus acrem saniem plorantibus (IDEM l. c. II. p. 450), ex naribus (IDEM l. c. I. p. 360. 361), etiam ſebricitantium (IDEM l. c. I. p. 129) ruente sistendo, in hystericis accessibus, aceto solutum, et linteis exceptum aegrotarum ventri impositum (IDEM l. c. I. p. 423): ad libidinem veneream reprimendam cum oleo subactum pubis regioni inungendum suadet O. CROLLIUS (l. c. p. 473): ad fluxum alvi compescendum enematibus adjici jubet GOULARDUS (remarques et observat. etc. p. 183 sq.).

Sed internus quoque usus sacchari hujus dolosi oppositus multis morbis internis fuit, antesignanis THEOPHR. PARACELSO (V. TH. ERASTI disput. de medicina Paracelsi. 4. Basil. 1573. §. IV. p. 218), TACHENIO (Hippocrates chymicus. p. 150), et O. CROLLIO (l. c. p. 472. 473), applaudentibus N. SEERUP (triumphus lithargyrii s. diss. medico-chymica, qua vin-

dicatur saccharum saturni et mercurius lithargyrii ab animadversionibus D. C. IAEGERSCHMIDII. Hafn. 1700. 4), C. FR. HUNDERTMARK (exercitatio de sacchari saturni usu interno salutari, in qua simul varia chemiae capita illustrantur. Lips. 1741) P. HERMANN (l. c. p. 141, 142) et WERCHAV (*diss. I. et II.* de plumbo ejusque in corpus humanum vi medicamentosa varia. Lips. 1776. 1777), damnantibus aliis e. gr. R. I. CAMERARIO (*l. c.* §. IX. p. 14. 15. EL. CAMERARIO de venenorum indole ac dijudicatione disquis. extempor. Tubing. 1725 4 p. 21 LILLE diss. de plumbi virtutibus medicis. Edinb. 1775. 8. D. W. NEBEL diss. de plumbo. Heidelb. 1787. 4), aliis e. g. BAKER (l. c. Vol. I. p. 234), A. FOTHERGILL (l. c. p. 375) ad casus desperatos restringentibus, aut parcissimam granorum aliquot, trium vel quatuor (O CROLLIUS l. m. c. A. FOTHERGILL l. m. c.), utplurimum superando malo parem (HAHNEMANN apud MONRO l. c. p. 220) praecipientibus, aut opii (A. FOTHERGILL l. m. c.), aut spiritus nitri, cujus octo partibus soluunt, et aliquot solutionis guttas haustui decoctae cum hordeo aquae adjiciunt (A. GESNER et OOSTERDYCK SCHACHT Verhandelingen uitgegeewen door het zeelandsche Genootschap der Wetenschappen te Vlissingen. P. III. Middelburg. 1773 et DE BEUNIE ibid. P. VI.) connubium imperantibus, aliis eam circumspectionem, serio injungentibus (MONRO l. m. c. p. 219), ut non modo, morbo, quem debellare debebat, victo, statim ab usu hujus salis abstineatur, sed, nondum quamvis victo, ut primum primi colicae saturninae prodromi compareant, illud remedium seponatur, et quid-

quid ejus in intestinis adhuc haeret, tum cremore tartari aliisve salibus laxantibus oleo permixtis expellatur, tum, quos excitavit, aut excitare adhuc posset, pravi effectus, largis jusculorum carnium et emulsionum haustibus, epithematibus, fomentisque humidis abdomini adplicatis, balneis calidis, et modo alvus prius satis evacuata fuerit, opii ope tollantur vel praevertantur.

Ita v. g. in profluviis sanguinis cum fructu exhibetur (SHAW l. c. I. p. 362, qui tamen justo largiorem dosin praecipit, MONRO l.c.I. p. 218 BAKER l. c. vol. I. p. 237); ita grano uno, sensim grano uno cum dimidio cum conservae rosarum granis quatuor, et tincturae thebaicae granis tribus sensim quinque in pilulas compactis, et singulis sex horis repetitis, haemoptysin, haemorrhagiam uteri et narium felicissime superavit REYNOLDS (l. m.); in aliis quoque fluxibus ejus vim experti sunt multi (BAKER l. m. c.); ita in gonorrhoea commendarunt MICHAELIS (prax. clinic. P. I. c. 4 p. 266), LANGE (oper. T. I. p. 663), ASTRUC (de morb. venereis. L. III. c. 2 § 6), GOULARD (remarques et observations etc. p. 58), SHAW (l. c. I. p. 291. 315. 316); scrupulum ejus dimidium cum camphorae grano uno et dimidio, essentiae lignorum drachmis duabus, spiritus nitri dulcis drachma una, et spiritus terebinthinae scrupulo uno solutum, efficacem deprehendit ORTH (l. c. § XVI p. 19); oleo terebintinae solutum (Colleg. pract. p. 469 consultator. p. 315), aut addita camphora cum extracto tormentillae in pilulas redactum (Colleg. practic. p. 469 et 912), aut cum ossibus sepiae in pulverem con-

tusum (ibid. p. 469) exhibuit M. ETTMULLER; in ardore urinae pulverem ejus nuce moschata, lapidibus cancrorum et mandibulis lucii piscis temperatum praescripsit (l. c.) P. HERMANN; in dysenteria (l. m. c. GOULARD: commendarunt porro multi in ulceribus internis; ita addito camphorae grano scrupulum ejus dimidium cum mercurii dulcis scrupulo uno, balsami copaibae drachma media et extracti ligni guajaci drachma integra, succo liquiritiae et aqua nymphaeae in pilulas redactum (l. m. c.) ORTH; in ipsa phthisi M. ETTMULLER (Colleg. consultator. p. 262 practic. p. 401) cum balsamo sulphuris conjunctum, et febre lenta hectica (Colleg. pract. p. 315. 316) oleo terebenthinae solutum (Colleg. consult. p. 242), in sudoribus nocturnis et tussi (Colleg. pract. p. 408) hanc toties comitantibus; ita in tussi sicca et convulsiva TACHENIUS (l. c.) et HOFFMEISTER (l. c. § XVII p. 27) egregio cum eventu adhibuisse se asserunt: ita febribus intermittentibus cum laudano opiato et coralliis rubris M. ETTMULLER (Colleg. pract. p. 278) quartanis potissimam, etiam pertinacissimis nitro, sali ammoniaco vel lapidibus cancrorum junctum (Colleg. consultat. p. 381. 398. 410), aliis O. CROLLIUS (l. c. p. 473) temperatum, spiritu vitrioli humectatum JUNGKEN (chym. experim. curios. p. 381 sq.); ita alii aliis febribus et inflammationibus internis (O. CROLLIUS l. m. c. p. 472. JUNGKEN l. m. c. CHARAS pharmacop. reg. p. 335), ita camphorae media portione temperatum maniae ORTH (l. m. c.), ad duo et octo usque grana exhibitum LIEUTAUD (Précis de la médec. pratiq. à Paris 1759 8. p. 217) opposuerunt; in furore potissimum

uterino, nimia utique drachmae dimidiae dosi SHAW (l. c. II. p. 430); ita in melancholia M. ETTMÜLLER (Colleg. practic. p. 875), in malo hypocondriaco TACHENIUS (l. c.), malo hysterico SAXTORPH, qui quartam grani partem ter, sensim sexies per diem propinavit (Act. societ. medic. Hauniens. vol. III. n. 9) cum fructu se adhibuisse asseverant: laudat quoque ejus usum internum in morbis lienis CROLLIUS (l. c. p 473), in omni hydropis genere PARACELSUS (ap. TH. ERASTUM l. c.) et BEGUIN (l. c.), si cum argento vivo conjungatur, in morbis ab ascaridibus excitatis LE FEVRE (journal de médecine, chirurgie, pharmacie etc. T. XXXIX. 1753 Maj.), in obstirpatione alvi et epilepsia infantum I. AGRICOLA (l. c. p. 223), in lepra, peste, colica BEGUIN (l. c.) sanandis, in libidine moderanda O. CROLLIUS (l. c. p 473) et BEGUIN (l. m. c.); cave tamen, ne hanc exstincturus omnem generandi facultatem deleas.

Spiritus saturni non est nisi acetum fortissimum, ex saccharo saturni vasis clausis commisso per ignis violentiam extortum, primo tenuius post continuato igne spissius, ut oleum fere referat (*Oleum saturni* multis, CROLLIO trium guttarum dosi in colica cum vino commendatum) principio flavescens, serius obscurius tinctum transtillans, facile flammam capiens, omnino, quicquid ab alio aceto fortiori exspectare jure poteris, similiter praestans, ideo in febribus ardentibus, variolis, ipsa peste (ORTH l. c. § XII. p. 16. 17), inflammationibus, ipso gonorrhoeae stadio inflammatorio sua utilitate non carens, sed neque in his morbis, neque in

lepra, scabie, lue venerea, melancholia, quibus a veteribus oppositus fuisse fertur (CROLLIUS l. c. p. 473. POTERIUS pharmacop. spagyr. c. XIX.) specificae efficaciae.

Nitrum saturninum, ex nitri partibus tribus et sacchari saturni partibus duabus simul aqua calida solutis, et aqua plurima vaporum specie, expulsa, in crystallorum formam redactis natum valide adhuc adstringens, et tum extrinsecus, tum ad grana tria et quatuor intus, emulsione quadam solutum ad sanguinis profluvia sistenda (Act. Ac. Caes. Nat. Curios. Vol. I. Obs. 16.), etiam in asthmate (SCHROEDER l. c. p. 474.) adhibitum.

IV. UNGUENTA SATURNINA.

Quorum numerus, si priora nostro aevo dispensatoria pervolvas, satis ingens est, quamvis non omnia à plumbo vel plumbeis, quae recipiunt, nomen suum sortita fuerint; pollent tamen omnia viribus, quas plumbum externo usu exserit omnino pinguedine, quae plurimorum est basis camphora aliisque potentioribus, quae alia atque alia unguenta saturnina praeter plumbum continent, magis minusve temperatis: Multum jam acre leniendo aërem a partibus contectis arcendo, sive nuda applicentur, sive linteo carpto, alutae, corio, telae lintae aut sericeae allita, praestant plurima.

Unguentum album (Pharmac. ration. Cassell. p. 350 Pharmacop. Edinburg. Edit. in German. alt. p. 124), *Unguentum album simplex* (Phar-

macop. Wirtemberg. P. II. p. 221), *Unguentum e cerussa* (Pharmac. suecic. Lips. et Alton. 1776. 8. p. 119. Pharmacop. Edinb. l. m. c.), olim amplior (JÜNGKEN corp. pharmaceutic. p. 656 b. New dispensatory. p. 634.) nunc simplicissima formula ex cerussa et dupla portione axungiae porci, optimum largitur medicamen externum desiccans, refrigerans, repellens, in ambustis aliisque morbis externis egregium, quibus saturnina conducunt.

Unguentum album camphoratum (New dispensatory p. 634. Pharmac. suec. l. m. c.) melius utique conficitur camphorae, cum olei guttis quibusdam tritae, drachmam unam et dimidiam (New dispensatory l. m. c.) ad sex usque (Parmac. suec. l. m. c.) cum libra una et dimidia unguenti albi optime usus demum tempore, subigendo, quam plura adhuc (JÜNNGKEN l. m. c.) alia addendo: In inflammationibus externis, praesertim haemorrhoidibus caecis inflammatis, egregie leniens.

Unguentum ad ambusta (JÜNGHEN l. c. p. 635. b.) cerussam pariter ac camphoram recipit una cum pulvere olibani, oleo rosarum et albumine ovorum in mortario plumbeo in unguentum redactam. Usus ex nomine patet non incongruo.

Unguentum ad ambusta (JURINE journal de médecine, chirurgie, pharmacie etc. T. LXXXIV. 1790. Aug.) ex uncia cerae, uncia olei olivarum, quo lithargyrii drachma prius soluta fuit, et opii scrupulo conflatur; in ulceribus

laxis aut spongiosis augeri lithargyrii pondus, dolore minus urgente omitti opium potest.

Unguentum apostolorum (Pharmac. Wirtemberg II. p. 221. 222.) praeter terebinthinam, ceram, multasque resinas et gummiresinas æruginem et lithargyrium recipit, cui certe multum earum virium, quas in ulceribus sanandis exercuisse tradunt, debet ampla et AVICENNAE adscripta compositio.

Unguentum e calaminari lapide (Pharmac. suec. p. 119.) praeter lapidem calaminarem lithargyrium quoque continet, cui certe partem virtutis in oculorum morbis efficacis acceptam refert.

Unguentum ad cancrum exulceratum Barbettae PH. FRAVENDORFFER tabula smaragdina medico-pharmaceutica. Norimb. 1699. 12. p. 323. 324), praeter alia adstringentia et siccantia plumbum ustum recipit.

Unguentum ad cicatrices delendas Foresti (PH. FRAVENDORFFER l. c. p. 324. 325.) lithargyrium continet, quod omnino ad vim nomine prommissam facit.

Unguentum desiccativum rubrum New dispensatory. p. 637), praeter lapidem calaminarem lithagyrium et pauxillum camphorae recipit; reliquis saturninis potentius exsiccare perhibetur.

Unguentum diapompholygos (New dispensat. p. 638. Pharmacop. Wirtemb. p. 228.) praeter

pompholyga, a qua nomen atraxit, plumbum ustum et maiorem adhuc cerussae portionem recipit, in ulceribus et lippis oculis quondam usitatum.

Unguentum in erysipelate Foresti (DE SPINA. manuale sive lexicon pharmaceutico-chymicum. Francof. ad Moen 1700. 8 p. 1033.) lythargyrium et cerussam continet; vix sine periculo in morbo cui dicatum est, adhibendum.

Unguentum fuscum Würzii (DE SPINA l. c. p. 1033.) praeter tutiam plumbum ustum, cerussam et lithargyrium recipit, viribus ideo aliis unguentis saturninis simile.

Unguentum griseum (JÜNGKEN l. c. p. 692 b.) praeter tutiam et lapidem calaminarem memoratas modo tres plumbi calces recipit, viribus idcirco ad reliqua unguenta saturnina accedens.

Unguentum haemorrhoidale Noricum (JÜNGKEN l. c. p. 645 b.) praeter opium et camphoram tres modo dictas plumbi calces continet, in haemorroidibus dolentibus eximium aegrorum solatium.

Unguentum haemorrhoidale Wedelii (DE SPINA l. c. p. 1034) praeter mucilagines resinas et camphoram tutiam et cerussam recipit, scopo praefixo accommodatum.

Unguentum ad herpetem Barbettae (PH. FRAVNDORFFER l. c. p. 328) praeter flores sulphuris saccharum saturni recipit, cuius usus, quam

circumspectionem in herpete requirat, supra dictum est.

Unguentum de liquiritia (Pharmacop. Wirtemberg. II. p. 224) praeter liquiritiam et pompholigem camphoram et magnam cerussae copiam recipit, cui potissimum virtutes in sanandis levioribus inflammationibus, excoriationibus et fissuris ipsi tributas debet.

Unguentum e lithargyrio (Parmacop. Wirtemberg. II. p. 225. 226) praeter lithargyrium cerussam adhuc continet, utrumque cum aceto et oleo rosato in mortario plumbeo subactum, in cutis vitiis sanandis, et vulneribus ad cicatricem perducendis olim frequentis usus.

Unguentum de minio camphoratum (Pharmacop. Wirtemberg. II. p. 226) praeter camphoram et minium tutiam quoque, cerussam et lithargyrium recipit, refrigerans, exsiccans, more aliorum saturninorum in ambustis et ulceribus efficax.

Unguentum mundificans Stahlii (Pharmacop. Wirtemberg. II. p. 226. 227) ex mixtura plumbi cum aequali argenti vivi pondere, amalgama vocant, terra tripolitana et unguento albo camphorato compositum, ad sanandam scabiem aliasque cutis eruptiones commendatum.

Unguentum nihili ad oculos Zwelfferi (JÜNGKEN l. c. p. 659 b.) praeter tutiam camphoram quoque et saturni saccharum ex minio paratum continens, in oculorum inflammationibus laudatum.

Unguentum nobile Mynsichti (JÜNGKEN l. c. p. 693, b.) praeter gummiresinas, olea, sulphur et vitriolum saturnum quoque recipit, amplo ingredientium catalogo, et artificiosa parandi ratione seculum inventoris redolens, exoletum.

Unguentum nutritum (New dispensat. p. 640 Pharmac. rational. p. 356. 357), *Unguentum saturninum* (Pharmac. suec. p. 121), ex aceto saturni cum olivarum oleo, cui sueci medici ceram flavam addi adhuc iubent, subacto confectum, eam virtutem, qua plumbea unguenta gaudent, intensiori omnino gradu exserens.

Unguentum ad ophthalmiam siccam Sennerti PH. FRAUNDORFFER l. c. p. 329) praeter camphoram et aloën lithargyrium auri et argenti recipit, cui palpebris illitum potissimum debet vim, lenes oculorum inflammationes sanandi.

Unguentum ophtalmicum (BELL system of surgeri. Vol. IV. 1786) praeter mercurium praecipitatum rubrum, lapidem calaminarem et tutiam lithargyrium quoque intrat, cui pars virtutis in oculi inflammationibus, certissime non omnibus, salutaris debetur.

Unguentum ad perniones mirandum (SCHROEDER l. c. p. 302) minio praesertim debet vim, qua non perniones tantum, sed etiam, modo partibus aegrotis antea spiritus vini fomenti instar applicatus fuerit, erysipelas et mamillarum fissuras sanasse fertur: Illinitur autem calidum

plumae ope pernionibus, si quidem nondum ulcerati sint, petroleo prius confricatis.

Unguentum piacentinum (PH. FRAUNDORFFER l. c. p. 330) praeter mercurium praecipitatum minium et cerussam recipit, quibus certe partem virtutis in ulceribus venereis efficacis, et in nosodochio Paduano celebratae acceptam refert.

Unguentum rubrum le Mortii (DE SPINA l. c. p. 1046) minio colorem, et una cum camphora potiorem efficaciae partem, quam in pernionibus dissipandis et in ambustis medicandis edidisse traditur, debet.

Unguentum saturninum (New dispensator. p. 641 Pharmacop. Edinburg. p. 128) simplicitate sua se commendat, quippe ex saccharo saturni cera alba et oleo olivarum conflatum, omnibus sane illis malis debellandis par, quibus unguenta plumbea sufficiunt et conducunt.

Unguentum saturninum Goulardi (Traité sur les effets des préparations de plomb. etc. p. 10.) ex saturni extracto cum camphora et óleo rosato subacto conficitur.

Unguentum ad scabiem (Pharmacop. Wirtemberg. p. 230. 231) praeter terebinthinam, styracem liquidam, oleum lauri, et mercurium praecipitatum album cerussam continet, quae, qua cautela adhiberi debeat, et quantum ad siccandam scabiem facere possit, ex supra dictis patet.

Unguentum contra scabiem (SCHROEDER l. c. p. 302) praeter terebinthinam, salem communem et sulphur cerussam et lithargyrium recipit.

Unguentum ad scabiem (JÜNGKEN l. c. p. 675 b.) praeter terebinthinam, styracem liquidam, sal commune et succum limoniorum cerussam continet.

Unguentum ad scabiem (DE SPINA l. c. p. 1048) praeter alia unguentum nutritum recipit.

Unguentum tripharmacum (New dispensator. p. 642 643) non est nisi emplastrum commune cum aceto et olivarum oleo permixtum et in unguenti spissitudinem redactum, aliis unguentis simplicioribus saturninis simile.

Unguentum de tutia (JÜNGKEN l. c. p. 692 b.) praeter tutiam et succum solani cerussam et plumbum ustum recipit, quae exsiccantem tutiae vim omnino augent.

Linimentum saturni compositum, Linimentum de amianto (SCHRÖDER l. c. p. 300), quod vesperi inunctum multum in sanandis tibiarum ulceribus, siccanda tinea et scabie valere, praedicat (l c.) SCHROEDER, potiorem potentiae huius partem plumbo usto debet, quod illud ingreditur.

CERATA, CEROTA

Mediae, si spissitudinis rationem habeas, inter unguenta et emplastra indolis, hinc ab aliis

ad haec, ab aliis ad illa relata, cerussa ea forma iam DIOSCORIDIS (l. c. c. LIII) aevo adhibita.

Ceratum de minio rubrum (Pharmacop. Wirtemberg. II. p. 65) nomen, tinctum, et potiorem efficaciae in ambustis, inflammationibus sanandis, partibus a vesicatorio adplicato suppurantibus ac dolentibus demulcendis salutaris partem minio, alteram tamen camphorae debet.

Ceratum saturninum Goulardi (GOULARD l. m. c.) ex saturni extracto et quadrupla cerae citrinae portione, quadruplo pondere olei ex nucibus juglandis expressi soluta compositum, in ambustis, ulceribus inflammatis aliisque malis plumbeorum usui externo cedentibus mirifice efficax, in ambustis Cl. TERRAS (l. c.) efficacius visum, si zinci flores fuerint intermixti; hujus usu per sex hebdomades continuato, epoto simul largis haustibus decocto maltae, ulcus malignum, foetidissimam saniem stillans, feliciter sanavit SCHNEIDER (apud RICHTER *chir. Biblioth.* Vol. V. p. 542), aliud tibiae ulcus pertinax, ut tamen continuato per tredecim hebdomades ejus usu, simul solutione mercurii sublimati corrosivi per spiritum frumenti ardentem peracta quotidie illita, et intus nitro cum aliquot spiritus salis ammoniaci guttis ingesto opus esset, IDEM (l. m. c p. 543): medicationem manus, gelu violenter adustae, praemissis aliis hoc cerato tandem absoluit IDEM (l. c. Vol. XI. p. 317); eodem cum aequali copia sacchari albi, salis ammoniaci, et opii permixto singulis diebus bis illito pertinacis-

sim exanthematis, faciem infantis defoedantis (l. c.) MURSINNA.

Lintea cerata (GOULARD traité sur les effets des préparations de plomb etc. c. 6. p. 10 159) sunt lintea, permixta cum extracto saturni e camphora cera leni calore liquefacta perfusa, doloribus rheumaticis atque arthriticis, cum partibus, per quas hi vagantur, circumponuntur, mitigandis ab inventore maximopere commendata, tumores capitis a violentia externa natos, quotidie renovata, bubones inguinales (LOEFFLER apud RICHTER *chirurg Biblioth.* V. p. 751), forsitan quoque perniones discutientia, molestum multis in pedibus pruritum, plantis pedum subiecta pellentia (IDEM l. m. c.) contegendis quoque vulneribus (IDEM l. c. Vol. VII. p. 792), sanandis a diuturno decubitu oriundis excorationibus egregie inservientia, posteriori scopo tanto magis accommodata, si olivarum oleo inungantur (IDEM l. m. c. et *Beyträge zur Arzneywissensch. u. Wundarzneykunst.* Leipz. und Alton. 8 P. I. 1791).

Cereoli mitigantes (GOULARD remarques et obervations etc. T. II. p. 185 etc.) ex cera flava, cui lenissimo igne liquefactae extracti saturni par tricesima secunda intermixta fuit, conformati, ad urethrae inflammationes, et atroces, quibus gonorrhoea non raro stipatur, dolores leniendos, si quidem dextra manu intrudantur, utilissimi, sanie adhuc ex urethra stillante, noxii.

EMPLASTRA SATURNINA.

Quum plumbi calces oleis, quibus soluuntur, tam facile illam tenacitatem concilient, qua potissimum chirurgorum usibus inserviunt, non mirum est, jam ea de caussa ab omni medicinae (v. DIOSCORIDES l. c. c. L. LI. LIII.) aevo alias atque alias plumbi calces principem emplastrorum constituisse materiem; ceterum ea etiam forma indutae notatos jam effectus exserunt, quamvis et heic crebro tum aliis quoque potentioribus intermixtis, tum ipsa majori spissitudine aliter atque aliter variatos. Partes diuturno decubitu excoriatas, et ea de caussa rubentes noctu emplastro saturnino contegendas suadet (l. c.) WOHLLEBEN; ambustis partibus, quae ob situm suum, aut eo quod inde nimium relaxantur, cataplasmata non admittunt, crassam emplastri saturnini crusam imponi jubet CLEGHORN (medical facts and experiments. London. 8 Vol. II. 1792); scirrhum ipsum, si simul inspergatur cerussae pulvis et interna malo accommodata remedia propinentur, ejus usu discuti, asseverat (l. c.) I. I. IAENISCH.

Emplastrum adhaesivum (Pharmac. suec. p. 54 Edinb. p. 129) liquando emplastrum commune cum resinae albae 5|32 paratum, arcendum a vulneribus aërem, turundas in his retinendas, olim quoque ob magnam, quae ipsi inest, tenacitatem ad labia eorum uniendα adhibitum.

Emplastrum adhaesivum (Pharmac. rational. p. 120) ex resina citrina liquefaciendo cum

terebinthinae larignae quarta parte, et emplastri communis 3|8 confectum, eidem, cui praecedens, scopo inserviens.

Emplastrum adhaesivum (New. dispensat. p. 627) ex emplastro communi cum media parte picis burgundicae liquefacto confectum.

Emplastrum album coctum (Pharmac. Wirtemberg. p. 57), *emplastrum de cerussa* solvendo cerussae partes sex, et cerae albae partem unam in olei partibus octo confectum, cicatricem vulnerum ulcerumque promovens; hoc solo imposito cancrum occultum, et cerussa ipsa adhuc adspersa ipsum apertum sanatum refert (l. c.) I. H. IAENISCH.

Emplastrum anticolicum (Pharmac. rational. p. 122), quatenus emplastrum de galbano crocatum basin ejus constituit, heic recensendum, quamvis virtutem, a qua denominatur, reliquis, potissimum graveolentibus, debeat ingredientibus, in variis abdominis affectibus, calefactum antea, huic imponitur.

Emplastrum antihystericum (Pharmac. suec. p. 55), quatenus ex emplastro gummoso potissimum constat, hic nominandum, virtutem tamen turbas hystericas sedandi assae foetidae debet.

Emplastrum antipodagricum (Pharmac. Wirtemb. p. 57) minio potissimum constat oleis soluto et cum sapone conjuncto; quamvis a famigeratis medicis, partibus dolentibus appli-

catum, commendatum, infidum sane, quemadmodum omnia ejusmodi medicamenta, solatium praestat.

Emplastrum apostolicum Zwelferi (DE SPINA l. c. p. 377) amplae mixtionis medicamen lithargyrii magna portio oleo veteri soluta ingreditur, ex quo virtus ejus dijudicanda.

Emplastrum arthriticum (SHROEDER l. c. p. 191) quatenus emplastrum diachylon et diapalmae recipit, hic memorandum; cave tamen, per nomen seductus, membris arthritide laborantibus applices.

Emplastrum barbarum Londinense (DE SPINA l. c. p. 382) praeter plurima alia lithargyrium quoque et cerussa intrant, quibus partem tenacitatis et virtutis debet.

Emplastrum e calaminari lapide (Pharmac. suec. p. 55) sola simplicitate ab emplastro griseo discrepat, non enim est nisi emplastrum commune, cui sub finem lapis calaminaris, cera flava, sevum bovinum, et terebinthina intermiscentur.

Emplastrum calidum (New dispensat. p. 633 Pharmac. pauper. Edinb. 1758. 8) ex una emplastri vesicatorii et quatuor communis partibus permixtis conficitur, in variis rheumatismi generibus egregii usus, partibus affectis applicatum.

Emplastrum in cancro palliativum anodynum Decheri (FRAVNDORFFER l. c. p. 114),

cum emplastrum diapalmae et diapompholigos recipiat, huc referendum, vim tamen dolores demulcentem opio admixto debet.

Emplastrum ad cancros Hoffmanni (JÜNGKEN l. c. p. 633 a.); hujus quoque basin emplastrum diapompholigos constituit; quid in cancro praestare valeat, ex supra de plumbeorum in cancro usu dictis colligere licet.

Emplastrum ad cancrum exulceratum Plateri (FRAVNDORFFER l. c. p. 114) praeter alia terrea et adstringentia lithargyrium et plumbum ustum recipit, ex quibus, quid exspectari ab ejus usu possit, patet.

Emplastrum cicatricem inducens Barbettae (FRAVNDORFFER l. c. p. 115) non est nisi emplastrum quoddam saturninum, cui mixtura plumbi cum aequali argenti vivi pondere additur.

Emplastrum ad clavos et verrucas pedum (Pharmac. Wirtemb. p. 58 59), cum emplastrum diachylon simplex recipiat, hic etiam recensendum, etiamsi major pars efficaciae, quae ipsi tribuitur, a reliquis ingredientibus pendeat.

Emplastrum commune (Pharmac. suec. p. 57 Edinb. p. 130 rational. p. 124) virtute reliquis emplastris saturninis aequale, simplicitate superius, quum ex solo lithargyrio et olivarum oleo confletur, vices emplastri diachylon simplicis aliorumque amplius compositorum egregie supplens, frequens quoque hodie aliorum

emplastrorum basis, si quidem optime et circumspecte paratum sit, album, alias in luteum vel cinereum colorem vergens, quo etiam tinctu diu asservatum comparet.

Emplastrum commune adhaesivum (New dispensat. p. 627) ex emplastro communi, cui leni igne liquefacto sexta pars resinae citrinae in pulverem contusae intermiscetur, conficitur.

Emplastrum commune cum gummi (New dispensat. p. 627) ex emplastro communi leni igne liquefacto, et gummi galbano, terebinthina communi et thure pariter liquatis et cum priori confusis conflatum, parum ab emplastro gummoso discrepans.

Emplastrum de creta (DE SPINA l. c. p. 384) plurimam certe efficacitatis suae partem cerussae debet, cujus partes octo cum cretae tribus et axungiae suillae duabus in emplastri speciem compinguntur.

Emplastrum de cumino (Pharmac. Wirtemb. p. 59) quum emplastrum diapalmae intret, hic nominandum, etsi virtutem flatus discutientem seminibus potius, a quibus nomen traxit, eorumque oleo et baccis lauri debeat.

Emplastrum defensivum, *Emplastrum roborans* (Pharmac. Edinb. p. 130) ex emplastro communi potissimum constat, cui praeter ceram, resinam albam et olivarum oleum colcothar vitrioli adjicitur.

Emplastrum defensivum rubrum (Pharmac. Wirtemb. p. 59) praeter alia minium et camphoram recipit, a quibus utique, quae ipsi tribuitur virtus, a vulneribus atque ulceribus inflammationem arcendi, derivanda est.

Emplastrum defensivum rubrum Vepferi (Pharmac. Wirtemb. p. 59 60) colorem, et principem efficaciae partem minio debet.

Emplastrum diachylon compositum, Emplastrum diachylon cum gummi (Pharmac. Wirtemb. p. 61) ex emplastro diachylon simplici, gummi ammoniaco et galbano crocoque conflatum, emoliendo ac digerendo in abscessibus sanandis eximiae efficaciae.

Emplastrum diachylon simplex (Pharmac. Wirtemb. p. 61) parum diversum ab emplastro communi, quum mucilagines additae vix aliquid faciant ad virtutem ejus acuendam.

Emplastrum diapalmae, Emplastrum diachalciteos (Pharmac. Wirtemb. II. p. 61) lithargyrio cum oleo cocto praecipue suam debet efficaciam, ut tamen aliquid etiam ab adstringente vitrioli et foliorum quercus ingredientium virtute speres.

Emplastrum diapompholygos (Pharmac. Wirtemb. II. p. 62 suec. p. 57) praeter pompholyga, a qua denominatur, majorem longe plumbi usti et cerussae portionem recipit, a quibus igitur potius virtutem refrigerantem atque exsiccantem derives.

Emplastrum divinum (Pharmac. Wirtemb. II. p. 62) valde compositum pharmacum, cujus basin constituit lithargyrium cum oleo olivarum coctum, viribus resolventibus, detergentibus, confortantibus olim celebre.

Emplastrum epispasticum (Pharmac. pauper. Edinburg. p. 20) emplastrum adhaesivum pro basi habet, cui terebinthina et cantharides intermiscentur.

Emplastrnm exsicativum Marurgense (DE SPINA l. c. p. 397) praeter lapidem calaminarem et nihilum album cerussam, minium et lithargyrium recipit, in quorum indole nominis impositi rationem facile deprehendas.

Emplastrum ad fontanellas (SCHROEDER l. c. p. 193) cerussa et lithargyrium intrant, arcendae inflammationi utique paria.

E*mplastrum pro fonticulis A. Stegmanni* (FRAVNDORFFER l. c. p. 119) praeter vitriolum album cerussa et lithargyrium ingrediuntur, quae certe scopo hujus emplastri, fluxum excitandi, haud respondent.

Emplastrum de galbano Mynsichti (JÜNGKEN l. c. p. 639 a) excluso viridi aeris cum emplastro ad clavos et verrucas pedum convenit, eidem quoque scopo destinatum.

Emplastrum de galbano crocatum (Pharmac. Wirtemberg. II. p. 63) emplastrum diachylon simplex recipit, ideo hic nominandum.

Emplastrum griseum (Pharmac. Wirtemb. II. p. 63) emplastro e calaminari lapide satis affine, simplicitate tamen longe inferius, praeter lapidem calaminarem et tutiam lithargyrium recipit, cui certe virtutis ulcera siccantis et cicatricem inducentis plurimam partem debet.

Emplastrum gummosum (Pharm. suec. p. 57. Edinburg. p. 131. rational. p. 125.) emplastrum diachylon cum gummi vi salutari æquat, simpliciori parandi modo superat; basin eius constituit emplastrum commune.

Emplastrum halense (ORTH l. c. §. XVIII. p. 20 21.) nigrum, ex minio olivarum oleo soluto, additis camphora et lavandulæ oleo conflatur.

Emplastrum ad herniam (SCHROEDER l. c. p. 193.) præter alia lapidem hæmatiten et saccharum saturni recipit, in herniis glutinandis et retinendis quondam celebratum.

Emplastrum ad herniam Londinense (DE SPINA l. c. p. 403.) præter plurima alia sicca lithargyrii quoque satis ingens pondus ingreditur, parum certe ab alio eiusdem furfuris emplastro, BARBETTAE nomine insignito (FRAUNDORFFER l. c. p. 119. 120. differens.

Emplastrum ad hernias Zwelfferi (JÜNGKEN l. c. p. 408.) pariter præter multa alia adstringentia et glutinantia lithargyrium et minium recipit.

Emplastrum imperiale (DE SPINA l. c. p. 409.) potissimum emplastro triapharmaco constat, cui præter alia cerussa et lithargyrium admiscentur.

Emplastrum magneticum Rosae (DE SPINA l. c. p. 410.) nigrum, cerussam et lithargyrium recipit, cui certe potiorem virtutis partem debet, quam quidem magneti calcinato, omnino simul ingredienti.

Emplastrum mammillare (Pharmac. Wirtemb. II. p. 64 65) magnam certe virtutis, dolores in mammis a lactis abundantia profectos mitigantis partem emplastro de spermate ranarum debet, quod illud ingreditur.

Emplastrum manus Dei le Mortii (DE SPINA l. c. p. 419 410) a lithargyrio larga satis manu addito magnam certe efficaciae salutaris partem, quam in sanandis vulneribus exseruisse fertur, deducas.

Emplastruu e minio (New dispensat. p. 630), si quidem rite paratum sit, rubrum, quem colorem, perinde ac nomen et omen minio cum olivarum oleo cocto debet, virtute emplastro communi simile, tenacitate inferius.

Emplastrum e minio cum sapone (New dispensator. p. 630) ex mox præcedente, cui adhue calido sapo hispanicus agitando miscetur natum, ab hoc potestatem quandam discutiendi sibi sumens, in tumoribus arthriticis, qui tamen vix unquam emplastra admittunt, nonnullis usitatum.

Emplastrum miraculosum (Pharmac. Wirtemberg. II. p. 65 66) omnem, quam in ulceribus inveteratis et vulneribus recentibus sanandis miraculi instar exserere, olim somniarunt, vim cerussæ, lithargyrio et minio debet, cum olivarum oleo coctis, perparum saponi et camphoræ postea additis.

Emplastrum mitigativum (JÜNGKEN l. c. p. 614. a.) emplastro diachylon simplici, quod recipit, magnam partem virtutis, quam in doloribus mitigandis exercere fertur, debet.

Emplastrum narcoticum Mynsichti (JÜNGKEN l. c. p. 495. a.), quod inventor doloribus et cruciatibus podagricis audaci certe consilio opposuit, tenacitatis et facultatis refrigerantis partem magnam cerussæ intranti debet.

Emplastrum nervinum Vigonis (JÜNGKEN l. c. p. 490) magnam lithargyrii et minii portionem recipit, quæ, quamvis plurimis aliis diversissimæ indolis iuncta characterem tamen sibi proprium emplastro imprimunt.

Emplastrum noricum (Parmac. Wirtemberg. II. p. 66.) colorem bruneum et virtutem siccantem minio, roborantem, si quam in nervosas partes exercet, camphoræ debet.

Emplastrum Opopeldoch (Pharmac. Wirtem. II. p. 66 67) fuscum, antiquæ originis, quam ex insigni quoque ingredientiam numero colligas, magnam virtutis in vulneribus sanandis efficacis partem lithargyrio acceptam refert in olivarum oleo soluto.

Emplastrum oxycroceum Vigonis (JÜNGKEN l. c. p. 607. a.) præter alia ab aliis huius emplastri formulis eo quoque recedit, quod lithargyrium et minium recipiat, iisque additamentis facultate saturninorum emplastrum imbuat.

Emplastrum ex pelle arietina Arnoldini de Villanova (JÜNGKEN l. c. p. 618 a.); quamvis ex numerosis aliis conficiatur, efficaciæ tamen potiorem partem debet ingredienti lithargyrio, quam glutini pellis, cuius nomen in fronte gerit.

Emplastrum de plumbo Zwelfferi (JÜNGKEN l. c. p. 654 a.) vim exsiccantem, in ulceribus aliorum atque aliorum generum interdum salubrem, praesertim zinci et plumbi calcibus, plumbi cineribus et cerussæ debet, illud ingredientibus.

Emplastrum podagricum Tackenii (JÜNGKEN l. c. p. 592 a.) præter saponem, camphoram et castoreum, cerussam et minium recipit, periculosum sane in podagra remedium.

Emplastrum polychrestum seu *mirabile Meibomii* (ORTH l. c. §. XVII p. 20 exsiccans, discutiens, leniens, in ulceribus ac vulneribus sanandis summopere commendatum, cerussa et minio potissimum constat oleo quodam solutis, quibus sapo venetus, et si ulceribus applicetur, alumen ustum, si vulneribus, camphora intermiscetur.

Emplastrum raparum, ab Ill. FRITZE (*medicinische Annalen für Aerzte und Gesund-*

heitliebende vom Herbstmonate 1779 *bis dahin* 1780. Leipz. 8. B. I. 1781) in ulceribus inveteratis multopere laudatum, minio, quod recipit magnam efficaciæ salutaris partem debet, etsi neque succo raparum expresso, neque camphoræ et aromatibus additis omnem denegare velim.

Emplastrum roborans (New dispensator. p. 630) emplastro communi potissimum constat, cuius præpondio roborans thuris et sanguinis draconis adiectorum vis suffocatur.

Emplastrum sacrum Galeni (JÜNGKEN l. c. p. 648 a.), quamvis plures quoque cupri calces recipiat, partem tamen efficaciæ lithargyrio tribuas, quod ingreditur.

Emplastrum de sandyce Londinense (DE SPINA l. c. p. 435) minio et cerussa potissimum constat, oleo solutis, quibus præter ceram et resinam camphora adhuc adiicitur.

Emplastrum saponaceum sive *e sapone* (New dispensator. p. 631) ex emplastro gummoso et sexta saponis hispanici parte compositum.

Emplastrum saponaceum sive *e sapone* (Pharmac. Edinb. p. 132) ex emplastro communi, media parte emplastri gummosi et 9|32 saponis albi hispanici conflatum.

Emplastrum saponatum Barbettae (Pharmac. Wirtemb. II. p. 68 69), plurimam effectuum, quos revera exercuit, partem cerussæ et minio debet oleo solutis, et suo prædominio

virtutem discutientam saponi propriam suffla-
minantibus.

Emplastrum de sapone Londinense (DE SPINA l. c p. 435) minio pariter potiorem efficaciæ partem debet, quam saponi addito.

Emplastrum saponis (Pharm. ration. p. 127.) pariter præsertim ex emplastro communi consistit, et quicquid præter effectus huic tribuendos præstat, camphoræ potius caute intermistæ, quam saponi debet.

Emplastrum saturninum (Parmac. rational p. 128 129), ex saturni extracto Goulardiano paratur, quod ceræ citrinæ et sevo ovillo cum olivarum oleo leni igne liquefactis agitando intermiscetur.

Emplastrum saturninum Clossaei (SCHROEDER l. c. p. 195) cerussæ et mixturæ sacchari saturni cum argento vivo ingredientibus efficaciam debet, quam in ulceribus malignis et callosis, soluto antea in aqua lapide salutis CROLLII ablutis, edidisse fertur.

Emplastrum saturninum Mynsichti (Pharmac. Wirtemberg. II. p. 69), præter lapidem calaminarem, nihilum et tutiam, plumbum ustum et cerussam recipit, quæ certe plurimum faciunt ad virtutem eius in ulceribus sordidis, inflammationibus, ambustis efficacem.

Emplastrum ad schirrhos Clossaei SCHROEDER l. c. p. 195) partem efficaciæ lithargyrio, potiorem gummiresinis ingredientibus debet.

Emplastrum ad schirrhosos tumores M. Hoffmanni (FRAUNDORFFER l c. p. 123. 124) fuscum, partem certe non minimam virium, quæ ipsi tribuuntur, lithargyrio intranti et cum olivarum oleo cocto debet.

Emplastrum de spermate ranarum (Pharmac. Wirtemb. II. p. 69) simplicioribus emplastris saturninis neutiquam superius, a spermate ranarum nihil virium habet, quos potiori iure a cerussa, alumine, et si quidem circumspecte adhibeatur, neque emplastrum nimis diu asseruetur, camphorae adscribas.

Emplastrum sticticum sive *stipticum* (Phar. Wirtemberg. p. 70) spadiceum, partem utique virtutis exsiccantis, quam exserit, vitriolo, lapidi hæmatitæ et calaminari maiorem tamen minio et lithargyrio debet, oleo lini et olivarum solutis.

Emplastrum suppurans (New dispensator. p. 633 Pharmac. pauper. Edinb. p. 21) ex emplastro gummoso et tertia parte picis burgundicæ conflatum, utique fini, quem nomen indicat, respondens.

Emplastrum de tartaro Fausii (DE SPINA l c. p. 448) præter emplastrum diapalmæ et de spermate ranarum saccharum quoque saturni recipit, ut igitur vis, quam exercet, hisce plumbeis potius, quam tartaro crudo tribuenda sit.

Emplastrum ad tophos venereos non exul-

ceratos Hoffmanni (JÜNGKEN l. c. p. 635 a.) argentum quidem vivum et mercurium præcipitatum recipit, partem tamen efficaciæ adiudices lithargyrio, cuius haud exigua portio emplastrum hoc intrat.

Emplastrum triapharmacum (Pharmac. Wirtemberg. II. p. 71) ex fusco spadiceum, quem quidem colorem, æque ac virtutem exsiccantem minio debet; camphora addita discutientem quoque nactum.

Emplastrum ad ulcera gallica Hartmanni (FRAUNDORFFER l. c. p. 126 127), quamvis tutiam quoque et lapidem calaminarem recipiat, potestatem tamen ulcera siccantem lithargyrio potius tribuas ingredienti.

Emplastrum vulnerarium miraculosum Schulzii (IÜNGKEN l. c. p. 641 a), tametsi camphoræ et baccis lauri partem efficacitatis in vulneribus atque ulceribus salutaris tribuas, potior tamen ad cerussam, lithargyrium et minium referenda est, quæ larga satis manu ingrediuntur.

SUPPLEMENTUM
REMEDIORUM PLUMBEORUM EXTERNORUM.

Pulvis e cerussa compositus (New. dispensat. p. 550) ex cerussa, sarcocolla et gummi tragacanthæ conflatus, in morbis oculorum præsertim, potissimum inflammationibus, aliisque ab acrimonia natis, visitatus, olim crebrius.

Pulvis erysipelatodes Mynsichti (Pharm. Wirtemberg II. 140 141) periculosæ utique in morbo, cui destinatus est, efficaciæ.

Sief album, Trochisci albi Rhazis (New. dispensator. p. 560) non est nisi pulvis e cerussa compositus, addita camphora, a nonnullis (DE SPINA l. c. p. 996) loco sarcocollæ amylo et gummi arabico, in trochiscos conformatus, iisdem malis oppositus.

Sief citrinum Mesuae (ORTH l. c. p. 21 §. XII) ex cerussa, cadmia usta, croco et opio cum gummi tragacanthæ et aqua pluviali in trochiscos configuratis conflatum, in oculorum doloribus mirifice efficax.

Trochisci de minio (New. dispensator. p. 561), melius omnino *escharotici* (Pharmac. Wirtemberg. p. 217), minium quidem recipiunt, efficaciam tamen qua potissimum prosunt, modo caute adhibiti, dominanti debent mercurio sublimato corrosivo.

11. *Aurum, Sol, Rex metallorum*, metallum flavum, colore et nitore constantiori, quam qui praegressis metallis omnibus competit, ut neque aëris contactu, neque ignis violentia destrui aut imminui queat, majorem, quam quidem argentum, minorem quam cuprum, ut liquefiat, aestum requirens, et, dum liquide ista forma indutum est, smaragdi quasi splendorem reflectens, sulphuri, plumbi calcibus, et, dum adhuc metallicum fulgorem emittit, multis acidis, quibus alia me-

talla obtemperant, resistens, sulphuris tamen, quod audit, hepati, sive cum eo fundatur, sive cum ejus per aquam facta solutione coquatur, et salis communis acido cum nitri acido copulato (adpellant *aquam regis*) aut cum magnesia nigra distillato, sive acido muriatico superoxygenato recentiorum, atque ut primum calcis speciem praesefert, aliis quoque acidis, et ipsi volatili alcali cedens, omnibus liquoribus et salibus, quibus solutum tenetur, nisi nimia aqua dilutis suum colorem imprimens, ex omnibus acidis per ferrum et cuprum colore et jubare suo metallico, per zincum, argentum vivum aqua forti, stannum aqua regis solutum colore purpureo, in vitra etiam, cum quibus liquatur, transeunte, per terras et alcalia calcis inconspicuae stramineae forma praecipitandum quæ si quidem alcali volatili ad præcipitandum aurum usus fueris, (vocant ideo *aurum fulminans*) calori inter 248.° et 572.° thermometri Fahrenheitiani incluso aut frictioni exposita insigni cum fragore et horrenda cum violentia quaquaversum extensa detonat, et in argento quidem, ferro et cupro maculam auream, in aliis corporibus purpuream relinquit: pondere specifico superat omnia praegressa metalla (=19500: 1000), neque nitro liquefacto et candenti injectum detonat.

Tanquam metallorum omnium perfectissimum, in cujus similitudinem si evehi corpus humanum posset, ab omnibus naevis muniri et liberari posse sibi persuadens chemica medicorum secta, praeeuntibus Arabum medi-

cis, aurum in medicamentorias quoque officinas introduxit, quamvis suo jam tempore ANGELUS SALA (septem planetarum terrestrium spagyrica recensio. Oper. p. 186 238 et tract. de variis tum chemicarum tum galenistarum erroribus. I. p. 9), certe non iniquus chemicorum sui aevi sommiorum censor, vanitatem hujus opinionis subolfecerit.

Paucissimi tamen auro (J. G. HELCHER praes. H. FR. TEICHMEYER diss. de auro. Ien. 1730. p. 20) metallica sua facie conspicuo usi sunt, alia potius atque alia praeparatione illud humano corpori magis accommodaturi, crocis pulveribusque solaribus, magisteriis et pulveribus auri, tincturis et auro potabili magis confisi, arcana saepe arte fabricatis, et quamvis ab auro aut sole denominatis, haud raro tamen ne hilum quidem auri continentibus aut absque ullo auro confectis (exempla hujus piae fraudis vide apud CHRN. E. KLEINFELD *Kurtze Beschreibung von Verfertigung einer Essentiae dulcis, nebst zu eyer von ihr entspringenden Medicamenten, nemlich des schwartzen Pulvers und des sogenanten Balsami mineralis.* Königsberg. 1723. 4), aut tamen, qua forte pollebant virtutem, non auro, sed aliis potius ingredientibus, aromatibus praeprimis eorumque spiritu rectori debentibus: obstat certe haec eadem auri indoles, ex qua medicamentosam, et si multos ex iis sequi velis, miraculosam ejus facultatem deduxere veteres, ea scilicet, qua vix unquam destrui, naturam suam exuere, vaporis speciem nancisci, arctiorem cum aliis, praesertim corpus animale irrigantibus humo-

ribus inire copulam potest, quam maxime huic de salutaribus ejus viribus veterum opinioni.

Cordiali tamen, ut eorum termino utar, gaudere virtute, quacunque forma indutum, plurimi eorum et sibi ipsis et aliis persuaserunt; inde derives aurum foliatum, multos pulveres olim officinales, e. gr. analepticum frigidum MINDERERI (Pharmacop. Wirtemb. p. 130. 131), bezoardicum SENNERTI (ibid. p. 135.), cephalicum WINTERI (ibid. p. 136), epilepticum ad guttetam RIVERII et epilepticum holsaticum (ibid. p. 139), epilepticum Marchionis et epilepticum nigrum Viennensem (ibid. p. 140,, et pannonicum rubrum ordinarium (ibid. p. 144), et ipsas aquas distillatas compositas spirituosas e. g. aquam carbunculi (Pharm. Wirtemb. II. p. 12) intrasse: erant adeo medici, qui ut auri virtute bearent juscula et potulenta, aegroto propinata, aurum candefactum in iis extingui jubebant (HELCHER l. c. p. 19. 20): gestatum jam lepram arcere et melancholicis hilarem reddere animum somniavit M. FICINUS (de triplici vita sana longa et caelesti. 8. Basil. 1529. L. II.): Utrum eadem fiducia in auri virtutibus cor sive nervos excitantibus posita medicos induxerit, an luxus quaddam species, ut pilulas auri bracteolis obducendas praeciperent, nescio, persuasissimus ceterum tantum abesse, ut hoc ornamento acuatur earum efficacitas, ut potius pilulae, per corticem istum ab humore illos dissolvente diu defensae, tardus longe agant; ne dicam, haud raro loco genuini spurium receptum fuisse, cujus cupreae partes alios longe, quam qūos medicus jure suo sperabat, non poterant non progenerare effectus.

Ita olim quoque, ut foveas, et cicatrices profundiores praeverterent, variolis laborantium faciem auro hoc foliato obducebant. (J. G. HELCHER l. c. p. 19)

Potior multo est auri foliati usus in fissuris papillarum mammae, quibus imponitur, jam dudum (*Gotting Anz. von gel Sach* 1757 fasc. 36 p. 360), nuperius a cl. ELWERT (*Reichsanzeiger* 1794 fasc. 89 p. 849. 850) commendatus.

PRAEPARATA.

Auri magisterium (ANGELUS SALA septem planetar. spagyr. recens. et synops. aphorism. chymiatric. aphorism. XL. Oper. p. 190. 191. 262. 263) non est, nisi aurum fulminans multoties spiritu melissae irroratum iterumque exsiccatum, et cum croco (1124), ambra grisea (1180, et moscho orientali (1180) permixtum, quod a granis tribus ad octo exhibitum viscera roborare, a putredine ei veneno conservare et liberare, in palpitatione cordis, animi deliquiis, vertigine, epilepsia, melancholia, malo histerico, lethargo, paralysi conducere perhibet ANGELUS SALA cujus quidem laudis partem mereri inficias ire quamvis nolim, haec tamen certius tribuenda moscho et ambrae quam auro videtur.

Magisterium chrysopurpurae (GUERN. ROLFINCII chymia in artis formam radacta. Francof. ad Moen. 1686 4 p. 341) est pulvis purpureus, ex auro fulminante, cui spiritus salis communis adfusus, et leni primo, post fortiori igne expulsus fuit, natus, quem ROLFINCIUS

granorum trium pondere propinatum ad cordialia medicamenta refert.

Aurum fulminans, *Aurum sclopetans*, *Aurum crepitans*, *pulvis auri*, *Aurum diaphoreticum*, *Keraunoxruson*, nonnullis quoque *Crocus auri*, Calx auri inconspicua, straminei coloris, ex solutione per aquam regis parata ope alcali volatilis, vel si ad conficiendam aquam regis sal armoniacus receptus fuerit, per alcali frixum præcipitata, probe elota, atque provide exsiccata, commendantibus O. CROLLIO l. c. p. 380) eiusque commentatore I. HARTMANNO (ap. eundem l. c. p. 386), ROLFINCIO (l. c. p. 339) aliisque in officinas quoque (New dispensat. p. 489 490 Pharm. Wirtemberg II. p. 27 28) medicamentarias recepta, quamvis, forsan haud satis sollicite elota, non tormina modo, præsertim infantibus, et anxietates (Pharmac. Wirtemb. II. p. 28), sed convulsiones, animi deliquia, artuum sudorem gelidum, virium prostrationem, vomitus vehementes (FR. HOFFMANN medic. ration. systemat. II. p. 287), alvi profluvia violenta (D. LUDOVICI pharmac. moderno seculo adplicanda. Goth. 1685 p. 182 188), ventriculi erosiones (RIVINUS apud FR. HOFFMANN l. m. c.), ipsam adeo mortem (FR. HOFFMANN et RIVINUS l. m. c. G. E. STAHLIUS de veræ *proezoxriseos* medicæ practicæ vera dignitate. Hal. 1707) concitasset a grano tamen uno ad quatuor exhibitum, diaphoreticas et sudoriferas in febribus salutares exserere vires, O. CROLLIUS, I. HARTMANNUS, ROLFINCIUS (ll. cc.), ANGELUS SALA (septem planetar. spagyric. recens. Oper. p.

189) asserunt, carharticas sine ulla nausea et vomitu expertus est ANGELUS SALA (processus de auro potabili. Oper. p. 268), testantur alii v. g. ROLFINCIUS (l. c.), qui quoque suecici exercitus imperatorem BANNERUM gravissima colica et pertinaci alvi obstipatione laborantem granis eius sex cum vino malvatico sumtis cum sanitate in gratiam rediisse memorat: Argenti vivi nimia copia corpus ingressi virulentiæ opponit N. LEMERY (cours de chymie. p. 100): Alvi excrementa ab eius usu nigrescere narrant auctores pharmacopœæ Wirtembergicæ (l. m. c.).

Aurum potabile, *Tinctura auri*, *Tinctura solis*, *Elixir auri*, *Essentia auri*, *Cordiale*; in hoc conficiendo, præ tantissimo, uti quidem sibi persuadebant, medicamento in essentiam, formamque fluidam omni acrimonia nociva orbam redigendo desudarunt plurimi (V. ANGELI SALÆ processus de auro potabili novo paucisque adhuc cognito. Oper. p. 264-290 I. I. FISCHER diss. de aurea auri tinctura. Brunop. 1704 I. G. BERGER diss. de auro potabili. Virtemb. 1705 4 CRÜGER Miscellan. Acad. Cæsar. Nat. Curios. Dec. III A. 8 app. I. G. SACHSENS diss. epistol. de auro potabili genuino seu tinctura solis secundum secretiorem Paracelsi mentem præparata, remedio contra multos morbos contumaces probato. 4. Ienæ. 1748), aliis (v. gr. SACHSENS l. c.) arcanam sibi servantibus operandi rationem, aliis cum orbe communicantibus, multis sua omnino lingua utentibus, nec semper ingenue satis loquentibus, plurimis, v. gr. R. A. GLAUBERO (tr. de medicina uni-

versali sive auro potabili vero. Amstelod. 1657 8 p. 67-69) in summas et absonas adeo medicinæ suæ laudes excurrentibus, quamvis et eæ auri tincturæ, quæ reapse aurum recipiunt, nam non recipiunt omnes, arcano præsertim modo præparatæ, non semper aurum contineant, et quæ pauxillum auri, tinctu aureo vel purpureo se se manifestantis, continent, certissime non huic, sed vini spiritui, naphtæ, oleo æthereo, spiritui rectori plantarum, a quibus vini spiritus antea abstractus fuerat, suas debeant, quas forte exserunt (I. G. HELCHER l. c. p. 3539) analepticas, excitantes, diaphoreticas, anodinas, corruptelæ adversas vires.

Nolo enarrare tædiosas eas operationes, quibus THEOPHR. PARACELSUS (Archidoxor. L. VI. libr. de vita longa; libro de gradibus et compositionibus fragment. 2 et alibi,) BASIL VALENTINUS (*letztes Testamen, aus dem Original nachgeschrieben und zum viertenmal ans Licht gegeben, von* G. PH. NENTER. Strasb. 1712 8 p. 33. 253-259,) I. QUERCETANUS sive DUCHESNE (tetras gravissimor. totius capitis adfectuum. Marpurg. 1606 8 p. 440 c. 29 scolpetarius s. de curandis vulneribus, quae sclopetorum et similium tormentorum ictibus accipiuntur. Lion. 1576 8 p. 208,) I. OSIANDER ap. ANGEL. SALAM. l. m. c. Op. p. 284. 285.,) FRANCIS. ANTONIUS, Anglus, (apud eundem l. m. c. Oper. p. 288-290 et TENZELLII exeges. chymiatric. ibid. p. 684-686,) O. CROLLIUS (l. c. p. 377-386,) eiusque commentator I. HARTMANNUS (ap. eundem p. 387-391,) ANGEL. SALA (l. m. c. Oper. p. 266-278) aurum potabile confecerunt, neque

in ineptas illas excurrere laudes, quibus illud cumularunt; quicunque liquorem auri particulam etsi exilissimam revera continentem, innoxium, nitide purpureum, et, virtute tamen reliquorum potius ingredientium, quam quidem auri, sudores cientem, nervos excitantem et reficientem, sibi comparare cupit, aurum aqua regis solutum, per supperaffusum vel vitrioli aetherem, vel rorismarini (New. dispensat. p. 489) vel aliud quodvis oleum aethereum ex aqua regis extractum vini spiritu, quem vocant, rectificato caloris auxilio solvat.

Aurum vitae (QUERCETANUS *Scolpetarius* l. m. c. ANGEL. SALA de auro potabili. Oper. p. 279 280) non est nisi calx auri, aceto, eoque intercedente vini spiritu imperfectius soluta, praestantissima, si modo dictis medicis credas, et innumerabilibus morbis vincendis par medicina.

Aurum praecipitatum azurinum (ANG. SALA composit. et formula antidoti pretiosi etc.) calx auri ex aqua regis, quae spiritus nitri partes tres, et spiritus salis rectificati duas recipit, per oleum, quod vocant, tartari praecipitata; non fulminare constat, sed caeruleo, si quidem omnia satis pura fuerint, comparare tinctu, persuadere mihi non possum.

Bezoarticum auratum (ANGEL. SALA sept. planetas spagyr. recens. Oper. p. 191) etsi ab ANGELO SALA in peste morbisque affinibus, in venenis omnis generis debellandis maximopere depraedicatur, has tamen laudes seculi potius genio, quam sanae experientiae tribuas; est

nempe magisterium auri cum extracto viperarum, lacryma cerui, succo ex radicibus carlinae et herba cardui benedicti recentibus expresso, oleo rutae et radicum angelicae permixtum.

Bezoarticum metallicum (BEGUIN tyrocinium chymicum p. 321.) Calx auri ex aqua regis praecipitata non fulminans, quam ad grana sex usque exhibitam sudores ciere refert BEGUIN.

Bezoarticum pretiosum aureum (ANGEL. SALA compositio et formula antidoti pretiosi,) ex auro praecipitato azurino cum triplo pondere pollinis tenerrimi plurium gemmarum commixto, multoties spiritu salis irrorato, et candefacto, donec carneum colorem induerit, tandem saccharo, ambra et moscho condito, quibus potius, quam pretiosis illis terris, quas exercuisse fertur, vires debet.

Ceraunochryson diaphoreticum (BEGUIN l. c. p. 322.) paratur, auri calci, per salem tartari ex aqua regis praecipitatæ, quater vel quinquies vini spiritum in vase argenteo superaffundendo, spiritum incendendo, et sublimatas spiritus flamma cessante calcis particulas vase vitreo suspenso excipiendo, et finito labore vini spiritu elvendo.

Crysobezoar vel *Electrum aureum cordiale* (ANGELUS SALA l. m. c.,) calx mixta ex auri ferrique calce, obscure rubens ex aqua regis cum sale ammoniaco parata per oleum

praecipitata, sollicite elota, cum sulphure deflagans, tenerrime cum aceto distillato comminuta, atque exsiccata. Roborantem, quam teste ANGELO SALA, pulvis hic in vomitu, ventris profluviis, fluore albo, et fluxu muliebri nimio sistendis, granorum trium et septem pondere commostravit, virtutem ferro potius tribuas, quam auro.

Cornu cervi auratum (Pharmac. Wirtemberg. II. p. 39) ex auro foliato cum cornu cervi usto terendo exartissime permisto, et, donec purpurae tinctus compareat, in crucibulo exusto, paratum, a scrupulo dimidio ad integrum in febribus malignis, variolis et morbillis tanquam cordiale et alexiterium olim exhibitum.

Laudanum mercuriale H. REYERI (ANGELUS SALA de auro potabili. Oper. p. 266) non est nisi aurum potabile spissius sanguinei coloris, cum spiritus salis dulcis specie paratum.

Oleum solis ANGEL. SALA l. m. c. p. 290) non est nisi auri potabilis species, spissitudine ad oleum accedens.

Spiritus salis I. OSIANDRI (ANGELUS SALA l. m. c. p. 284) non videtur esse nisi acetum fortius, quod postquam calcem auri ope argenti vivi praeparatam, soluerat, vehementiori igne iterum ab hoc dirimitur, vix auri aliquid secum rapiens.

INDEX
RERUM ALPHABETICUS.

A

Acetas cupri 342
ferri 324
Acetum cerussae 391
emeticum 193
esurinum 343
lithargyrii 392
minii 391
philosophorum ex antimonio 241
plumbi 391
radicale 343
saturni 391
Acida 37
Acidum boracis 59
muriaticum 57
nitri vinosum 56
vitrioli vinosum 51
Aerugo 340
ferri 319
Aes 328
ustum 339
viride 340
crystallis. 342
distillat. id.
Aether Frobenii 48
nitri 56
vitrioli 48
Aethiops antimonialis 173
Huxhami 173
martialis 318
Aëtites 316
Agaricus mineralis 22
Album candiense 347
hispanicum 346
Album perlarum 347
Alcahest Glauberi 76
Alcali minerale 62
muriaticum 79
salitum 79
vitriolatum 66
vegetabile nitrat. 69
salitum 96
volatile causticum 97
fluor 97
nitratum 79
purum 97
salitum 84
Alcalia 62
Alkermes minerale 210
Alumen 109

draconisatum 111
plumosum 31
romanum 110
saccharatum 123
tinctum 111
ustum 116 122
Amarum genuin. 106
Ambra grisea 146
maritima id.
Ametistus 34
Amiantum 31
Ammoniacum purum 97
Anodinum minerale 78
Antihecticum Poterii 230 296
Antimonii calx lota 228
Antimonium 168 183
crudum 170
cum cornu cervi calcinatum 226
Antimonium diaforeticum 209 228
ablutum 228
dulce id.
martiale 230
rubrum 186
incineratum 189
martiale cacheticum 231
metallicum 183
regulinum 168 183
salitum 179
Aqua aluminosa Bateana 122
composita id.
arsenici 263
benedicta Rulandi 193
calcis 15
fortis 75
s. Luciae 101
magistralis Fallopii 122
ophtalmica caerulea 345
sapphirina id.
Rabelii 47
regis 440
stimmi sulphurea 242
stiptica 135
tartarea 242
vegeto-mineralis Goulardi 396
viridis Hartmanni 343
Arbor Dianae 350
Arcanum antimonii 239
becchicum Willisii 164
Arena 34
Argentum 349
hydragogum 355
nitratum 351
Argilla vitriolata 109
Argyritis 389
Aroma Philosophorum 92

Aroph Paracelsi 92
Arsenicum 264
album 245
calciforme id.
citrinum 263
deflagratum 262
fixum 262
rubrum 264
Asphaltum 151
Atramentum sympatheticum 162
Auripigmentum 264
Aurum 439
crepitans 444
diaphoreticum id.
fulminans 440 444
musivum 295
potabile 445
praecipitatum azurinum 447
sclopetarium 444
vitae 447

B

Balneum regis 170
Balsam vvunderbarer 240
Balsamum antimonii 182 240
vulnerarium 183
plumbi 406
sulphuris 167
Balsamum amygdalatum 167
anisatum id.
barbadense id.
Rulandi id.
succinatum id.
terebintinatum id.
viride Metensium 341
vitae 240
Barytis salita 8
vitriolata 7
Bezoardicum antimoniale 192 231
Angeli Salae 231
auratum 445
joviale 296
lunare 357
martiale 231
flavum id.
metallicum 448
minerale 231
pretiosum aure. 448
Bismuthum 345
Bolus 32
Borax 104
depurata id.
rafinata id.
veneta id.
Butyrum antimonii 178
lunare 181
arsenici 263
sulphuris 164

C

Cadmia botrytis 286
fornacum id.
nativa id.
Caeruleum montanum 337
Calces plumbi 386
Calices vomitorii 185
Calx 13
antimonii 189
abluta 228
cum cornu cervi usto 226
cum sulphure 227
nitrata 228
per se 189
sine sulphure 231
arsenici alba 245
salita 99
wismuthi 348 349
zinci 274 284 285
Caput mortuum vitrioli 143
Carabe 148
citrina id.
Carbonas ammoniaci 94
potassae 62
sodae 64
Carneolus 35
Catharticum lunare 356
Cerata 421
Ceratum de minio rubrum 422
Ceratum saturninum Goulardi 422
Ceraunochryson diaphoreticum 448
Cereoli mitigantes 423
Cerota 421
Cerussa 386
antimonii 229
diaphoretici id.
lunaris 230
solaris 229
plumbi 386
Chalcedonius 35
Chalybis rubigo praeparata 321
Chalybs cum sulphure praeparatus 318 320
sulphuratus 320
tartarisatus 323
Chryritis 389
Chrysobesoar 448
Chrysocolla 337
Cineres plumbi 358 389
Cinis antimonii 189
Cinnabaris antimonii 232
Claretum purgatorium 193
Clyssus antimonii 242
Coagulum aluminosum 121
Colcothar vitrioli 143
Cordiale 445

Cornu cervi auratum 449
Corpora inflammabilia mineralia 145
Cremor antimonii diaphoretici 229
calcis 15
sulphuris 164
Creta farinacea 22
rubra 315
scriptoria 22
vulgaris id.
Croci martis 319
Crocus antimonii 187
lotus 188
chalybis ruber 322
auri 444
martis 320 322
adstrictorius 321
adstringens 143 321
aperiens 320
aperitivus 320
emmenagogus 321
niger 320
obstructivus id.
saccharinus 321
sulphuratus 320
metallorum 188
Rulandi 187
Crystalli argenti 351
Crystallus 34
mineralis 75
Crystallus montana 34
Cuprum 328
acetatum 342
ammoniacum 136
vitriolatum 132

D

Diaphoreticum joviale 230
martiale 230
minerale 228
solare 229
regulinum 229
Dulcor saturni 406

E

Eau de Luce 101
Electrum 148
aureun cordiale 448
majus 186
Electrum minus 185
Elixir acidum 44
antimonii 194 239
auri 445
vitrioli 47
Emeticum antimonii mitius 209
Emplastra saturnina 424
Emplastrum adhaesivum id.
album coctum 425
anticolicum id.
antihystericum id.

Emplastrum antipodagricum 425
apostolicum 426
arsenicale 273
arthriticum 426
attractivum ruptorium pestilentiale 272
barbarum 426
e calaminari lapide id.
calidum id.
ad cancros 427
ad cancrum id.
in cancro 426
cicatricem inducens 427
ad clavos et verrucas pedum id.
commune id.
adhaesivum 428
cum gummi id.
de cerussa 425
de creta 428
de cumino id.
defensivum id.
rubrum 429
diachalciteos id.
diachylon compositum 429
cum gummi id.
simplex id.
diapalmae id.
diapompholygos id.
divinum 430
epispasticum id.
Emplastrum exsiccativum 430
ad fontanellas id.
pro fonticulis id.
de galbano crocatum id.
Mynsicti id.
griseum 431
gummosum id.
halense id.
ad herniam id.
imperiale 432
ex magnete arsenicali 272
magneticum id.
arsenicale id.
in peste id.
mammillare 432
manus Dei id.
e minio id.
cum sapone id.
mirabile 434
miraculosum 433
mitigativum id.
narcoticum id.
nervinum id.
Noricum id.
Opopeldoch id.
oxycroceum 434
ex pelle arietina id.
de plumbo id.
podagricum id.
polychrestum id.
raparum id.
roborans 428 435

Emplastrum sacrum 435
de sandyce id.
saponaceum id.
saponatum id.
de sapone 436
saturninum id.
ad scirrhos id.
de spermate ranarum 437
sticticum id.
stipticum id.
suppurans id.
de tartaro id.
ad tophos id.
triapharmacum 438
ad ulcera gallica id.
vulnerarium miraculosum Schulzii id.
Ens martis 92
veneris 92
Essentia antimonii 208
auri 445
emetica 208
martis per deliquium 93
succini 149
Extractum antimonii 221
martis 325
cydoniatum id.
pomatum id.
saturni Goulardi 393
Janini 393
siccum 406

F

Febrifugum Craqnii 186
Ferrugo 319
Ferrum 298
vitriolatum 138
Flores antimonii 191
albissimi 232
argentei 183
argentini 169
cum alumine 183
cum sale communi 192
cum sale fixo ammoniaco 227
nitrosi 232
rubri 191
variorum color. 191
auripigmenti 269
martiales 92
reguli antimonii 183
argentini id.
salis ammoniaci hæmatisati 92
martiales 92
simplices 91
sulphuris 156
viridis aeris 342
zinci 274
Flos aëris 339
stibii Helmontianus 192
emeticus dulcis id.

Fluor mineralis viridis 24
Fondant de Rotrou 244
Fuligo de cupreo abeno 338

G

Gas hepaticum 166
Geodes 316
Gilla Paracelsi 144
Theophrasti id.
vitrioli id.
Globuli martiale 324
Granatus 35
Guttae aureae Lamottii 326
febrifugae 260
Gypsum 24

H

Haematites 314
Helmintholithus 23
judaicus 23
Hepar antimonii 187
lotum 188
sulphuris id.
arsenicale 162
calcareum 162
ceratum 164
martiale 165
salinum 163
velatile 100
vulgare 163
Hyacinthus 35

K

Keraunoxrus n 444
Kermes minerale 210

L

Lac lunae 22
plumbi 388 404
saturni id.
sulphuris 164
virginis 404
Lana philosophica 274
Lapides 7
Lapis aquilinus 316
armenus 337
calaminaris 286
de pyrmison 277
de tribus id.
de vena plumbi 170
divinus 123
geodes 316
infernalis 350 352
judaicus 23
lazuli 35
lunaris 352
lyncis 23
medicamentosus 123
nephriticus 31
prunellae 75
salutis 123
Laudanum mercuriale 449

Laxativum polichrestum 25
Lazurus orientalis 35
Leo ruber 170
Lilium minerale 77
Paracelsi 78 232
Limatura aurichalci 338
cupri 338
ferri 316
martis id.
alcoholisata 318
Linimentum de amianto 421
saturni compositum id.
volatile 96 103
Lintea cerata 423
Liquor aetereus vitriolatus 51
anodinus martiatus 326
anodinus mineralis Hoffmanni 51
antipodagricus 100
arsenici fixi 263
Liquor auripigmenti 162 377
cornu cervi succinatus 61
Manchini 53
nervinus albus 326
nitri fixi 76
pellegrini 182
probatorius fortior 379
Liquor tartari emetici 200
vegeto-mineralis Goulardi 396
vini probatorius Zelleri 162 377
vulnerarius 182
Lithargirium 389
argenti id.
auri id.
Lixivium martis 93
Luna 349
fixata Ludemanni 274
potabilis 357
purgativa 355
Lupus metallorum 170
Lyncurius 23

M

Magdaleones 156
Magisterium antimonii 189 239
diaphoretici 229
argenti 356
dejectorium 356
auri 443
chrysopurpurae 443
cupri 343
hydragogum 356
jovis 298
lunae 352
marcasitus 346
plumbi 388
saturni 359 388 406
sulphuris 164
wismuthi 346

Magnes 311
arsenicalis 271
Magnesia alba 24
arsenicalis 271
calcinata 30
nigra 244
opalina 186
salis 24
salita 109
saturni 170
siderea 244
usta 30
vitriolata 106
vulgaris 244
Magnesium 244
Malachites 337
Manganese 244
Marcasita 345
argentea 346
saturni 170
Mars 298
rubificatus 322
saccharatus 317
solubilis 323
alcalisatus id.
nitratus 324
sulphuratus 320
Martis limatura praeparata 321
minera solaris 311
Materia perlata 229
Mel saturni 406
Mercurius mortis 189
coelestis 225
correctus Sylvii 231
Metalla 167 449
Minera martis solaris 311
Minium 358 389
Mirabile genuinum 66
Molybdaena 390
Morsuli martiale 317
Muria ammoniaca 84
fontana 80
Murias ammon. 84 179
antimonii 179
calcis 99
magnesiae 109
potassae 96
sodae 80

N

Naphtha 152
nitri 56
vitrioli 48
Natrum 64
vitriolatum 66
Nihil griseum 286
Nihilum album 285
Nil id.
Nitras ammoniaci 79
argenti 351
potassae 69
Nitri acidum 55
Nitrum 69
alcalisatum 76
ammoniacale 79
anodinum 78
antimoniatum 78
causticum 77

Nitrum commune 69
flammans 79
per metalla fixatum 77
phlogisticon 79
prismaticum 69
regeneratum non fixum 79
saturninum 414
semivolatile 79
stibiatum 78
tabulatum 75
vulgare 69
Nix antimonii 183

O

Oel liquorisch 182
Oleum antimoniale 182
antimonii id.
aliud 181 239
compositum 182
corrosivum 178
cum mercurio sublimato id.
febrifugum 239
glaciale 178
lunare 181
liquidum 181
arsenici fixi 260
asphalti 151
calcis 99
corrosivum arsenici 263
gabianum 152
martis per deliquium 93
Oleum naphthae 50
petrae 152
saturni 404 413
solis 449
succini 148 150
sulphuris antimonii 241
vini 50
vitri antimonii 238
vitrioli 38
dulce 50
Osteocolla 23
Oxide d'arsenic 245
Oximel aeruginis 341
Oxysaccharum vomitivum 194

P

Panacea anglica 24
antihypocondriaca id.
antimonialis emetica 207
Glauberiana 210
solutiva 24
universalis 207
Wilsonis 210
Petroleum 152
Phlegma aluminis 122
Pilulae aeternae 185
alterantes Plumeri 217
benedictae Fuleri 145
caeruleae 137
perpetuae 185

Plumbum 357
cinereum 346
nigrum 170
philosophorum 170
sacrum 170
ustum 389
Pocula emetica 185
Potassa arsenicata 262
Poudre d'Algaroth 189
de Chevalerai 244
de Chartreux 210
Powder of James 226
Russels 210
Praecipitatum saturni 388
sulphuris 164
Psoricum Galoni 404
Pulvis albus antimonii 229
alterans Plummerri 217
angelicus 189
anticachecticus Ludovici 230
anticancrosus Bernardi 256
antidysentericus anglicanus 221
antilyssus Hilli 123
antimonii fixus 189
auri 444
benedictus 255
cachecticus 320
Carthusianorum 210
comitis de Palma 215
Pulvis e cerussa compositus 438
emeticus Monkii 189
191
erysipalatodes Mynsicti 439
febrifugus Jacobi 226
nitrosus 73
Sentinellì 25
stypticus 111
Helvetii 122
sympateticus 141
vitalis Halensis 231

Q

Quartzum 34
Quinta essentia antimonii 238

R

Radix metallorum 170
Ramoneus 191
Realgar 264
Regulus alchemistus 184
antimonii 183
aculeatus 190
jovialis 185
lunaris 184
martialis id.
medicinalis 186
metallicus 184
saturninus 185
simplex 183
sine marte id.
solaris 186

Regulus antimonii 183
stellatus 184
vegetabilis 188
venereus 185
vulgaris 183
metallorum 186
Rete vulcani 186
Rex metallorum 439
Risigalum 264
Rubinus 35
antimonii 186
auripigmenti diaphoreticus 269
Rubrica 315
febrilis id.

S

Saccharum saturni 406
Sal 79
amarum 106
muriaticum 109
ammoniacum 34
cupriferum 136
depuratum 91
fixum 99
anglicum 100
antepilepticum Weismanni 136
antimonii muriaticum 179
armoniacum 84
caeduum 80
catharticum anglicum 106
chalibis 138
Sal colcotharis 144
commune 79
regeneratum 96
culinare 79
decrepitatum 80
digestivum Sylvii 96
ebshamense 106
epsoniense id.
febrifugum Sylvii 96
fossile 80
gemmae 80
Hombergii 59
marinum 80
martis 138
narcoticum 59
polychrestum 75
prunellae 75
reguli antimonii mart. causticum 77
saturni 406
sedativum 59
sedlizense 107
succini 61 148
tartareum Mynsichti 194
thermarum Carolinarum 106
verum antimonii 243
vitrioli 144
vomitorium id.
volatile 60
anglicum siccum 93
oleosum 103
angelicae id.
Sylvii id.

Salia 36
acida 37
alcalina 62
neutra 64
genuina 65
spuria 106
metallica 123
terrena 106
saturnina 406
Salis communis acidum 57
Sandarach 264
Sandyx 388
Sapphirus 35
Sapo acidus 53
antimonialis 228
lunaris 165
solaris 166
Saturnus 357
philosophorum 170
sulphureus 163
veneris 165
Schwererde 9
Scobs cupri 338
ferri 316
Scoria ferri 322
Scoriae argenti 390
Serum lactis aluminosum 111 122
chalybeatum 327
Sief album 439
citrinum Mesuae id.
Signatstern 184
Smaragdus 35
Soda 62
Soda vitriolata 66
Solutio argenti 351
hepatis sulphuris spirituosa 163
mineralis 261
Spatum ponderosum 7
Species diacretae 23
Sperma draconum venenatorum 174
Spiesglanz 170
Spiesglas id.
Spiritus aeruginis 343
aethereus nitrosus 56
vitriolatus 51
aluminis 37 122
antimonii compositus 242
arthriticus Potii 59
bezoardic. Bussii 242
cornu cervi succinatus 61
fumans Beguini 100
mellis ab antimonio abstractus 182
nitri dulcis 56
fumans 55 75
Glauberi id.
salinus aromaticus 103
salis 57 449
ammoniaci 94
ad extra 97
aëratus 94
anisatus 102
aquosus 94

Spiritus salis ammoniaci aromaticus 103
calcarius 97
causticus id.
cum calce viva id.
dulcis 59
effervescens 94
foeniculatus 103
foetidus 102
simplex 94
succinatus 101
sulphureus 100
tartarisatus 94
urinosus 94
vinosus 100
volatilis 94
antimonii 243
coagulatus 96
dulcis 100
saturni 413
sulphuris 37
per campanam 161
vitrioli 37
dulcis 51
philosophicus 243
volatilis vinosus 101
aromaticus 103
foetidus 102
oleosus 103
Spodium 286
Spuma argenti 389
Squama aeris 339
ferri 322
Stannum 287
Stercus ferri 322
Stibium 168
salitum 179
tartarizatum 194
tartaro-tartarisatum 208
vulgare 168 170
Stimmi 170
Stomachicum Poterii 229
Succinum 148
album id.
electricum id.
flavum id.
preparatum 150
Sudoriferum magnum Fabri 295
Sulphas aluminaris 109
cupri 132
ferri 138
megnesiae 106
sodae 66
zinci 124
Sulphur 154
ammoniaci 100
antimonii alcalisatum 210
auratum 214
liquidum 218
fixatum 229
fixum 210
impurum id.
mercuriale 217
praecipitatum per se 210
solare 218

Sulphur auripigmenti correctum 270
praecipitatum id.
calcis 162
nativum 155
nudum id.
potassae 163
virgineum 155
Sulphuris acidum 37
Summus Proteus 170
Syrupus sulphuris 164
vomitivus 193

T

Talcum 31
cosmeticum id.
officinale id.
Tartarus antimonialis 194
antimoniatus 194
chalybeatus 323
emeticus 194
siccus 195
solubilis 207
stibiatus 194
tartarisatus emeticus 194 208
Terra aluminaris 32
lemnia 33
salis Sedlizensis 25
sancta Rulandi 189
vitrioli dulcis 143
Terrae 7
argillaceae 32
impurae id.
purae id.
Terrae calcariae 13
impuriores 23
puriores 13
ponderosae 7
siliceae 33
talcosae 24
impurae 31
purae 24
Tincal 104
Tinctura aëris vinosa 345
antimoniata 208
antimonii 194
antimonii 220
acida 194
acris 232
alcalina id.
Brixii 235
diaphoretici 233
heatica salina 220
simplex id.
Mangoldi 219
regulina 232
rubra 233
saponata Hermbstaedti 219
Jacobi 218
Schulzii 237
sicca Garmanni 191
spuria 232
tartarisata 220
Thedenii 237
antiphtisica 404
auripigmenti mineralis 270

Tinctura auri 445
cupri 138
alcalina 344
e floribus antimonii 235
e vitriolo Zwoelfferi 144
ex croco metallorum Bickeri 193
ex regulo antimonii martiali 234
ex sulphure antimonii aurato 235
ferri adstringens 143
vitriolata 143
florum aquilegiae 42
bellidis id.
caryophillorum id.
martialium 93
papaveris rhoeados 42
lunae 345 357
martis 144 326
acetata 324
acetosa 324
adstringens 143 324
aperitiva 93 144
tartarisata Ludovici 144
caerulea Ettneri 345
cum vino malvat. et pomis aurant 326
cydoniata 325
e vitriolo Zwoelfferi 144
Tinctura martis helleborata 144
in spiritu salis 326
Londinensium id.
pomata 325
Radcliffii 324
stiptica 144
tartarisata 324
vinosa 327
metallorum 233
mineralis amara 235
minii 391
nervina Bestucheffii 326
nervino tonica flava id.
saturni 404
solis 445
succini 150
sulphuris 163
volatilis 100
veneris 137
vitri antimonii 233
altera 233
zincea 285
Topasius 35
Troochisci albi Rhazes 439
de minio 439
e nitro 73
escharotici 439
Tutia 286
alexandrina id.

U

Ultimus index 170
Unguenta saturnina 414
Unguentum ad ambusta 415
cancrum 416
cicatrices delendas id.
herpetem 417
ophthalmiam siccam 419
perniones id.
psoram 157
scabiem 157 420 421
aegyptiacum 341
album 414
camphoratum 415
simplex 414
apostolorum 341 416
contra scabiem 421
de liquiritia 418
de minio camphoratum id.
de tutia 286 421
dessicativum 416
diaponpholygos 285 416
e calaminari lapide 416
e cerussa 418
e litargyrio 418
e sulphure 157
fuscum 417
grissum 417
haemorrhoidale id.
in erysipelate id.
mundificans 418
nihili 286
ad oculos 418
nobile Minsycti 419
nutritum id.
ophthalmicum id.
paralyticum 54
placentinum 420
psoricum 157
rubrum 420
saturninum id.
sibiricum 342
triapharmacum 421

V

Venus 328
Vinum antimoniale 208
antimonii Huxamii id.
chalybeatum 327
emeticum 193
hippocraticum antimoniale 193
martiale 327
Viride 340
nativum 337
Vitriola 123
Vitrioli acidum 37
oleum 37
spiritus id.
Vitriolum album 124

Vitriolum anglicum 138
argenti 351
caeruleum 132
cupri 132
ferri 138
hungaricum id.
martis id.
romanum 188
veneris 132
viride 138
zinci 124
Vitrum antimonii 190
ceratum 221
succineum 189

W

Wismuthum 345
Witherites 7

Z

Zarnik 264
Zincum 273
vitriolatum 124